biblioteca bpt pentru toti

Ilustraţia copertei : Domó

István

mark twain

wiison zevzecul

TRADUCERE, PREFAȚA ȘI TABEL CRONOLOGIC DE PETRE SOLOMON „BIBLIOTECA PENTRU TOȚI" • 1982 EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

PREFAŢA

Albert Bigelow Paine, primul biograf al lui Mark Twain, povesteşte că, în cursul uneia din numeroasele sale călătorii, celebrul scriitor şedea pe puntea vaporului, cînd două fetiţe s-au oprit în faţa lui, iar una dintre ele l-a întrebat:

— Dumneavoastră sînteţi domnul Mark Twain ?

— Păi, da. drăguţo, aşa mi se spune, i-a răspuns el.

— N-aţi vrea să ne spuneţi ceva hazliu ?

Twain a rămas cu gura căscată, incapabil să răspundă.[1]

Rugămintea celor două fetiţe exprima, în limbajul candorii, ceea ce o întreagă critică literară formulase, încă de la bun început, în limbajul ei mai doct şi mai pretenţios. încă în 1869, într-una din primele recenzii închinate cărţii de debut a lui Twain, *Ageamiii in străinătate*, autorul acesteia era trecut printre umoriştii de genul lui Josh Billings şi Artemus Ward, cartea lui cuprinzînd „toate caracteristicile de căpetenie ale şcolii noastre specifice de umorişti — îndrăzneala, extravaganţa şi exagerarea“ *(The Nation,* din 2 sept. 1869).

---

1 Albert Bigelow Paine, Mark *Twain: A Biography,* Harper & Brothers, 1912, vod. II, p. 1046.

Prizonier al propriei sale faime de umorist, Mark Twain avea să încerce, toată viaţa, să demonstreze că era un „scriitor serios“ nu doar un simplu comediant. Destul de puţini au fost criticii care

şi-au dat seama de acest lucru, iar printre ei William Dean Howells a fost cel mai perspicace, şi cel mai tenace în a-1 repeta, dar nici el nu a izbutit să spulbere prejudecata că Twain era, în cel mai bun caz, un măscărici de geniu. într-un eseu publicat în revista *Century* (din septembrie 1882), Howells demonstra, cu argumente convingătoare, că Twain „îi întrece pe toţi ceilalţi umorişti americani sub raportul calităţilor sale universale“ şi că e „un moralist“, dar recunoştea că demonstraţia lui e zadarnică, deoarece Twain „i-a făcut să rîdă prea îndelungă vreme“ pe cititori, pentru ca ei „să-l La în serios“ : „Aceasta e... pedeapsa pe care-o primeşte un scriitor cînd a debutat cu succes ca umorist“, încheia Howells.

Mark Twain a fost „pedepsit“ chiar şi după moarte din pricina vocaţiei şi a faimei lui de umorist: în 1920, Van Wyck Brooks, vorbind în numele unei generaţii tinere şi iconoclaste, îl ţintuia pe Twain la stîlpul infamiei, tocmai din cauză că nu-i înţelegea umorul şi nu-1 socotea apt să exprime critica aspră, radicală, pe care Brooks şi alţi intelectuali din generaţia post-belică, o preconizau pe drept cuvînt, pentru a scoate America din impasul .conformismului ei puritan. In celebrul său pamflet *The Ordeal of Mark Twain (Calvarul lui Mark Twain),* Brooks, proaspăt convertit la teoriile freudiste, îl acuza pe Twain, fără pic de umor, că ar fi capitulat în faţa mediului burghez, filistin şi mercantil, sacrificîndu-şi astfel geniul pe altarul banului, şi preferind să ducă o existenţă dublă, în loc să devină „un Rabelais american“.[1]

---

1 Van Wyck Brooks i-a aplicat şi lui Henry James acelaşi tratament nedrept : într-un studiu publicat în 1925 sub titlul *The Pilgrimage of Henry James,* criticul îi reproşa marelui romancier că întorsese spatele Americii, preferind să se expatrieze, chipurile tot din pricina unei personalităţi „divizate“ şi a unui

Oricine citeşte măcar cîteva pagini din opera lui Mark Twain îşi poate da seama de arbitrariul acestor reproşuri (şi al' altora, întemeiate fie pe psihanaliză, fie pe o analiză pseudo-marxistă, dogmatică şi simplificatoare, fie pur şi simplu pe rea-credinţă)[2]. Singura scuză a lui Brooks ena că eseul lui denigrator venea după un exces de osanale, care nici ele nu-i priau lui Twain (socotit drept ..un supraom“ de către Paine, în *Biografia* lui ; acelaşi biograf- hagiograf se făcea vinovat de o excesivă prudentă în gospodărirea bogatei arhive a manuscriselor inedite rămase de la marele scriitor).

Riposta cea mai vehementă i-a fost dată lui Brooks de Ber- nard De Voto, în studiul său amplu, publicat în 1932 sub titlul *Mark Twain's America (America lui Mark Twain).* De Voto respingea categoric învinuirile aduse scriitorului, că ar fi capitulat în faţa mediului burghez etc., şi amintea numeroasele lui luări de poziţie în legătură cu problemele epocii — printre altele, însuşi faptul că epitetul „Epoca aurită“, cu care junii critici biciuiau moravurile corupte din Statele Unite, fusese făurit de Twain. Dar De Voto nu făcea mare caz de radicalismul lui Twain ; el punea accentul pe apartenenţa acestuia la o tradiţie puţin cunoscută

---

dezechilibru nervos. Culmea ironiei este că, scurt timp după publicarea acestui studiu. Van Wyck Brooks a suferit el însuşi un puternic, şi foarte real, şoc nervos, de pe urma căruia n-avea să-şi revină decît după vreo şase ani.

2 Un exemplu în acest sens îl constituie studiul lui Granville Bicks, reprodus în excelenta antologie alcătuită de Dan Grigorescu sub titlul *Casa cu multe ferestre,* Editura Univers, 1981. Hicks îi reproşa lui Twain (în 1933) că, nepreocupîndu-se „de mişcările şi de evenimentele vieţii americane din ultima jumătate a secolului al XIX-lea“ şi mulţumindu-se să atace „feudalismul“, şi-ar fi ratat şansa de a deveni „un mare romancier social“ (pp. 128—9. op. cit.).

pînă atunci, tradiţia umoriştilor „Frontierei“, întemeiată pe anecdota orală numită „tall tale“ (poveste trasă de păr).

Deşi De Voto are meritul de a-1 fi plasat pe Twain într-o perspectivă mult mai firească, aceea a umorului american, şi de a-i fi scos în relief geniul specific, el păcătuia la rîndu-i printr-o simplificare regretabilă : Twain ar fi fost, potrivit lui De Voto, un artist spontan, „incapabil să conceapă vreo modalitate de a da formă materiei cărţilor sale...“

De Voto redeschidea astfel o altă controversă în legătură cu Twain, controversă la fel de veche şi de tenace ca şi aceea privitoare la „seriozitatea“ sau „neseriozitatea“ lui : a fost oare scriitorul un artist conştient, sau pur şi simplu un improvizator (ori

„un amator divin“, cum îl califica Arnold Bennett[1]) ? Pînă şi Ho- vvells. care făcuse atîtea eforturi pentru a-1 „explica“ pe Twain compatrioţilor săi, ca pe un mare artist al cuvîntului, revenea adesea la teza contrarie, a „geniului spontan“. De Voto va încerca să demonstreze în cîteva studii că scriitorului i-ar fi lipsit „disciplina“ şi „conştiinţa estetică“ — afirmaţie repetată şi în Introducerea la volumul *The Portable Mark Twain,* din 1946[2].

La polul opus se vor situa critici ca John De Lancey Ferguson sau ca Gladys Bellamy (primul, în studiul publicat în 1943 sub titlul *Mark Twain : Man and Legend,* iar Gladys Bellamy într-un studiu din 1950, intitulat *Mark Twain as a Literary Artist),* precum şi câţiva mari scriitori ca Heminigway sau T. S. Eliot. E cunoscută afirmaţia făcută de Hemingway (în *The Green Hills of Africa,* 1935) : „întreaga literatură americană îşi are obîrşia într-o carte a lui Mark Twain, intitulată *Huckleberry Finn...* E cea mai bună carte pe care-am avut-o vreodată... înainte de ea n-a fost nimic. Şi de atunci încoace nu s-a mai scris nimic la fel de bun.“ Iar T. S. Eliot sublinia, în prefaţa lui la o nouă ediţie a acestei cărţi (tipărită în 1950 de editura „Chanticleer Press“ din New York) : „Lectura repetată a cărţii nu face decît să confirme şi să adâncească sentimentul de admiraţie pentru consistenţa şi perfecta adecvare a scrisului. Iată un stil care reprezenta la vremea aceea, fie în America fíe în

---

1Intr-un articol publicat în revista engleză *Bookman* (iunie 1910) şi reprodus în volumul *Mark Twain. The Criticai Heritage,* ed. by Frederick Anderson, London, Routledge & Kegan Paul, 1971.

2în această introducere, De Voto afirmă că „nimeni n-a devenit un mare scriitor mai la nimereală decît Mark Twain“ şi atribuie „epocii şi continentului“ american transformarea lui într-un asemenea scriitor *(The Portable Mark Twain,* The Viking Press, New York, 1946. ediţia 7-a, 1957).

Anglia, o noutate, o descoperire nouă în limba engleză.“

Pot fi oare conciliate toate aceste puncte de vedere atît de diametral opuse ? Va ieşi oare vreodată Mark Twain din zona magnetică a paradoxurilor, la care invită însăşi opera lui, pe cît de întinsă, pe atît de variată şi contradictorie ? Se vor pune oare vreodată de acord criticii, măcar în privinţa apartenenţei Iul Twain la o arie geografică ? Impasul criticii pare total, deşi, aşa cum spune Frederick Anderson, operele scriitorului „îşi păstrează audienţa la aproape toate nivelele de rafinament literar şi de afiliere politică“ [1].

Pentru a găsi o ieşire din impas, Henry Nash Smith, unul dintre cei mai competenţi exegeţi ai lui Twain, propunea, ca absolut necesară, integrarea lui într-o perspectivă mai largă decât cea pur literară : „Nu-mi vine în minte nici un alt autor a cărui operă să necesite cu atîta evidenţă plasarea ei într-un cadru social, pentru a putea fi înţeleasă pe deplin. Nici un alt scriitor american de o importanţă comparabilă cu a lui, nu aparţine atît de clar poporului. Ar fi cu totul artificială încercarea de a-i trata cărţile ca şi cum ar fi nişte universuri autonome, de sine-stătătoare.“ „Dar, adăuga Smith referindu-se la aşa-numita „Noua critică“ *(New Criticism),* dominantă multă vreme în Statele Unite, „cursul luat de studiile literare din ţara noastră în ultimele două sau trei decenii“, ridică numeroase obstacole în calea unei analize literare întreprinse simultan cu „analiza transformărilor sociale“ şi cu examinarea contextului cultural[2].

Integrarea lui Twain într-o astfel de perspectivă

---

1 Frederick Anderson, în Introducerea la *Mark Twain, The Criticai Heritage.*

2 Henry Nash Smith, într-un eseu din 1957, reprodus în volumul *The American Experience,* ed. by Henning Cohen, Houghton Mifflin Comp., Boston, New York, Atlanta etc., 1968.

largă se impune, mai ales în cazul unei cărţi ca *Wilson Zevzecul,* care pune atîtea probleme de ordin extra-literar.

Scris în 1892—1893, acest roman *sui-generis* constituie un foarte bun punct de observaţie a întregii opere twainiene ; fiind întrucâtva o încununare a creaţiei lui romaneşti, deşi la un nivel inferior *Aventurilor lui Huckleberry Finn* — care rămâne capodopera scriitorului — *Wilson Zevzecul* este în acelaşi timp un cap de serie, inaugurând suita scrierilor sale categoric pesimiste. Pe de altă parte, *Wilson Zevzecul* este ultima carte care încearcă o reconstituire a lumii copilăriei lui Twain, dar o face la un mod aproape realist şi detaşat, străin atît de *Aventurile lui Tom Sawyer şi Aventurile lui Huckleberry Finn,* cit şi de *Străinul misterios* (roman apărut postum, în 1916, şi nedefinitivat de autor).

înainte de a scoate In relief importanţa şi semnificaţiile cărţii, să-i precizăm coordonatele şi să-i reconstituim istoria. Twain şi-a început probabil povestirea în vara anului 1892, la Bad Nauheim, o mică localitate balneară din Germania, unde-şi petrecea vacanţa împreună cu familia[1]. In iarna aceluiaşi an, a continuat-o în *VUla Viviani* de lingă Florenţa, unde se instalase ; iar în vara anului 1893, a definitivat cartea — în Germania, unde se întorsese

1 Redau aceste date după studiul publicat de Daniel Morley McKeithan sub titlul *The Morgan Manuscript of Mark Twain's Pudd'nhead Wilson* (Upsala, Cambridge Mass., Copenhagen, 1965) şi după studiul aceluiaşi cercetator,A *Mark Twain Notebook for 1892* (Upsala, Copenhagen, 1961). Mckeithan însuşi a folosit ca sursă articolul publicat de Anne P. Wigger sub titlul *The Composition of Mark Twain's Pudd'nhead Wilson* and *Those Extraordinary Twins : Chronology and Development* (în revista *Modern Philology,* nov. 1957).

pentru cîteva luni, înainte de a porni din nou spre patrie, în ajunul falimentului casei sale de editură.

între vara lui 1892 şi vara lui 1893, textul lui Twain a trecut prin cîteva metamorfoze semnificative. Despre cea mai semnificativă dintre ele ne vorbeşte însuşi autorul, în introducerea la *Acei gemeni nemaipomeniţi,* bucata eliminată „printr-un fel de operaţie cezariană de ordin literar“, din versiunea finală a povestirii. In timp ce lucra la *Wttson Zevzecul,* spune Twain (cu o sinceritate demnă de laudă), a constatat că povestirea „s-a transformat, cu de la sine putere, dintr-o farsă într-o tragedie“. „Dar partea cea mai rea, e că nu era o singură povestire, ci două, care se împiedicau şi se întrerupeau la tot pasul, provocînd la nesfîrşit confuzie şi necazuri...“ Aceste necazuri au luat sfîrşit abia după multe luni, eînd autorul, descoperind „unde era buba“, a smuls din rădăcină una din povestiri (cea comică) şi a lăsat-o pe cealaltă publicată serial în revista *Century Magazine* (între decembrie 1893 şi iunie 1894) şi ulterior în volum, sub titlul *The Tragedy Of Pudd'nhead Wilson (Tragedia lui Wilson Zevzecul).*

Această „operaţie cezariană“ a însemnat eliminarea sau diminuarea „echipei“ cu care pornise la drum scriitorul (mătuşa Patsy Cooper şi cei doi băieţi ai ei, fiica ei cretină şi romanţioasă Rowena, mătuşă Betsy Hale, precum şi fraţii siamezi Angelo şi Luigi Capello), şi promovarea la rangul de protagonişti a trei personaje : avocatul Wilson. poreclit pe nedrept „Zevzecul“, sclava mulatră Roxana şi tînărul Tom Driscoll, fiul ei, crescut în iluzia că e moştenitorul stăpânului alb.

Corespondenţa purtată de Twain cu Fred Hali, directorul casei sale de editură „Charles Webster & Co.“ aruncă la rîndu-i oarecare lumină asupra

gestaţiei neobişnuite a cărţii. La 28 ianuarie 1893, scriitorul îi comunica lui Hali : „Cartea mea e dactilografiată şi gata pentru tipar — *Wilson Zevzecul* — o povestire (sau *Acei gemeni nemaipomeniţi,* dacă e preferabil)“ ; ceea ce înseamnă că, la data respectivă, cele două povestiri încă mai convieţuiau. La 30 iulie 1893, Twain îl anunţa pe Fred Hali că a „rescris“ povestirea, în aşa fel încît să acorde întâietate celor trei personaje amintite, în dauna protagoniştilor din versiunea iniţială. De asemenea, îi comunica lui Hali că a redus importanţa celor doi gemeni şi că i-a „despărţit“ fiziceşte. Noua versiune cuprindea 58.000 de cuvinte în loc de 81.000, Twain eliminînd „tot ceea ce întârzia desfăşurarea acţiunii“, inclusiv „descrierea unui vapor de pe Mississippi“ şi „starea vremii“.;.

„Operaţia cezariană“ efectuată de Twain a reuşit, deşi nu pe deplin, dar în orice caz „pacientul“, adică *Wilson Zevzecul,* a ieşit viu, ca dealtfel şi „pendant“-ul său comic, *Acei gemeni nemaipomeniţi.* Lectura ambelor texte prilejuieşte o întîlnire cu faţetele esenţiale ale geniului twainian.

Wilson Zevzecul reia, la un mod tragic, o temă care revine frecvent în întreaga creaţie a scriitorului, aproape de la început: tema identităţii. Strâns legată de propria-i biografie literară (să ne amintim de numeroasele pseudonime folosite de Samuel Clemens înainte de a adopta definitiv pseudonimul „Mark Twain“) această temă avea în acelaşi timp o î’ezonanţă şi o semnificaţie naţionale, problema identităţii punîndu-se pentru însăşi naţiunea americană, mai ales înainte de Războiul Civil, dar chiar şi după

aceea. Pe planul literaturii, problema s-a pus cu acuitate în tot secolul al XlX-lea, care debutează, pe acest plan, printr-o negare a oricărei identităţi specifice şi prin acceptarea tutelei engleze (vezi Washington Irving, de pildă) şi se încheie printr-o

afirmare răspicată a specificităţii americane, afirmare devenită posibilă graţie unor scriitori ca Melville, Whitman, Hawthorne, Mark Twain etc. Spre sfîrşitul secolului, nimeni n-ar mai fi putut repeta, fără a cădea în ridicol, aserţiunea făcută de Sydney Smith în 1818 (în *Edinburgh Review)* : „Americanii nu au o literatură proprie. Ea este importată...“

Dar problema identităţii unui popor nu încetează să se pună după ce îşi -capătă o rezolvare pe plan naţional. Mai ales în cazul unei naţiuni atît de eteroclite ca naţiunea americană, alcătuită din atîtea valuri de imigranţi, această problemă rămîne într-o permanentă actualitate. După cum rămîne mereu actuală şi o problemă ca aceea a negrilor, care părea rezolvată în primăvara lui 1865, cînd armatele Sudului sclavagist capitulau la Appomattox.

In aprecierea poziţiei lui Twain în această ultimă chestiune, se cuvine să luăm în considerare punctul ei de plecare ; ce a însemnat pentru el sclavia negrilor, ne-o spune chiar Twain, cu o maximă sinceritate, în *Autobiografia* iui :

„In zilele copilăriei mele n-aveam nici o aversiune împotriva sclaviei.- Nu-mi dădeam seama că ar putea fi un lucru rău. Nimeni nu o condamna în prezenţa mea ; ziarele locale nu spuneau nimic împotriva ei ; predicatorii locali ne învăţau, de la amvon, că Dumnezeu o aprobă, că este o instituţie sacră şi că cei ce se îndoiau de ea n-aveau decît să se uite în *Biblie* pentru a-şi linişti cugetul...“ [1]

Pe acest fundal trebuie proiectată atitudinea de mai tîrziu a scriitorului în legătură cu negrii, atitudine exemplară, ca dealtfel întreaga lui comportare faţă de minorităţile naţionale, faţă de evrei etc. S-ar putea

---

1 Mark Twain, *Autobiografie*, traducere de Petre Solomon, Ed. Univers, 1977, p. 12.

alcătui o antologie voluminoasă a textelor ocazionale ale lui Twain privitoare la sclavia negrilor, la emanciparea lor, la drepturile lor.

Dar contribuţia lui cea mai importantă în acest domeniu o constituie însăşi literatura lui, de la *O poveste adevărată,* publicată în 1874 în revista *Atlantic Monthly,* până la *Wilson Zevzecul,* publicat cu douăzeci de ani mai tîrziu, între aceste două opere în- scriindu-se. ca o culme, *Aventurile lui Huckleberry Finn.*

Criticii au prostul obicei de a judeca toate operele unui scriitor de la înălţimea atinsă de acesta în cea mai izbutită dintre ele — în cazul lui Twain, de la nivelul suprem atins în *Aventurile lui Huckleberry Finn.* Evident că, în comparaţie cu această carte, mai toate celelalte se situează la 'cote ceva mai joase, dar nu trebuie uitat faptul că însăşi capodopera scriitorului nu e lipsită de unele cusururi, mai ales de construcţie. Mă refer la ceea ce a fost îndeosebi numit „anti-climax“-ul reprezentat de ultimele douăsprezece capitole ale cărţii, capitole în care Tom Sawyer „preia comanda“, în locul lui Huckleberry Finn (deşi acesta continuă să fie povestitorul), şi, preluînd-o, înscenează o evadare teatrală a negrului Jim, cu toate că ştie tot timpul că Jim fusese de fapt slobozit din robie de către stăpîna lui. Henry Nash Smith a explicat, cred, cel mai bine ce s-a petrecut în mintea lui Twain, cînd s-a decis să readucă naraţiunea la registrul comic, abandonat pe parcurs în favoarea registrului tragic : „Parţiala schimbare a identificării lui Mark Twain, de la Huck la Tom, în secvenţa finală, reprezintă o expresie a recunoaşterii de către el a faptului că încercarea lui Huck şi Jim de a-şi găsi libertatea era doar un vis : el a căutat să acopere cu vălul parodiei şi al farsei realităţile crunte care-o condamnau la eşec“ *.

Wilson Zevzecul trebuie citit în lumina *Aventurilor lui Huckleberry Finn,* ca o completare

a capodoperei, cu care se înrudeşte desigur mai mult tematic decât stilistic ; în orice caz, ambele ne trimit la acelaşi univers — lumea copilăriei lui Twain, şi la aceeaşi problematică, a sclaviei negrilor. Şi, în ciuda deosebirilor [1]

dintre ele sub raport literar, ambele se înscriu în aceeaşi viziune scriitoricească şi poartă aceeaşi pecete, a unui meşteşug care nu e cel al romancierului propriu-zis.

In paranteză fie spus, cînd i se aduc scriitorului anumite reproşuri în legătură cu defectele de construcţie ale cărţilor sale, normele ce i se aplică nu i se potrivesc. Twain nu e un romancier, în sensul în care era de pildă' Henry James, practician şi teoretician eminent al genului şi, în bună măsură, întemeietor al lui în America. Pînă la Henry James se poate vorbi, cel mult, de ceea ce Richard Chase (pe urmele lui Hawthorne şi ale altor prozatori americani) numeşte *române,* gen fundamental diferit de *romanul* de tip european[1]. Mark Twain provine dintr-o cu totul altă tradiţie decît cea a autorilor de *române,* şi anume, tradiţia umoriştilor din Sud-Vest, şi chiar cînd ajunge să scrie în acest gen, o face intr-un mod original, spărgând tiparele obişnuite sau modifieîn- du-le substanţa. Cu atât mai puţin poate fi el integrat tradiţiei romanului.

Dealtfel, Twain mărturiseşte în introducerea la *Acei gemeni nemaipomeniţi* că nu posedă din naştere ..talentul de romancier“, şi poate fi crezut pe cuvînt. Adresîndu-se cititorului, el îi spune chiar că se consideră un „oîrpaei“ : „Ar dori oare cititorul să afle cîte ceva despre povestirea pe care am dat-o afară ? I s-a vorbit de multe ori despre felul cum lucrează un

---

1 Henry Nash Smith, *Mark Twain. The Development of a Writer,* Atheneum, New York, 1974, p. 134.

romancier înnăscut şi experimentat. N-ar fi oare dispus să-mi îngăduie a-i completa cunoştinţele, printr-o imagine asupra felului cum lucrează un cârpaci ?“

Postura comică, şi polemică, a scriitorului nu ascunde nici o impostură : efectiv, Twain nu pretinde că ar fi romancier, el se vrea cel mult un ,.cronicar[1] : „Scena acestei cronici este orăşelul [1]

1 Richard Chase demonstrează. în *The American Novei and Its Tradition* (Doubleday Anchor Books, 1957) că, încă de la începuturile lui, romanul american s-a dezvoltat pe o cu totul altă linie decît cel englez, asimilîndu-şi tehnica şi modalităţile aşa-numitei *românce,* un gen mult mai lax, potrivit cu realităţile americane. In celebra lui prefaţă la *Faunul de marmură,* Hawthorne a definit genul, prin contrast cu romanul propriu-zis.

Dawson's Landing“, îşi începe el povestirea. Totuşi, pe undeva, se simte şi ambiţia secretă de a scrie un roman — un roman poliţist — genul era relativ nou, şi foarte la modă (literatura poliţistă îşi cucerise un loc de frunte în lumea anglo-saxonă, întîi prin povestirile lui Poe, apoi prin povestirile lui Conan Doyle, al căinai erou. Sherlack Holmes, îl fascinase şi pe Twain). E semnificativ, însă, că scriitorul ajunge de fapt să parodieze genul, atît în *Wilson Zevzecul,* cît şi în alte povestiri, comportîndu-se deci şi pe acest plan ca un umorist. Bernard De Voto avea dreptate să afirme că umorul era însăşi „respiraţia minţii“ liii Twain *(the breathing of his mină),* deşi această respiraţie nu excludea nicidecum gândirea serioasă şi profundă a aceleiaşi minţi, una dintre cele mai luminate care s-a răsfrânt vreodată asupra Amerkii.

Wilson Zevzecul completează aşadar *Aventurile lui Huckleberry Finn,* fiind, într-un fel, o încununare a trilogiei începute prin *Aventurile lui Tom Sawyer* (1876). O încununare tragică, din care n-au dispărut însă cu totul elementele de farsă, dominante în cartea despre Tom Sawyer şi ţinute în cumpănă în cartea despre Huck. Henry Nash Smith observă că, pentru a scrie ultimele capitole din *Huckleberry Finn,* Twain „a trebuit să abandoneze imaginea plină de forţă a fericirii trăite de Huck şi de Jim pe pluta lor, şi să recunoască astfel că valorile vemaculare întruchipate în naraţiunea lui erau doar nişte scorneli ale imaginaţiei, ce nu puteau fi conciliate cu realitatea socială[1]*“.*

---

1 Henry Nash Smith, op. cit., pp. 132—33. Prin „vernacular“ se înţelege „indigen“, „neaoş“, mai ales pentru a caracteriza vorbirea americanilor din Vest, dar Smith extinde termenul şi asupra valorilor etice şi estetice reprezentate de aceşti americani, şi îmbrăţişate un timp de Mark Twain, pînă la pierderea încrederii în aceste valori. Teza lui Smith e o variantă mai plauzibilă a tezei lui De Voto

Recunoaşterea, implicită în carte, e explicită în *Viaţa pe Mississippi,* memorialul de călătorie scris de Twain în urma vizitei făcute în 1882 pe meleagurile copilăriei şi tinereţii sale, vizită ce i-a permis să ducă la bun sfîrşit *Aventurile lui Huckleberry Finn,* în direcţia comică arătată. întorcîndu-se cu imaginaţia la lumea fluviului, după un deceniu, pentru a scrie *Wilson Zevzecul,* Mark

Twain n-a mai putut găsi în el resursele de lirism, activate de obicei de priveliştile din valea marelui fluviu. Intre timp, el îşi pierduse multe iluzii, nu atât din pricină că era mai în vârstă, cît din pricină că evenimentele luaseră o întorsătură sinistră. Pe la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, cînd Twain îşi scria povestirea, devenise limpede că emanciparea negrilor, realizată în urma Războiului Civil, cu atîtea sacrificii de vieţi omeneşti, fusese zădărnicită în Sud şi grav compromisă chiar în Nord. în ciuda amendamentelor aduse Constituţiei Statelor Unite[1] şi a măsurilor votate de Congres şi de adunările legislative ale diferitelor state din Sud, vechea clasă conducătoare, dominată de plantatori, îşi recucerise grabnic puterea politică. Referindu-se la perioada „Reconstrucţiei“, cum a fost numită perioada de tranziţie din anii imediat următori Războiului Civil, istoricul englez William R. Brock arată că ea „a început ca o încercare constituţională de a legifera anumite prevederi menite să salvgardeze cuceririle războiului“, dar s-a sfîrşit printr-un eşec. „învinşi pe cîmpul de luptă, zdrobiţi politiceşte, împovăraţi de amendamentele constituţionale, liderii Sudului alb au recurs la ocolirea legii şi la intimidarea acelora pe care legea trebuia să-i protejeze, şi în ciuda strigătelor

1 Potrivit celui de-al 13-lea Amendament, adoptat de Congres în ianuarie 1865, sclavia era desfiinţată. Cel de-al 14-lea Amendament, adoptat cu un an mai tîrziu, garanta egalitatea tuturor cetăţenilor în faţa legii. Iar cel de-al 15-lea Amendament acorda, teoretic, dreptul de vot tuturor cetăţenilor ţării, indiferent de culoarea pielii lor. Dar, aşa cum spune William Brock, „amendamentele 14 şi 15 au fost adăugate Constituţiei, însă figura simbolică a viitorului imediat rămînea omul cu glugă albă al Ku Klux Klanului“...

de indignare, majoritatea din Nord a ajuns să accepte ideea că Sudul trebuie lăsat în pace“. Ku Klux Klanuil şi alte societăţi secrete, care luaseră fiinţă în lunile tulburi de după terminarea războiului, au trecut la violenţă pentru a înfrînge legea. „Linşajul, bătaia, incendierea bunurilor au devenit o parte a modului de viaţă sudist“ [1].

1 *William R. Brock, Conflict and Transformation, voi. 3 din The Pelican History of the United States, Penguin Books, 1973, pp. 380—83.*

Un tablou asemănător schiţează Robert A. Bone în remarcabilul său studiu despre romancierii negri din Statele Unite : „Emanciparea a provocat o revoluţie economică şi socială în Sudul de odinioară. Dintx-o lovitură, ea a distrus economia bazată pe vechile plantaţii, a anulat relaţia stăpîn-sclav dintre rase, şi l-a azvîrlit pe fostul sclav pe piaţa muncii salariate, ca un om egal în faţa legii. In perioada Reconstrucţiei, care-a urmat, negrul liber a încercat, sub protecţia guvernului federal, să-şi consolideze noul statut pentru a face faţă inevitabilei reacţii. Pe la 1876, partidul Republican, cuprins de oboseală, înceta să mai fie revoluţionar şi-i abandona pe negrii Sudului alb. Rezultatul a fost represiunea din perioada de după Reconstrucţie. A fost o perioadă în care negrului i s-au răpit sistematic drepturile cetăţeneşti, pentru a se asigura restaurarea supremaţiei albe... Acolo unde metodele legale dădeau greş, Ku Klux Klan-ul şi gloata pusă pe linşaj preluau comanda... Intre 1876—1900, au fost puse temeliile sistemului american al castelor. Noul sistem se întemeia în ultimă instanţă pe economia de plantaţii a Sudului rural şi era sprijinit, prin uz şi prin lege, de *segregaţie, o* reţea complicată de relaţii de castă, menită să separe parţial rasele, îngăduindu-le să se amestece doar în condiţii umilitoare pentru casta subordonată...“ [1]

Scriind *Wilson Zevzecul,* Twain nu era, aşadar, prea departe de actualitate. Tema abordată de efl. în această carte, începută şi concepută ca o farsă, era ,4a ordinea zilei“, atât pe plan politic, cît şi pe plan literar : mai ales în Sud, apăreau de la o vreme o sumedenie de cărţi şi broşuri care glorificau „Sudul de altădată“ şi exaltau „supremaţia albă“, punînd în circulaţie o serie cu şabloane nu numai

1 Robert A. Bone, *The Negro Novei in America,* New Haven and London, Yale University Press, 1973, pp. 16—17.

false, dar şi nocive. Un scriitor reprezentativ în acest sens era Thomas Nelson Page, autorul unor povestiri şi eseuri de mare audienţă pe vremea aceea, în care zugrăvea în culori idilice viaţa de pe plantaţii, cu sclavi care munceau cîn- tînd etc.

Exista şi o „literatură“ mai agresivă, în care negrii erau prezentaţi ca nişte animale sălbatice *(The Negro a Beast* se intitula

o broşură, apărută în 1990 !) ; un anume Thamas Dixon care, culmea Ironiei, era pastor, avea să exceleze în acest gen, ilustrat de el în romane ca *The Leopară's Spots (Petele leopardului,* 1902) sau *The Clansman (Omul clanului,* 1905).

Foarte puţini scriitori din Sud reuşeau să scape de sub tirania dogmelor împietrite ale societăţii lor, dogme paralizante, păstrate în ciuda lecţiilor amare ale istoriei. Louis D. Rubin încearcă să explice acest paradox, prin patriotismul local al scriitorilor din Sud ; ataşamentul lor orb faţă de instituţiile şi valorile Sudului, inclusiv faţă de instituţia sclaviei, ar mai avea, potrivit aceluiaşi autor, o explicaţie în refuzul de a accepta capitalismul care venea din Nord. Fapt este că majoritatea scriitorilor din Sud s-au manifestat, atît înainte cât şi după Războiul Civil, ca nişte apologeţi ai unui mod de viaţă condamnat de istorie dar menţinut, prin toate •mijloacele, inclusiv prin literatură. Şi asta, in ciuda locului foarte modest rezervat literelor, şi culturii în general, în statele sudice. „Singurii autori originari din Sud care au contestat serios, în secolul lor, instituţiile sociale ale regiunii lor natale, au fost Cle- mens şi Cable", mai spune Rubin '.

George Washington Cable, însă, e mult mai timid în critica pe care-o face dogmelor rasiste şi realităţilor sumbre ale Sudului (deşi tabloul pe care-1 dă despre perioada de după Reconstrucţie, în *John March, Southerner,* este destul de veridic, depăşind pitorescul nostalgic al povestirilor Sale despre societatea creolă, care i-au adus consacrarea). Mark Twain rămîne, de fapt, singurul scriitor originar din Sud, care — aşa cum recunoaşte chiar Rubin — „reuşeşte să scape de traumatismul Cauzei Pierdute".

Unicitatea lui e şi mai vrednică de laudă dacă se ia în considerare faptul că negrii înşişi nu aveau

încă o literatură de valoare, capabilă să dea riposta cuvenită detractorilor lor, unii dintre ei nu lipsiţi de" talent. In studiul din care am mai citat, Robert Bone arată că, la început, scriitorii negri n-au făcut decît [1]

1 Louis D. Rubin, Jr., *The Writer in the* South, University of Georgia Press, Athens, 1972, p, 8.

să preia şabloanele vehiculate de literaţii sudişti, punindu-le sub semnul schimbat ; la imaginile lor calomnioase, ei răspundeau prin imagini idealizante, la fel de neconvingătoare. Mai grav încă, scriitorii negri imitau fără să-şi dea seama, sau din dorinţa de a avea „succes“, procedeele literare şi modalităţile stilistice ale detractorilor albi ai „rasei negre“. Ei cultivau astfel, cu ardoare, melodrama — un „vehicol natural pentru protestul împotriva discriminării rasiale“. „Melodrama convenţională presupune existenţa unui univers moral stabil manifestat prin eternul triunghi al eroului, eroinei şi canaliei. Primii romancieri dădeau acestei triade o întorsătură rasială : eroul era un negru chipeş, eroina — o mulatră frumoasă, iar canalia — un ticălos alb. Absolutismul moral al melodramei servea astfel necesităţilor strategice ale epocii, care cereau eroi şi eroine negre de o virtute exagerată, şi ticăloşi albi de o perfidie fără seamăn.“ Pentru ca literatura negrilor să devină adultă şi să abordeze convingător problemele fundamentale ale vieţii şi societăţii, era nevoie de abandonarea clişeelor romantice, şi de adoptarea unei perspective realiste. „Din nefericire, spune Robert Bone, romancierul negru nu a rupt cu romantismul pînă prin anii 20.“ [1]

De-romantizarea legendelor, este, după cum se ştie, una din preocupările constante ale lui Mark Twain ; cu câţiva ani înainte de a scrie *Wilson Zevzecul,* el publicase *Un yankeu la curtea regelui Arthur, o* adevărată întreprindere de demolare a feudalităţii, în numele unui ideal democratic şi republican, afirmat categoric, în ciuda finalului apocaliptic al romanului (final ce reflectă îndoielile grave nutrite de scriitor, la acea vreme, în privinţa democraţiei americane). în *Wilson Zevzecul,* Twain întreprinde, de asemenea, o critică a *sistemului* feudal, aşa cum fiinţase acesta în însăşi regiunea lui natală.

Asemănările dintre cele două cărţi sînt, însă, mai puţin importante decît deosebirile : Wilson Zevzecul e şi el un „intrus“ care contribuie la demascarea unei orânduiri feudale, dar autorul se identifică mult mai puţin cu el, decît cu [1]

1 Robert A. Bone, *op. cit.,* pp. 24—28.

yankeul. Wilson e şi el un spirit practic, pasionat de tehnologie, dar spre deosebire de Hank Morgan, nu-şi foloseşte cunoştinţele pentru a transforma radical societatea, ci numai pentru a demasca o impostură individuală. Wilson e un yankeu descins în Sud pentru a-şi încerca norocul ca avocat — el nu aspiră la mai mult, poate şi din pricină că celălalt yankeu se întorsese înfrânt din ambiţioasa lui aventură. Performanţa lui Wilson e o reuşită de ordin tehnic, fără să-l implice prea mult în existenţa concetăţenilor săi. Deşi aceştia sfîrşesc prin a-1 accepta în mijlocul lor şi chiar a-1 pune în fruntea tîrguşorului, ca primar, Wilson rămîne exterior dramei. Titlul iniţial, *Tragedia lui Wilson Zevzecul e* cît se poate de nepotrivit : Wilson e unicul personaj din carte care are noroc, atît în cariera lui de avocat cît şi în ipostaza lui de „om de ştiinţă“. (Twain şi-a înzestrat personajul cu pasiunea de a colecţiona amprente digitale, abia după ce a citit studiul lui Francis Galton despre F*inger Prints,* apărut în 1892. înzestrarea ştiinţifică a personajului se reduce la chiromanţie şi la capacitatea de a interpreta amprentele ca semne sigure ale identităţii ; totuşi, curiozitatea lui ştiinţifică e de netăgăduit.)

Rolul cel mai important al lui Wilson este acela de furnizor al câtorva din numeroasele focare de ironie care radiază în cuprinsul cărţii, şi care-i conferă o remarcabilă complexitate.

Aforismele din „Calendarul lui Wilson Zevzecul“, puse deasupra capitolelor cărţii, reprezintă un prim nivel al acestei ironii multilaterale — nivelul cel mai vizibil. La acest nivel, identificarea autorului cu personajul este totală — de fapt, cel ce vorbeşte este însuşi Twain, care-şi transcrie din propriile carnete de însemnări aceste pseudo-proverbe, unele fără legătură directă cu povestirea. (Twain avea să folosească şi

în memorialul său de călătorie, *Fol- lowing the Equator,* reeditat în Anglia sub titlul *More Tramps Abroad,* maximele lui Wilson Zevzecul. Dealtfel, genul acesta de maxime hazlii fusese cultivat şi de alţi umorişti americani, mai ales de Josh Billings, intr-un „Allminax“, adică Almanah, celebru la vremea lui.)

Potrivit lui Henry Nash Smith, maximele lui Wilson joacă rolul unui „comentariu coral asupra universului, faţă de care Daw- son's Landing reprezintă un microcosm“ *.

Prin inteligenţa lui ascuţită, servită de o curiozitate mereu trează, Wilson reuşeşte să dezlege o enigmă pe care ceilalţi nici n-o percepeau. Cu ajutorul colecţiei lui de amprente digitale, el îl demască pe asasinul judelui Driscoll, într-un moment cînd nimeni nu se mai îndoia că omorul fusese comis de unul dintre cei doi gemeni pripăşiţi în tîrguşor. El reconstituie în acelaşi timp adevărul despre identitatea adevăratului asasin. Prin toate aceste operaţiuni detectivistioe, Wilson aduce o contribuţie importantă la clarificarea situaţiei. Dar el rămîne, în fond, un simplu instrument în mîinile scriitorului, care mai are şi alte instrumente pentru a-şi atinge scopul.[1] [2]

Acest scop este, nici mai mult nici mai puţin, decît demonstrarea prin absurd a caracterului aberant al sclaviei.

Strategia lui Twain vizează la demontarea întregului mecanism social care o făcuse posibilă : întrucît acest mecanism funcţiona în baza unei ficţiuni, trebuia demascată însăşi ficţiunea, sau mitul subiacent societăţii sclavagiste din Sud. Locuitorii tîrguşoru- lui Dawson's Landing trăiesc, toţi — atît albii cît şi negrii — cu iluzia că au o identitate precisă, dar de fapt singura lor identitate incontestabilă o constituie amprentele digitale.

---

1 Henry Nash Smith, op. *cit.*, p. 182.

2 într-o scrisoare trimisă din 1894 soţiei sale, Twain îşi exprima uimirea că un conferenţiar din New York i-a elogiat ca pe „un personaj limpede şi puternic conturat“ figura lui Wilson Zevzecul. „Nu-i aşa că-i plăcut şi neaşteptat să auzi aşa ceva ? Fiindcă eu, unul, nu ra-am gîndit niciodată la *Zevzecul* ca la un personaj, *ci* doar ca la o piesă dintr-un- mecanism“.

In introducerea lui la **o** nouă ediţie **o** romanului, Malcolm Bradbury subliniază că, „atîta timp cît identitatea poate rămîne asigurată în această societate, nu pare să se ivească nici o sursă de tensiune“, dar „metisajul, amestecul raselor, a şters graniţele dintre ele“, creînd astfel „o zonă de paradox moral şi posibilitatea

unei imposturi atît morale cit şi sociale“. Tocmai aceasta, spune Bradbury, e tema lui Twain.[1]

Roxy, sclava mulatră, are în vine doar a şaisprezecea parte din sîngele strămoşilor ei negri, dar se consideră, şi e considerată, o negresă şi, ca atare, o sclavă. Fiul ei, avînd în vine şi mai puţin sînge negru, e şi el, în virtutea aceleiaşi „ficţiuni a legii şi a obiceiului“, un sclav negru, deşi nu se deosebeşte decât prin îmbrăcăminte de copilul născut în aceeaşi zi a anului 1830, de către soţia stăpânului alb. Ameninţarea acestuia de a-şi vinde sclavii „la vale pe rîu“ după ce constată dispariţia unor lucruri din casă, o determină pe Roxy să-i schimbe pe cei doi imunei în leagăne, pentru a-1 feri astfel pe copilul ei de soarta ce l-ar aştepta ca sclav pe o plantaţie din „Sudul profund“, soartă mult mai groaznică decît aceea a sclavilor domestici din ţinutul de frontieră Missouri. Urmează o „comedie a încurcăturilor“, cu implicaţii şi consecinţe tragice pentru toţi cei ce iau parte la ea. Copilul mulatrei, botezat de ea „Valet de Chambre“, mai pe scurt Chambers, îi ia locul copilului alb, botezat de stăpân Thomas â Becket, mai pe scurt Tom. Roxy, care-i creşte pe amîndoi, devine victima propriei ei înşelăciuni : falsul Tom, adică fiul pe care a vrut să-l scape de primejdia de a fi vîndut ca sclav „la vale pe rîu“, o tratează ca pe o sclavă şi nu va pregeta să o vândă unui plantator din Sud. Celălalt băiat, al stăpânului alb, va creşte în convingerea că e negru şi va ajunge să-l slugărească pe adevăratul servitor. Ravagiile psihice şi morale ale *sistemului* — ale oricărui sistem bazat pe asemenea ficţiuni — sânt descrise cu o forţă cumulativă, mult mai convingătoare decît

1 Mark Twain, *Pudd' nhead Wilson,* Penguin Books, 1969, p. 35

din Introducerea lui Malcolm Bradbury.

argumentele teoretice sau propagandistice folosite îndeobşte în literatura anti-sclavagistă, de dinainte sau de după Războiul Civil. Atacând sistemul şi dezvăluin- du-i absurditatea, Twain rezolvă cu succes şi o problemă destul de delicată, aceea a prezentării negrilor : el poate, fără a aduce apă la moară rasiştilor, să înfăţişeze în chip realist comportamentul victimelor lor. Bunăoară, „Tom“ îşi pierde orice urmă de omenie,

după ce Roxy îi dezvăluie adevărata identitate, de sclav şi de negru ; din acel moment, el e cuprins de o furie oarbă, îndreptată atît împotriva albilor, cît şi împotriva negrilor, şi a lui însuşi (vezi capitolul 9). Un comentator regretă că Twain a omis unele pasaje care-1 arătau şi mai ticălos pe „Tom[1], căci dacă le-ar fi lăsat, ele l-ar fi putut preface „într-un personaj viu şi realist, demn să stea în compania lui Jim şi a lui Roxy, deşi complet lipsit de toate calităţile lor nobile“ [1].

In Roxy, Twain a realizat intr-adevăr un personaj de o cuceritoare vitalitate şi de o remarcabilă complexitate, — cu atît mai remarcabilă, cu cît e aproape unica femeie autentică din opera acestui scriitor care în genere a ocolit în opera lui ,-sexul slab“, evitînd, ca dealtfel majoritatea compatrioţilor săi, problemele „delicate“ ale relaţiilor dintre sexe. Vechi şi îndărătnice prejudecăţi şi tabu-uri, împărtăşite şi de scriitorii englezi din epoca victoriană, dar mai cu seamă de cei americani, moştenitori ai unei puternice tradiţii puritane, îl determină pe Twain să lase pe dinafară femeile, sau să le prezinte superficial şi convenţional. Iată de ce, prezenţa unui personaj autentic şi complex ca Roxy, surprinde la un asemenea scriitor.

Complexitatea caracterului ei se manifestă şi în asumarea naivă a unor prejudecăţi şi credinţe specifice mediului ambiant. Ea se mîndreşte cu o origină nobiliară, bineînţeles fictivă, dar în care crede cu tărie, fără să-şi dea seama că-i maimuţăreşte pe stăpînii albi. Twain ridiculizează şi prin Roxy ifosele aristocratice ale cetăţenilor de frunte şi tîrguşorului, proiectînd asupra lor o lumină ironică, ce n-o diminuează cîtuşi de puţin pe naiva mulatră. Din nou, el face o critică a *sistemului,* scoţînd în relief caracterul aberant al valorilor pe care se întemeiază, dar şi forţa lor corupătoare.

1 McKeithan. op. cit., p. 63.

Contaminată de „codul onoarei“, precumpănitor în Sud, Roxy îşi păstrează totuşi demnitatea şi bunul simţ ; potrivit lui Henry Nash Smith, ea „reprezintă ultimul vestigiu al naturii nealterate, care-a

supravieţuit educaţiei pervertite a societăţii din Dawson's Lan- ding" [1].

Cu o mare fineţe şi abilitate îi descrie Twain şi comportamentul ca mamă, evitînd capcanele melodramei ; Roxy e capabilă să-l dispreţuiască pe „Tom" şi să-l umilească pentru a-1 pedepsi, dar instinctul dragostei materne se dovedeşte mai puternic întotdeauna, silind-o să devină la un moment dat chiar complicea ticălosului. Adevărata tragedie din carte nu e tragedia lui Wilson, nici aceea a lui „Tom" — victimă nevolnică a *sistemului* — ci tragedia lui Roxy, care se sacrifică în zadar pentru un copil ce nu va ezita să o vîndă „la vale pe nu" şi va sfîrşi prin a fi el însuşi vîndut ca sclav. Moartea ei psihică, rezultată din pierderea tuturor iluziilor, are valoare de simbol.

Ca operă literară, *Wilson Zevzecul* trăieşte în bună măsură „pe spinarea" aceştia personaj feminin, deşi nici Wilson, nici „Tom" nu sînt lipsiţi de o anume vitalitate. Romanul (în măsura în care putem vorbi de un roman) trăieşte şi prin lumea micro- cosmică a tîrguşorului Dawson's Landing, lume surprinsă în toate dimensiunile ei morale, culturale şi politice, de un ochi ager, ce-şi plimbă privirea ironică într-un spaţiu de fapt mult mai larg. Twain adcţptă aici un ton detaşat, ce-i permite să ţină sub control elementele disparate ale unei naraţiuni care, în ciuda „operaţiei cezariene" amintite, şi-a păstrat totuşi destule corpuri străine, din prima versiune. Referindu-se la „independenţa narativă" pe care scriitorul o dobîndeşte adoptînd „vocea" lui Wilson, Malcolm Brad- bury vede în ea un indiciu al măiestriei lui Twain, considerat îndeobşte ca un artist nu tocmai conştient de mijloacele sale. în *Wilson Zevzecul,* scrie Bradbury, Twain „stabileşte un model recurent de contraste şi dubluri, dînd intrigii o structură dialectică şi creând

1 Henry Nash Smith, op. cit., p. 177.

sentimentul că în spatele lucrurilor dezvăluite se ascund altele, nedate în vileag...“[1]

Dintre mijloacele utilizate de Twain, se cuvine remarcat monologul interior, folosit mai ales pentru caracterizarea lui „Tom“,

1 Malcolm Bradbury, în Introducerea citată, pp. 39—40.

chiar dacă limbajul lui e uneori lipsit de autenticitate, spre deosebire de cel al Roxanei, care, fiind redat în dialect, sună (în original) mult mai firesc.

Romanul are. desigur, şi defecte — defecte de construcţie, de stil şi de caracterizare, dar, potrivit aceluiaşi critic, ele „sînt defectele unui roman cu totul remarcabil“. „însuşi caracterul ambiguu al stilului narativ sfîrşeşte prin a deveni sursa unei distanţări co- mico-ironice şi a unui realism riguros moral.“ în acelaşi timp, '.cest stil imprimă cărţii „o viziune tragi-comică suprarealistă... pe care o asociem cu o bună parte a umorului negru din secolul douăzeci.“ [1]

Observaţia e valabilă mai ales pentru povestirea *Acei gemeni nemaipomeniţi*, dar chiar în *Wilson Zevzecul* au rămas, poate fără voia autorului, destule ingrediente comice, pentru a-1 îndreptăţi pe David E. E. Sloane să afirme că romanul „vădeşte urme de comedie literară“, termen folosit de el cu un sens foarte precis [2]. Un suflu de mare comedie animă de pildă paginile în care apar cei doi gemeni italieni, personaje de care Twain nu s-a putut despărţi cu to- ni, deşi i-a despărţit fiziceşte. Prezenţa lor în romanul „serios“ se justifică însă, din mai multe puncte de vedere, nu numai ca o rămăşiţă a tradiţiei „comediei literare“. Reduşi ca importanţă şi readuşi, prin despărţirea lor fizică, la o oarecare normalitate, ei servesc în primul rînd la îmbogăţirea temei centrale, a identităţii, printr-o variaţiune într-un registru minor. Apariţia celor doi gemeni în tîrguşor

---

1 Malcolm Bradbury, op. *cit.*, p. 45.

2 David E.E. Sloane, *Mark Twain asa Literary Comedian,* Louisiana State University Press, 1979, p. 177. Sloane opune celor
are-1 plasează pe Twain în tradiţia „umoriştilor din Sud-Vest“, eza apartenenţei lui la tradiţia „comediei literare“, o tradiţie la fel fie americană, care a înflorit între 1840—1910 şi care s-a caracterizat printr-o viziune democratică şi egalitară, printr-o preferinţă centru satira politică etc.

e încă un pretext, pentru Twain, de a scoate în relief credulitatea şi tembelismul locuitorilor săi, inclusiv ale celor ce se mândresc cu descendenţa lor din „primele familii din Virgi-

nia“. Cei doi gemeni servesc şi la caracterizarea vieţii politice a tlrguşorului ; ei participă de pildă la o întrunire a „Fiilor Libertăţii“, cum se autointitulează beţivanii din Dawson’s Landing — întrunire ce ia sfârşit prin intervenţia pompierilor locali. Scena e de un comic enorm, aş spune caragialesc, şi deloc gratuit, fiindcă în timpul ei „Tom“ primeşte' lovitura în fund ce va declanşa duelul între judele Driscoll şi fratele geamăn care i-a administrat-o ; iar acest duel joacă un rol impoi’tant în caracterizarea mentalităţii sudiste şi în sublinierea contrastului dintre laşitatea lui „Tom“ şi curajul maică-si (vezi cap. 11 şi cap. 14).

În partea propriu-zis comică a romanului, eliminată din ţesătura acestuia, cei doi gemeni ocupă, fireşte, locul de frunte. Tema gemenilor l-a fascinat întotdeauna pe Twain, care a revenit deseori la ea, tratînd-o îndeobşte la modul burlesc. încă în 1869, într-D schiţă intitulată *The Siamese Twins (Fraţii siamezi*), şi bazată se pare pe un caz real, el speculează potenţialul comic al temei : Eng şi Chang, siamezii descrişi de umorist, au cam aceleaşi trăsături şi cam aceleaşi atitudini ca ale lui Angelo şi Luigi Capello — Eng e baptist, pe cînd Chang e catolic, Eng e amator de băutură, pe tind Chang e abstinent etc. Ei adoptă poziţii total divergente în Războiul Civil şi ajung să se ia reciproc prizonieri...

Tot în 1869, Twain pomenea, în rubrica lui din ziarul *Express,* • de o fată cu două capete, despre care spunea că nu ştie dacă să se refere la ea la singular sau la plural... Se cuvine amintit şi romanul *Prinţ şi cerşetor,* în care prinţul moştenitor al tronului Angliei îşi schimbă straiele cu cele ale unui sărăntoc, leit la chip cu el — prilej, pentru Twain, de a descrie stările de lucruri din Anglia acelei vremi. De asemenea, trebuie amintită perechea de povestiri *Povestea unui băieţaş bun şi Povestea unui băieţaş rău —*

variaţjuni pe aceeaşi temă a gemenilor.

Interesul umoristului pentru fenomenul „gemelităţii“ a fost îndeobşte explicat prin dedublarea propriei lui personalităţi, şi e adevărat că în Twain convieţuiesc două serii de vocaţii, aparent diametral opuse, — vocaţia de umorist şi cea de scriitor „serios“, în primul rînd, dar şi vocaţia de artist şi cea de om de afaceri (păgubos), precum şi vocaţia de aventurier şi cea de familist etc. Deşi literatura modernă a evoluat într-un sens care a făcut caducă dogma incompatibilităţii dintre umor şi „seriozitate“, demonstrând (prin Joyce, prin Beckett, prin Kafka şi prin mulţi alţii) legitimitatea metisajului între comic şi tragic, persistă încă prejudecata că un scriitor trebuie să semene cu eroii săi şi că n-are dreptul să sr distanţeze. Ajunge ca un scriitor să se pasioneze şi de altceva decît de literatură, — de pildă Hemingway pentru luptele cu tauri, — ca să fie învinuit de „duplicitate“ sau suspectat de „dedublare a personalităţii“. Mark Twain a fost, după cum am văzut, o victimă predilectă a psihanaliştilor, cărora le-a oferit un material bogat de „analiză“, prin comportamentul lui contradictoriu, şi prin atitudinile luate de el, de-a lungul vremii, în legătură cu problemele fundamentale ale existenţei, atitudini cînd optimiste cînd de un pesimism sumbru. Twain e capabil să exalte progresul tehnic şi să vadă în el remediul tuturor relelor din societate, dar în acelaşi timp să facă profeţii apocaliptice pi'ivind viitorul Americii şi să evoce nostalgic societatea pre-industrială a Sudului. El poate crede în perfectibilitatea şi în libertatea omului şi în acelaşi timp profesa un fatalism prăpăstios, un determinism mecanicist în care nu e loc pentru nici o iniţiativă individuală.

Fascinaţia lui Twain pentru gemeni vădeşte însă

nu atît o dedublare a personalităţii sale, cit o obsesie a identităţii într-o lume generatoare de perplexităţi şi percepută (nu doar de el !) ca o suită nesfîrşită de paradoxuri. America, ţară a contrastelor violente, a conflictelor acute între Nord şi Sud, între Vest şi Est, între capitalişti şi plantatori, între guvernul federal şi administraţiile statelor, între albi şi negri, între descendenţii vechilor colonişti şi noii imigranţi, între desţelenitorii pămînturilor virgine şi băştinaşii indieni, o asemenea ţară, întinsă pe un întreg continent, nu putea inspira decît atitudini extreme şi „dualităţi psihice“. Twain nu e singurul scriitor american care suferă de ceea ce De Voto numeşte „« *basic split“,* o ruptură fundamentală — aceeaşi ruptură, aceeaşi falie interioară poate fi depistată şi la Melville, şi la Hawthorne, şi la Henry James, fireşte, în chip diferit la fiecare dintre ei. Şi trebuie recunoscut că, în cazul fiecăruia, inclusiv în cazul lui Twain, această

ruptură interioară e generatoare de complexitate şi profunzime, de dramatism şi tensiune conflictuală, ceea ce le conferă şi o modernitate de netăgăduit. Dar oare, care om nu adăposteşte în sufletul lui aspiraţii şi impulsuri contradictorii, care om nu trăieşte în două lumi — în lumea realităţii cotidiene şi în cea a visului ? încă în urmă cu trei veacuri şi jumătate, Sir Thomas Browne, un vestit medic şi cărturar englez, spunea că omul e „acea mare şi adevărată fiinţă amfibie, făcută prin însăşi natura ei să vieţuiască în lumi devizate şi distincte...“

In evaluarea „dualismului“ lui Twain trebuie ţinut seama şi de evoluţia lui ca scriitor (nu doar ca gânditor sau ca moralist). încă de la începutul carierei sale, îl găsim pe Twain preocupat, ca orice debutant, de descoperirea şi afirmarea unei „voci“ prop: ii. Chim şi după ce şi-o va găsi, el nu va înceta să-şi moduleze această „voce", în funcţie de temele abordate, şi de împrejurări. Scriind *Wilson Zevzecul,* umoristul s-a văzut confruntat cu o serie de probleme de ordin literar, la fel de dificile ca şi cele de ordin moral-politic, ridicate de tema aleasă. Nefiind romancier în sensul clasic al termenului, dar vrînd totuşi să scrie o cronică a „Sudului de altădată' ., Twain avea de rezolvat nişte probleme „tehnice“, care dădeau mu t de furcă pînă şi unui romancier înnăscut ca Henry James — printre altele, problema „punctului de vedere“, a „conştiinţei centrale" în care se reflectă întâmplările povestite. El recurgea la procedeele puse la punct de cîteva generaţii de povestitori americani şi desăvârşite de el însuşi, procedee ţinînd fie de tradiţia „umoriştilor din Sud-Vest“, fie de tradiţia „comediei literare“. Dar tema aleasă necesita, prin implicaţiile ei adinei, ceva mai mult decît asemenea procedee ; Twain simţea acest lucru şi nu prea ştia cum să gă-

sească o ieşire. *Wilson Zevzecul* reprezintă, evident, o răspântie, la care scriitorul s-a oprit, neştiind bine încotro ar putea s-o apuce. Şovăiala lui a sfîrşit prin a-1 lansa pe Twain într-un fel de salt în necunoscut, salt ce-3 va aduce fără voia lui, în mijlocul veacului nostru, transformîndu-1 într-un precursor al literaturii absurdului şi chiar al suprarealismului. *Aceşti gemeni nemaipomeniţi ar* putea figura, intr-adevăr, în orice antologie a umorului negru, atît de îndrăgit de suprarealişti (şi e de mirare că Breton nu l-a inclus

şi pe Twain în celebra lui *Anthologie de l'humour noir,* în care i-a făcut loc unui O. Henry...).

Ideea de bază a povestirii care avea să se scindeze în două, i-a fost sugerată lui'Twain de un caz real : în 1891, doi siamezi italieni, Giovanni şi Giacomo Tocci, au fost „exhibaţi" în diverse oraşe din Statele Unite, stârnind senzaţie şi chiar comentarii „serioase", în presă ', revista *Scientific American,* de pildă, publicase la 12 decembrie 1891 un articol însoţit de o ilustraţie[1]. Lectura acestui articol i-a aprins imaginaţia lui Twain, trezindu-i din nou interesul pentru gemeni, într-o perioadă cînd conştiinţa lui era mai „divizată" ca aricind.

în *Aceşti gemeni nemaipomeniţi,* scriitorul îşi dă liber frîu, unei imaginaţii dintotdeauna fascinată de fenomenul „gemelităţii" (fenomen cu veche şi statornică rezonanţă în literatură, de la *Plaut încoace* [2]). Luigi şi Angelo Capello sînt variante noi ale siamezilor din schiţa amintită, publicată în 1869. Luigi e beţiv, pe cînd Angeio e abstinent ; Luigi e raţionalist (citeşte *Epoca Raţiunii* a lui Tom Paine !) pe cînd Angelo e religios (dar dispus mereu să-şi

---

1 Cf. McKeithan, *op. cit.,* p. 12.

2 Plaut a scris o comedie, *Menaechmi (Gemenii),* tradusă în româneşte de Nicolae Teică, „B.P.T.", nr. 474/1938, ea însăşi inspirată dintr-o piesă a lui Menandru, în legătură cu încurcăturile provocate de doi gemeni. în *Comedia erorilor,* Shakespeare a reluat temă şi chiar situaţiile din *Menaechmi,* adăugind încă o pereche de gemeni, servitori ai dublului Antipholus. (Antipholus din Efes e zgîrcit şi certăreţ, pe cînd Antipholus din Siracuza e generos şi visător etc.) în Franţa secolului al XVIII-lea, Régnard a scris o piesă inspirată din Menandru, *Ménechmes ou les Jumeaux.* Iată doar cîteva din operele literare care abordează *direct* tema gemenilor, o temă tratată şi mai pe larg de oamenii de ştiinţă. într-o recenzie despre studiul lui Frédéric Lepage, apărut nu demult în editura Laffont, sub titlul *Les Jumeaux,* se poate citi (în ziarul Le *Monde,* din 26 august 1981) că în Franţa trăiesc un milion de gemeni, numărul lor atingînd şaptezeci şi cinci de milioane în întreaga lume ! Lepage analizează fenomenul „gemelităţii" sub aspectele lui biologic, medical, psihologic etc.

schimbe religia) etc. „Prin bunăvoinţa Proniei, ceea ce-i lipseşte unuia dintre noi, are celălalt“, îi explică Angelo mătuşii Patsy, uluită de cei doi gemeni primiţi în casa ei ca chiriaşi. Şi tot el explică astfel

„modul de funcţionare“ **a** organismului în care vieţuiesc **amîndoi:** „Printr-o misterioasă lege a fiinţei noastre, fiecare **din noi deţine^** pe rînd, timp de-o săptămînă, o autoritate deplină **şi indiscutabilă** asupra trupului **nostru...** Săptămina se încheie **exact** la **miezul** nopţii de sâmbătă, **nici o** secundă mai târziu“ (cap. 4).

Evident, .^¡sternul“ astfel descris, nu funcţionează perfect, iar Twain se complace în relatarea momentelor cînd mecanismul uman al gemenilor se dereglează, antrenînd reacţiile contrarii ale celor doi. Comportarea lor în timpul duelului cu judele Driscoll e de un comic enorm, dar cu incidenţe asupra atmosferei şi mentalităţii sudiste, satirizate de autor. Duelul se termină prin fuga precipitată a lui Angelo care, exact la miezul nopţii, devenind stăpln pe picioarele proprietate comună, o şterge „englezeşte“, deşi a fost grav rănit. La fel de enormă e scena din capitolul următor (7), în care doctorul Claypool, venit să-l îngrijească pe rănit, emite mai întâi un diagnostic „savant“, apoi prescrie o reţetă absolut dementţială — un pomelnic de ingrediente cu denumiri latineşti sau populare, întins pe o pagină cu adevărat antologică. Ironia e groasă, fireşte, dar nu complet gratuită, deoarece comportarea doctorului Claypool e caracteristică la rîndu-i pentru mentalitatea sudistă : în statele din Sud, continua să fie practicată „medicina clasică“ întemeiată pe principiile învechite ale lui Galenus, deşi, cum zice Twain, „ea omorîse oameni timp de milenii“... **In** *Cojocelul Alb*, Melville ridiculizase un tip asemănător, chirurgul Cadwallader — „Epidermă“, care nu pregetă să omoare, de dragul „ştiinţei“, un marinar adus pe masa de operaţie, „un caz splendid“, ce-i inspiră o logoree la fel de delirantă, ca aceea a docjarului Claypool. Melville era, ca şi Twain, influenţat de „umorul de la Frontieră“ şi nu-i dispreţuia procedeele şi efectele, mai ales cînd

acestea îi puteau servi, ca în *Cojocelul Alb,* la sublinierea inumanităţii sistemului ierarhic rigid existent pe un vas de război, — sistem echivalent celui înfierat de Twain în *Wilson Zevzecul*[1].

1sentimentul că „viaţa e un vis“ şi o iluzie. Amîndoi sînt obsedaţi, în acelaşi timp, de problema imposturii, atît de actuală, atunci ca şi mai tîrziu. în fine, şi Melville şi Twain sînt fascinaţi de semnificaţiile simbolice ale cromatismului alb-negru, atît de prezent în imaginaţia americanilor;

De un comic suprem e şi scena descrisă în capitolul *9,* în care Angelo, îmbătîndu-se cu whisky-itl băut de Luigi, nu-şi mai poate rosti discursul electoral la un miting al partidului „Whig“ (conservator), ce l-a propus candidat în alegerile pentru consiliul municipal.

Sătui de încurcăturile şi necazurile pricinuite de cei doi siamezi, cetăţenii tîrguşorului se decid să-l spânzure numai pe unul dintre ei, căci un scrupul moral îi împiedică să-l omoare şi pe celălalt, socotit nevinovat... Ironia devine sarcasm, iar Twain se întâlneşte din nou cu Swift, cu Cervantes, şi cu I. L. Caragiale al nostru.

Povestirea Acei *gemeni nemaipomeniţi* trebuie citită împreună cu *Wilson Zevzecul,* din care a fost smulsă cu forcepsul, ca un frate geamăn sortit să trăiască împletit cu celălalt, deşi cu o personalitate proprie. „Ne-am născut amîndoi în acelaşi moment, dar eu sînt cu şase luni mai în. vârstă decât ei“, îi mărturiseşte la un moment dat Luigi mătuşii Patsy (cap. 4)[1] ; acest paradox li se potriveşte perfect şi celor două povestiri, născute din aceeaşi minte genială, dar despărţite tot de ea după un interval de timp asemănător. Farsa şi tragedia se luminează reciproc şi se completează organic, chiar dacă nu întotdeauna la acelaşi nivel artistic. Fireşte, prima trage în jos, iar cealaltă în sus, *Acei gemeni nemaipomeniţi* aspirînd la statutul mai modest al „comediei literare“, pe cînd *Wilson Zevzecul* năzuieşte la statutul suprem al tragi-comediei de tip shakespearian. E curios că numai *Wilson Zevzecul* s-a bucurat de o apreciere pozitivă, atât cît s-a bucurat — în timp ce povestirea geamănă a fost îndeobşte trecută sub tăcere. Despre *Wilson Zevzecul* s-a spus la început că e o operă „inclasabilă“, sau în' orice

1 în finalul schiţei despre *Fraţii siamezi,* din 1869. Twain preciza că vîrstele acestora „sînt, respectiv, cincizeci şi unu şi cincizeci şi trei de ani...“

caz înafara literaturii *, dar pLnă la urmă, romanul şi-a câştigat o serie de admiratori ; criticul englez F. R. Leavis, de pildă, îl consideră „opera măiastră a unui mare scriitor“, elogiind îndeosebi „complexitatea fondului etic“ al cărţii. Leslie Fiedler, atent de asemenea la latura etică a literaturii, vede în *Wilson Zevzecul* „una din cele mai oneste cărţi pe plan moral“, din întreaga literatură americană — carte „superioară din acest unic punct de vedere *Aventurilor lui Huckleberry Finn“.* R. P. Adams consideră că romanul „reprezintă o critică a sclaviei, la fel de ascuţită ca aceea din *Coliba Unchiului Tom;* deşi a venit ceva mai tîrziu“. Iar Philip Foner — critic marxist american — e de părere că romanul „exprimă adîncul dispreţ nutrit de Twain faţă de ideologia sclavo- craţiei, cu mai multă acuitate decît oricare carte a sa“.

Povestirea *Acei gemeni nemaipomeniţi* rămîne, însă, în chip ciudat, înafara atenţiei criticilor. Chiar şi Malcolm Bradbury care, în Introducerea lui la o nouă ediţie înmănunchiind ambele povestiri, scoate în relief valoarea şi modernitatea lui *Wilson Zevzecul,* nu prea are cuvinte de laudă pentru *Acei gemeni nemaipomeniţi.*

„întocmai ca cele mai interesante opere ale lui Twain — scrie Bradbury — aceasta este o carte proastă cuprinzând în ea o carte bună, ce se străduieşte să iasă afară şi reuşeşte în chip remarcabil, pînă la urmă“, devenind poate cel

mai interesant dintre romanele scriitorului. [1] [2]

Acei gemeni nemaipomeniţi nu reprezintă însă „cartea proastă“ din care s-a născut romanul lui Twain, ci cartea complementară, strîns şi organic legată, prin nenumărate fire, vizibile şi invizibile, de aproape — capodopera *Wilson Zevzecul.* în monumentala biografie a lui Mark Twain, scrisă de Albert Bigelow Paine, e citată această remarcă făcută de scriitor cu vreun an înainte de moarte, în legătură cu cometa Halley :

---

1 în revista *Critic* din 11 mai 1895, un recenzent anonim afirma că *Wilson Zevzecul* face parte din „categoria obiectelor literare inclasificabile“, fiind opera unui autor de geniu, dar „lipsit de educaţie sau de cultură, în sens universitar“.

2 Malcolm Bradbury, *op. cit.,* pp. 9—10.

„Am venit pe lume odată cu cometa Halley, în 1835. Ea va reveni în anul viitor *, şi sper să plec odată cu ea Va fi pentru mine cea mai cruntă dezamăgire din viaţa mea dacă nu voi pleca odată cu cometa Halley. Atotputernicul şi-a zis, fără îndoială : Ia ulte-i pe gemenii ăştia inexplicabili — au apărut împreună, deci trebuie să plece împreună.“

Cele două povestiri gemene ale marelui umorist american sânt menite să rămînă împreună, atâta vreme cît va mai fi pe pămînt ceva de plâns sau de rîs, şi va mai exista specia numită de unii antropologi *homo ludens,* frate bun cu *homo sapiens.*

PETRE SOLOMON [1] [2] [3]

1 Cometa Halley a revenit, într-adevăr, la 2*1 aprilie 1310, data

2morţii lui Twain...

TABEL CRONOLOGIC

1835 La 30 noiembrie se naşte, în mica aşezare Florida (Missouri), Samuel Langhorne Clemens, al cincilea copil al Janei Lampton şi al lui John Marshall Clemens, judecător de pace şi negustor păgubos.

1839 Familia Clemens se mută în tîrguşorul Hannibal (Missouri) de pe malul fluviului Mississippi.

1847 Moare John Marshall Clemens.

1848 Samuel Clemens ucenic-tipograf la gazeta locală *MISSOURI COURIER.*

1851 II ajută pe fratele său Orion Clemens să editeze un alt ziar local, *THE HANNIBAL JOURNAL.*

1852 *în revista The Carpet Bag din Boston îi apare o schiţă umoristică, semnată cu iniţialele „S.L.C.“ şi intitulată The Dandy Frightening the Squatter (Cum l-a băgat în sperieţi filfizonul pe colonist).*

1853 Pleacă din Hannibal pentru a cutreiera ţara. Lucrează ca ucenic-tipograf la St. Louis, Philadelphia şi New York.

2855 Lucrează în tipografia ziarului *EVENING NEWS* din St. Louis, apoi în tipografia fratelui său Orion, stabilit între timp la Keokuk.

1856 în ziarul *DAILY POST* din Keokuk îi apar cîteva scrisori semnate cu pseudonimul ,,Thomas Jefferson Snodgrass“.

2857 îşi începe ucenicia ca pilot pe un vas fluvial de pe Mississippi.

*

2858 La 9 septembrie obţine brevetul de pilot. Colaborări nesemnate la zianil *CRESCENT* din New Oi'leans.

1859 Pe la începutul lui mai publică în revista *TRUE DELTA* din New Orleans o parodie la adresa bătrînului pilot Isaiah Sellers, care obişnuia să-şi semneze cu pseudonimul „Mark Twain“ articolele cu sfaturi pentru navigatori.

1861 Cariera de pilot a lui Samuel Clemens încetează odată cu întreruperea navigaţiei pe fluviu, ca urmare a izbucnirii Războiului Civil. Samuel Clemens pleacă în vestul ţării, împreună cu Orion, numit secretar al guvernatorului teritoriului Nevada.

1862 După cîteva încercări infructuoase ca „prospector“ şi miner de suprafaţă, se angajează ca reporter la ziarul *TERRITORIAL ENTERPRISE* din Virginia City (Nevada), în care semnează cu pseudonimul „Josh“ diverse schiţe şi corespondenţe.

1863 Începînd din 2 februarie îşi semnează cu pseudonimul ..Mark Twain“ colaborările la ziar (mai ales re-

portaje despre adunarea legislativă recent înfiinţată în Carson City, capitala Teritoriului Nevada.)

1864 In primăvară pleacă la San Francisco, unde lucrează un timp ca reporter la ziarul *MORNING CAII.* Trimite şi corespondenţe la *TERRITORIAL ENTERPRISE.* Colaborează la revistele literare *THE GOLDEN ERA* şi *THE CALIFORNIAN* (editată de Bret Harţe).

1865 Reîntors la San Francisco după cîteva luni petrecute într-o regiune minieră din California, aşterne pe hîrtie o anecdotă auzită de la un miner ; din îndemnul umoristului Artemus Ward, o va dezvolta într-o schiţă, trimisă revistei *SATURDAY PRESS* din New York, care o va publica la 18 noiembrie, sub titlul *THE CELEBRATED DUMPING FROG OF CALAVERAS COUNTY (VESTITA BROASCĂ SĂLTĂREAŢĂ DIN DISTRICTUL CALAVERAS).* între timp, a luat sfîrşit Războiul Civil, prin capitularea, la 9 aprilie, a armatelor sudiste (dar, la 14 aprilie, în capitala ţării, avea să fie aşasinat preşedintele Lincoln).

1866 în primăvară, pleacă pe insulele Sandwich (Hawai), în calitate de corespondent al ziarului *UNION* din Sacramento. Toamna, conferenţiază la San Fi'ancisco şi în alte localităţi din California şi Nevada. Spre sfîrşituî anului pleacă la New York.

1867. De la New York trimite corespondenţe ziarului *ALTA CALIFORNIA.* în mai îi apare

prima carte, publicată de editorul newyorkez Charles Henry Webb sub titlul *THE CELEBRATED DUMPING FROG OF CALAVERAS COUNTY, AND OTHER SKETCHES (VESTITA BROASCĂ SĂLTĂREAŢĂ DIN DISTRICTUL CALAVERAS, ŞI ALTE SCHIŢE).* în iunie se îmbarcă pe vaporul „Quaker City“, pentru a trimite reportaje ziarului *ALTA CALIFORNIA* şi ziaru-

lui newyorkez *TRIBUNE* despre călătoria prin Europa şi Orientul Mijlociu, întreprinsă de un grup de turişti americani pioşi. La întoarcerea din călătorie, face cunoştinţă la New York cu Olivia Langdon, sora unuia dintre pasagerii de pe „Quaker City“.

1868 Turneu de conferinţe în răsăritul ţării, apoi în California, şi din nou în răsăritul Statelor Unite. Colaborări la diverse ziare.

1869 In iulie apare *THE INNOCENTS ABROAD ; OR THE NEW PILGRIM'S PROGRESS (AGEAMIII ÎN STRĂINĂTATE* sau *NOUA CALE A PELERINULUI).* Autorul cărţii se logodeşte cu Olivia Langdon, fiica unui bogătaş din Elmira. Din nou turneu de conferinţe prin ţară.

1870 La 2 februarie are loc căsătoria lui Mark Twain cu Olivia Langdon, în orăşelul Elmira. Tînăra pereche se stabileşte la Buffalo, unde Twain devine coproprietar al ziarului local *THE EXPRESS.* în noiembrie i se naşte un fiu, botezat Langdon.

1871 Twain se mută împreună cu familia la Hartford (Connecticut).

1872 în martie i se naşte o fetiţă, Olivia Susan (Susy). In iunie moare Langdon, fiul lui. Twain întreprinde prima călătorie în Anglia. îi apare volumul *ROUGHING IT (LA TRÎNTĂ CU VIAŢA).*

1873 Din nou în Anglia, împreună cu soţia

şi cu fetiţa lui. Spre sfîrşitul anului apare *THE GILDED AGE (EPOCA AURITĂ),* scrisă în colaborare cu Charles Dudley Warner.

1874 în iunie i se naşte o a doua fetiţă, Clara Langdon. Toamna, familia se instalează în casa nouă, construită la Hartford, în care va locui timp de aproape două decenii. în noiembrie revista *ATLANTIC MONTHLY* din Boston, condusă de scriitorul William Dean Howells, publică schiţa lui Twain *A TRUE STORY (O POVESTE ADEVĂRATĂ).*

1875 Apare volumul *MARK TWAIN'S SKETCHES, NEW AND OLD (SCHIŢELE NOI ŞI MAI VECHI ALE LUI MARK TWAIN).* Twain conferenţiază despre „sufragiul universal“ la Clubul de Luni Seara din Hartford.

1876 Colaborări la revista *ATLANTIC MONTHLY,* Publică fără semnătură *„1601“,* un text rabelaisian. Spre sfîrşi- tul anului apare volumul *THE ADVENTURES OF TOM SAWYER (AVENTURILE LUI TOM SAWYER).*

1877 Comedia *AH SIN,* scrisă în colaborare cu Bret Harţe, se joacă, fără succes, la Washington şi New York. în decembrie, Twain îşi scandalizează confraţii prin- tr-un discurs ireverenţios rostit la un banchet dat la Boston cu prilejul aniversării bătrînului poet Whittier, discurs în care-i caricaturizează pe Emerson, Longfellow şi Oliver Wfendell Holmes.

1878 Twain călătoreşte cu familia în Europa (Germania, Italia etc.).

1879 în noiembrie, la Chicago, la un banchet dat în onoarea generalului Ulysses Grant, eroul Războiului Civil, Twain vorbeşte „despre sugaci“.

1880 în iulie se naşte a treia fiică a scriitorului, botezată Jane. (Jean). Apare *A*

1881 *Apare The Prince and the Pauper (Prinţ şi cerşetor).*

Ty

1882 Twain face o călătorie cu vaporul pe Mississippi şi-şi revede meleagurile în care a copilărit.
Apare volumul The Stolen White Elephant (Furtul elefantului alb).

¿883 *Apare Life on the Mississippi (Viaţa pe Mississippi).*

1884 Apare *THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN (AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN)* în editura patronată de Twain şi condusă de nepotul său, Charles Webster.

1885 Turneu de lecturi împreună cu scriitorul George Cable. Activitate intensă ca editor, Twain obţine pentru firma „Charles Webster & co.“ exclusivitatea asupra memoriilor generalului Grant. Totodată, începe să finanţeze invenţiile unui anume James Paige.

1888 Primeşte titlul de „Maşter of Arts“ al Universităţii Yale.

1889 *Apare A Connecticut Yankee in King Arthur's Court (Un yankeu din Connecticut la Curtea regelui Arthur).*

1890 Finanţează maşina tipografică (un fel de linotip) a lui Paige.

1891 Pleacă împreună cu familia în Europa, unde va ră- mîne pînă în 1895 (locuind în Germania, Franţa, Italia). Trimite corespondenţe din Europa ziarului *SUN* din New York.

1892 *A pare The American Claimant (Pretendentul american).*
,?

J.893 Apare volumul The £ 1 000 000 Bank-note, and Other New Stories (Bancnota de un milion de lire şi alte povestiri noi).

1894 *Apare Tom Sawyer Abroad (Tom Sawyer în străinătate) ; de asemenea, Pudd' nhead Wilson (Wilson Zevzecul), publicat în foileton în revista Century (între decembrie 1893 şi iunie 1894).*
La 18 aprilie editura „Charles Webster & co." dă faliment, în parte datorită cheltuielilor făcute de Twain pentru finanţarea maşinii lui Paige.

1895 Vara, Twain porneşte intr-un turneu în jurul lumii, pentru a-şi achita datoriile. Citeşte din opera lui în o sută de oraşe din America, Asia, Australia, Africa de Sud.

1896 *îşi încheie turneul, în vară, la Capetown şi pleacă în Anglia. între timp, în S.U.A. i-a apărut, fără semnătură, volumul Personal Recollections of Joan o] Arc (Amintirile personale ale Ioanei d'Arc). Cu semnătură, îi va apare volumul Tom Sawyer, detective, and Other stories (Tom Sawyer detectiv, şi alte povestiri).*

în august moare de meningită fiica lui Twain. Susy, rămasă la Hartford.

1897 Apare volumul *FOLLOWING THE EQUATOR (URMIND LINIA ECUATORULUI),* publicat în Anglia sub titlul *MORE TRAMPS ABROAD (ALTE RAITE PRIN STRĂINĂTATE).* Moare Orion, fratele scriitorului. între 1897—1900 Twain locuieşte la Viena şi la Londra, precum şi în Elveţia,

1898 In revista *HARPER'S MAGAZINE* îi apare articolul *STIRRING TIMES IN AUSTRIA (VREMURI AGITATE* **în** *AUSTRIA).* Twain ' începe să-şi scrie Autobiografia.

1899 începe să apară, în editura „American Publishing Company", aşa numita „Uniform Edition" a operelor lui Twain (în 22 volume).

1900 în octombrie Twain se întoarce în Statele Unite şi se stabileşte la New York, unde desfăşoară o intensă activitate publicistică şi oratorică. *Apare The Man That Corrupted Hadleyburg (Omul care a corupt Hadleyburgul).*

1901 în februarie publică în revista *NORTH AMERICAN RE- VIEW* pamfletul To *THE PERSON SITTING IN DARKNESS (OMULUI CARE STĂ ÎN ÎNTUNERIC).* Twain şi Howells primesc titlul de „doctor în litere" al Universităţii Yale. Toamna, Twain se mută la Riverdale (New York).

1902 Primeşte titlul de „doctor în litere" al Universităţii Missouri. îi apare povestirea poliţistă A Double-bar-relled Detective Story (Un roman poliţist cu două ţevi). Publică pamfletul antiimperialist Jn Defense of General Funston (In apărarea generalului Funston) în revista North American Review.

1903 Toamna pleacă în Italia împreună cu familia, soţia lui fiind grav bolnavă şi recomandîndu-i-se o ..schimbare de

aer“.

1904 La 5 iunie moare, într-o casă de lingă Florenţa, Olivia Langdon Clemens, soţia scriitorului. Acesta se întoarce în S.U.A. şi se stabileşte la New York.

Apare Extracts from Adam's Diary (Fragmente din furnalul lui Adam).

1905 Cu prilejul împlinirii a 70 de ani, Twain e sărbătorit printr-un mare banchet la restaurantul „Delmonico" din New York. Publică *KING LEOPOLD'S SOLILOQUY (MONOLOGUL REGELUI LEOPOLD)* şi alte pamflete antirăzboinice.

1906 Publică, într-un tiraj limitat, şi fără semnătură, eseul filozofic *WHAT IS MAN ? (CE ESTE OMUL ?).*
Apare The $ 30 000 Bequest (Moştenirea de 30 000 dolari).

1907 La 26 iunie i se decernează, la Oxford, titlul de „doctor în litere" (conferit şi lui Kipling etc.)
îi apar în volum articolele despre secta „Christian Science". De asemenea, povestirea fantastică Captain *STORMFIELD'S VISIT TO HEAVEN (VIZITA CĂPITANULUI STORM FIELD ÎN RAI).*

1908 Vara, se stabileşte, la Redding (Connecticut) într-o vilă anume construită pentru el de către arhitectul Howells, fiul prietenului său, şi botezată „Storm- field".

1909 In octombrie, Clara Clemens se mărită cu pianistul Osip Gabrilovici. La 24 decembrie moare cealaltă fiică a lui Twain, Jean.
Apare pamfletul Is Shakespeare Dead ? (A murit oare Shakespeare ?)

1910 în ianuarie Twain pleacă în insulele Bermude. Se întoarce peste cîteva luni la

Redding, unde moare în ziua de 21 aprilie. Va fi mmormîntat la Elmira.

XLIII

Acest tabel cuprinde titlurile principalelor scrieri ale lui Mark Twain, publicate în timpul vieţii lui. Nu sînt menţionate decît o mică parte din articolele, schiţele, cuvîntările şi pamfletele marelui scriitor american, şi nu sînt deloc pomenite volumele apărute după moartea lui. Pentru că publicarea manuscriselor sale inedite este încă în curs, voi menţiona aici doar cîteva din volumele mai importante apărute în patria scriitorului :

— *MARK TWAIN'S AUTOBIOGRAPHY (AUTOBIOGRAFIA LUI MARK TWAIN)* publicată în 1924 de Albert Bigelow Paine în editura „Harper & Brothers" (în două volume).

— *MARK TWAIN IN ERUPTION (MARK TWAIN ÎN ERUPŢIE),* volum publicat în 1940 de aceeaşi editură, sub îngrijirea lui Bernard De Voto.

— *LETTERS FROM THE EARTH (SCRISORI DE PE PĂMÎNT),* publicat de aceeaşi editură în 1962, tot sub îngrijirea lui Bernard De Voto şi cu o prefaţă a lui Henry Nash Smith, cel care, după moartea lui De Voto, a fost numit „editor literar" al arhivei Mark Twain.

De menţionat e şi faptul că în editura Universităţii California au început să apară, în excelente condiţii de acurateţă ştiinţifică şi de prezentare grafică, o serie de volume cuprinzînd texte inedite ale

lui Mark Twain.

WILSON ZEVZECUL

O ŞOAPTĂ CĂTRE CITITOR

Cineva care nu se pricepe în materie de legi e totdeauna predispus la greşeli cînd încearcă să fotografieze cu condeiul o scenă de tribunal ; de aceea n-am vrut să încredinţez tiparului capitolele judiciare ale acestei cărţi, fără a le supune în prealabil unui control riguros şi unei revizii exhaustive din partea unui jurist — dacă aşa se numeşte specia. Aceste capitole sînt, acum, corecte pînă la cel mai mic amănunt, deoarece au fost scrise sub privirea directă a lui William Hicks, care cu vreo treizeci şi cinci de ani în urmă a studiat un timp Dreptul, în partea de sud-vest a statului Missouri, şi s-a stabilit ulterior, pentru a-şi îngriji sănătatea, aici, la Florenţa, unde continuă să-şi exercite profesiunea, ca să n-o uite şi ca să-şi cîştige macaroana cea de toate zilele, în şopronul acela asemănător cu un grajd, situat la capătul aleii dosnice în care dai, cînd ieşi de după colţul faimoasei Piazza del Duomo, îndată după casa cu lespedea pe care obişnuia să se aşeze, acum vreo şase sute de ani, Dante, cînd se prefăcea că se uită la meşterii constructori ai Campanilei lui Giotto, dar îşi întorcea privirile ostenite spre Beatrice, ori de cîte ori aceasta tre-

cea pe acolo în drum spre cofetăria unde-şi cumpăra o bucată mare de tortă cu cremă de castane, ca să se apere cu ea în cazul unui atac al Ghibelinilor înainte de a ajunge la şcoală — exact în acelaşi loc unde se vînd şi azi aceleaşi

torte, la fel de bune şi de pufoase ca şi atunci, zău că nu exagerez. Cunoştinţele lui juridice erau cam învechite, dar a reuşit să şi le împrospăteze pentru cartea mea, astfel încît cele două-trei capitole sînt în regulă acum. Cel puţin aşa m-a asigurat el însuşi.

Scrisă de mîna mea în această a doua zi a lui Ghenar, din anul 1893, în Villa Viviani, satul Settignano, situat la trei mile dincoace de Florenţa, pe dealuri — acestea oferind de bună seamă cea mai încântătoare priveliişte posibilă pe planeta noastră şi, odată cu ea, cele mai fermecătoare şi mai mirifice asfinţituri posibile pe oricare planetă, ba chiar în oricare sistem solar ; scrisă, de asemenea, în elegantul salon al casei, cu busturile senatorilor Cerretani şi ale altor demnitari din aceeaşi stirpe aruncîndu-şi asu- prămi privirea aprobatoare, cu care obişnuiau să-l răsfeţe pe Danie, şi rugîndu-mă pe tăcute să-i primesc în familia mea, ceea ce o fac cu plăcere, fiindcă strămoşii mei cei mai depărtaţi nu-s decît nişte pui de primăvară în comparaţie cu aceşti nobili străbuni înveşrnîntaţi în mantii somptuoase, astfel încît pentru mine înseamnă un mare şi satisfăcător salt în timp, un salt de şase sute de ani.

MARK TWAIN

CAPITOLUL 1

„Nu există personaj, fie el cît de bun şi de nobil, care să reziste In faţa acţiunii ridiculizante a unei glume, fie ea cît de ieftină. Iată de pildă măgarul : deşi posedă un caracter aproape perfect şi e cel mai inteligent dintre animalele mai modeste, vedeţi unde l-au adus glumele debitate pe socoteala lui. în loc să ne simţim măguliţi eind ni se spune „măgar'“, ne cuprinde îndoiala.““ *Calendarul lui Wilson Zevzecul* „Spune adevărul, sau scoate-ţi atu-urile, totul e să cî.ştigi.““

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Scena acestei cronici este orăşelul Dawson s Landing, aşezat în partea dinspre Missouri a fluviului Mississippi, la o jumătate de zi de drum cu vaporul, mai jos de St. Louis.

în 1830, nu era decît un pilc de căsuţe de lemn, cu un cat sau două, ale căror faţade văruite erau aproape în întregime ascunse vederii de tufele căţărătoare ale trandafirilor, caprifoiului şi

CAPITOLUL 1

zorelelor. Fiecare din aceste căsuţe frumuşele avea în faţă cîte o grădină, împrejmuită cu

S

uluci albe şi înţesată cu nalbe, gălbinele, flori de nu-mă- uita sau de pana-prinţului, şi alte asemenea flori desuete ; în vreme ce pe prichiciurile ferestrelor se înşirau lădiţe de lemn cu trandafiri de dulceaţă şi ghivece de lut în care creştea un soi de geranium, ale cărui flori de un roşu aprins accentuau nota dominantă, dată de faţadele îmbrăcate in trandafiri, incit ai fi zis că luaseră foc. Cînd lădi- ţele şi ghivecele lăsau loc pe margine vreunei pisici, pisica era acolo — în zilele cu soare — întinsă cît era de lungă, adormită şi fericită, cu burtica păroasă în bătaia razelor şi cu o lăbuţă încolăcită peste năsuc. Atunci, casei cu pricina nu-i mai lipsea nimic, iar mulţumirea şi tihna i-erau aduse la cunoştinţa lumii prin acest simbol, fără greş grăitor. O casă fără pisici — fără pisici bine hrănite, răsfăţate şi chiar adorate — poate fi o casă perfectă, dar cum ar putea s-o dovedească ?

De-a lungul uliţelor, pe ambele laturi, la marginea trotuarelor de cărămidă, creşteau nişte salcîmi ale căror trunchiuri erau protejate de scînduri şi care dăruiau umbră în zilele de vară şi o mireasmă dulce în cele de primăvară, cînd se iţeau mugurii. Strada mare, aflată cu un rînd de case înapoia fluviului, şi paralel cu el, era singura arteră comercială a tîrguşorului. Număra şase corpuri de case, fiecare corp avînd cîte două-trei prăvălii cu ziduri de cărămidă, înalte de trei etaje şi adăpostind, la parter, numeroase dughene de scînduri. Firmele lor se legănau, trosnind, în bătaia vîntului, pe toată lungimea străzii. Stîlpul dungat ca o acadea, care indică, de-a lungul canalelor străjuite de palate ale Veneţiei, prezenţa unei nobilimi străvechi şi trufaşe, indica aici doar modesta frizerie de pe strada mare a tîrguşorului Dawson’s Landing. într-un colţ al ei se înălţa un par nevopsit, împodobit de sus pînă jos cu tingiri, oale şi căni de tinichea, singurul semnal zgomotos prin care (cînd bătea vîn- tul) tinichigiul tîrguşorului aducea la cunoştinţa lumii că prăvălia lui e gata să-şi primească muşteriii în colţul acela.

Casele de- pe mal erau spălate de apele limpezi ale marelui fluviu ; trupul tîrguşorului se întindea ceva mai înapoi, pe o pantă lină, iar casele de la marginea lui cea mai depărtată se pierdeau la poalele dealurilor, nişte dealuri înalte, care închideau

tîrguşorul într-un fel de semi-lună şi care erau acoperite de sus pînă jos cu blana pădurilor.

Pe apă treceau vapoare, încolo şi-ncoace, cam o dată pe oră. Cele care aparţineau micilor companii de navigaţie din Cairo şi Memphis, se opreau totdeauna ; navele mari din New Orleans se opreau doar cînd le striga cineva de pe mal, sau cînd trebuiau să debarce vreun pasager ori vreo încărcătură ; acelaşi lucru se întîmpla şi cu marea flotilă a „vaselor de tranzit“. Acestea veneau de pe rîurile Illinois, Missouri, cursul superior al lui Mississippi, Ohio, Monongahela, Tennessee, Rîul Roşu, Rîul Alb şi altele, în total vreo duzină de rîuri, şi aveau toate destinaţiile posibile, fiind înzestrate cu întreg confortul şi cu toate condiţiile cerute de comunităţile din bazinul fluviului Mississippi, de la cele din gerosul ţinut al cascadei Sf. Anton pînă la cele din toridul New Orleans, între care se puteau număra vreo nouă zone climatice.

Dawson’s Landing era un tîrguşor sclavagist *, avînd în spate o regiune bogată în grîne şi în crescătorii de porci — un tîrguşor somnoros, prosper şi tihnit. Avea o vechime de vreo jumătate de secol şi creştea încet — foarte încet, de fapt, dar totuşi creştea.

[1] Statul Missouri era un stat sclavagist, primit în Uniunea statelor americane în anul 1820 (cu zece ani înainte de începerea acţiuni romanului lui Twain). Pentru a menţine un oarecare echilibru între statele „libere" şi cele „sclavagiste“, s-a ajuns la un compromis, „Compromisul din Missouri“, potrivit căruia sclavia era acceptată în Missouri, dar nu şi în teritoriile ce urmau să fie cumpărate la nord de latitudinea de 36°, 30 nordică.

Cel mai de seamă cetăţean al său era York Leicester Driscoll, un bărbat de vreo patruzeci de ani, judecătoria tribunalul districtual. Foarte mîndru de descendenţa lui din Primele Familii stabilite în Virginia ţinea să le păstreze tradiţia, prin însuşi felul său de a se purta, de o grandoare cam convenţională. Drept şi generos din fire, avea o singură religie, pe care o slujea cu o credinţă statornică : să fie un gentleman, un gentleman fără prihană. Era respectat, stimat şi iubit de întreaga obşte. Om cu stare, îşi sporea treptat averea. El şi soţia lui erau aproape fericiţi, dar nu chiar pe deplin, fiindcă n-aveau copii. Pe măsură ce treceau anii, dorinţa de a dobîndi o asemenea comoară devenea tot mai puternică, dar nu se împlinea, şi n-avea să se împlinească niciodată.

împreună cu acest cuplu, trăia so^a văduvă a judecătorului, doamna Rachel Pratt, care la rîndu-i n-avea copii, spre marea ei mîhnire, cu neputinţă de ogoit. Femeile erau nişte fiinţe simple, cumsecade şi-şi făceau datoria, găsindu-şi răsplata într-o conştiinţă curată şi în aprobarea obştii. Erau presbiteriene, dar judecătorul era liber- cugetător.

Pembroke Howard, un avocat celibatar, în vîrstă de patruzeci de ani, era şi el un nobil virginian, descendent cu patalama din Primele Familii. Era un bărbat chipeş, viteaz şi impunător, un adevărat gentleman, pe măsura celor mai subtile exigenţe ale codului Virginian, cod în care era expert ; pe lîngă că era un presbiterian evlavios, mai era şi un om de onoare, gata oricînd să-ţi dea socoteală pentru orice faptă sau vorbă ce ţi s-ar fi părut suspectă sau îndoielnică, şi să ţi-o explice cu orice armă ţi-ar fi fost pe plac — de la sulă pînă la artilerie. Era

[1] Virginia, teritoriul unde ş-au stabilit primele familii de colonişti englezi în America, familii ai căror descendenţi şi-au atribuit o origină aristocratică pentru a-şi impune stilul de viaţă feudal. Termenul „First Families of Virginia“, prescurtat „F.F.V.“, e folosit ironic de Twain şi de alţi scriitori americani.

un om foarte popular, şi **cel mai** bun prieten al judecătorului.

Colonelul Cecil Burleigh Essex, un tip de un calibru formidabil, făcea şi el parte din Primele Familii. însă persoana lui nu ne interesează.

Percy Northumberland Driscoli, fratele judecătorului, cu cinci ani mai mic decît dînsul, era căsătorit şi avusese o sumedenie de copii, care fuseseră însă atacaţi rînd pe rînd de pojar, difterie şi scarlatină, ceea ce-i dăduse doctorului prilejul de a-şi aplica metodele antediluviene, astfel incit leagănele rămăseseră goale. Era un om bogat, plin de imaginaţie în ce priveşte afacerile, aşa că averea îi sporea mereu. **În** ziua de **1** februarie **1830,** doi prunci de sex bărbătesc se născuseră **în** casa lui : unul, al lui, iar celălalt al Roxanei, una din sclavele sale, în vîrstă de douăzeci de ani. în ziua aceea, se nimerise să nască şi ea, aşa că ieşise cu ambii copilaşi în braţe.

Doamna Percy Driscoli avea să moară după cîteva zile, lăsîndu-i pe copilaşi în grija Roxanei, să-i crească în felul ei : absorbit de afacerile lui, domnul Driscoli o lăsa să facă ce vrea.

In aceeaşi lună februarie, Dawson’s Landing se îmbogăţi

cu un nou cetăţean : domnul David Wilson, un tînăr de origină scoţiană, care ajunsese în acest fund de ţară, pornind taman din locul său de baştină, din statul New York, pentru a-şi căuta norocul. Era un bărbat în vîrstă de douăzeci şi cinci de ani, cu studii superioare — cu vreo doi ani înainte absolvise un curs de perfecţionare la o şcoală juridică din răsăritul ţării.

Era un tînăr simpatic, pistruiat, cu părul de culoarea nisipului şi cu nişte ochi albaştri, inteligenţi şi prietenoşi, care te priveau pe furiş, cu o licărire plăcută. Dacă nu i-ar fi scăpat o remarcă nefericită, ar fi putut^ să se lanseze, încă de la bun început, într-o carieră strălucită la Dawson's Landing ; a lăsat însă să-i scape acea remarcă fatală, chiar în prima zi petrecută în tîrguşor, şi

ea „l-a dat gata“. Tocmai făcuse cunoştinţă cu un grup de cetăţeni, cînd un dine nevăzut se porni să scheaune, să latre şi să urle, într-un mod atît de dezagreabil, încît tînărul Wilson se pomeni spunînd, ca unul care gîndeşte cu voce tare :

— Aş vrea să fiu stăpîn pe-o jumătate din dinele
ăsta.

— De ce ? îl întrebă cineva.

— Ca să-l pot omorî măcar pe jumătate.

Grupul îl privi cu curiozitate, ba chiar cu nelinişte, dar nu desluşi pe faţa lui nici o lumină, nici o expresie lizibilă. Oamenii se depărtară de el ca de un nebun şi începură să-l bîrfească.

— Parcă n-ar fi în toate minţile lui, zise unul.

— Parcă ? spuse un altul. **E** nebun de-a binelea !

— Dobitocul ! exclamă un al treilea. Cică ar vrea să fie stăpîn pe-o *JUMĂTATE* din cîine ! Dar ce şi-o fi închipuind c-ar putea deveni cealaltă jumătate, dacă el ar omo- rî-o pe-a lui ? Te pomeneşti că-şi închipuie c-ar putea rămîne în viaţă !

— Păi, sigur că-şi închipuie, altminteri ar fi un dobitoc fără pereche ; dacă nu şi-ar fi închipuit asta, ar fi zis că vrea dinele în întregime, ştiind prea bine că ar fi răspunzător şi de moartea celeilalte jumătăţi, nu doar de moartea jumătăţii pe care ar fi căpătat-o ca s-o omoare. Nu-i aşa, oameni buni ?

— Aşa e. Dacă ar fi stăpîn pe-o jumătate de dine, iar altcineva ar fi stăpîn pe cealaltă jumătate, aşa ar fi — mai ales în primul caz, findcă dacă omori o jumătate dintr-un cîine, n-ar putea nimeni să-ţi spună cui îi aparţine jumătatea aia, pe cînd dacă ai fi stăpîn pe-un capăt al cîinelui, l-ai putea omorî, să zicem...

— Ba nu, n-ai putea, adică n-ai putea să-l omori

fără să fii răspunzător de moartea celuilalt capăt al cîinelui. Eu, unul, zic că individul nu-i întreg la minte.

io

— După mine, n-are pic de minte.

— Oricum, e-un tîmpit, zise al treilea.

— Aşa e, spuse al patrulea, e un prost fără pereche!

— Da, domnilor, adeveri al cincilea. E un idiot. Puteţi fi de altă părere, dacă doriţi, dar părerea mea e asta !

—• Sînt de acord cu voi, domnilor, zise al şaselea. E un nătărău fără pereche, da, nu cred că greşesc spunând că-i un zevzec. Dacă nu-i un zevzec, se cheamă că nu mă pricep la oameni.

Domnul Wilson întruni astfel toate sufragiile. întâmplarea fu povestită în tot tîrguşorul, fiind discutată cu gravitate. în decurs de o săptămână, îşi pierdu numele, care-i fu înlocuit cu porecla „Zevzecul“. Cu timpul, avea să cucerească simpatia oamenilor, dar porecla avea să-i rămînă, lipindu-se zdravăn de el. Verdictul dat în acea primă zi făcuse din el un nătărău, şi omul n-avea cum să se lepede de acest verdict, sau măcar să-l modifice. Porecla încetă în curînd să fie rostită cu ciudă sau cu duşmănie, dar rămase la locul ei, şi acolo avea să rămînă vreme de douăzeci de ani.

CAPITOLUL 2

„Adam nu era decît un om, ceea ce explică totul. El nu dorea mărul de dragul mărului, îl dorea doar fiindcă era interzis. Greşeala era că nu fusese interzis şarpele : în acest

caz, Adam ar fi mîncat şarpele“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Avînd ceva bani, Wilson Zevzecul îşi cumpără o căsuţă la marginea de apus a tîrguşorului. între ea şi casa ll

judecătorului Driscoll se întindea dor o ogradă năpădită de iarbă, în mijlocul căreia un gard de uluci despărţea cele două proprietăţi. Wilson luă cu chirie un mic birou în partea de jos a tîrguşorului şi atîrnă deasupră-i o firmă de tinichea pe care scrisese :

DAVID WILSON

avocat şi consilier juridic,

expertize, acte de transfer etc.

Numai că remarca aceea fatală îi zădărncise toate şansele — cel puţin în domeniul juridic. Nici un client nu binevoi să se arate. După cîtva timp, Wilson îşi dădu jos firma şi o atîrnă pe propria-i casă, avînd însă grijă să şteargă cuvintele privitoare la cunoştinţele sale juridice. Acum îşi oferea serviciile în calitatea, mai modestă, de topograf şi expert contabil. Din cînd în cînd, căpăta cîte o comandă topografică, iar alteori cîte un negustor venea la el să-i ceară să-i pună la punct registrele. Cu o răbdare tipic scoţiană şi cu un curaj aşijderea, luă hotă- rîrea de a-şi croi totuşi drum spre avocatură, în ciuda reputaţiei sale proaste. Bietul de el, nu putea să prevadă că repararea acesteia avea să-i ia atîta amar de vreme !

îşi folosea timpul liber, de care dispunea din belşug, cercetînd şi experimentînd în propria-i locuinţă toate fenomenele noi apărute în lumea ideilor. Una din maniile lui preferate era ghicitul în palmă. Avea şi o altă manie, căreia nu-i dăduse nici un nume şi pe care nu voia s-o explice nimănui, mulţumindu-se să spună că era doar o distracţie. De fapt, constatase că maniile lui nu făceau decît să-i sporească faima de „zevzec“ ; de aceea, avea grijă să fie cît mai discret în privinţa lor. Mania fără nume era legată de amprentele digitale. Purta întotdeauna în buzunarul de la haină o cutiuţă cu despărţituri, fie-

care despărţitură conţinînd cîte o lamelă de sticlă, lungă de zece centimetri şi lată de şase. De-a lungul fiecărei lamele era lipită, pe marginea de jos, cîte o bucăţică de hîrtie albă. Wilson le cerea oamenilor să-şi treacă mîinile prin păr (depunînd astfel pe mîini un strat subţire de grăsime naturală) şi să facă apoi cîte un semn cu degetul gros pe una din lamelele acelea de sticlă, semn urmat de amprentele tuturor celorlalte degete. Sub acest şir de amprente, obişnuia să noteze, pe hîrtie albă, cîte o menţiune, ele pildă :

JOHN SMITH, mina dreaptă şi să adauge ziua, luna şi anul ; lua apoi amprentele mîinii stingi a numitului Smith pe o altă lamelă de sticlă, adăugind numele, data şi menţiunea : „mîna stingă“. Lamelele erau vîrîte în cutiuţa aceea, pentru a-şi ocupa locul în ceea ce Wilson numea „arhiva“ lui.

îşi cerceta deseori „arhiva“, aplecîndu-se asupra documentelor ei pînă noaptea tîrziu, cu un interes neobosit, dar nu dezvăluia nimănui ceea ce găsea în ele, dacă găsea cumva ceva. Cîteodată copia pe hîrtie desenul complicat şi delicat pe care-1 lăsau buricele degetelor, apoi îl mărea cu ajutorul unui pantagraf, ca să-i poată examina mai lesne păienjenişul de linii curbe.

Intr-o după-amiază zăpuşitoare — era prima zi de iulie a anului 1830 — Wilson stătea aplecat asupra unui teanc de registre în biroul lui (ale cărui ferestre dădeau spre apus, deasupra unor terenuri virane) cînd atenţia îi fu atrasă de o discuţie ce avea loc afară. O discuţie cu zbierete, ceea ce dovedea că oamenii care o purtau nu erau prea aproape unul de celălalt.

— Ia zi, Roxy, cum o mai duce copilaşu’ tău ? întreba glasul de departe.

— Prima-ntîi. Da’ tu, cum o mai duci, Jasper ?

Vocea asta răsuna de aproape.

— A, merge ! N-am de ce să mă plîng. Să ştii, Roxy, c-o să vin să-ţi fac curte.

— *Tu,* să-mi faci mie curte ? Cioroiule ! Am eu ceva mai bun de făcut decît să-mi pierd vremea cu nişte negri ca tine. Nu cumva Nancy a lu' coana Cooper ţi-a **fă**cut vînt ?

Şi Roxy izbucni din nou în rîs.

— Eşti geloasă, Roxy, asta e, da, da, obraznico ! Acu' te-ai dat în vileag !

— Nu zău ?! Mă, da-ncrezut mai eşti ! Să ştii, Jasper, că înfumurarea asta o să ţi se urce la cap şi-o să te doboare. Dacă aş fi stăpîna ta, te-aş vinde la vale [1], că prea te-ntreci cu gluma. O să te spun lu' stăpînutău la prima ocazie.

Discuţia asta în doi peri continuă multă vreme, ambele părţi savurînd prietenosul duel şi fiecare din ele fiind satisfăcută de săgeţile azvîrlite celeilalte, săgeţi muiate în veninul unor vorbe pe care le socoteau „de duh".

Wilson veni la fereastră pentru a-i observa pe combatanţi ; oricum, nu mai putea lucra, cită vreme discuţia lor continua. Pe unul din terenurile virane, îl zări pe Jas- per, un tînăr negru ca tăciunele, bine legat, aşezat călare pe-o tărăboanţă sub soarele arzător — chipurile ieşise la lucru, dar de fapt îşi luase o oră de repaus înainte de a se apuca de treabă. în faţa porţii casei lui Wilson stătea Roxy, cu un cărucior de fabricaţie locală, în care şedeau cei doi copilaşi — unul în faţa celuilalt. După felul cum vorbea, Roxy ar fi putut trece drept o negresă, dar

1 Ameninţarea de a-i vinde pe negri „la vale", adică în josul fluviului Mississippi, în statele din Sud, era făcută oarecum în glumă într-un stat ca Missouri, aflat la frontiera cu aceste state sclavagiste. Totuşi, şi în Missouri se practica, pe o scară ceva mai redusă, comerţul cu sclavi pentru marile plantaţii din miazăzi.

nu era. Numai a şaisprezecea parte din fiinţa ei era neagră, iar această parte nu se vedea cu ochiul liber. Era o femeie maiestuoasă, cu un trup statuar şi cu nişte gesturi şi mişcări pline de graţie şi distincţie. Avea o piele foarte albă, obrajii trandafirii îi străluceau de sănătate, faţa îi era expresiva şi plină de caracter, ochii căprui şi parcă lichizi, iar părul, castaniu şi catifelat, îi atîrna în cosiţe bogate, deşi nu se vedeau, fiindcă-şi legase capul cu o basma cadrilată. Se vedea numai faţa, o faţă inteligentă şi atrăgătoare, ba chiar frumoasă. Cînd se afla printre cei de-o seamă cu ea avea o ţinută dezinvoltă şi mîndră, şi un fel de a se purta cu capul sus, „obraznic“ ; fireşte, însă, că era destul de umilă şi smerită în prezenţa albilor.

Una peste alta, Roxy era la fel de albă ca oricare albă, dar a şaisprezecea parte din ea, care era neagră, punea pe fugă celelalte cincisprezece părţi, transformînd-o într-o negresă. Era o sclavă şi, ca atare, putea fi vîndută. Copilul ei era alb în proporţie de treizeci şi una de părţi, dar şi el era un sclav şi, printr-o ficţiune a legii şi a obiceiului, un negru. Avea nişte ochi albaştri şi nişte cîr- lionţi bălai, întocmai ca tovarăşul său alb ; dar pînă şi tatăl copilului alb era în stare să-i deosebească pe cei doi copii, oricît de puţin avea de-a face cu ei — îi deosebea după îmbrăcăminte : căci copilaşul alb purta o hăinuţă de muselină cu guleraş de dantelă şi avea la gît un co- lier de mărgean, pe cînd celălalt purta doar o cămăşuţă de cînepă netoarsă, care abia îi ajungea pînă la genunchi, şi n-avea nici un juvaer la gît.

Copilul alb se numea Thomas â Becket Driscoll ; celălalt era cunoscut sub numele „Valet de Chambre“ — nu avea nici un nume de familie, căci sclavii erau lipsiţi de acest privilegiu. Roxana auzise cîndva cuvintele acelea, „Valet de Chambre“, care-i

sunaseră plăcut şi, luîn- du-le drept un nume, îşi botezase astfel copilul. Avea să-l prescurteze, fireşte, foarte curînd, în „Chambers“.

Wilson o ştia din vedere pe Roxy. Cînd duelul vorbelor de duh începu să scadă în intensitate, el ieşi afară ca să culeagă niscaiva amprente. Jasper se puse pe treabă numaidecît, dîndu-şi seama că-i observat. Wilson se uită la cei doi copilaşi şi întrebă :

— Ce vîrstă au, Roxy ?

— Amîndoi îs de-o vîrstă, dom'le, au cinci luni. S-au născutără zintîi februar.

— Frumoşi copii. Amîndoi, la fel de frumoşi.

Cu un zîmbet ce-i dezveli dinţii albi, fata spuse :

— Fii binecuvîntat, dom’le Wilson, e frumos din partea matale că spui asta, fiindcă unu’ din ei nu-i decît un negru. Fireşte, un negrişor grozav, fiindcă-i al meu.

— Dar cum îi deosebeşti, Roxy, cînd n-au ninvc pe. ei ?

Roxy izbucni într-un hohot de rîs pe măsura ei, apoi răspunse :

— A, *EU* îi deosebesc, dar pun rămăşag, dom’le Wilson, că dom’ Percy n-ar fi în stare, nici să-l pici cu ceară!

Wilson mai stătu de vorbă cu Roxy un timp, apoi îi luă amprentele pentru colecţie — amprentele ambelor mîini — pe două lamele de sticlă : după ce le etichetă şi le dată, luă şi amprentele celor doi copilaşi, etichetîn- du-le şi datîndu-le şi pe ele.

Cu vreo două luni mai tîrziu, în ziua de 3 septembrie, le luă din nou amprentele, întregului trio. îi plăcea să aibă o **„serie“,** cîte două sau trei amprente luate la anumite intervale în timpul copilăriei şi urmate de altele, la intervale de cîţiva ani.

A doua zi, adică la 4 septembrie, avu loc o întîmplare care o tulbură adînc pe Roxana. Domnul

Driscoll constată lipsa unei mici sume de bani — ceea ce nu i se întîmpla pentru prima oară dealtfel : de fapt, i se mai întâmplase de trei ori pînă atunci. Răbdarea lui Driscoll era pusă la grea încercare. Era un om destul de înţelegător faţă de sclavi şi de alte dobitoace ; un om extrem de înţelegător faţă de păcatele celor de-un neam cu el. Hoţia, însă, n-o putea tolera şi era limpede că în propria lui casă se ascundea un hoţ. Hoţul acesta nu putea fi decît unul dintre sclavii săi negri. Trebuiau luate măsuri drastice împotriva lui. Driscoll îi chemă aşadar pe servitori la dînsul. Erau trei, în afară de Roxy : un bărbat, o femeie şi un băiat de doisprezece ani. Nu erau rude. Driscoll le vorbi astfel :

— V-am prevenit pe toţi, dar avertismentele mele n-au fost de nici un folos De data asta, o să vă dau o lecţie : o să-l vînd pe hoţ. Care din voi e vinovat ?

La auzul acestei ameninţări, începură să tremure, fiindcă o duceau destul de bine în casa domnului Driscoll, iar schimbarea stăpînului putea să fie o schimbare în rău. Tăgăduiră aşadar cu toţii. Nimeni nu furase nimic — în nici un caz, bani ! — poate doar niţel zahăr, cîte o prăjiturică sau niscaiva miere, acolo — ceva care „Dom’Percy nici n-ar băga de seamă sau nici nu i-ar păsa că lipseşte“, dar bani, nu, nici măcar o centimă. Se dezvinovăţeau cu convingere, dar domnul Driscoll nu se arătă deloc mişcat.

— Spune-mi numele hoţului ! îi îndemnă el pe fiecare în parte.

Adevărul este că toţi, în afară de Roxana, erau vinovaţi ; ea îi suspecta, fără să ştie nimic precis. Se îngrozea la gîndul că fusese cît pe ce să se facă ea însăşi vinovată : o salvase taman la timp Biserica Metodistă pentru oamenii de culoare, care organizase, cu două săptămîni în urmă, o adunare de

„convertire“. Cu care ocazie, se „convertise“ şi ea. Chiar a doua zi după acea fericită întîm- plare, tocmai cînd se mîndrea cu noul ei fel de a vedea lucrurile şi cu starea ei de neprihană, stăpînul lăsase pe masa lui de birou doi dolari fără apărare, iar Roxy căzuse peste ispită în clipa cînd se pregătea să şteargă praful cu o cîrpă. Se uitase la cei doi dolari cu o ciudă crescîndă, apoi izbucnise :

— Fir’ar a naibii de adunare, mai bine-ar fi amînat-o pînă mîine !

Şi, zicînd acestea, acoperise cu o carte obiectul ispitei, pe care un alt servitor putuse astfel să şi-l însuşească. Roxy făcuse acest sacrificiu pe altarul religiei, ca un gest necesar în cazul respectiv, nu însă de natură să constituie un precedent : într-o săptămînă sau două, evlavia i s-ar fi muiat şi, atunci, redevenind o fiinţă raţională, următorii doi dolari lăsaţi afară, în frig, ar fi găsit un ocrotitor — în persoana ei.

Să fi fost oare o femeie rea din fire ? .Ori mai rea decît cei din neamul ei ? Nu. Oamenii aceştia erau handicapaţi in lupta pentru viaţă şi nu socoteau un păcat să obţină un avantaj militar asupra inamicului — un avantaj mărunt, nu unul prea mare. Ori de cîte ori li se ivea prilejul, şterpeleau provizii din cămară sau vreun degetar de alamă, vreo turtă de ceară, vreo bucată de şmir- ghel, o testea de ace, o lingură de argint, vreun dolar, niscaiva lucruşoare de îmbrăcăminte sau orice alt articol de mică valoare ; şi, departe de a vedea în aceste acţiuni de represalii ceva reprobabil, se duceau la biserică şi se rugau şi cîntau cu convingere, ascunzîndu-şi prada în buzunare. Afumătoriile fermelor trebuiau să fie bine ferecate, cu lacăte grele, fiindcă pînă şi diaconul negru nu putea rezista ispitei de a şterpeli o halcă de slănină, cînd Pronia îi arăta în vis, sau pe alte căi, unde anume atîrna halca aceea, singură-singurică şi dornică de companie. Dacă, însă, i s-ar fi arătat o sută de hălci de slănină, diaconul n-ar fi luat două — adică, nu în aceeaşi noapte. In nopţile geroase, inimosul noţ negru era in stare să încălzească vreun capăt de scîndură şi să-l vîre sub ghearele reci ale puilor cocoţaţi in vreun copac : cîte o găină adormită

păşea atunci pe scîndura aceea călduţă, cloncănind a recunoştinţă, şi hoţul o vîra în sac, iar mai tîrziu în stomac, încredinţat că, luînd acest lucru de nimic de la stăpînul care-i fura zilnic comoara cea mai de
preţ — libertatea — nu săvîrşea nici un păcat demn de a fi rememorat de Dumnezeu în ziua Judecăţii de Apoi.

— Numele hoţului !

Domnul Driscoll rosti pentru a patra oară, şi pe acelaşi ton aspru, acest îndemn, la care ţinu să adauge, cu gravitate :

— Yă acord un minut (şi-şi scoase din buzunar ceasul). Dacă la capătul acestui minut n-aţi mărturisit, nu numai c-o să vă vînd pe toţi patru, dar o să vă vlnd In josul fluviului !

Era ca şi cum i-ar fi osîndit la flăcările iadului ! Nici un negru din Missouri nu se îndoia de asta. Roxy se clătină pe picioare, pălind toată ; ceilalţi căzură în genunchi, parcă împuşcaţi ; ochii le şiroiau de lacrimi, mîinile ridicate cerşeau îndurare, şi trei răspunsuri răsunară în- tr-un glas :

— Eu am furat !

— Eu am furat !

— Eu am furat ! Fie-ţi milă, stăpîne, Domnul îndu- ră-se de nişte negri sărmani !

— Foarte bine, zise stăpînul, vîrîndu-şi ceasul în buzunar. O să vă vînd: aici, deşi n-o meritaţi. Aţi merita să vă vînd în josul fluviului.

Vinovaţii se trîntiră la pămînt şi-i sărutară picioarele, într-un elan de recunoştinţă, declarînd că nu vor uita niciodată bunătatea lui şi că se vor ruga întotdeauna pentru dînsul, cît vor trăi. Erau sinceri, fiindcă dumnealui întinsese întocmai ca un zeu mîna-i puternică şi închisese porţile

iadului în faţa lor. Ştia el însuşi că săvîr- şise o faptă nobilă şi-i plăcea să se ştie mărinimos ; în seara aceea, notă în jurnal întîmplarea, pentru ca feciorul său să poată citi despre ea peste un număr de ani şi să se simtă la rîndu-i îndemnat a săvîrşi fapte bune şi umanitare.

CAPITOLUL 3

„Cine a trăit îndeajuns de mult pentru a şti ce-i viaţa, îşi dă seama cîtă recunoştinţă îi datorăm lui Adam, cel dintîi binefăcător al neamului nostru : el a adus moartea pe pămînt“.

Calendarul.lui Wilson Zevzecul

Percy Driscoll dormi bine în noaptea cînd hotărî să-şi salveze slugile de la pedeapsa vînzării în josul fluviului, dar Roxy nu putu închide nici o clipă ochii. O spaimă cumplită pusese stăpînire pe sufletul ei. Copilul ei să ajungă într-o bună zi să fie vândut la vale, pe rîu?! Gîn- dul acesta o făcea să-şi piardă minţile. Dacă apuca să aţipească o clipă, în clipa următoare sărea în sus şi se repezea la leagănul copilului ei ca să vadă dacă mai era acolo. Luîndu-1 în braţe şi copleşindu-1 cu sărutări, îi spunea, printre lacrimi şi gemete : „N-au să te vînză, nu ! mămica ta n-o să-i lase, mai bine te omoară chiar ea !“ Odată, tocmai cînd îl punea la loc în leagăn pe prunculul ei, celălalt copilaş se răsuci în somn, atrăgîndu-i astfel atenţia. Rămase îndelung în faţa lui, vorbindu-i în gînd :

„Cu ce-a păcătuit bietu’ meu copil, de n-a putut fi la fel de norocos ca tine ? N-a făcut nimic rău ! Dumnezeu a fost bun cu tine, de ce n-a fost bun şi cu el ? Tu nu poţi fi vîndut la vale, pe rîu. îl urăsc pe tăticu’ tău, e un om lipsit de inimă — faţă de negri, oricum. îl urăsc, da, şi aş fi în stare să-l omor !“

Se opri cîteva clipe, apoi izbucni din nou în suspine şi se depărtă de leagăn, murmuînd :

„A, trebuie să-mi omor copilu’, n-am de ales — numai omorîndu-1 pot să-l scap de năpastă! Da, trebuie s-o fac, trebuie să te omor ca să te scap, comoara mea *V[*

Şi, strîngîndu-şi la piept copilul, începu să-l dez- mierde, în vreme ce-i şoptea :

„Mămica trebuie să te omoare, dar cum aş putea să te omor ? Nu, mămica ta n-o să te părăsească, nu ! hai, nu mai plînge ! mămica o să meargă cu tine, o să-şi ia şi ea viaţa ! Hai, scumpişorule, vino cu mămica ta — o să ne aruncăm amîndoi în rîu, şi atunci gata cu toate necazurile din lumea asta — pe lumea *AILALTĂ* bieţii negri nu-s vînduţi la vale, pe rîu !“

Porni spre uşă, cu copilul la piept, şoptindu-i mereu ; deodată se opri — zărise rochia ei nouă, de duminică, o rochie de stambă ieftină, pestriţă, cu imprimeuri fanteziste.

„Nici măcar n-am purtat-o, îşi spuse, privind-o galeş.[1] Tii, ce frumoasă e !“

Şi, scuturînd din cap ca pentru a răspunde unui gînd plăcut adăugă :

„Nu, n-o să mă las pescuită în zdrenţele astea vechi,[1] sub privrile tuturor !“

Punînd aşadar jos copilul, se îmbrăcă în cealaltă rochie şi se privi în oglindă; uluită de propria-i frumuseţe, se hotărî să-şi desăvârşească toaleta funerară. îşi scoase basmaua şi-şi pieptănă cosiţele lungi, „întocmai ca o cucoană albă“, legîndu-le cu nişte panglicuţe cam lugubre; după ce-şi vîrî în păr nişte flori artificiale oribile, îşi aruncă pe umeri un fel de văl care, pe vremea aceea, se numea „nor" — un văl de un roşu aprins. Acum, că era gata să moară, îşi ridică din nou copilul în braţe, dar cînd văzu cum era îmbrăcat, în cămăşuţa aceea scurtă şi cenuşie, şi-şi dădu seama de contrastul dintre îmbrăcămintea asta sărăcăcioasă şi propria ei îmbrăcăminte, de o splendoare diavolească, inima de mamă i se înfioră şi se simţi ruşinată.

„Nu, scumpu’ mamii, n-o să te las aşa. îngerii din ceruri au să te-admire la fel cum au s-o admire pe mă-

5 Wilson Zevzecul

mica ta. N-o să-i las să-şi ducă mina la ochi şi să le zică lu’ David, lu’ Goliat şi ălorlalţi proroci : «Copilu’ ăsta-i prea prost îmbrăcat pentru un asemenea loc*...”

Intre timp, scosese cămăşuţa de pe copil. Se apucă să-1 îmbrace într-una din hăinuţele lungi şi albe ale lui Thomas â Becket, o hăinuţă cu fundiţe albastre şi cu gu- leraş plisat.

„Aşa, acu’ eşti gata.“

Şi, aşezîndu-şi copilul într-un jilţ, se depărtă puţin ca sâ-1 privească mai bine. Ochii i se căscară de uimire şi admiraţie.

„Tii ! exclamă ea, bătînd din palme. Nici n-am ştiut ce frumuşel eşti ! Domnişoru’ Tommy nu-i nici cu-atî- tica mai frumuşel !“

Se apropie de celălalt copil şi-l privi cu atenţie, apoi îşi mai privi odată propriul copil, şi din nou pe moştenitorul averii stăpînului. Deodată îi miji în ochi o lumină ciudată, şi păru să se cufunde în gînduri, ca într-o transă. Cînd îşi reveni, rosti în şoaptă :

„Ieri, pe cînd îi spălam în băiţă, chiar stăpînu' m-a-ntrebat care-i copilu’ lui ?“

începu să se mişte ca într-un vis. îl dezbrăcă pe Tho- mas â Becket, lăsîndu-1 gol-goluţ, apoi îl îmbrăcă în că- măşuţa ieftină a celuilalt. După ce puse la gîtul copilului si colierul de mărgean al lui Thomas, îi aşeză pe copii unul lingă altul şi, cercetîndu-i cu luare-aminte, şopti :

„Cine-ar fi crezut că o haină poate face aşa ceva ? Să-mi moară pisica dacă-s în stare să i deosebesc, mai mult decît stăpînu’ !“

Şi, punîndu-şi pruncul în elegantul leagăn al lui Tommy, îi spuse :

„De-aci-nainte eşti domnişoru’ Tom, iar eu trebuie să mă obişnuiesc să-ţi zic aşa, scumpişorule, ca să nu uit, altminteri s-ar putea s-o încurc şi ar fi vai şi-amar de noi

S

ammdoi. Şi acu', domnişoru' Tom, stai cuminte şi nu te mai foi atîta — a, ce bine-mi pare, eşti salvat, slavă Domnului, nimeni n-o să mai poată să-l vînză la vale pe pui- şoru' mamii !"

După ce-1 vîrî pe moştenitorul stăpînului în leagănul de lemn nevopsit al propriului ei copil, îi vorbi astfel, privindu-i cu nelinişte trupşorul adormit :

„îmi pare rău de tine, drăguţule, zău că-mi pare rău, dar ce pot face ? Tăticu' tău ar fi în stare să-l vînză cine ştie cui pe copilu' meu, undeva la vale, iar eu n-aş putea îndura una ca asta, zău n-aş putea !"

Se trînti pe pat şi începu să se frămînte, năpădită de gînduri. Deodată se ridică în picioare, fulgerată de-un gînd liniştitor :

,,Nu-i nici un păcat ! Mulţi *ALBI* au făcut la fel ! Nu-i nici un păcat — slavă Domnului ! Au făcut şi *EI* la fel, da, şi nu erau nişte oameni de rînd, ci ăi mai de soi dintre ei, adică regii !"

Căzu din nou pe gînduri, încercînd să-şi amintească amănuntele tulburi ale unei poveşti pe care-o auzise cîndva.

„Acu' mi-aduc aminte ! exclamă ea. Predicatoru' ăla negru ne-a vorbit despre asta, cînd a venit aici din Illinois ca să ţină o predică în biserica noastră. Zicea că nimeni nu-şi poate mîntui sufletu' — nici prin credinţă, nici prin fapte, nici prin altceva. Numai prin haru' Domnului, care vine doar de la Domnu' Dumnezeu, iar El îl poate dărui oricui îi place, unui păcătos ca şi unui sfînt, nu-i pasă cui anume. El face ce vrea, alege pe cine-i place şi pune-n loc pe oricare altu', să arză-n flăcările iadului, pe cînd alesu' Lui trăieşte fericit în vecii vecilor. Predicatoru' zicea că taman aşa au făcut şi-n Anglia, odată, mai demultişor. Regina cică şi-a lăsat în- tr-o bună zi pruncu' şi s-a dus nu ştiu unde, iar o negresă din locu' ăla plin de albi, s-a

apropiat de copil şi

5* 4

l-a luat şi l-a îmbrăcat în straiele propriului ei copilaş, lăsîndu-1 pe acesta acolo, îmbrăcat în straiele pruncului regesc ; şi s-a dus cu pruncul regesc la ea acasă, în car- tieru' negrilor, şi nimeni n-a băgat de seamă nimic, aşa că pruneu' negresei a ajuns ditamai regele, şi l-a vîndut pe copilu' reginei la vale, în ziua cînd au trebuit sâ- m- partă moştenirea. Da, predieatoru' zicea că nu- i nici un păcat, fiindcă au mai făcut-o şi albii. Sigur că da, au fă- cut-o şi *EI,* şi nu nişte albi de rînd. ci ăi mai de soi dintre ei. A, ce bine-mi pare că mi-am adus aminte !"

Se dădu jos din pat fericită şi cu inima uşoară şi veni lingă leagăne, să-şi petreacă restul nopţii „repetînd".

„Stai cuminte, domnişoru' Tom'", îi spunea ea cu blîn- deţe propriului ei prunc, atingîndu-1 uşor.

Apoi, cu asprime, către celălalt copilaş : i

„Stai cuminte, Chambers ! Vrei să te-

ating ?"

Pe măsură ce „repeta", constata cu uimire că spaima ce-o făcuse pînă nu demult să i se adreseze cu respect şi cu smerenie adevăratului fiu al stăpînului, trecea acum asupra uzurpatorului ; de asemenea, vorba tăioasă şi atitudinea poruncitoare îl vizau acum în chip firesc pe nefericitul moştenitor al străvechii familii Driscoll.

în pauzele dintre „repetiţii", îşi cîntărea şansele : „Au să-i vînză pe negrii din casă fiindcă- au şterpelit banii, pe urmă au să cumpere alţi negri, care nu-i cunosc pe copilaşi, aşa c-o să fie bine. Cînd o să-i scot la aer pe copilaşi, o să le mînjesc botişoarele cu magiun, incit *NIMENI* n-o să vază că i-am schimbat. Da, aşa o să fac mereu, pînă-o să treacă primejdia, chiar de-ar fi să ţină un an întreg. De un singur om mi-e teamă, şi

CAPITOLUL 4

anume, de Wilson Zevzecu'. Oamenii zic că-i zevzec, da' zău că nu-i mai neghiob decît mine ! E ăl mai deştept om din tîrguşor, afară doar de judele Driscoll sau poate de Pem

t

Howard. Mă scoate din minţi cu sticlele alea ale lui, cred că-i un vrăjitor. Da' las' pe mine, o să mă apropii de el într-o zi şi-o să-l fac să creadă că vreau să ia din nou' 'prentele deştelor de la copilaşi : dacă nici *EL* n-o să bage de seamă schimbarea, am scăpat de primejdie. Da' cred că tot mai bine-ar fi să port o potcoavă ca s-alung farmecele."

Negrii aduşi de stăpîn în locul celorlalţi nu-i dădură nici o bătaie de cap Roxanei. Şi nici stăpînul însuşi, fiindcă era prea preocupat de o afacere care mergea prost, ca să-i mai vadă pe copii cînd le arunca vreo privire ; în acel moment, Roxy trebuia doar să-i gîdile pe amîndoi ca să rîdă în hohote, dezvelindu-şi gingiile, iar cînd se potoleau, şi-şi recăpătau înfăţişarea omenească, stăpînul nu mai era în preajmă.

După vreo cîteva zile, afacerea aceea deveni atît de îndoielnică, încît domnul Percy trebui să plece împreună cu frate-său, judecătorul, pentru a vedea ce-i de făcut. Era, ca de obicei, o afacere de speculă cu terenuri, complicată însă cu un proces. Cei doi fraţi Driscoll lipsiră vreme de şapte săptămîni. Înainte de întoarcerea lor, Roxy îi făcu o vizită lui Wilson şi se declară mulţumită : Wilson luă amprentele digitale, scrise dedesubt numele şi data — 1 octombrie — le puse deoparte cu grijă, şi continuă să stea de vorbă cu Roxy, care ţinea morţiş ca el să-şi exprime admiraţia pentru felul cum crescuseră copilaşii în luna care trecuse de cînd le luase ultima oară amprentele. Wilson lăudă frumuseţea copilaşilor — pe oare, de data aceasta, Roxy nu-i deghizase citaşi de puţin, aşa că rămase mulţumită, deşi tremura de frică la gîndul că el ar putea în ultimul moment să...

Dar el nu observă nimic, astfel că Roxy se întoarse acasă cu sufletul plin de bucurie, iar de atunci încoace încetă să-şi mai facă griji din

această pricină.

CAPITOLUL 4

„Adam şi Eva s-au bucurat de multe avantaje, principalul fiind acela c-au scăpat de dentiţie“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Pronia cerească are un cusur, şi anume că, adesea, nu prea se poate şti cui i-a fost hărăzită. în cazul copiilor, al urşilor şi al profetului, urşii s-au ales cu mai multă bucurie decît profetul, fiindcă i-au mîncat pe copii“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cronica de faţă cată de aci înainte să se adapteze la schimbarea săvîrşită de Roxana, numindu-1 pe adevăratul moştenitor „Chambers“ şi pe micul sclav uzurpator „Thomas **â** Becket“ — **mai** pe scurt, „Tom“, aşa cum îi spuneau cei din jurul lui, în viaţa de toate zilele.

„Tom“ era un copil rău, încă din clipa cînd devenise un uzurpator. Ar fi fost în stare să izbucnească în plîns, din senin, să zbiere ca un apucat, fără nici un motiv, pentru ca la urmă „să-şi ţină respiraţia“ — această îngrozitoare specialitate a copiilor cărora le cresc dinţii şi care-i face să-şi piardă suflul şi să se zbuciume, să se sucească şi să lovească în dreapta şi-n stingă, încercînd să respire, în timp ce buzele li se învineţesc şi guriţa li se cască şi încremeneşte, oferind vederii un dinţişor înfipt în marginea inferioară a unui şir de gingii roşcate ; iar cînd înfrico- şătoarea înţepenire s-a prelungit îndeajuns de mult pentru a-ţi da sentimentul că

respirația pierdută nu se va mai întoarce niciodată, o doică își face apariția în fugă și toarnă apă pe fața copilului — și atunci, plămînii lui se umplu cu aer și slobozesc numaidecît un țipăt, un zbieret sau un

urlet ce-ţi sparge timpanul, silindu-te să rostești nişte vorbe care nu s-ar potrivi deloc cu un nimb, dacă ai purta vreunul. Copilaşul Tom era în stare să zgîrie cu unghiile pe oricine s-ar fi apropiat de el şi să facă zob cu zbieretele lui pe oricine i-ar fi stat în preajmă. Putea să zbiere aşa, pînă căpăta apă, dar trîntea apoi cana pe podea şi zbiera, cerînd altă cană cu apă. I se făceau toate mendrele, oricît de extravagante şi de exasperante ar fi fost. I se dădea voie să mănînce orice poftea, mai cu seamă mâncăruri care-i provocau durere de burtă.

Cînd fu îndeajuns de mare ca să poată să umble, să îngaime cîteva vorbe şi să-şi dea seama la ce-i pot folosi mîinile, deveni o adevărată pacoste. Cînd era el treaz. Roxy nu mai era în stare să închidă un ochi : o striga pentru orice lucru îi ieşea în cale — „vleau !“ — iar vorbe asta era o poruncă. în clipa cînd ea îi aducea lucrul acela, pramatia zbiera, dînd din mîini ca un apucat : „Nu vleau. nu vleau !“, pentru ca mai apoi, cînd obiectul îi era luat, să strige ca din gură de şarpe : „Vleau ! vleau !“ Roxy trebuia să-şi ia călcîiele la spinare, ca să-i aducă înapoi obiectul, înainte ca afurisitul să aibă răgazul să se înfurie.

Mai presus de orice, îi plăcea cleştele : asta, fiindcă „tatăl“ lui îi interzisese acest obiect, pentru ca nu cumva să spargă geamurile şi mobila. în clipa cînd Roxy se întorcea cu spatele, băiatul se apropia de cleşte şontîcîind şi exclama : „Plate !“ avînd grijă să tragă cu ochiul ca să vadă dacă Roxy îl observă sau nu. „Vleau !“, exclama el apoi şi, privind pe furiş către Roxy, adăuga : „E-al meu !“, şi chiar era al lui. în clipa următoare, unealta era ridicată în aer, peste alte cîteva clipe se auzea un trosnet şi un urlet, iar motanul o zbughea, pe trei din cele patru lăbuţe ale sale, grăbit să ajungă la o întîlnire ; Roxy

sosea la faţa locului în momentul cînd lampa sau o fereastră erau iremediabil distruse.

Tom primea tot răsfăţul, iar lui Chambers nu-i mai rămînea nimic. Tom căpăta toate bunătăţile, pe cînd

Chambers se mulţumea cu un terci cu lapte şi cu o coleaşă neîndulcită. Drept urmare, Tom ajunsese un copil bolnăvicios, spre deosebire de Chambers. Tom era „furisit“, cum zicea Roxy, şi obraznic ; Chambers era smerit şi supus.

în ciuda admirabilului ei bun simţ şi a firii ei practice şi descurcăreţe, Roxy era o mamă exagerată. Mai mult decît atît : prin ficţiunea creată de ea însăşi, băiatul devenise stăpînul ei. Necesitatea de a impune recunoaşterea formală a acestei relaţii, şi de a se perfecţiona în atitudinile menite să exprime această recunoaştere, o determinase să le practice cu atîta rîvnă şi asiduitate, încît ele se transformaseră curînd în adevărate deprinderi, în gesturi maşinale şi inconştiente. în chip firesc, trucurile menite doar să-i înşele pe alţii, ajunseră s-o înşele şi pe ea ; falsa adulare deveni adulare reală, falsul servilism deveni servilism adevărat, iar omagiul simulat — omagiu real ; mica deosebire artificială dintre sclav şi stăpîn se adînci, devenind o prăpastie foarte reală — pe o buză a ei stînd Roxy, victima propriilor ei înşelăciuni, iar pe cealaltă copilul ei, care nu-i mai apărea ca un uzurpator, ci ca un stăpîn, acceptat şi recunoscut ca atare. Stăpînul şi totodată Dumnezeul ei, pe care-1 adora pînă la uitarea de sine.

Micul Tom îi bătea şi-l zgîria pe Chambers, fără să fie pedepsit pentru asta, iar Chambers descoperise de timpuriu că-i mult mai avantajos să rabde cu smerenie atacurile, decît să li se împotrivească. în puţinele ocazii cînd prigonitorul său îl scosese din sărite şi-l silise să se împotrivească, plătise foarte scump la „cartierul general“ — nu din pricina Roxanei, căci ea se mărginea să-l mustre că „uită cine-i stăpînu’su“ şi nu împingea niciodată pedepsele dincolo de o urechială ; ci din pricina lui Percy Driscoll, care ţinuse să-i spună lui Chambers că n-avea dreptul să ridice mîna împotriva micului său stăpîn, oricît l-ar fi provocat acesta. Chambers nesocotise de trei ori această poruncă şi de fiecare dată se alesese cu cîte o ciomăgeală atît de zdravănă din partea omului care-i era tată fără să ştie, încît după aceea acceptase cu smerenie răutăţile lui Tom, xncetînd să mai opună vreo rezistenţă,

înafara casei, cei doi băieţi erau mereu împreună, şi aveau

să fie în tot timpul copilăriei lor. Chambers era puternic, mai puternic decît cei de vîrsta lui, şi un bun luptător : căpătase această putere din pricina hranei simple şi a muncilor grele făcute prin casă, şi devenise un bun luptător, graţie lui Tom, care-i oferea din belşug ocazia de a-i lua apărarea împotriva unor băieţi albi, pe care-i ura şi de care se temea. Chambers era scutierul lui, care-1 însoţea la şcoală şi înapoi acasă ; tot el veghea din umbră pentru a-1 proteja pe terenul de joacă. îşi dobîn- dise astfel o reputaţie de luptător atît de formidabilă încît Tom ar fi putut să schimbe hainele cu ale lui Chambers şi să „călărească în pace“, întocmai ca Sir Kay în armura lui Launcelot.

Era foarte priceput şi la jocurile care cereau oarecare dibăcie. Tom îl punea să joace „bile“ cu el, dar i le lua pe toate la urmă, după ce Chambers i le cîştiga. în sezonul de iarnă, Chambers era la îndemînă, îmbrăcat în hainele uzate ale lui Tom, cu mănuşi roşii, găurite la degete, ca şi ghetele, şi cu nişte, nădragi găuriţi în fund şi la genunchi — gata să tragă la deal săniuţa pentru ca Tom, încotoşmănat în straie călduroase, să poată luneca la vale ; el, însă, nu avea voie să se dea cu sania. La porunca lui Tom trebuia să clădească oameni de zăpadă şi fortificaţii întregi. Cînd Tom avea poftă să tragă în careva cu bulgări de zăpadă, Chambers era ţinta lui răbdătoare, o ţintă care nu putea riposta. Chambers ducea pînă la rîu patinele lui Tom şi i le prindea de tălpi, iar cînd Tom luneca pe gheaţa rîului, pornea după el şontîc-şontîc, pentru a fi la îndemînă ; dar Tom nu-1 poftea niciodată să încerce şi el patinele.

Vara, ocupaţia preferată a băieţilor din Dawson’s Landing era să şterpelească mere, piersici şi pepeni din căruţele fermierilor, de dragul primejdiei de a-şi vedea capetele sparte de bîtele acestora. Tom era un mare amator de asemenea furtişaguri — prin procură. Chambers era cel care fura poamele, şi-şi primea răsplata sub formă de sîmburi şi coji.

Tom îl lua întotdeauna pe Chambers la scaldă, să înoate lîngă el ca un scut. Cînd se sătura de scaldă, Tom ieşea pe mal şi, legînd cămaşa lui Chambers, o muia în apă pentru ca nodurile să se întărească zdravăn, apoi se îmbrăca şi rămînea pe mal, rîzînd de bietul Chambers, care dîrdîia gol-goluţ, trăgînd cu dinţii de nodurile îndărătnice.

Tom îi căşuna toate aceste mizerii, parte dintr-o răutate înnăscută, parte fiindcă-1 ura din pricina puterii, curajului şi isteţimii sale. Tom nu ştia să plonjeze, în orice caz se ferea să plonjeze, din cauza unor dureri de cap cumplite. Chambers plonja cu plăcere, fără nici o greutate, într-o zi, sub ochii uimiţi ai multor băieţi albi, făcu nişte sărituri atît de grozave din barcă, încît Tom, plictisit peste măsură, împinse barca mai încolo, făcîndu-1 pe Chambers să cadă cu capul în jos, drept în fundul ei ; şi, în timp ce Chambers zăcea fără cunoştinţă acolo, unii dintre foştii adversari ai lui Tom, socotind că li s-a ivit în sfîrşit prilejul mult-aşteptat, îi traseră falsului moştenitor o asemenea chelfăneală, încît abia izbuti să se tî- rască pînă acasă, ajutat fireşte de bietul Chambers.

într-altă zi (împliniseră între timp cincisprezece ani), Tom „făcea pe grozavul* în rîu, cînd simţi deodată că-i apucă un cîrcel şi începu să strige „ajutor !“. Golanii din tîrguşor recurgeau mai toţi la acest truc — mai ales de faţă cu vreun străin : strigau, adică, „ajutor !“ prefâcîn- du-se că i-a apucat un cîrcel, iar cînd străinul se repezea să-i întindă o mînă de ajutor, golanul din apă se zbătea şi se zvîrcolea, pînă ajungea în preajma străinului şi atunci, înlocuindu-şi zbieretele cu un zîmbet sarcastic, se

depărta înotind, în vreme ce ceilalţi golani îl asaltau pe fraier cu o salvă de rîsete batjocoritoare. Tom nu recursese încă niciodată la această glumă, dar băieţii, închipuindu-şi c-o făcea acum, stăteau deoparte şi se uitau ; numai Chambers credea că stăpînul lui are efectiv nevoie de ajutor, aşa că înotă spre el şi, din nefericire, ajunse la timp pentru a-i salva viaţa.

Aceasta fu ultima picătură. Tom răbdase pînă acum multe, dar a rămîne îndatorat în felul acesta, şi în văzul întregii lumi, unui negru, şi încă unui asemenea negru — era prea de tot ! ll ocări aşadar pe Chambers pentru că-şi „închipuise“' că el, Tom, cerea cu adevărat ajutor : oricine în afară de un negru tembel şi-ar fi putut da şeama că se prefăcea şi l-ar fi lăsat în pace.

Duşmanii lui Tom, fiind în număr mare, îşi exprimară destul de liber părerile, rîzînd de el şi copleşindu-1 cu vorbe ca „laş“, „fricos“, „mincinos“ şi alte asemenea ; ba, îi mai spuseră că de aici înainte îl vor porecli pe Chambers „babacu’ negru al lui Tom Driscoll“, fiindcă, deh, Tom îi datora lui Chambers o a doua viaţă. Iritat la culme, Tom începu să zbiere :

— Dă-de la cap, Chambers, dă-le la cap ! De ce stai cu mîinile-n buzunare ?

— Păi, dom’ Tom, îs prea mulţi ! încercă să se scuze Chambers.

— Mă, n-auzi ce-ţi spun ?

— Te rog, dom' Tom, nu mă pune ! Is prea mulţi, zău 1

Tom se repezi la el şi-l împunse în vreo cîteva locuri
cu briceagul, înainte ca băieţii să i-1 poată smulge din mînă şi să-i dea rănitului şansa de a scăpa. Rănile nu erau grave, dar îl dureau cumplit. Dacă lama briceagului ar fi fost ceva mai lungă, iar fi scurtat zilele.

Tom o învăţase de mult pe Roxy „să stea la

locul ei“. Nici ea nu mai ştia de cînd nu mai îndrăznise să-l sărute sau să-i spună vreo vorbă de alint. Asemenea manifestări, din partea unei negrese'[1], il umpleau de scîrbă, iar cit despre ea, fusese prevenită să nu se apropie şi să nu uite cine era. Roxy îşi văzuse aşadar fiul iubit încetînd, treptat, sâ-i mai fie un fiu ; rămînea doar stăpînul — un stăpîn nu prea bun. Iar ea însăşi, se pomenise prăbuşindu-se de pe culmea sublimă a maternităţii în prăpastia întunecată a sclaviei. între ea şi băiat se căsca o prăpastie de netrecut. Acum, Roxy nu mai era-pentru el decît o sclavă neajutorată şi umilă, victimă pasivă a hachiţelor şi a firii lui arţăgoase.

I se întîmpla să nu poată adormi, nici măcar cînd era moartă de oboseală, într-atît de furioasă era din pricina celor îndurate peste zi de la feciorul ei. îşi spunea atunci :

— M-a lovit fără nici un motiv, m-a lovit peste faţă, în văzul oamenilor ! Şi-mi zice mereu că-s o „negresă îm- puţită“, o „stricată“, şi alte vorbe de-astea urîte. Ah, Doamne, am făcut atîta pentru el, l-am ridicat de-a ajuns unde e, şi iată cu ce mă aleg drept răsplată !

Uneori, cînd vreo ticăloşie prea mare îi ustura sufletul, îşi făurea planuri de răzbunare şi savura în închipuire spectacolul demascării ticălosului ca un impostor şi ca un sclav ; dar, în toiul acestor bucurii, o năpădea teama : graţie- ei, băiatul devenise peste măsură de puternic ; nu putea aduce nici o dovadă în sprijinul afirmaţiilor ei şi, culmea ! risca să fie vîndută în josul fluviului ! Dîndu-şi seama că planurile ei sînt zadarnice, renunţă la ele, cuprinsă de o furie neputincioasă împotriva soartei şi împotriva ei înşişi, că nu se gîndise, in acea zi fatidică de septembrie, să facă apel la un martor, pe care să-l poată folosi în ziua cînd ar fi avut nevoie de un asemenea martor pentru a-şi potoli setea de răzbunare.

Şi totuşi, în momentul cînd Tom se purta frumos cu ea — existau şi asemenea momente — se simţea fericită, şi toate rănile i se vindecau ; da, se simţea fericită şi mîn-
dră de fiul ei, de feciorul ei negru, care stăpînea peste albi şi se răzbuna pentru fărădelegile comise de aceştia împotriva neamului negru.

în toamna aceea, toamna anului 1845, la Dawson's Landing avură loc două înmormântări grandioase : cea a Colonelului Cecil Burleigh Essex şi cea a lui Percy Dris- eoll. Pe patul de moarte, Driscoll o slobozi pe Roxy din sclavie şi-l puse pe aşa-zisul său fiu adorat sub tutela fratelui său, judecătorul, şi a soţiei acestuia. Neavînd copii, soţii Driscoll erau bucuroşi să-l primească. Oamenii fără copii nu sînt defel pretenţioşi.

Cu vreo lună înainte, judele Driscoll se dusese la fratele său şi-l cumpărase într-ascuns pe Chambers. Auzise că Tom încercase să-l convingă pe taică-su să-l vîndă pe băiat în josul fluviului, aşa că voia să preîntîmpine scandalul — fiindcă opinia publică nu admitea ca servitorii să fie trataţi în felul acesta pentru un motiv neînsemnat, sau chiar fără nici un motiv.

Percy Driscoll se străduise din răsputeri să-şi salveze moşia ameninţată de marea speculă cu terenuri, dar murise fără să fi izbutit. Abia intrase în mormînt, că valoarea terenurilor, scăzu vertiginos, aducîndu-1 pe tînă- rul moştenitor în sapă de lemn. Doar făgăduiala unchiului de a-i lăsa moştenire întreaga lui avere îl mai linişti pe Tom.

Nemaiavînd nici un cămin, Roxy se hotărî să-şi ia rămas bun de la prietenii ei şi să plece în lume — adică, să se angajeze ca slujnică pe un vas fluvial, împlinin- du-şi astfel marele vis al femeilor din neamul ei. Ultimul om pe care-1 vizită fu Jasper, uriaşul negru. îl găsi tăind lemnele pentru iarnă ale lui Wilson Zevzecul.

Wilson tocmai stătea de vorbă cu Jasper, cînd

sosi Roxy. O întrebă cum de se îndură să-şi lase copiii, pentru a se angaja ca slujnică, şi-i propuse, în glumă, să-i facă o copie după amprentele lor digitale, luate pînă la vîrsta de doisprezece ani — aşa, ca să-şi amintească de ei. Roxy se întrebă o clipă dacă nu cumva Wilson bănuia ceva, apoi îi spuse că nu doreşte amprentele. „E superstiţioasă din pricina stropului de sînge negru din vinele ei, gîndi Wilson. îşi închipuie c-o fi vreo vrăjitorie la mijloc, că lamelele mele or fi nişte filtre. Nu degeaba venea la mine ţinînd în mînă o potcoavă, mă îndoiesc că era ceva întâmplător...“

CAPITOLUL 5

„Educaţia e totul. Piersica a fost cândva o alună amăruie; conopida nu-i altceva de- cît o varză trecută prin şcoli“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„*O* remarcă a d-rului Baldwin, în legătură cu parveniţii : „Nu ne plac hribii ţigăneşti care se cred trufe“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Vreme de doi ani doamna York Driscoll avu parte de fericirea de a trăi sub acelaşi acoperiş cu scumpul ei Tom — o fericire tulburată, ce-i drept, în răstimpuri, dar totuşi o fericire ; apoi îşi dădu duhul, lăsîndu-i pe soţul şi pe cumnata ei, doamna Pratt, care n-avea nici dînsa copii, să continue afacerea cu fericirea, în dugheana familiei. Tom era răsfăţat şi corcolit în fel şi chip, spre deplina sau aproape deplina lui satisfacţie. Asta, pînă la vîrsta de nouăsprezece ani, cînd fu expediat la Yale. Merse acolo înarmat cu toate „scutirile“

posibile, dar altminteri nu se distinse prin nimic de ceilalţi studenţi. Rămase la Yale vreo doi ani, apoi se lăsă păgubaş şi se
întoarse acasă, cu manierele simţitor ameliorate : îşi pierduse ursuzenia şi arţagul, devenind destul de afabil şi blajin : vorbea cu o ironie piezişă sau chiar făţişă, şfi- chiuindu-şi interlocutorii, însă cu un aer nevinovat, care-1 făcea să-şi atingă ţinta, fără să dea de bucluc. Continua să fie la fel de indolent ca întotdeauna şi nu vădea cîtuşi de puţin dorinţa de a-şi găsi vreo ocupaţie. Oamenii deduceau că prefera să se lase ajutat de unchiu-său pină-n clipa cînd ghetele acestuia ar fi rămas vacante. Adusese cu el două-trei năravuri noi, unul dintre ele practicat destul de deschis, şi anume beţia, dar un alt năravv, jocurile de cărţi, şi-l ascundea cu grijă. Nu se încumeta să joace cărţi în vreun loc de unde vestea ar fi putut ajunge la urechile unchiului.

Şlefuiala căpătată de Tom în răsăritul ţării nu era pe placul tinerilor din localitate. Poate c-ar fi răbdat-o, dacă Tom s-ar fi oprit aici ; el, însă, purta mănuşi, ceea ce ei nu puteau, să suporte cu nici un chip. Rămase aşadar fără prieteni. Adusese cu el un costum de o croială atît de modernă — moda oraşelor răsăritene — incit toţi îl priveau cu teamă, jigniţi ca de un afront, de o obrăznicie fără seamăn. Tom savura această spaimă a oamenilor, şi se fîţîia toată ziulica prin tîrguşor, cu un aer fericit şi împăcat ; dar într-o noapte tinerii îl puseră pe un croitor din localitate să lucreze de zor, astfel incit a doua zi dimineaţă, cînd Tom ieşi la plimbare, îl văzu pe bătrînul şi scălîmbul clopotar negru şchiopătînd pe urmele lui, îmbrăcat într-o replică fistichie şi ieftină a costumului său şi maimuţărin- du-i manierele elegante dobîndite în răsăritul ţării.

Tom capitulă, şi se îmbrăcă de-aci înainte după moda locală. Dar plicticosul tîrguşor de provincie i se părea din ce în ce mai greu de suportat, după ce

cunoscuse locurile atît de însufleţite din răsărit. începu să dea cîte-o raită pînă la St. Louis, ca să se mai răcorească. Găsea acolo oameni pe placul lui şi distracţii pe gustul lui, precum
şi mai multă libertate, în unele privinţe, decît aceea de acasă. în următorii doi ani, vizitele lui la oraş deveniră mai dese, iar popasurile făcute acolo, din ce în ce mai lungi.

Se înfunda din ce în ce mai adînc. îşi asuma, pe ascuns, riscuri care puteau să-l pună în încurcătură într-o bună zi, ceea ce s-a şi întâmplat.

Judecătorul Driscoll se retrăsese din magistratură şi din afaceri încă din 1350, şi ducea de vreo trei ani încoace o existenţă tihnită şi trîndavă. Era preşedintele Asociaţiei liber-cugetătorilor, al cărei unic membru era Wilson Zevzecul. Dezbaterile săptămînale ale Asociaţiei constituiau acum principala preocupare a bătrînului om al legii. Wilson încă se mai canonea, în obscuritate, la poalele scării, sub blestemul acelei nefericite remarci, pe care-o lăsase să-i scape din gură cu douăzeci şi trei de ani în urmă, în legătură cu cîinele.

Judecătorul Driscoll, care se împrietenise cu el, pretindea că Wilson avea o inteligenţă ieşită din comun, dar afirmaţia asta era privită ca una din fanteziile lui, aşa că nu izbutea să schimbe opinia oamenilor. Nu era singurul motiv pentru care această opinie rămînea neschimbată ; mai exista unul, unul mult mai temeinic. Dacă judele s-ar fi mărginit să afirme acel lucru, poate că ar fi avut oarecare succes ; el, însă, făcuse greşeala de a încerca să-l dovedească. De vreo eîţiva ani încoace, Wilson lucra pe ascuns la un almanah fantezist, ca să se amuze — un soi de calendar, asezonat cu nişte remarci aşa-zis filozofice, îndeobşte ironice, iar judele socotea bine aduse din condei şi isteţe aceste vorbe de duh ale lui Wilson. De aceea, într-o zi, luă cu dînsul o parte din ele şi le citi unora dintre cetăţenii de frunte ai

tîrguşorului. Numai că aceştia nu erau făcuţi să priceapă ironia ; ea nu intra în câmpul vizual al inteligenţei lor. Citind cu toată seriozitatea acele bagatele glumeţe, hotărîră fără preget că ele înlăturau pentru totdeauna orice îndoială cu privire la Dave Wilson, deşi nici înainte nu se îndoiseră că acesta e un „zevzec“. Aşa se întâmplă în lumea asta : un duşman te poate distruge parţial, dar pentru a te distruge cu totul e nevoie de un prieten nechibzuit şi bine intenţionat". După întîmplarea aceea, judele se simţi mai ataşat ca oricând de Wilson, şi mai convins ca oricînd de valoarea calendarului său.

Judele Driscoll putea să fie un liber-cugetător şi să-şi păstreze totuşi rangul în societate, deoarece era personajul cel mai influent şi-şi putea îngădui să fie original şi să-şi urmeze propriile principii. Celălalt membru al Asociaţiei sale se putea bucura de aceeaşi -libertate, deoarece era socotit ca un fel de zero, şi nimeni nu acorda vreo importanţă gîndurilor sau faptelor lui. Deşi simpatizat şi primit destul de bine peste tot, nu avea nici o greutate în viaţa tîrguşorului.

Văduva Cooper — poreclită afectuos „tuşa Patsy" — locuia într-o căsuţă confortabilă împreună cu fiica ei Rowena, o fată de nouăspreze ani, romantică, manierată şi foarte frumoasă, dar altminteri insignifiantă. Rowena avea doi frăţiori la fel de insignifianţi ca şi ea.

Văduva avea o cameră mare, de rezervă, pe care-o dădea cu chirie (masă şi casă) cînd putea găsi vreun amator, dar care rămăsese goală de vreun an încoace, spre jalea proprietăresei. Venitul ei abia dacă ajungea pentru întreţinerea familiei, aşa că avea nevoie de banii de chirie pentru a cumpăra cîte ceva în plus. Şi iată că, într-o zi călduroasă de iunie, se simţi şi ea fericită ; lunga aşteptare luase sfârşit :

cineva răspunsese la anunţul dat de vreun an încoace — şi. nu un fitecine de la ţară, ci un cetăţean din lumea mare şi nebuloasă ce se întindea undeva la maizănoapte : scrisoarea era din Saint Louis !

«

Văduva şedea în pragul casei şi contempla cu nişte ochi pierduţi apele strălucitoare ale fluviului Mississippi, adîn- cită în gîndurile ei de mărire. Şi avea temei să nutrească asemenea gînduri. căci urma să aibă doi chiriaşi, nu doar unul !

Citise scrisoarea în faţa întregii familii, iar Rowena o zbughise cu paşi de dans pentru a supraveghea curăţenia şi aerisirea odăii de către sclava Nancy ; cit despre băieţi, dăduseră fuga să răspîndească în tîrguşor marea veste, o veste de interes general, care trebuia adusă la cunoştinţa oamenilor, căci altminteri s-ar fi mirat şi s-ar fi supărat. Cînd Rowena se întoarse, cu obrajii încinşi de o veselă aţîţare, o rugă pe maică-sa să mai citească o dată scrisoarea. Aceasta suna astfel :

„STIMATĂ DOAMNĂ, fratele meu şi cu mine, citind din întîmplare anunţul dvs., vă rugăm să ne încredinţaţi camera pe care o oferiţi. Sîntem gemeni şi avem vîrsta de douăzeci şi patru de ani. Italieni de origină, am trăit multă vreme în diferite ţări europene şi un număr de ani în Statele Unite. Ne numim Luigi şi Angelo Capello. Dvs doriţi un singur chiriaş, dar îngăduiţi-ne, scumpă doamnă, să plătim pentru doi chiriaşi, şi vă asigurăm că nu vă vom incomoda. Vom sosi pe ziua de joi.“

— Italieni ! Ce romantic ! exclamă Rowena. Gîndeş- te-te, mămico, în tîrguşorul ăsta n-a călcat pîn-acum picior de italian, aşa că toţi au să moară de curiozitate să-i vadă, utr ei vor fi *AI NOŞTRI !* Gîndeşte-te !

— Da, cred c-au să facă senzaţie.

— Te cred şi eu ! Tot orăşelul o să caşte gura la ei. Gin- deşte-te, au fost peste tot, chiar şi în Europa ! In tîrguşorul ăsta n-a pătruns niciodată vreun călător. Mămico, nu m-ar mira să aflu că ăştia doi au văzut şi niscaiva regi !

— Tot ce se poate, dar au să facă senzaţie, chiar şi fără asta !

— Aşa e, fireşte. Luigi şi Angelo — frumoase nume ! Străine şi impunătoare, nu ca Jones, Robinson sau alte asemenea. Vor sosi joi, şi azi e abia marţi — groaznic de mult mai avem de aşteptat ! Uite-1 pe judele Driscoll, la poartă. O fi auzit şi el. Mă duc să-i deschid uşa.

Judele se arătă plin de curiozitate şi le felicită călduros. Scrisoarea fu citită şi discutată pe larg. In curînd sosi şi judecătorul Robinson — alte felicitări, altă lectură şi altă discuţie. Acesta era doar începutul. Vecin după vecin, de ambele sexe, se perindară, iar procesiunea ţinu de dimineaţă pînă seara, în acea zi, precum şi miercuri şi joi. Scrisoarea fu citită şi răscitită, pînă ce hîrtia aproape că se rupse ; toţi îi admirau tonul curtenitor şi graţios, stilul şlefuit şi meşteşugit, toţi erau aţîţaţi, iar familia Cooper era în culmea fericirii.

La vremea aceea, vasele fluviale navigau cu Încetineală în apele scăzute. De data asta, cursa de joi nu ajunse la destinaţie nici la orele zece seara ; după o aşteptare zadarnică de o zi întreagă, o furtună năprasnică îi goni pe oameni de la debarcader, silindu-i să se întoarcă la casele lor, fără a-i fi văzut pe cei doi iluştri străini.

La orele unsprezece, casa Cooper-ilor era singura din tîrguşor în care mai ardea o lumină. Ploaia nu se oprise şi tunetele încă mai bubuiau, dar familia continua să aştepte, neliniştită şi plină de speranţă. In cele din urmă se auzi o bătaie în uşă, şi Cooper-ii se repeziră s-o deschidă. Doi negri intrară, fiecare cărînd cîte un cufăr, şi porniră pe scări spre camera de oaspeţi. îşi făcură apoi intrarea cei doi gemeni — cea mai frumoasă, cea mai elegantă şi cea mai distinsă pereche de flăcăi pe care-o văzuse vreodată Vestul. Unul mai

frumos decît celălalt, deşi altminteri erau două exemplare perfect identice.

CAPITOLUL 6

„Să ne străduim să trăim în aşa fel, încît atunci cînd va fi să murim, pînă şi groparului să-i pară rău,"

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Obiceiul e obicei şi nu trebuie azvîrlit pe fereastră de nimeni, ci rugat să coboare treaptă cu treaptă."

Calendarul lui Wilson Zevzecul

La micul dejun, cei doi gemeni cuceriră grabnic, prin purtarea lor aleasă şi prin manierele lor elegante, simpatia familiei Cooper. Reticenţa şi formalismul dispărură în curînd, înlocuite cu simţămintele cele mai afectuoase. Mătuşa Patsy li se adresase aproape de la bun început che-mîndu-i pe numele de botez. îşi arăta fără sfială curiozitatea faţă de ei, iar gemenii i-o satisfăceau vorbind despre ei înşişi, ceea ce-i făcea o deosebită plăcere. Din spusele lor reieşea că, în fragedă pruncie, cunoscuseră privaţiuni de tot felul. Ascultîndu-i cu luare-aminte, bătrîna gazdă pîndea momentul propice pentru a arunca o întrebare- două pe această temă, iar cînd momentul se ivi, ea îi vorbi astfel blondului, care tocmai povestea, lăsîndu-1 pe brunet să-şi tragă un pic sufletul :

— Dacă nu cumva pun o întrebare pe care nu s-ar cuveni s-o pun, domnule Angelo, cum de-aţi ajuns într-o asemenea situaţie grea, pe cînd eraţi copii ? Vă deranjează întrebarea ? Dacă da, nu-mi răspundeţi !

— Nu, doamnă, nu ne deranjează cîtuşi de puţin. în cazul nostru, nu-i vina nimănui, a fost doar un ghinion. Părinţii noştri trăiau în Italia şi erau oameni cu stare, iar noi eram unicul lor copil. Făceam parte din vechea nobi-

lime florentină (aici, Rowena simţi că-i sare inima din piept şi ochii i se luminară), iar cînd a izbucnit războiul, tatăl nostru a trebuit să fugă, fiind din tabăra învinşilor. Moşiile i-au fost confiscate, ca şi averea personală, aşa că am ajuns în Germania săraci şi fără prieteni, nişte bieţi străini. Eu şi fratele meu aveam zece ani pe atunci, şi eram destul de bine educaţi pentru vîrsta noastră, da, eram şi foarte studioşi, foarte iubitori de carte, cu temeinice cunoştinţe de germană, franceză, spaniolă şi engleză. De asemenea, eram admirabil înzestraţi pentru muzică, nişte copii-minune, dacă-mi îngăduiţi s-o spun, căci acesta e purul adevăr. Tatăl nostru a supravieţuit doar o lună nenorocirii sale, mama l-a urmat în curînd, iar noi âm rămas astfel singuri pe lume. Părinţii noştri ar fi putut să-şi cîştige existenţa expunîndu-ne în public, li se făcuseră multe oferte în acest sens, chiar oferte avantajoase, dar erau prea mîndri ca să accepte o asemenea umilinţă — spuneau că preferă să moară de foame. Ceea ce n-au putut consimţi ei, a trebuit să facem noi, fără formalitatea consimţământului. Am fost rechiziţionaţi pentru datoriile contractate în timpul bolii şi al înmormîn- tării lor, şi expuşi printre atracţiile unui muzeu din Berlin, ca să cîştigăm banii datoraţi de părinţii noştri. Ne-au trebuit doi ani ca să scăpăm din acea robie. Am călătorit prin întreaga Germanie, fără să primim vreo simbrie, nici măcar banii de întreţinere. Eram expuşi pe gratis şi nevoiţi să ne cerşim pîinea. Ei bine, doamnă, restul n-are prea multă importanţă. Cînd am scăpat din robie, la vîrsta de doisprezece ani, eram în unele privinţe bărbaţi în toată firea. Experienţa ne învăţase unele lucruri de preţ, printre altele, cum să ne purtăm de grijă noi

înşine, cum să evităm şi să punem cu botul pe labe rechinii şi şarlatanii, şi cum să ne conducem întreprinderea în propriul nostru folos, fără ajutorul nimănui. Am călătorit peste tot, timp de mulţi ani, învăţînd frînturi de limbi străine, familiarizindu-ne cu privelişti şi obiceiuri străine, agonisind o educaţie pe cît de variată pe atît de bizară. A fost o viaţă plăcută. Am stat la Veneţia, la Londra, la Paris, în Rusia, în India. în China, în Japonia...

In clipa aceea, Nancy, negresa, îşi vîrî capul pe uşă, exclamînd :

— Casa-i plină de oameni, cucoană, şi toţi vor să-i vază pe domnii !

Şi, arătînd cu capul spre cei doi gemeni, închise la loc uşa.

Pentru văduvă, era o ocazie î'ară, aşa că-şi făgădui să n-o piardă, ci să-i arate vecinilor şi prietenilor pe cei doi gemeni, ca pe nişte păsări exotice ; vecinii aceştia erau nişte oameni simpli, care nu văzuseră niciodată vreun străin, în orice caz nu vreunul de soi. Dar mîndria văduvei era moderată, în comparaţie cu aceea a Rowenei. Rowena era de-a dreptul în al şaptelea cer, parc-ar fi călcat pe nori ; pentru ea, -această zi era mai măreaţă, marcînd cel mai romantic episod din istoria cenuşie a acelui tîrgu- şor de provincie. Iar ea urma să fie aproape de izvorul neaşteptatei sale glorii şi să-i simtă şuvoiul cu întreaga-i fiinţă; celelalte fete puteau doar să privească şi s-o invidieze.

Văduva era gata, Rowena la fel, iar cei doi străini tot aşa.

întreaga trupă, cu gemenii în frunte, ieşi pe coridor şi intră pe uşa deschisă a salonaşului, de

unde se auzea zvon de taclale. Gemenii luară poziţie lingă uşă, văduva stînd alătui'i de Luigi, iar Rowena alături de Angelo ; prezentările de rigoare putură să înceapă, odată cu trecerea în revistă. Văduva era numai zîmbet. După ce primi defilarea, îi cedă locul Rowenei.

— Bună dimineaţa, cumătră Cooper.

Strîngere de mîini.

— Bună dimineaţa, frate Higgins, ţi-I prezint pe contele Luigi Capello.

Strîngere de mîini, urmată de un „mă bucur" şi 0 privire lacomă a numitului Higgins, precum şi de o politicoasă înclinare a capului contelui Luigi, şi de un „încîn- tat de cunoştinţă“ al aceluiaşi.

— Bună dimineaţa, Rowena.

Strîngere de mîini.

— Bună dimineaţa, domnule Higgins, ţi-1 prezint pe contele Angelo Capello.

Strîngere de mîini, privire admirativă, „mă bucur“, apoi înclinare politicoasă a capului şi un „încîntat de cunoştinţă“ însoţit de un surîs. Şi domnul Higgins trecu mai departe.

Nici unul dintre vizitatori nu se simţea la largul lui şi, fiind oameni cinstiţi din fire, nici nu se prefăceau c-ar fi. Nici unul dintre ei nu văzuse vreodată vreun nobil şi nici unul nu se aşteptase să aibă acum prilejul de a-1 vedea aievea ; de aceea, titlul de „conte“ îi luă prin surprindere, ca o lovitură de măciucă. Cîţiva dintre ei încercară să fie la înălţime, bîiguind un stîngaci „My lord“ sau ceva asemănător, dar marea majoritate fură copleşiţi de neobişnuitul titlu şi de tulburile şi teribilele-i asociaţii cu ceremonialul de la curţile princiare sau regeşti, astfel încît nu mai putură să scoată nici o vorbă după ritualul strângerii mîinilor. Din cînd în cînd, cum se întîmplă pretutindeni, la toate recepţiile, cîte un individ din cale afară de prietenos bloca procesiunea şi o lăsa să aştepte, în timp ce dumnealui îi întreba pe gemeni cum le place tîrguşorul, cît aveau de gînd să stea acolo, sau dacă familia lor e sănătoasă, pomenind apoi şi de starea vremii, care să sperăm se va ameliora, şi alte asemenea lucruri, aşa fel încît, reîntors la el acasă, individul să poată spune

: „Am stat mult de vorbă cu ei“. Nimeni nu se făcu însă

vinovat de vreo vorbă sau de vreun gest necuviincios, aşa că întreaga ceremonie se desfăşură într-un mod satisfăcător şi vrednic de laudă.

Prezentările fură urmate de o conversaţie generală, în care cei doi gemeni treceau de la un grup la altul, vorbind cu dezinvoltură şi cucerind aprobarea şi admiraţia tuturor. Văduva îi însoţea cu o privire mîndră, iar din cînd în cînd Rowena îşi spunea, cu adîncă satisfacţie : „Şi cînd mă gîndesc că-s ai noştri, numai ai noştri !“

Pentru mamă, ca şi pentru fiică, nu existau momente de inactivitate. Tot timpul, în urechile lor vrăjite picau întrebări aţîţate cu privire la cei doi gemeni ; fiecare dintre ele era mereu în centrul cîte unui grup de ascultători cu sufletul la gură ; şi amîndouă îşi dădeau seama că abia acum li s-a dezvăluit înţelesul deplin al cuvîntului „glorie“, pe care-1 preţuiau la adevărata valoare, price- pînd de ce atîţia oameni din toate timpurile se arătaseră dornici să se lepede de avere, de fericire, ba chiar de viaţă, pentru a putea gusta din această bucurie supremă şi sublimă. în sfîrşit, îl înţelegeau — şi-l scuzau — pe Napoleon şi pe cei de-o seamă cu dînsul.

După ce-şi îndeplini toate obligaţiile faţă de musafirii din salonaş, Rowena urcă la etaj pentru a satisface curiozitatea celor adunaţi acolo, fiindcă salonaşul nu era îndeajuns de încăpător pentru toţi. Ea fu din nou asaltată de întrebări şi înotă din nou în oceanul însorit al gloriei. Era către amiază, cînd îşi dădu seama, cu un fior de tristeţe, că acest episod fără seamăn de frumos din viaţa ei aproape că luase sfîrşit, că nimic nu-1 putea prelungi şi că nimic asemănător nu avea să-i mai lumineze'

vreodată calea. Totuşi, era mulţumită şi aşa : marele eveniment fusese cu adevărat mare şi memorabil. Dacă gemenii ar fi putut săvîrşi acum ceva neobişnuit, pentru a încununa evenimentul, vreo faptă uimitoare, senzaţională, asupra căreia să se concentreze atenţia şi admiraţia oamenilor — da, ceva ca o surpriză electrizantă.

în clipa aceea, se auzi de jos un zgomot puternic şi se repeziră cu toţii să vadă ce se întîmplă : cei doi gemeni executau la pian o bucată clasică, la patru mîini. Rowena era mulţumită-mulţumită în adîncul inimii.

Gemenii rămaseră multă vreme la pian. Tîrgoveţii erau uimiţi şi încîntaţi de magnifica lor performanţă şi nu-i puteau lăsa să se oprească. în comparaţie cu aceste valuri de sunete melodioase, muzica pe care o cunoscuseră pînă atunci li se părea lipsită de har şi de farmec, o biată bîiguială. Aveau sentimentul că, pentru prima oară în viaţă, ascultă nişte muzicieni adevăraţi.

CAPITOLUL 7

„Una dintre cele mai izbitoare deosebiri dintre o pisică şi o minciună, este că pisica are doar nouă vieţi.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Oamenii plecară în silă şi se îndreptară spre casele lor, vorbind pe drum cu însufleţire şi fiind cu toţii de acord că va mai trece multă vreme pînă cînd tîrguşorul Dawson’s Landing va mai trăi un asemenea eveniment. în toiul sindrofiei, cei doi gemeni acceptaseră numeroase invitaţii şi se

oferiseră să cînte nişte duete la un spectacol de amatori dat în folosul unei acţiuni de binefacere. Obştea era dornică să-i primească la sinul ei. Judecătorul Driscoll avusese norocul de a-i convinge să-l însoţească numaidecât, într-o primă vizită în tîrguşor. Intrară aşadar cu el în cabrioletă şi defilară pe strada principală, sub privirile locuitorilor care se repezeau la ferestre şi pe trotuare să-i vadă.

Judecătorul le arătă străinilor cimitirul cel nou, închisoarea, casa celui mai bogat om din tîrguşor, sediul Francmasonilor, Biserica Metodistă, Biserica Presbite- riar.ă, precum şi terenul unde avea să fie construită Biserica Baptistă atunci cînd se vor strînge suficiente fonduri în acest scop ; le mai arătă şi primăria, şi abatorul, şi sediul companiei independente a pompierilor, după ce obţinu ca aceştia să îmbrace uniforma şi să stingă un incendiu imaginar ; apoi îi puse pe gemeni să treacă în revistă compania de miliţie înarmată cu muschete. Peste toate aceste splendori, lăsă să se reverse un inepuizabil şuvoi de laude entuziaste, arătîndu-se foarte satisfăcut de reacţia gemenilor, care îi admirau admiraţia şi i-o răsplăteau cît puteau — ar fi putut face mai mult dacă cele cincisprezece sau şaisprezece sute de mii de experienţe anterioare de acest gen, în diverse ţări, nu le-ar fi tocit capacitatea de a aprecia pe deplin noutatea spectacolului.

Judecătorul se străduia din răsputeri să-i distreze, şi nu era vina lui dacă dădea greş pe ici pe colo. Le spunea de pildă, o sumedenie de anecdote hazlii, dar uita „poanta“ — din fericire, ei erau totdeauna gata s-o furnizeze, fiindcă

anecdotele acelea erau dintr-o recoltă destul de veche şi trecuseră prin multe încercări de reîm-prospătare. Judecătorul le înşiră numeroasele sale funcţii, povestindu-le cum se achitase de ele — funcţii onorifice sau remunerate ; fusese o dată membru al Adunării legislative, iar acum era preşedintele Asociaţiei liber-cu- getătorilor — o asociaţie care luase fiinţă în urmă cu patru ani şi avea deja doi membri, semn de mare vitalitate. N-ar dori oare distinşii străini să asiste la o şedinţă a Asociaţiei, chiar în această seară ?

în drum spre sediul Asociaţiei, judecătorul le vorbi despre Wilson Zevzecul, pentru a-i pregăti sufleteşte şi a-i predispune în favoarea lui. Şi într-adevăr izbuti să le creeze o impresie favorabilă, impresie de care Wilson le-o întări, propunînd ca, din politeţă faţă de cei doi străini, membrii Asociaţiei să renunţe la tema prevăzută şi să consacre şedinţa unei convorbiri pe teme mai obişnuite, ca de pildă cultivarea relaţiilor de prietenie şi camaraderie ; propunerea lui fu pusă la vot şi unanim acceptată.

Ora trecu repede, într-o conversaţie vioaie, la capătul căreia Wilson se pomeni mai bogat cu doi prieteni, decît fusese la începerea şedinţei. El îi pofti pe cei doi acasă la dînsul, invitaţie acceptată de ei cu dragă inimă.

Gemenii porniră aşadar, seara tîrziu, spre locuinţa lui Wilson. Acesta îi aştepta, gîndindu-se între timp la un lucru care-i atrăsese atenţia în cursul dimineţii. Iată despre ce era vorba : în dimineaţa aceea se trezise foarte devreme, aproape în zori, şi, traversînd vestibulul care despărţea în două casa, intrase într-o încăpere pentru a lua ceva de-acolo. Fereastra încăperii n-

avea perdele, deoarece acea parte a casei rămăsese multă vreme neocupată ; prin fereastra aceea, Wilson zări ceva care-1 uimi şi-l interesă în cel mai înalt grad. Şi anume, o femeie ! — o femeie tînără, într-un loc unde n-avea ce să caute, mai precis în dormitorul de deasupra biroului sau salonaşului judecătorului. Era dormitorul junelui Tom Driscoll. El şi judecătorul, precum şi doamna Pratt, sora văduvă a judecătorului — şi trei servitori negri, erau singurii locatari ai casei. Cine putea fi acea femeie tînără ? Cele două case erau despărţite între ele printr-o curte obişnuită, prin mijlocul căreia se întindea un gard scund, între stradă şi uliţa din fund. Distanţa nu era mare ; Wilson o putea vedea foarte bine pe femeia aceea, prin fereastra cu obloanele ridicate. Femeia era îmbrăcată într-o rochie de vară, cu dungi roze şi albe, şi purta o pălărie cu voal roz. Judecind după mişcările ei, făcea exerciţii de dans — le făcea cu graţie, total absorbită de ele. Cine putea fi, şi cum de ajunsese în odaia tînărului Tom Driscoll ?

Wilson îşi găsise o poziţie de unde putea s-o privească pe fată fără riscul de a fi văzut, şi rămăsese acolo, în speranţa că ea îşi va ridica voalul şi-şi va dezvălui astfel faţa. Ea, însă, îl dezamăgi : după vreo douăzeci de minute, dispăru şi, deşi el mai zăbovi încă o jumătate de ceas la postul său, nu se mai întoarse.

Către amiază, Wilson merse la locuinţa judecătorului şi vorbi cu doamna Pratt despre marele eveniment al zilei — primirea celor doi străini în casa mătuşii Patsy Cooper. Întrebînd de Tom Driscoll, află de la doamna Pratt că nepotul ei era aşteptat să se întoarcă acasă înainte de

căderea nopţii ; doamna Pratt adăugă că atît ea cît şi judecătorul erau mulţumiţi să constate, din scrisorile lui, că Tom avea o comportare foarte frumoasă, demnă de laudă — ceea ce-1 făcu pe Wilson să zîmbească în sinea lui. Deşi n-o întrebă pe doamna Pratt dacă primiseră în casă vreun musafir, îi puse unele întrebări care ar fi putut stîrni răspunsuri aducătoare de lumină, în cazul eînd doamna Pratt ar fi avut vreo lumină de adus în problema cu pricina. Plecă aşadar, convins că ştia de existenţa unor lucruri care se petreceau în casa doamnei Pratt, fără ca ea însăşi să ştie.

Wilson îi aştepta acum pe cei doi gemeni, încă tulburat de enigma identităţii acelei fete .şi a prezenţei ei matinale în odaia tînărului Tom.

CAPITOLUL 8

„Prietenia e un sentiment sacru, de o natură atît de durabilă, şi dătător de asemenea satisfacţii, incit poate dăinui cit o viaţă de om, cu condiţia ca prietenul să nu-ţi ceară bani cu împrumut.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Gindiţi-vă la proporţiile lucrurilor. E mai bine să fii un gîndac de iunie, decît o bă- trînă pasăre a paradisului.“

» *Calendarul lui Wilson Zevzecul*

Să ne întoarcem acum la Roxy.

Cînd fusese pusă în libertate şi plecase să se angajeze ca slujnică, avea treizeci şi cinci de ani. Găsise un loc de ajutoare de cameristă pe vasul „Marele Mogul“, care făcea naveta între Cincinnati şi New Orleans. După două- trei curse cu acest vas, se deprinsese cu munca ei, în care se descurca binişor, avînd pe deasupra şi sentimentul ameţitor al aventurii şi al libertăţii vieţii pe fluviu. Nu după multă vreme, fusese avansată cameristă-şefă. Ofiţerii erau încîntaţi de ea şi-i arătau multă simpatie, glumind mereu cu dînsa, ceea ce o umplea de mândrie.

Timp de opt ani, îşi petrecu trei sferturi din an la bordul acelui vas, iar iernile la bordul unui pachebot din Vicksburg. Simţind, de la o vreme, dureri reumatice în braţe, fu nevoită să renunţe la slujba ei, care prevedea şi spălatul rufelor. Avea însă o situaţie bună — se socotea chiar bogată —

căci dusese o viaţă cumpătată şi depusese în fiece lună cîte patru dolari la o bancă din New Orleans, ca o. rezervă pentru bătrîneţe. De aci înainte, obişnuia ea să spună, nu va mai repeta greşeala pe ca-

re-o săvîrşise cîndva, „punînd ghete în picioarele unui negru desculţ, pentru ca ăla s-o calce“ ; era hotărîtă să rămînă pururi independentă, dacă prin muncă grea şi economii putea dobîndi această independenţă. Cînd vasul ajunse la cheul din New Orleans, Eoxy îşi luă rămas bun de la camarazii ei de pe „Marele Mogul“ şi cobori pe mal.

Se întoarse însă după vreun ceas : banca dăduse faliment, tîrînd în. prăpastie şi cei patru sute de dolari ai Roxanei. Ofiţerii se arătară foarte binevoitori şi strînseră o mică sumă de bani ca s-o ajute, căci rămăsese săracă şi fără adăpost, după ce că era şi beteagă. Ea se hotărî să plece în tîrguşoru-i natal : avea destui prieteni printre negrii de-acolo şi, apoi, ştia că oropsiţii îi ajută întotdeauna pe oropsiţi ; tovarăşii ei din tinereţe n-au s-o lase să moară de foame.

Imbarcîndu-se pe un mic vas la Cairo, porni în drumul de întoarcere. între timp, îi trecuse supărarea împotriva feciorului ei, la care se gîndea acum cu seninătate. îşi scosese din minte latura lui ticăloasă şi nu-şi mai amintea decît de rarele momente cînd se purtase bine cu ea, momente la care se gîndea cu plăcere, exagerîndu-le şi înfrumuseţîndu-le în fel şi chip. începuse chiar să dorească să-l revadă.' Se va duce la el şi se va gudura, ca o sclavă, în faţa lui — căci aceasta trebuia, desigur, să fie atitudinea ei — şi poate că va constata că timpul operase o schimbare în fiinţa lui, îngăduindu-i să se bucure de revederea bătrînei şi demult uitatei sale doici şi să se poarte frumos cu dînsa. Ar fi grozav. Şi ar ajuta-o să uite în sfîrşit de necazurile şi de sărăcia ei.

Sărăcia ei ! Gîndul acesta o împinse să adauge încă un castel la lumea ei de vis : poate că el îi va dărui din cînd în cînd cîte un ban — să zicem, un dolar în fiece lună — orice atenţie, fie ea cît de mică, îi va fi de mare ajutor !

Cînd ajunse la Dawson’s Landing, Roxy redevenise ea însăşi ; era veselă, fără umbră de tristeţe. Şi convinsă că se va descurca : existau destule bucătării,, unde slugile vor fi bucuroase să împartă hrana cu dînsa şi să şterpelească zahăr, mere şi alte bunătăţi, sau să-i ofere ocazia să le şterpelească ea însăşi. Şi apoi, mai era şi biserica. Roxy era mai înfocată ca oricînd în credinţa ei în biserica metodistă, credinţă cît se poate de sinceră, fără pic de

prefăcătorie. Da, redobîndindu-şi vechiul loc în biserică şi bucurîndu-se de plăcerile vieţii, va fi fericită şi împăcată cu sine însăşi pînă la capătul zilelor ei.

Pentru început, intră în bucătăria judelui DriseoJJ, unde fu primită cu mare entuziasm. Minunatele călătorii. pe care le făcuse şi locurile străine pe care le vizitase, ca şi aventurile prin care trecuse, o transformau într-o adevărată eroină de roman. Negrii îi ascultară încîntaţi povestea, întrerupînd-o mereu cu întrebări lacome, cu hohote de rîs, cu exclamaţii şi aplauze ; iar Roxy fu nevoită să recunoască în sinea ei că, plăcerea de a povesti despre viaţa pe un vas fluvial e mai mare chiar decît plăcerea de a trăi pe un asemenea vas. Negrii o îndopară pe povestitoare cu bunătăţi, apoi goliră cămara pentru a-i încărca pînă-n vîrf coşarca.

Tom era plecat la Saint Louis unde, potrivit spuselor servitorilor, îşi petrecea mai tot timpul de doi ani încoace. Roxy veni zilnic în bucătăria judecătorului şi avu numeroase discuţii despre familia Driscoll şi despre afacerile ei. Intr-o zi, întrebă de ce lipsea atît de mult de-a- casă Tom ? Aşa-zisul „Chambers“ îi răspunse :

— Adevăru-i că stăpînu’ ăl bătrîn se descurcă mai bine cînd stăpînu’ ăl tînăr e plecat, decît cînd stă pe-acasă Da, şi-l şi iubeşte mai mult, aşa că-i dă cîte cincizeci de dolari pe lună...

— Nu zău?! Nu cumva glumeşti, Chambers ?

— Zău că nu glumesc, mi-a zis-o chiar dom' Tom. Da’ nu-i ajunge...

— Cum adică, nu-i ajunge ?

Bine, mamă, o să-ţi spun, dacă mă laşi. Nu-i ajunge, fiin’că dom’ Tom joacă cărţi.

Roxy îşi ridică mîinile, de uimire, iar Chambers continuă :

— Stăpînu’ ăl bătrîn a aflat, fiindcă a trebuit să plătească două sute de dolari pentru datoriile lu’ dom’ Tom, zău, mamă, ăsta-i adevăru’.

— Două sute de dolari ?! Ce tot vorbeşti ? Două sute de dolari, zici ? Păi, cu banii ăştia poţi cumpăra un negru, nu chiar unul clasa-ntîi, dar totuşi un negru bunicel. Nu cumva mă minţi, scumpule ? Nu se cade s-o minţi pe mămicuţa ta !

— Zău că spun adevăru’ — da, două sute de dolari — să nu mă

mai mişc dacă nu-i aşa ! Tii, ce furios era stăpînu' ăl bătrîn ! Pareă-şi ieşise din minţi ! Musai să-l dezmoştinească !

Şi Chambers îşi linse buzele de plăcere după ce rosti acest cuvînt măreţ. Roxy încercă şi ea să-l pronunţe, în gînd, dar se lăsă păgubaşă numaidecît :

— Dezmoş' ce ?

— Dezmoştinească.

— Ce-i aia ? Ce-nseamnă asta ?

— înseamnă că a rupt testamentul

— A rupt testamentu' ? A, n-o să îndrăznească să se poarte aşa cu el ! Ia-ţi vorba înapoi, negru nenorocit care te-am purtat în pîntece cu sudoarea frunţii, de-ai ieşit cum ai ieşit, nici alb, nici negru !

Roxy îşi vedea năruindu-se castelul preferat — adică dolarul pe care i-l dăruia din cînd în cînd Tom. Nu putea îndura o asemenea nenorocire — nici măcar gîndul unei asemenea nenorociri. Amuzat de remarca ei, Chambers exclamă :

— Ia te uită ! Păi, dacă eu nu mi-s nici alb, nici negru, tu cum eşti ? Află că amîndoi sîntem mai degrabă albi ! Ca *NEGRI* nu facem nici două parale, iar cît despre...

— Lasă prostule astea şi vorbeşte-mi de testament, altfel îţi crăp eapul — spune-mi că stăpînu’ n-a rupt testamentu’, hai, scumpişorule, spune-mi !

— Păi, de rupt l-a rupt, da’ a făcut unu’ nou, aşa că dom’ Tom s-a pricopsit iarăşi. Da’ ce te frămînţi. atâta pe chestia asta, măinico ? Doar nu-i treaba ta !

— Nu-i treaba mea ? ! Atunci, a cui treabă-o fi, tăre-aş vrea să ştiu ? ! I-am fost sau nu i-am fost eu mamă pîn-a împlinit cin’ şpe ani ? Ia să-mi răspunzi tu la întrebarea asta ! Crezi tu c-aş fi în stare să-l văz azvîrlit în lume fără-un sfanţ în buzunar, şi să nu-mi pese ? Păi, tu, Valet de Chambres, dac-ai fi şi tu mamă, n-ai vorbi aşa prosteşte !

— Bine, atunci află că stăpînu’ăl bătrîn l-a iertat şi-a schimbat testamentu’ — acu’ eşti mulţumită ?

Da, acum era mulţumită, ba chiar t fericită. Oricum, Roxy îşi continuă vizitele zilnice în casa stăpînilor şi în cele din urmă află că Tom s-a întors. Tremurînd de emoţie, îi trimise vorbă că mămica lui îl roagă s-o lase să-l mai vadă măcar o dată, ca să nu moară fără această ultimă bucurie.

Tom stătea tolănit pe-o canapea în clipa cînd Cham- bers îi aduse această solie. Timpul nu ştirbise cu nimic vechea-i antipatie faţă de umilul salahor şi protector din copilărie — o antipatie încă vie şi neînduplecată. Tom se ridică în picioare şi prjvi cu asprime chipul frumos al tânărului, căruia îi folosea fără să-şi dea seama numele, şi de ale cărui drepturi familiale se bucura. îl privi astfel, pînă cînd celălalt deveni îndeajuns de palid la faţă. apoi spuse :

— Ce vrea de la mine hoaşca bătrînă ?

Rugămintea acesteia fu repetată în şoaptă.

— Cine ţi-a dat voie să vii să mă deranjezi cu păsurile unor negri ?

Tom stătea în picioare. Celălalt tremura de frică; ştiind bine ce-o să urmeze, îşi lăsase capul pe-un **umăr** şi-şi ridicase braţul sting în chip de pavăză. Tom începu **să-i** care la pumni, fără să scoată un cuvînt. iar victima primea fiece lovitură cu vorbele :

— Dom' Tom, te rog ! Dom' Tom î

După şapte lovituri, Tom mîrîi :

— Ia-o spre uşă, marş !

Şi-i mai trase vreo cîţiva pumni zdraveni ; ultimul îl' făcu pe bietul sclav alb să se rostogolească peste prag. în timp ce se depărta şchiopătînd şi ştergîndu-şi ochii cu mî- neca zdrenţuită, Tom îi strigă :

— Trimite-o încoace !

Şi, trîntindu-se pe canapea, mormăi :

— A venit la ţanc ! Eram plin de gînduri negre şi n-aveam pe cine să-mi descarc furia. Ce uşurare ! Mă simt mult mai bine.

Mama lui Tom îşi făcu apariţia şi, după ce închise uşa n urma ei, se apropie încet, cu toate vorbele mieroase şi temenelele pe care frica şi interesul le poate inspira unui sclav din născare. Oprindu-se la un metru în faţa fiului ei, scoase cîteva exclamaţii de admiraţie în legătură cu frumuseţea şi înfăţişarea lui bărbătească, iar Tom îşi vîrî un braţ sub cap şi-şi azvîrli un picior peste spătarul canapelei, ca să arate cît de rece îl lasă aceste laude.

— Tii, ce-ai mai crescut, puişorule ! Zău că nu te-aş fi recunoscut, dom' Tom ! Zău aşa ! Uită-te bine la mine : o mai ţii minte pe bătrîna Roxy ? O mai ţii minte pe bă- trîna ta maică neagră, puişorule ? Da, acu' pot să mor liniştită şi împăcată, fiin'că-am văzut...

— Mai scurt, mai scurt ! Ce pofteşti ?

-- Nu te-ai schimbat deloc, dom' Tom, mereu la fel ie hazliu şi glumeţ cu bătrîna ta maică ! Eram sigură că...

— Mai scurt, îţi zic — spune-mi ce pofteşti ?

Cruntă dezamăgire ! Roxy nutrise atitea zile convingerea că Tom va fi bucuros s-o revadă şi că-i va spune cîteva vorbe prietenoase care-o vor face mîndră şi fericită, incît îi trebui mult ca să se încredinţeze că el nu glumea şi că frumosul ei vis era doar o închipuire, o iluzie deşartă. Auzindu-1 cum o repede, se simţi jignită pînă-n trăfundul sufletului şi într-atît de ruşinată, încît o clipă .u ştiu ce să facă. Apoi pieptul începu să-i salte, ochii i se umplură de lacrimi şi, în deznădejdea ei, simţi nevoia să încerce şi celălalt vis — un apel la mila băiatului ei :

— Vai, dom' Tom, măicuţa ta, sărmana, o duce atît de greu de la o vreme, şi-i aşa de beteagă că nu poa' să mai muncească, încît dacă i-ai da un dolar, doar un dolar...

Tom se ridică atît de brusc în picioare, încît Roxy tresări de spaimă.

— Un dolar ? Să-ţi dau un dolar ? îmi vine să te strîng de gît ! De asta ai venit aici ? Cară-te ! Piei din ochii iţei!

Roxy o porni încetişor spre uşa, dar la jumătatea drumului se opri şi spuse cu mîhnire în glas :

— Dom' Tom, te-am crescut cînd erai prunc şi te-am îngrijit pînă-ai ajuns băiat mare, acu' eşti tînăr şi bogat, iar eu mi-s săracă şi bătrînă, şi-am venit la tine crezînd c-o s-o ajuţi pe mămica ta pe scurtul drum ce i-a mai rămas de străbătut pîn' la moarte...

Lui Tom cîntecul acesta îi plăcea şi mai puţin decît cei de mai înainte, pentru că stîrnea un fel de ecou în conştiinţa lui ; de aceea îi tăie vorba, spunîndu-i cu hotărîre deşi fără asprime în glas, că n-o putea ajuta cu nic- un chip.

— Chiar n-o să m-ajuţi, dom' Tom ?

— Nu ! Şi acum, cară-te şi nu mă mai deranja !

Roxy îşi lăsase capul în jos, într-o atitudine umilă, da-

în piept îi ardeau, cu flacără mare, vechile amărăciun.

fi

S
4

Ridicîndu-şi încet capul, în vreme ce trupul statuar îşi recăpăta, în neştire, ţinuta dreaptă şi imperioasă, precum şi întreaga măreţie şi graţie a tinereţii pierdute, rosti răspicat, subliniindu-şi fiece vrobă cu un deget acuzator :

— Tu ai vrut-o. Ţi s-a dat o şansă, da' tu ai călcat-o în picioare. Cind o să ţi se mai ivească una, o să cazi în genunchi şi-o s-o *CERŞEŞTI!*

Un fior de gheaţă îl străbătu pe Tom, fără să ştie de ce (căci, dacă s-ar fi gîndit mai bine, şi-ar fi dat seama, că asemenea vorbe, rostite în chip atît de solemn, nu puteau să nu înfioare), totuşi răspunse pe un ton batjocoritor şi ameninţător, cum era şi firesc din parte-i :

— *TU* să-mi dai *MIE O* şansă ? Ce-ar fi să cad în genunchi de pe-a cum ? Dar dacă nu vreau, ce-o să se în- tîmple ? Tare-aş vrea să ştiu !

— Uite ce-o să se-ntîmple : o să mă duc la unchiu- tău şi-o să-i spun tot ce ştiu despre tine !

Tom păli, iar Roxy observă această schimbare la faţă. Gînduri tulburătoare începură să se perinde prin mintea lui Tom :

„De unde-ar putea să ştie ? Şi totuşi trebuie că şi-a dat seama, se vede după mutra ei. N-au trecut decît trei luni de cînd l-am convins pe bătrîn să-şi refacă testamentul, şi m-am şi vîrît pînă-n gît. în datorii ! Mă străduiesc din răsputeri să evit o demascare care m-ar distruge, şi iată că tocmai acum, cînd am oarecari şanse de a păstra ascunsă taina, în caz că nu ne amestecă nimeni — diavoliţa asta a mirosit care-i situaţia ! Mă întreb cît anume ştie ? A, mi se frînge inima, nu altceva ! Dar trebuie neapărat s-o îmbunez, n-am încotro.“

Şi, silindu-se să scoată un rîs vesel, spuse, cu un glas cam dogit :

— Haide, hai, Roxy dragă, doi prieteni vechi ca tine şi ca mine n-are rost să se certe. Uite-ţi dolarul. Şi acum, spune-mi *CE* anume ştii ?

Roxy rămase locului, fără să întindă nuna spre hîrtia de un dolar : era rîndul ei să respingă cu dispreţ linguşelile menite s-o amăgească, şi nu pierdu ocazia.

— Ce anume ştiu ? zise ea cu un glas necruţător şi cu o expresie implacabilă, ce-1 făcură pe Tom să-şi dea seama că pînă şi un fost sclav îşi poate aduce aminte, măcar pentru zece minute, de insultele şi injuriile primite în schimbul unor vorbe frumoase, şi că se poate răzbuna cu plăcere cînd i se iveşte prilejul. Uite ce anume ştiu. Ştiu destul ca să arunc în aer testamentu' ăla — ba chiar *MAI MULT!*

— Mai mult ? îngină el, speriat. Ce înseamnă, mai mult ? Unde e loc pentru mai mult ?

Roxy avu un rîs batjocoritor, apoi îi răspunse, scutu- rînd din cap şi proptindu-şi mîinile-n şold :

— Da, da, sigur c-ai vrea să ştii, tu, cu dolaru' ăsta care nu face doi bani ! Ce-ţi închipui c-o să-ţi spun, cînd n-ai nici o lăţcaie în buzunar ? O să-i spun Iu' unchiu-tu, chiar acu' o să-i spun, iar el o să-mi dea *CINCI* dolari pentru veste, şi-o să fie tare bucuros s-o afle !

Şi Roxy porni spre uşă, cu paşi repezi. Cuprins de panică, Tom o apucă de poala rochiei şi o imploră să mai aştepte.

— Păi, vezi ? ce-ţi spuneam eu ? rise ea, întorcîndu-se cu faţa spre el.

— Tu ? Nu-mi amintesc nimic. Ce anume mi-ai spus ?

—- Ţi-am spus că data viitoare cînd o să-ţi dau o şansă,
o să cazi în genunchi şi-o s-o cerşeşti!

Tom rămase perplex o clipă, apoi bîigui, gîtuit de spaimă :

— Nu, Roxy, nu se poate să-mi ceri ceva atît de în- grozitor ! Nu se poate să vorbeşti serios !

— Acuşi-acuşi o să-ţi dai seama dacă vorbesc serios sau nu ! Cînd am venit aici, ca să te laud cu

smerenie că

te-ai făcut, băiat mare şi frumos, şi ca să-ţi amintesc cum te-am crescut şi te-am îngrijit cînd erai bolnav şi n-aveai altă mamă în afară de mine, şi ca să te rog să-mi dai un dolar ca să-mi cumpăr ceva de mîncare — ai început să mă ocărăşti şi să m-ameninţi ! Ei bine. îţi mai dau o ultimă şansă, da' să ştii că n-aştept mai mult de-o jumate secundă, auzi ?

Tom se lăsă în genunchi şi-ncepu să se milogească :

— Poftim, îţi cerşesc îndurare, şi zău că nu mă prefac ! Şi-acum, te rog să-mi spui, Roxy !

Moştenitoarea a două secole de umilinţe şi de oţări îl privi îndelung, vizibil satisfăcută, apoi îi răspunse :

— Un tînăr şi chipeş domn alb îngenunchind în faţa unei negrese ! E tot ce-mi doream să văz înainte să mă cheme Al de Sus ! Hai, Gabriele, sună din trîmbiţă, sînt gata... Seoală-te !

Tom se ridică în picioare şi spuse, spăşit :

— Nu mă mai pedepsi, Roxy ! Am meritat pedeapsa ta, dar fii bună şi iartă-mă ! Nu te du la unchiu' — hai,, spune-mi, şi-ţi dau cinci dolari.

— Cred*şi eu c-o să mi-i dai ! Şi nu doar atît. Da' n-o să-ţi spun nimic aici...

— Da' unde ?

— In casa cu stafii — ţi-e frică de ea, cumva ?

— Nu....

— Ei bine, vino acolo azi-noapte pe la zece sau un'ş'pe, urcă-te pe scara de frînghie, fiin'că aia de lemn e ruptă, şi-o să mă găseşti. Stau în casa aia fiin'că nu-mi pot îngădui să stau nicăieri altundeva.

Şi Roxy porni spre uşă, dar se opri ca să adauge :

— Dă-mi dolaru' ăla !

Tom i-1 dădu. Roxy cercetă hîrtia, apoi spuse :

— Hm ! E limpede că banca a dat faliment !

Şi porni din nou spre uşă, dar se opri iarăşi :

— Ai puţin whisky ?

' — Da, am niţel.

— Adu-1 încoace !

Tom dădu fuga sus, în odaia lui şi aduse o sticlă aproape plină. Roxy o duse la gură şi sorbi o duşcă. Ochii îi străluceau de satisfacţie.

— E fain, exclamă ea, vîrînd sticla sub broboadă. O iau cu mine !

Tom ii deschise uşa, cu smerenie, iar ea ieşi, dreaptă şi ţanţoşă ca un grenadir.

1

CAPITOLUL 9

,,De ce ne bucurăm la o naştere şi ne întristăm la o înmormîntare ? Pentru că nu-i vorba de noi.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

,.E uşor să găseşti cusururi, dacă ai această înclinaţie. A fost odată un om care, nepu- tînd găsi vreun cusur cărbunelui, se plîn- gea că în compoziţia acestuia intraseră prea multe broaşte preistorice.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Tom se trînti pe canapea; prinzîndu-şi faţa în palm«' şi rezemîndu-şi coatele pe genunchi, începu să se legene încoace şi încolo, gemînd : „Am căzut în genunchi în faţa unei negrese ! Credeam că atinsesem ultimele trepte ale decăderii, dar ele nu-s nimic pe lîngă umilinţa îndurată

adineauri.,. Mă consolez totuşi cu gîndul că, de data asta, am atins fundul : mai jos nu mă pot prăbuşi !“,

Consolarea lui era, însă, pripită.

La orele zece în noaptea aceea, Tom — palid, fără vlagă şi nenorocit — se cătără pe scara de frînghie din casa bîntuită de stafii. Roxy îl aştepta la uşa uneia dintre încăperi, căci îl auzise venind.

Era o casă de lemn, cu două caturi, lăsată în părăsire cu vreo cîţiva ani în urmă, cînd se zvonise c-ar fi bîntuită. Nimeni nu mai voia să locuiască în ea, sau măcar să se apropie, noaptea, ba, unii o ocoleau chiar şi ziua. Fiind singura casă de acest fel, fusese poreclită *CASA CU STAFII*. Se părăginise rău de tot, din pricină că nimeni nu se îngrijea de ea, de atîta vreme. Se afla cu vreo trei sute de iarzi mai departe de locuinţa lui Wilson Zevzecul, de care-o despărţea un teren viran ; era ultima casă din acea margine a tîrguşorului.

Tom o urmă pe Roxy în încăpere. într-un colţ al acesteia, Roxy îşi încropise un culcuş de paie curate, pe perete atîmau cîteva rochii ieftine dar bine păstrate, un felinar de tablă îşi azvîrlea pe podea fluturaşii de lumină, iar ici-colo se vedeau nişte lădiţe şi lăzi de săpun, care serveau drept scaune. După ce se aşezară pe două dintre ele, Roxy îi vorbi astfel :

— Uite ce e, o să-ncep prin a-ţi spune taina şi abia după aia o să primesc banii. Nu mă grăbesc. Da’ tu, ce crezi c-o să-ţi spun ?

— Păi, ştiu şi eu ?... Ah, Roxy, nu mă mai canoni atîta ! Spune-mi de-a dreptul, zi că ai descoperit în ce bucluc m-am vîrît prin păcatele şi nechibzuinţa mea !

— Lasă păcatele şi nechibzuinţa ! Nu, scumpişorule, nu despre asta e vorba ! Asta nu-i nimic, pe lingă ce ştiu eu.

— Ce vrei să spui, Roxy ? o întrebă el, holbîndu-se.

Ea se ridică în picioare, aprigă ca o ursitoare pe cale de a-şi rosti solia.

—Vreau să-ţi spun atît — şi jur că-i adevărat — că nu eşti mai rudă cu dom' DriscolI decît sînt eu însămi ! *ASTA* vreau să-ţi spun !

Şi ochii i se luminară de bucuria triumfului.

— Cum ? !

—Da, scumpişorule ! Şi nu numai atît. Eşti un. *NEGRU !* Te-ai *NĂSCUT* negru, şi *SCLAV !* Chiar în clipa asta eşti un sclav negru, iar dacă-o să i-o spun lu' dom' DriscolI, are să te vînză la vale pe rîu, pînă s-ajungi cu două zile mai bătrîn decît acu'.

—E-o minciună gogonată, palavragioaică bătrînă ce eşti !

—Nu-i nici o minciună, e adevăra' curat, aşa să-mi ajute Dumnezeu ! Da, scumpişorule, eşti *FIUL MEU !*

— Diavoliţă !

—Iar băiatu' ăla nenorocit pe care l-ai cotonogit azi, e fecioru' lu' Percy DriscolI şi *STĂPÎNU-TĂU !*

— Scorpie !

—Numele lui e Tom DriscolI, iar al tău Valet de Chambre, nume de familie nici n-ai, fiin'că negrii n-au nume de familie !

Tom sări în picioare şi, apucînd un retevei, îl ridică s-o lovească, dar maică-sa izbucni în rîs :

—Aşază-te la loc, puişorule ! Crezi că poţi să mă sperii ? Nu eşti în stare, unul ca tine nu mă poate speria. Ai putea, cred, să mă-mpuşti pe la spate, dacă ţi s-ar ivi prilejul, da, aşa ceva s-ar potrivi cu firea ta, te cunosc eu bine ! — numai că mie nu-mi pasă c-aş putea fi omo- rîtă, fiin'că toate astea sînt aşternute pe-o hîrtie, care-i în mîini sigure, în mîinile unuia care ştie la cine să se ducă, în caz că-s omorîtă. Nu, scumpişorule, dacă **o** crezi pe maică—ta la fel de neroadă ca şi tine, te—nşeli amarnic,

aşa să ştii 1 Şi-acu’, stai liniştit şi poartă-te cum se cuvine — să nu te mai scoli în picioare pînă nu-ţi zic eu I

Tom se foi ce se foi, pradă unui vîrtej de gînduri şi simţăminte contradictorii, apoi spuse, cu un soi de convingere :

— Toate astea sînt aiureli. N-ai decit să te duci şi să faci ce vrei. Am isprăvit cu tine !

Roxy nu-i răspunse. Luînd felinarul, porni spre uşă.

— Vino înapoi ! o imploră el, năpădit de fiori de gheaţă. N-am vrut să spun asta, Roxy, îmi retrag cuvintele, şi n-o să le mai repet niciodată ! Vino înapoi, Roxy !

Femeia rămase o clipă locului, apoi rosti cu gravitate :

— Uite ce e, Valet de Chambre, încetează să-mi mai spui „Roxy“, doar nu eşti de-o seamă cu mine ! Copiii nu le spun pe nume mamelor lor. Mie să-mi zici „mămico“, sau „mamă“ — măcar atunci cînd nu-i nimeni altcineva de faţă. Ia să te-aud !

Tom se strădui din răsputeri şi, pînă la urmă, izbuti să-i spună „mamă“.

— în regulă. Vezi să nu mai uiţi, dacă vrei să-ţi meargă bine. Şi-acu’, fiin’că-ai zis chiar tu că n-o să mai spui niciodată că-i o minciună. îţi atrag atenţia că daeă-o să mai spui aşa ceva, o să fie pentru ultima oară : căci dac-o să mai repeţi chestia asta, o să mă duc glonţ la dom’ judecător şi-o să-i zic cine eşti, şi-o să-i aduc şi *DOVADA !* Mă crezi în stare ?

— O, nu numai că te cred, dar *ŞTI’U* c-aşa e ! gemu Tom.

Roxy triumfase pe deplin. N-ar fi putut să dovedească nimic, nimănui, şi minţise afirmind că lăsase totul în scris : ştia îjpsă cu cine are de-a face, şi rostise ambele afirmaţii fără să se îndoiască nici o clipă de efectul pe eare-1 vor produce.

na

Aşezîndu-se pe lada de luminări, pe care mîndria şi satisfacţia ei o transformau intr-un tron, spuse :

;— Şi acum, Chambers, destul cu prostiile, să trecem la treabă ! Intîi şi-ntîi o să-i dai mămichii o jum'ate din ăi cincizeci de dolari pe care-i capeţi pe lună. Scoate-i la iveală !

Tom, însă, n-avea decît şase dolari în buzunar. I-i dădu, făgăduindu-i să-i aducă, începînd din luna viitoare, jumătate din ,,pensia" lui.

— Chambers, cîte datorii ai ?

— Aproape trei sute de dolari, îi răspunse Tom, tremurînd.

— Şi cum ai de gînd să le achiţi ?

— Nu ştiu, ru-mi pune asemenea întrebări în-grozitoare !

Dar Roxy stărui, pînă cînd Tom îi mărturisi că obişnuia să umble deghizat prin casele oamenilor, şterpelind obiecte de mică valoare ; cu vreo două săptămîni înainte, cînd lumea îl credea plecat la Saint Louis, îşi prădase ceva' mai mult concetăţenii, deşi se îndoia că obiectele furate ar fi fost de-ajuns pentru achitarea datoriilor. Avînd în vedere starea de spirit aţîţată a oamenilor, se temea să întreprindă o nouă expediţie. Roxy se arătă înţelegătoare şi se oferi să-l ajute, ceea ce însă p' el îl cam sperie. Cu tremur în glas, îi spuse că s-ar simţi mult mai sigur şi mai la adăpost, dacă ea ar pleca din tîrguşor. I-ar fi explicat şi de ce, dacă Roxy nu l-ar fi întrerupt, spunîndu-i că-i gata să plece : îi era, cică, totuna unde anume va locui, dacă-.şi va primi regulat partea de bani.

— N-o să plec prea departe şi-o să vin aici o dată pe lună, după bani. Acu' nu te mai urăsc atîta, da' să ştii că te-am urît ani de-a rîndul — oricine te-ar fi urît ! Fiin'că, deh ! cu ce m'-am ales după ce ţi-am schimbat loeu' în leagăn şi ţi-am dat un nume bun şi-o familie bună, de-ai ajuns un domnişor alb şi bogat,

îmbrăcat în straie de oraş ? M-ai dispreţuit mereu şi m-ai ocărit în faţa oamenilor, nelăsîndu-mâ să uit nici o clipă că-s o negresă...

Şi Roxy izbucni în plîns.

— Dar ştiai că eu n-am habar că-mi eşti mamă ! Şi apoi...

— Lasă asta, acu'. Treacă de la muie. O să uit. Da' nu cumva să mă faci să-mi mai aduc aminte vreodată, c-o să-ţi pară rău, aşa să ştii ! adăugă ea pe un ton fioros.

La despărţire, Tom îi spuse pe tonul cel mai convingător de care era capabil :

— Mamă, n-ai vrea să-mi spui eine-i tatăl meu ?

îşi închipuise că pune o întrebare penibilă, dar se înşelase. Roxy îi răspunse; scuturînd din cap cu mîndrie :

— Dacă vreau să-ţi spun ? N-am nimic contra. N-ai nici un motiv să-ţi fie ruşine de tată-tău, aşa să ştii ! Era ăl mai de soi bărbat din tîrguşoru' ăsta — din neamu' ăl vechi din Virginia. Din primele familii. Un neam la fel de cilibiu ca Driscoll şi ca Howard, mai cilibiu nici că se poate.

Şi, luîndu-şi un aer şi mai mîndru, adăugă răspicat :

— îl mai ţii minte pe Colonelu' Cecil BiuTeigh Essex, care-a murit în anjT cînd a murit şi Driscoll, babacu' lui Tom, şi-a fost dus la groapă de toţi capii bisericii şi de toţi masonii, de-a fost o înmormîntare cum n-a mai pomenit tîrguşoru' ăsta ? Ei bine, *EL* ţi-a fost tată !

Sub imperiul satisfacţiei pe care-o simţea, parcă întinerise, căpătînd o graţie şi o măreţie care-ar fi putut trece drept regeşti, într-un cadru ceva mai potrivit.

— Nu se află negru mai cilibiu ca tine în tîrguşoru' ăsta. Şi-acu', du-te ! Şi ţine-ţi capu' sus, ai tot dreptu',

ţi-o jur!

CAPITOLUL 10

„Toţi se văietă că le vine greu să moară — stranie plîngere în gura unor oameni
, - care au trebuit să trăiască.“
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Cind eşti furios, numără pînă la patru ; cînd eşti foarte furios, înjură !“ ,
Calendarul lui Wilson Zevzecul

In noaptea aceea, Tom se trezi de nenumărate ori din somn. spunîndu-şi : „Ce bine că totul n-a fost decît un vis !“ înainte de a adormi din nou, îşi spunea însă, ge- mînd : „Sînt un negru ! Un negru ! Mai bine-aş muri !“

Se trezi în zori. repetîndu-şi încă o dată acest gînd îngrozitor şi se hotărî să nu se mai lase în voia somnului, prea îl amăgea ! începu să reflecteze la soarta lui vitregă.

„De ce au fost făcuţi negrii şi albii ? se întreba. Ce crimă a săvîrşit cel dintîi negru, de şi-a atras blestemul pentru tot neamul lui ? Şi de ce această îngrozitoare deosebire între alb şi negru ?... Cît de grea îmi apare, în dimineaţa asta, soarta negrilor — şi totuşi, pînă aseară un asemenea gînd nici nu-mi trecea prin minte...“

Rămase aşa încă vreo oră, oftînd şi gemînd. Apoi „Chambers“ veni să-l anunţe, cu smerenie, că micul dejun e aproape gata. „Tom“ roşi pînă-n vîrful urechilor văzînd cum acest tînăr şi aristocratic alb se umileşte în faţa lui, a unui negru, şi i se adresează cu „stăpîne“.

— Piei din ochii mei ! îl repezi el.

Iar cînd tînărul ieşi, îşi spuse : „Nu mi-a făcut

nici un rău, nenorocitul ! Dar nu-1 mai pot vedea în ochi, fiindcă-i Driscoll, stăpînul cel tînăr, iar eu sînt... ah, mai bine muream !“

O erupţie gigantică, aidoma celei de acum cîţiva ani a vulcanului Krakatoa, însoţită de cutremure, furtuni marine şi nori de pulbere vulcanică, schimbă peisajul înconjurător, făcîndu-1 de nerecunoscut, doborînd platourile înalte, ridicînd terenurile joase, înlocuind deşerturile cu lacuri limpezi şi transformînd în deşerturi cîmpiile verzi. Teribila catastrofă abătută asupra lui Tom îi schimbase cam în acelaşi fel peisajul moral. Unele din terenurile lui joase fuseseră înălţate la nivelul unor idealuri, iar unele din idealuri se prăbuşiseră în văi, unde zăceau grămadă, printre bulgării de lavă, cenuşă şi pucioasă.

Zile în şir, rătăci prin locuri pustii, reflectînd, încer- cînd să-şi găsească un echilibru. Cînd întîlnea vreun prieten, constata că deprinderile de-o viaţă se evaporaseră în chip misterios : braţul îi atîrna bleg, în loc să întindă maşinal mîna pentru a o strînge pe-a celuilalt. „Negrul“ din el îşi proclama umilinţa, roşind, ruşinat. Acelaşi „ne- gru“ din el se arăta mirat cînd prietenul alb îi întindea mîna. Tot „negrul“ acesta se grăbea să-i facă loc pe ştradă, sau pe trotuar, vreunui vagabond alb. Cînd Rowena — idolul pe care-1 adora în taină — îl poftea în casă, „negrul“ din el biiguia o scuză, temîndu-se să intre şi să stea de vorbă, ca de la egal la egal, cu albii. Acelaşi „negru“ se furişa de colo pînă colo, ca o umbră, închipuindu-şi că vede pe toate feţele zugrăvindu- se bănuiala sau poate chiar certitudinea identităţii lui ; la fel, şi în gesturile şi în vocile lor. Purtarea lui Tom era atît de stranie şi de nefirească, încît oamenii băgară de seamă : se întorceau să-l privească lung, ori de cîte ori trecea pe lingă ei, iar cînd el le înfrunta privirea — căci nu putea face altfel, oricît s-ar fi împotrivit ispitei — şi surprindea pe feţele lor acea expresie uimită, se simţea năpădit de o senzaţie de greaţă şi se grăbea să se facă nevăzut. Cu timpul, ajunse să se

simtă urmărit şi să arate ca un om hărţuit» aşa că fugea mereu departe de tîrguşor, pe dealurile pustii, spunîmdu-şi că-i însemnat cu pecetea lui Ham.

ea

Nu se mai atingea nici de mîncare ; „negrul[1] din el se ruşina să stea la masă cu albii, temîndu-se să nu fie dat în vileag. Odată, cînd judele Driscoll îi spusese : „Ce-i cu tine ? Arăţi smerit ca un negru“, se simţise întocmai cum se zice că se simte un asasin cînd acuzatorul exclamă : „Tu eşti făptaşul !“ Tom îi răspunsese că nu se simte bine şi plecase de la masă.

Complimentele şi solicitudinea „mătăsii“ sale deveniseră insuportabile, şi nu mai ştia cum să le ocolească.

în tot acest timp, ura împotriva „unchiului“ crescuse în sufletul lui. „El e alb, îşi spunea, iar eu sînt sclavul lui, proprietatea lui personală, şi mă poate vinde, la fel ca pe cîinele lui.“

Cam la o săptămînă după cele întîmplate, Tom ajunsese să creadă că însuşi caracterul lui suferise o schimbare radicală. Asta, însă, din pricină că nu se cunoştea pe sine.

în multe privinţe, părerile îi erau cu totul schimbate, şi n-aveau să mai fie vreodată, la fel ca înainte, dar structura fundamentală a caracterului său nu se schimbase şi nu se puţea schimba. Două-trei trăsături importante se modificaseră totuşi, iar cu timpul această modificare putea duce, eventual, la consecinţe destul de serioase. Sub influenţa acelei mari răsturnări mintale şi morale, caracterul şi deprinderile sale păreau să se fi schimbat cu desăvîrşire, dar ele începură să se aşeze din nou în vechiul lor făgaş, curîhd după ce furtuna se potoli. Treptat, omul îşi recăpătă vechile apucături frivole şi uşuratice, ca şi vechiul fel de a se purta şi de a vorbi, încît nimeni din preajmă n-ar fi putut desluşi în persoana lui ceva care să-l deosebească de nepăsătorul şi debilul Tom de odinioară.

Expediţia de jaf pornită împotriva tîrguşorului se soldă cu rezultate mai bune decît scontase el însuşi. îngăduin-

du-i să strîngă suma necesară pentru achitarea datoriilor de la jocul de cărţi şi să scape de pericolul de a fi demascat de către unchiul său (care-ar fi fost în stare să anuleze din nou testamentul). Cu maică-sa ajunsese să se împace binişor. Cu toate că încă nu-1 putea iubi, socotin- du-1 „un nimeni", firea ei dominatoare avea nevoie de ceva sau de cineva pentru a-şi impune autoritatea, şi un „nimeni“ era mai bine decît nimic. Tăria ei de caracter, ca şi atitudinile ei agresive şi autoritare îi stîrneau admiraţia. în ciuda faptului că primea mai multe dovezi în acest sens decît ar fi avut nevoie. De obicei, însă, ea îi vorbea mai ales despre micile secrete ¿ile principalelor familii (în ale căror bucătării se ducea ori de cîte ori poposea in tîrguşor, ca să le jumulească), iar Tom savura acest gen de conversaţie. Roxy îşi primea cu regularitate partea ei din pensie, adică jumătate, pe care Tom i-o aducea în casa cu stafii, profitînd de ocazie pentru a sta de vorbă cu dînsa. Din cînd în cînd, ea îl vizita acolo şi în alte zile.

Uneori Tom se repezea pînă la Sainl Louis, unde ră- rnînea cîteva săptămîni în şir ; în cele din urmă, ispita puse din nou stăpînire pe el. Cîştigă o grămadă de bani, apoi îi pierdu, ba se mai şi îndatoră, făgăduind însă că-şi va achita grabnic datoriile.

în acest scop. puse la cale o nouă expediţie în tîrgu- şorul lui. în alte localităţi nu îndrăznea să „lucreze", căci se temea să pătrundă în casele ale căror intrări şi ieşiri nu le cunoştea, cum nu cunoştea nici deprinderile locatarilor lor. în miercurea de dinaintea sosirii celor doi gb- meni, el veni în casa cu stafii, după ce-i scrisese ,mă-

tuşii“ Pratt că va sosi abia peste două zile — şi rămase ascuns acolo împreună cu maică-sa, pînă-n zorii zilei de vineri, cînd merse la locuinţa „unchiului“. Intrînd pe uşa din dos, pe care-o deschise cu propria-i cheie, se furişă în odaia lui, unde se putea folosi de oglindă şi de articolele de toaletă. îşi pregătise un rînd de îmbrăcăminte feme-iască pentru a se deghiza, iar acum purta o rochie de-a maică-si, cu voal şi cu mânaşi negre. Era gata să pornească în expediţie, cînd zări deodată silueta lui Wilson în fereastra casei de peste drum şi-.şi dădu seama că şi Wilson îl observase. După ce-i oferi lui Wilson spectacolul unor gesturi şi mişcări graţioase, se făcu nevăzut şi-şi schimbă travestiul, îmbrăcîndu-se în rochia lui Roxy, apoi coborî şi ieşi pe aşa din dos, îndreptîndu-se spre tîrguşor pentru a face o recunoaştere la faţa locului.

Nu se simţea însă la largul lui. îmbrăcase din nou rochia lui Roxy, adăugind la acest travesti încovoierea unei femei bătrîne, pentru ca Wilson să nu dea atenţie unei babe care iese, în zorii zilei, pe uşa din dos a unui vecin, dacă se mai uita cumva în direcţia aceea. Dar dacă Wilson îl văzuse cumva ieşind şi-l luase la ochi, ba chiar îl urmă-rise ? Gîndul acesta îl făcu pe Tom să se înfioare. Renunţă la expediţie pentru ziua aceea şi se grăbi să se întoarcă la casa cu stafii, pe drumul cel mai întunecos.

Maieă-sa era plecată, dar la un moment dat se întoarse, aducîndu-i vestea că în casa lui Patsy Cooper are loc o mare sindrofie, şi-l convinse că aceasta era o ocazie rară, anume trimisă de Pronie. Drept care, Tom o porni în expediţie, o expediţie încununată de un frumos succes, avînd în vedere că în casa lui Patsy Cooper se strînsese atîta lume. Succesul acesta îi dădu curaj, ba chiar

idei îndrăzneţe, încît, după ce se întâlni cu Roxy pe o alee dosnică, pentru a-i înmîna prada, se întoarse la sindrofie pentru a adăuga prăzii niscaiva bunuri de preţ din casa lui Patsy Cooper.

După această lungă digresiune, să ne întoarcem la momentul în care l lăsasem pe Wilson Zevzecul, adică în seara de vineri, cînd, aşteptînd sosirea gemenilor, medita la ciudata apariţie întrezărită în zorii acelei zile : cine putea fi fata aceea neruşinată din dormitorul tînărului Tbm DriScoll ?

CAPITOLUL 11

„Există trei feluri de a-i face plăcere unui autor, toate trei alcătuind o scară a complimentelor, mereu suitoare : 1) să-i spui că i-ai citit una dintre cărţi ; 2) să-i spui că i-ai citit toate cărţile; 3) să-l rogi să-ţi îngăduie să citeşti manuscrisul viitoarei sale cărţi. Numărul 1 îţi asigură stima lui ; numărul 2 îţi aduce admiraţia lui ; numărul 3 îţi deschide drumul spre inima lui.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Cît despre adjective : cînd ai îndoieli în privinţa lor, elimină-le !“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cei doi gemeni sosiră aşadar şi Wilson intră în vorbă cu ei. O conversaţie plăcută şi liberă, sub influenţa căreia prietenia dintre ei se întări. La rugămintea gemenilor, Wilson îşi scoase din buzunar calendarul şi citi cîteva pasaje, pe care gemenii le elogiară ; autorul se arătă atît de încîntat, încît acceptă bucuros să le împrumute unele pagini din lucrarea sa, pentru o lectură la domiciliu. în cursul numeroaselor lor călătorii, cei doi gemeni descoperiseră că există trei feluri sigure de a cuceri simpatia unui autor ; acum, încercau felul cel mai eficace.

Deodată, convorbirea lor fu întreruptă de apariţia tî- nărului Tom Driscoll. Acesta pretindea că-i vede pentru prima oară pe distinşii oaspeţi, dar de fapt îi zărise în timpul sindrofiei, pe cînd jefuia casa. Cei doi gemeni observară că tînărul era destul de chipeş şi că avea nişte mişcări unduioase, pline de graţie. Dar, spre deosebire de Angelo,

care nu găsea nimic bătător la ochi în înfăţişarea lui, Luigi avea impresia că tînărul e im om ascuns

şi viclean. Felul lui de a vorbi i se părea plăcut lui An- gelo, dar nu şi lui Luigi. Angelo îşi spunea că tînărul e destul de simpatic, dar Luigi nutrea unele rezerve. Prima contribuţie a lui Tom la conversaţia generală fu o întrebare pe care i-o pusese de-o sută de ori lui Wilson ; o punea totdeauna pe un ton vesel, jovial, deşi era menită să răscolească o rană ascunsă ; de data asta, Wilson sări ca ars, deoarece erau de faţă cei doi.

— Cum mai merge avocatura ? Ai avut vreun client ?

Wilson îşi muşcă buzele, dar răspunse, silincîu-se să
pară nepăsător :

— încă nu.

în biografia lui Wilson prezentată celor doi gemeni, judele Driscoll omisese să pomenească detaliul profesiunii sale de avocat.

— Ştiţi, domnilor', zise Tom rîzînd, Wilson e avocat, dar pentru moment nu-şi practică meseria.

Deşi zeflemeaua îl cam ustura, Wilson se stăpîni şi spuse, fără pic de mînie în glas :

■— E adevărat, nu o practic. E adevărat că n-am avut niciodată un client şi că am fost nevoit să-mi cîştig timp de douăzeci de ani o pîine amară muncind ca expert contabil într-un tîrguşor în care ocaziile de a pune ordine în registrele de contabilitate se ivesc foarte rar. Dar tot atît de adevărat e şi faptul că m-am pregătit temeinic pentru profesiunea de avocat. Cînd eram de vîrsta ta, Tom, mi-am ales o profesiune şi am dobîndit grabnic competenţa necesară.

Tom avu o tresărire nervoasă.

— Nu mi s-a ivit niciodată prilejul s-o practic şi s-ar putea să nu mi se ivească nici în viitor, urmă Wilson. Dar dacă mi se va ivi vreodată, mă va găsi pregătit, fiindcă în toţi aceşti ani mi-am împrospătat mereu studiile juridice.

— Asta zic şi eu, tărie de caracter! îmi place de dumneata. Mă bate gîndul să-ţi încredinţez toate afacerile

mele. Afacerile mele şi avocatura dumitale s-ar cuveni să facă, zău, casă bună, Dave !

Şi Tom izbucni din nou în rîs.

Wilson era cit pe ce să-i răspundă, gîndindu-se la fata din dormitor : „Dacă mi-ai încredinţa afacerile tale murdare, s-ar putea să iasă ceva !“ Se mulţumi însă să-i atragă atenţia că problema pusă de el nu prea avea legătură cu discuţia.

— Prea bine, zise Tom. Să schimbăm subiectul. Presupun că aveai de gînd să-mi mai dai un bobîrnac, aşa că, oricum, prefer să schimbăm vorba. Cum mai merge afacerea Marelui Mister ? Ştiţi, Wilson şi-a pus în gînd să cumpere toate geamurile din prăvălii pentru a le mînji cu amprente digitale. Ar cîştiga o avere, vînzîndu-le la un preţ uriaş capetelor încoronate din Europa, ca să-şi împodobească palatele. Hai, spune, Dave !

Wilson aduse trei din lamelele lui de sticlă şi începu să explice :

— Le cer oamenilor să-şi treacă prin păr degetele mîinii stingi, ca să li se impregneze cu un strat subţire de unsoare naturală, apoi îi pun să apese pe sticlă. Amprenta fină se păstrează, dacă nu intră în contact cu vreo substanţă capabilă s-o şteargă. începe tu, Tom !

— Păi, cred că mi-ai mai luat de vreo două ori amprentele.

— Aşa e, dar ultima oară erai un băieţaş în vîrstă de doisprezece ani.

— E adevărat. Fireşte, m-am schimbat cu desăvîrşire de atunci încoace. Şi apoi, capetelor încoronate le place, cred, varietatea.

îşi trecu degetele prin părul tuns scurt, apoi le apăsă, pe rînd, pe lamela de sticlă. Angelo îşi lăsă amprentele pe o altă lamelă, iar Luigi pe o a treia. Wilson scrise numele şi data pe fiecare dintre lamele, apoi le puse deoparte.

— N-aş fi zis nimic, rîse Tom, dar dacă ceea ce cauţi e varietatea, înseamnă că ţi-ai irost o lamelă. Amprenta unui geamăn e leit cu-a fratelui său

— Oricum, îmi place să le am pe amîndouă, replică Wilson, întorcîndu-se la locul lui.

— Ascultă, Dave, zise Tom, parcă obişnuia! să le şi ghiceşti oamenilor atunci cînd le luai amprentele. Ştiţi, Dave e un geniu multilateral — da, domnilor, un geniu de mare clasă, un savant de valoare care se iroseşte în acest tîrguşor, un profet care se bucură de stima acordată îndeobşte profeţilor în ţara lor — fiindcă aici lumea nu dă doi bani pe ştiinţa lui şi afirmă că în loc de cap are-o fabrică de idei, nu-i aşa, Dave ? Dar nu-i nimic, o să vină o zi cînd o să-şi lase el amprenta — amprenta digitală, ha, ha ! Dar zău că merită să-l lăsaţi să vă citească şi-n palmă o dată — merită toţi banii, să ştiţi ! Păi, e-n stare să vă citească pînă şi-n zbîrciturile pielii, la fel de uşor cum ar citi intr-o carie, şi să vă spună nu numai vreo cincizeei- şaizeci de lucruri care au să vi se întîmple, dar şi vreo cincizeci-şaizeci de mii de lucruri care n-au să vi se întîmple. Hai, Dave, arată-le acestor domni ce fel de savant atoateştiutor avem noi în acest tîrguşor, şi nici măcar nu ne dăm seama !

Wilson răbda în tăcere această ploaie de săgeţi, iar cei doi gemeni sufereau împreună cu el, şi pentru el. Socotind că, acum, cel mai bun mijloc de a-1 consola era să ia în serios' afirmaţiile făcute în batjocură de Tom, Luigi spuse :

— Am asistat in peregrinările noastre la unele demonstraţii de chiromanţie şi ştim prea bine ce rezultate uimitoare poate da ea. Dacă nu-i o ştiinţă, ba chiar una dintre cele mai mari, nu ştiu care alta ar putea să fie. In Orient...

— Scamatoria asta, o ştiinţă ? îl întrerupse Tom, cu un aer perplex. Nu cred că vorbeşti serios !

— Ba, cît se poate de serios. Acum patru ani un chi- romsnt ne-a citit în palmă, ca-ntr-o carte.

— Vrei să spui că a ghicit unele lucruri adevărate ? îl întrebă Tom, ceva mai puţin incredul.

— Da, şi nu puţine lucruri, răspunse Angelo. Ceea ce ne-a spus atunci in legătură cu caracterele noastre era perfect exact — nici măcar noi înşine n-am fi fost capabili de o caracterizare mai bună. Şi apoi, ne-a ghicit cîteva lucruri importante care ni se întîmplaseră în viaţă, şi de cave nimeni in afară de noi n-ar fi avut cum să ştie.

— Păi, asta-i curată vrăjitorie ! exclamă Tom, care devenise foarte interesat. Şi cum s-au dovedit a fi prezicerile sale de viitor ?

— In general s-au adeverit, răspunse Luigi. Două sau trei dintre lucrurile mai importante prezise de chiromant s-au întîmplat aievea, de atunci încoace ; lucrul cel mai important s-a întîmplat chiar în acel an. S-au adeverit şi unele din prezicerile mai mărunte ; altele, mărunte sau importante, nu s-au adeverit încă şi, fireşte, s-ar putea să nu se adeverească niciodată ; totuşi, m-ar mira mai mult dacă nu s-ar adeveri, decît dacă s-ar adeveri.

Tom părea profund impresionat.

— Dave, spuse el pe un ton spăsit, nici prin gînd nu mi-a trecut să minimalizez acea ştiinţă, am vrut doar să glumesc, mai bine zis m-a luat gura pe dinainte. Hai, ci- teşte-le în palmă, vrei ?

— Sigur că da, dacă doriţi, dar vă previn că n-am avut încă ocazia să mă exersez, şi nici nu pretind c-aş fi un expert. Sînt capabil să desluşesc lucrurile din trecut gravate puternic în liniile palmei, dar lucrurile mai puţin importante îmi scapă adesea — nu întotdeauna, fireşte — însă în ce priveşte ghicitul viitorului nu prea am încredere în mine. Vorbesc ca şi cum chiromanţia ar fi pentru mine un obiect de studiu de fiecare zi, dar nu e aşa. N-am cercetat nici măcar o jumătate de duzină de mîini în ultimii şase ani ; vedeţi şi dumneavoastră că lu-

mea face glume pe socoteala mea. iar eu am renunţat la ehiromanţie pentru a nu mai alimenta asemenea glume. Uite ce e, domnule conte Luigi : o să facem o încercare cu trecutul dumitale, iar dacă-o să reuşesc cît de cit... Nu, viitorul o să-l las la o parte, în seama experţilor !

Şi spunînd acestea, apucă mîna lui Luigi.

— Aşteaptă ! exclamă Tom. încă n-o cerceta, Dave ! Conte Luigi, uite hîrtie şi creion. Aşterne pe hîrtie lucrul acela despre care spuneai că e cel mai extraordinar dintre cîte ţi s-au prezis, şi care avea să ţi se întîmple în mai puţin de un an, şi dă-mi mie hîrtia, ca să văd dacă Dave ţi l-a citit sau nu în palmă.

Luigi scrise ceva pe hîrtie, apoi o îndoi şi i-o dădu lui Tom :

— O să-ţi spun cînd să te uiţi la ce-am scris, dacă va ghici.

Wilson începu să cerceteze palma lui Luigi — linia vieţii, linia inimii şi celelalte, observînd cu atenţie legăturile lor cu reţeaua de linioare şi şănţuleţe din jur ; pipăi perriuţg de carne din vîrful policarului, pentru a-t observa fortna ; pipăi şi partea cărnoasă a mîinii între încheietură şi vîrful degetului mic, apoi cercetă cu luare- aminte degetele, observîndu-le forma, proporţiile şi po-ziţia normală în care se aşezau cînd se destindeau. între timp, cei trei spectatori urmăreau cu interes scena, cu capetele plecate peste palma lui Luigi, fără să scoată un cuvînt. Wilson mai examină o dată palma, apoi trecu la expunerea observaţiilor sale.

întîi, făcu o caracterizare a temperamentului şi a firii lui Luigi, a gusturilor, aversiunilor, înclinaţiilor, ambiţiilor şi ciudăţeniilor lui, intr-un fel ce-1 făcu pe conte să tresară de cîteva ori, iar pe ceilalţi să rîdă ; dar amîn- doi gemenii declarară că fişa era corectă şi, pe deasupra, artistic întocmită.

Wilson vorbi apoi de trecutul lui Luigi — acum se

arăta şovăitor, cu băgare de seamă, mişdndu-şi degetele

încet de-a lungul liniilor mari ale palmei şi zăbovind din cînd în cînd la vreo „stea“ sau la vreun alt semn, pentru a cerceta cu atenţie zona din jur. De cîteva ori pomeni de nişte întîmplări din trecut, pe care Luigi le adeveri. Deodată, Wilson exclamă, cu o expresie de uimire :

— Iată aici urma unei întîmplări pe care poate că n-ai dori s-o dezvălui...

— Dezvălui-o, îl îndemnă Luigi. îţi făgăduiesc că nu voi fi stînjenit !

Dar Wilson continua să şovăie, cu aerul că nu prea ştie ce să facă. în cele din urmă spuse :

— Cred că-i o chestiune prea delicată, ar fi poate mai bine să o notez pe-o bucată de hîrtie sau să ţi-o şoptesc la ureche, pentru a-ţi da posibilitatea să hotărăşti singur dacă vrei sau nu s-o dai în vileag.

— Perfect, zise Luigi. Scrie-o !

Wilson mîzgăli ceva pe-o bucăţică de hîrtie, pe care i-o dădu lui Luigi ; acesta o citi în gînd, apoi îi spuse lui Tom :

— Domnule Driscoll, despătureşte hîrtia' şi citeşte-o!

Tom citi cu glas tare :

— *„Prezicerea era că voi omorî un om. Ea s-a adeverit în mai puţin de un an.“ Dumnezeule ! exclamă Tom.*

Luigi îi dădu lui Tom bileţelul primit de la Wilson :

— Citeşte acum şi bileţelul ăsta.

Tom îl citi :

— *„Ai omorît un om, dar nu pot ghici dacă era bărbat, femeie sau copil.“*

— O, zei ! izbucni Tom, uluit. Asta întrece orice închipuire ! înseamnă că omul n-are duşjnan mai înverşunat decît propria-i mînă ! Gîndiţi-vă : mîna unui om păstrează tainele cele mai ascunse ale vieţii sale, fiind gata să-l trădeze în faţa

oricărui vrăjitor străin. Dar nu te înţeleg, ce-ţi veni să-l laşi să-ţi citească în palmă, cînd aceasta ascunde o asemenea grozăvie ?

— A, n-am nimic împotrivă, răspunse Luigi, cît se poate de calm. L-am ucis pe omul acela dintr-un motiv temeinic şi nu-mi pare rău.

— Care era motivul ?

— Păi, trebuia să fie ucis.

— O să vă spun eu de ce l-a ucis, dacă el nu vrea, interveni Angelo. L-a ucis ca să-mi salveze mie viaţa ! Aşa că a fost o faptă nobilă, nu una unită, pe care s-o ţină ascunsă.

— Aşa e, exclamă Wilson. A săvîrşi o asemenea faptă pentru a salva viaţa unui frate, este o dovadă de curaj şi de abnegaţie !

— E foarte plăcut să te-aud spunînd asemenea lucruri, dar în ce priveşte abnegaţia, sau eroismul, sau generozitatea, să ştii că nu poate fi vorba de aşa ceva, protestă Luigi. Uiţi un amănunt — dacă nu i-aş fi salvat viaţa lui Angelo, ce ar fi devenit propria-mi viaţă ? Dacă l-aş fi lăsat pe individul acela să-l omoare, nu m-ar fi omorît oare şi pe mine ? După cum vezi, mi-am salvat propria viaţă.

— Da, asta e versiunea ta, zise Angelo, dar te cunosc eu bine : nu cred că te-ai gîndit la tine în clipa aceea. Am păstrat arma cu care l-ai omorît pe omul acela — o să vi-o arăt şi vouă. E o armă interesantă şi îşi avea povestea ei, înainte de a ajunge în mîinile lui Luigi, o poveste ce-o face şi mai interesantă. Luigi a primit-o în dar de la un mare prinţ indian, *GAIKOWAR*-ul din Ba- roda, a cărui familie o păstrase vreme de două-trei se-cole. Arma asta ucisese o mulţime de indivizi neplăcuţi, care le călcaseră hotarul într-un moment sau altul. Nu pare cine ştie ce, decît că n-are forma altor cuţite, sau pumnale, ori cum vreţi să-i ziceţi. Uite, o să vi-o desenez.

Şi Angelo desenă rapid pe o foaie de hîrtie un fel de cuţit.

— O lamă lată, cu muchiile ascuţite, ca ale unui brici, semnele gravate pe ea sînt

monogramele sau numele nu

meroşilor săi posesori. Am gravat eu însumi şi numele lui Luigi, în litere latine, adăugind şi blazonul nostru, după cum vedeţi. Observaţi ce mîner curios are ! E din- tr-un fildeş tare, lustruit ca o oglindă, şi lung de cîţiva centimetri — rotund şi gros ca încheietura unei mîini, iar marginea i-e netedă, ca să-ţi poţi rezema policarul pe ea : cînd o apuci, îţi propteşti policarul pe marginea teşită şi, ridicînd-o în aer, izbeşti ! *GAIKOIVAR*-ul ne-a arătat toate astea, cînd i-a dăruit arma lui Luigi, iar Luigi a folosit-o chiar în aceeaşi noapte, din care pricină *GAI-* ■ *KOWAR-UL* a rămas fără ea. Teaca e împodobită cu juvae- ruri de preţ. Fireşte, ea vi se va părea mai vrednică de privit decît arma însăşi.

„Mare noroc am avut că am trecut pe-aici ! îşi spuse Tom. Aş fi vîndut cuţitul ăsta pe-o nimica toată — credeam că juvaerurile sînt de sticlă.“

— Spune-ne ce s-a mai întâmplat, îl îndemnă Wilson pe Angelo. Murim de curiozitate, vrem să aflăm ce-i cu omorul acela !

' — Ei bine, pe scurt, cuţitul e de vină pentru tot ce s-a întâmplat. Un servitor de culoare s-a furişat noaptea în odaia noastră din palatul prinţului, ca să ne omoare şi ca să fure cuţitul, de dragul pietrelor preţioase, desigur. Luigi îl ascunsese sub pernă ; dormeam amîndoi în acelaşi pat. în încăpere ardea o candelă. Eu dormeam, dai' Luigi era treaz ; deodată, i se păru că zăreşte o siluetă apropiindu-se de pat, Scoţînd cuţitul din teacă, rămase la pîndă, în patul acela, fără cearşafuri, fiindcă era prea cald ca să ne acoperim cu ceva. Deodată, servitorul se aplecă deasupra mea, cu mîna dreaptă ridicată şi cu un pumnal îndreptat spre gîtul meu ; Luigi însă îl apucă de încheietură şi-l trase în jos pe individ, înfigîndu-i în beregată propriu-i cuţit. Asta e tot.

 Wilson şi Tom traseră adînc aer în piept. După

ce mai făcură unele comentarii în legătură cu tragica întîmplare, Wilson îi spuse lui Tom. apucîndu-i mîna :

— Nu m-am uitat niciodată la palmele tale. Ai poate şi tu unele secrete dubioase...

Tom îşi smucise mina din strînsoarea lui Wilson, cu un aer năuc.

— Ia te uită, a roşit ! exclamă Luigi.

Tom îi aruncă o privire urîtă, înainte de a-i răspunde pe un ton tăios :

— Dacă am roşit, nu-i din pricină c-am omorît un om !

Faţa tuciurie a lui Luigi se împurpură, dar pînă să spună el ceva sau să facă vreo mişcare, Tom adăugă, cu nelinişte în glas :

— Te rog de-o mie de ori să mă scuzi ! N-am vrut să spun asta. Mi-a scăpat pur şi simplu, şi-mi pare foarte, foarte rău, iartă-mă !

Wilson îi veni în ajutor şi reuşi să dreagă lucrurile, cel puţin în privinţa celor doi gemeni, care erau mai tulburaţi de jignirea adusă de Tom lui Wilson prin ieşirea aceea nepoliticoasă, decît de insulta la adresa lui Luigi, Tom, însă, nu părea deloc împăcat, deşi se silea să fie calm : în ciuda aparenţelor, clocotea de ură împotriva celor trei martori ai descumpănirii sale. Era atît de pornit împotriva lor, încît aproape că uitase că el însuşi era de vină că se demascase în faţa lor. Totuşi, o mică ceartă care izbucni între cei doi gemeni îl făcu să se simtă din nou destul de bine şi'să redevină aproape prietenos. Nu era chiar o ceartă în lege, dar se vedea limpede că cei doi erau enervaţi unul de celălalt. Tom era încîntat ; atît de încîntat, încât făcu tot ce-i stătea în putere pentru a le spori enervarea, pretinzând în acelaşi timp c-ar fi minat de motivele cele mai nobile. Cu ajutorul lui, flacăra fu aţîţată, şi poate c-ar fi avut fericirea s-o vadă lăţin- du-se într-un adevărat pîrjol, dacă nu s-ar fi auzit deodată o bătaie în

uşă : întreruperea asta avu darul să-l tulbure pe Tom, însă îl mulţumi pe Wilson, care se duse să deschidă.

Noul venit era un irlandez de vîrstă mijlocie, simpatic, ageamiu şi energic, pe nume John Buckstone, care era în felul lui un mare politician local şi participa activ la viaţa obştească. în perioada aceea, una din principalele surse de agitaţie a tîrguşorului o constituia problema alcoolismului. Exista un puternic partid pro-alcoolic şi un puternic partid anti-alcoolic. Buckstone le ţinea partea pro-aleoolicilor, care-1 trimiseseră la cei doi gemeni pentru a-i invita să asiste la o întrunire a respectivului partid. După ce-şi rosti solia, îi informă că lumea a şi început să se adune în sala cea mare de deasupra pieţii. Luigi acceptă bucuros invitaţia, iar Angelo ceva mai puţin bucuros, deoarece îi displăceau mulţimile şi nu obişnuia să consume puternicele băuturi americane. De fapt, era cîte- odată un abstinent convins — cînd nu se putea altfel.

Cei doi gemeni plecară împreună cu Buckstone, iar Tom Driscoll li se alătură, fără să fie poftit.

încă de la distanţă, putură zări un lung şir de torţe coborînd pe strada mare, şi auzi bubuitul tobelor, clinchetul cimbalelor, şi fluieratul cîtorva flaute, precum şi zvonul încă slab al uralelor. Coada acestui alai tocmai urca scările halei, în clipa cînd gemenii sosiră acolo ; cînd ei intrară în sală, aceasta era arhiplină, ticsită de oameni cu torţe fumegînde, zgomotoşi şi entuziaşti. Fură conduşi la tribună de Buckstone (Tom Driscoll, după ei !) şi lăsaţi în grija preşedintelui adunării, în mijlocul unor chiote şi aplauze de bun venit. Cînd gălăgia se mai potoli, preşedintele propuse ca „iluştrii oaspeţi să fie aleşi, prin aclamaţii, ca membri ai glorioasei noastre organizaţii, care este paradisul celor liberi şi pierzania sclavii or

 Această şarjă oratorică făcu să se deschidă din

nou stăvilarele entuziasmului, iar cei doi oaspeţi fură aleşi cu o tunătoare unanimitate. Apoi se stîrni o furtună de zbierete :

— Să-i botezăm ! Să-i botezăm ! Daţi-le ceva de băut!

Cei doi gemeni primiră cîte un pahar cu whisky. Luigi îl ridică pe al lui şi-l duse la buze, dar Angelo îl lăsă neatins pe al său.

Se stîrni o nouă frutună de zbierete :

— Ce se-ntîmplă cu celălalt ? De ce ne sfidează ăla blondul ? Vrem explicaţii, vrem explicaţii !

Preşedintele raportă, după ce se interesă la cei în drept :

— Am comis o greşeală penibilă, domnilor. Constat că domnul conte Angelo Capello este împotriva crezului nostru, fiind de fapt un abstinent convins şi nici nu intenţiona să ceară să se alăture organizaţiei noastre. El doreşte să reconsiderăm votul prin care a fost ales. Ce hotărăşte sala ?

Sala izbucni în hohote de rîs, subliniate de şuierături şi huiduieli, dar ciocănelul preşedintelui reuşi să restabilească oarecum ordinea. Apoi vorbi din mulţime un om, care ţinu să spună că, deşi regreta că s-a comis acea greşeală, era de părere că ea nu putea fi reparată la actuala întrunire. Potrivit Statutului, sarcina asta revenea viitoarei întruniri : el, personal, nu făcea nici o propunere, mai ales că nici nu era nevoie, doar dorea să-şi ceară scuze, în numele întregii adunări, faţă de domnul conte, asigu- rîndu-1 că organizaţia „Fiilor Libertăţii“ se va strădui să-i facă cît mai plăcută prezenţa temporară în rîndurile sale.

Discursul acesta fu întîmpinat cu vii aplauze, amestecate cu exclamaţii :

— Bine zis ! Oricum, e-un băiat bun, chiar dacă-i abstinent ! Să bem în sănătatea lui ! Daţi-i un pahar plin, să-l bea pînă-n fund !

Se împărţiră din nou pahare şi toţi cei de la tribună băură în sănătatea lui Angelo, în timp ce sala

cînta:

For he's a jolly good fellow...[1]

Tom Driscoll goli şi el paharul, al doilea — căci dăduse pe gît şi paharul lqi Angelo în clipa cînd acesta îl lăsase jos. Cele două pahare golite îl înveseliră, prostește, încît începu să participe intens la „activitatea" sălii, îndeosebi la fluierături şi la cîntece.

Preşedintele continua să stea la tribună, lîngă cei doi gemeni. Extraordinara asemănare dintre aceştia îi inspiră lui Tom Driscoll o glumă, pe care izbuti s-o plaseze, cu un aer serios, specific beţivilor, în timp ce preşedintele se pregătea să-şi ţină discursul :

— Băieţi, propun ca preşedintele să tacă şi să ne lase să-l ascultăm pe acest jumătate de iadeş.

Sala izbucni în hohote, la auzul acestei metafore bine găsite.

Sîngele meridional al lui Lugi începu să clocotească, din pricina insultei rostite în prezenţa a patru sute de necunoscuţi. Nu-i stătea în caracter să lase fără răspuns o asemenea insultă, sau să amîne răspunsul. Făcînd cîţiva paşi, se opri drept în spatele glumeţului, care nu bănuia nimic, şi-i trase un pumn atît de zdravăn, încît Tom se pomeni aruncat în aer, pe deasupra rampei, şi căzu peste capetele celor din primul rînd al „Fiilor Libertăţii".

Chiar şi unui om treaz îi repugnă să se pomenească fără nici o vină cu cineva pe cap, dar un beţiv nu poate suporta o asemenea atenţie. Grupul de „Fii ai Libertăţii", în mijlocul cărora aterizase Tom Driscoll, nu cuprindea nici un om treaz — probabil că în întreaga sală nu se afla un asemenea exemplar. Driscoll fu azvîrlit prompt în rîndul al doilea, iar acesta îl trecu mai departe, spre rîndul al treilea, şi începu apoi să care la pumni celor din rindul întîi, care li-1 pasaseră. Acest ritual fu respectat cu stricteţe de toate şirurile, pe măsură ce Driscoll se

1 Literal: „E un băiat bun <engl.) ; refren al unui cin tec de petrecere.

apropia de uşă, în. zborul lui vertiginos, lăsînd în urmă un val din ce în ce mai lung de umanitate indignată, pusă pe bătaie şi înjurături. Torţele cădeau una după alta, pînă cînd, deasupra zgomotului asurzitor al glasurilor mî- nioase, al ciocănelului prezidenţial şi al băncilor ce se prăbuşeau, se înălţă strigătul : FOC !

Lupta încetă numaidecît ; înjurăturile conteniră ; preţ de un moment se aşternu o tăcere de mormînt, un calm desăvîrşit, în locul unde bîntuise furtuna ; apoi, mulţimea se trezi din nou la viaţă, parcă mînată de- acelaşi impuls, şi se risipi care încotro, făcîndu-şi loc cu coatele şi cu pumnii, cei de la margine ieşind pe ferestre şi pe uşi, şi slăbind astfel presiunea din mijloc.

Pompierii nu se arătaseră niciodată mai prompţi ; e drept că, de data asta, n-aveau de străbătut nici cîţiva paşi, fiindcă-şi aveau sediul în fundul halelor. Pompierii erau organizaţi într-o brigadă a tulumbelor şi într-o brigadă a scărilor de frînghie. Jumătate din membrii fiecărei brigăzi erau pro- alcoolici, iar cealaltă jumătate erau abstinenţi, potrivit afilierilor morale şi politice care despărţeau pe vremea aceea în două comunităţile din tîr- guşoarele de la frontieră. Se aflau de faţă destui anti- aleoolici pentru a putea pune în funcţiune tulumba şi scările. In decurs de două minute, îşi făcură apariţia, îmbrăcaţi în bluzele lor roşii, cu coifurile pe cap (nu se deplasau niciodată oficial într- o îmbrăcăminte neoficială), iar cînd participanţii la întrunirea de la etaj începură să sară pe ferestre şi pe acoperişul arcadei, pompierii îi în- tîmpinară cu un puternic şuvoi de apă, care-i trînti pe cîţiva de pe acoperiş şi fu cit pe ce să-i înece pe ceilalţi. Dar apa era preferabilă focului, aşa că oamenii conti- nuară să iasă pe ferestre, şi să fie asaltaţi de apa necru- ţătoare, pînă cînd sala se goli ; atunci, pompierii intrară în sală şi o potopiră cu destulă apă, ca să stingă un foc de patruzeci de ori mai mare decît cel

ce izbucnise acolo ; căci o companie rurală de pompieri nu are decît rareori

ocazia de a arăta ce poate, iar cînd această ocazie se iveşte, o foloseşte la maximum. Cetăţenii mai isteţi şi mai chibzuiţi nu se asigurau împotriva focului, ci împotriva companiei de pompieri.

CAPITOLUL 12

„A avea curaj înseamnă să te împotriveşti fricii, să-ţi domini Mea, nu să o ignori. Afară doar de cazul cînd cineva e laş din fire, nu-i nici un compliment să-i spui cuiva că-i viteaz — cuvîntul nu se potriveşte întocmai. Gîndiţi-vă la purice — fără doar şi poate, cea mai vitează dintre făpturile Domnului, dacă ignorarea fricii înseamnă curaj. El te atacă, fie că dormi sau eşti treaz, fără să se sinchisească de faptul că, prin dimensiuni şi putere, eşti pentru el ceea ce sînt armatele lumii întregi pentru un copil de ţîţă ; puricele trăieşte zi şi noapte, în toate zilele şi în toate nopţile, chiar în poala primejdiei şi în imediata vecinătate a morţii, şi totuşi nu-i mai înfricoşat decît omul care umblă pe străzile unui oraş lovit de cutremur cu zece veacuri în urmă. Cînd vorbim despre Clive, despre Nelson şi despre Putnam ca despre nişte oameni «care nu cunoşteau frica», s-ar cuveni să adăugăm puricele — punîndu-1 în fruntea alaiului."

Calendarul lui Wilson Zevzecul

In noaptea zilei de vineri, pe la orele zece, judele Driscoll se dusese la culcare, pentru ca sîmbătă,

înainte

#
4

de ivirea zorilor, să se trezească şi să meargă la pescuit împreună cu prietenul său Pembroke Howard. Copilăriseră amîndoi în Virginia, cînd acel stat încă mai trecea drept cel dintîi şi cel mai falnic dintre statele Uniunii, iar ei continuau să ataşeze numelui său mîndrul şi afectuosul adjectiv ,,Bătrîna". ori de cîte ori venea vorba despre Virginia. In Missouri, orice persoană sosită din „Bătrîna Virginie“ era recunoscută ca superioară, iar această superioritate devenea o adevărată supremaţie cînd vreun ins cu o astfel de obîrşie putea dovedi că se trage din Primele Familii ale măreţei republici. Familiile Howard şi Driscoll făceau parte din acea aristocraţie. în ochii lor, era efectiv o aristocraţie nobiliară. Ea îşi avea legile nescrise, la fel de limpede definite şi la fel de stricte ca rînduielile înscrise în oricare corp de legi din această ţară. Un descendent al Primelor Familii era un gentleman din născare ; suprema lui datorie în viaţă era să vegheze asupra măreţei moşteniri şi s-o păstreze nepătată. Onoarea trebuia păstrată cu orice preţ. Legile acelea erau harta după care se călăuzea, o hartă pe care era însemnat itinerariul său ; dacă se abătea măcar cu o iotă de la el, însemna să-şi terfelească onoarea, adică să abdice de la rangul de gentleman. Aceste legi cereau din parte-i anumite lucruri pe care religia lui poate i: le interzicea : în acest caz, religia trebuia să cedeze, căci legile nu puteau fi slăbite pentru a le face să corespundă religiei sau vreunei alte instituţii. Onoarea mai presus de orice ! Iar legile defineau ce anume era onoarea şi prin ce se deosebea ea, în unele privinţe, de onoarea prescrisă de crezurile bisericeşti şi de legile şi uzanţele sociale din anumite zone ale globului care deveniseră prea aglomerate în momentul cînd sfintele hotare ale Virginiei erau abia trasate.

Dacă judele Driscoll era recunoscut ca primul cetăţean din Dawsons Landing, Pembroke Howard

era lesne recunoscut drept cel de-al doilea. I se spunea amarele om 9 — Wilson Zevzecul

al legii“, titlu pe deplin meritat. El şi Driscoll aveau aceeaşi vîrstă — vreo şaizeci de ani şi ceva.

Cu toate că Driscoll era liber-cugetător, iar Howard un presbiterian convins, prietenia dintre ei nu avea de suferit de pe urma acestor deosebiri. Opiniile lor îi priveau personal, nefi'ind prin urmare supuse discuţiei, examenului sau criticii altora, fie măcar a amicilor comuni.

După terminarea partidei de pescuit, se lăsară la vale în barca lor, discutînd despre politica naţională şi despre alte asemenea chestiuni înalte ; deodată întîlniră o barcă ce venea dinspre tîrguşor. Individul din această barcă avea chef de vorbă :

— Cred că ştiţi, clom’le judecător, că aseară unul din gemenii ăia i-a tras o bătaie zdravănă nepotului dumneavoastră...

— Ce-a făcut ?

— I-a tras o bătaie.

Buzele judecătorului păliră, iar ochii i se aprinseră. Simţi că se înăbuşă de mînie, dar izbuti să îngaime :

— Bine, bine, dă-mi amănuntele !

Omul i le dădu. La sfîrşit, judecătorul rămase tăcut preţ de un minut, întorcînd pe toate feţele imaginea penibilă a zborului lui Tom peste capetele oamenilor, apoi spuse, ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare :

— Hm ! Nu pricep. Dormeam, la mine acasă. Nu m-a trezit. Şi-o fi zis că se poate descurca şi fără ajutorul meu.

— îmi place s-aud asta, Pembroke ! adăugă el cu un zîmbet de satisfacţie şi de mîndrie. Sîngele apă nu se face !

Howard scutură din cap aprobator, silindu-se să surîdă, iar omul din barcă vorbi din nou :

— Tom a cîştigat procesul cu geamănul ăla.

Judecătorul îl privi mirat.

— Proces ? Care proces ?

— Păi, Tom l-a adus în faţa judelui Robinson, învi- nuindu-1 de agresiune.

Bătrînul se prăbuşi deodată, ca lovit de dambla. Howard se repezi ia el şi-l prinse în braţe, apoi îl întinse pe spate în barcă şi-i stropi faţa cu apă.

— Pleacă de-aici, îi porunci el omului, care-1 privea cu gura căscată. Nu cumva să te vadă, cînd o să-şi revină din leşin ! Ai văzut ce efect au avut asupră-i vorbele du- mitale nesăbuite ! Ce rost avea să-i spui asemenea vorbe calomnioase ? Trebuia să te gîndeşti bine !

— îmi pare foarte rău, domnule Howard, nu mi-am dat seama şi nu le-aş fi spus dacă-aş fi ştiut, dar zău că nu-i nici o calomnie, e chiar adevărul curat, zău aşa !

Şi omul se depărtă, vîslind de zor. în curînd judele Driscoll îşi reveni din leşin şi murmură, aruncînd o privire jalnică spre faţa binevoitoare aplecată deasupra lui :

— Spune-mi că nu-i adevărat, Pembroke ! Spune-mi că nu-i adevărat !

Celălalt îi răspunse cu un glas tunător, ca de orgă :

— Ştii la fel de bine ca şi mine, prietene, că nu-i adevărat. în vinele lui Tom curge cel mai nobil sînge vir- ginian !

— Dumnezeu să te binecuvînteze pentru vorbele astea ! exclamă bătrînul. Ah, Pembroke, ce lovitură !

Pembroke rămase lîngă prietenul său, apoi îl conduse pînă acasă şi intră chiar înăuntru cu dînsul. Era întuneric, trecuse de ora cinei, dar judele Driscoll nici nu se gîndea sâ cineze : abia aştepta ca vorbele acelea calomnioase să fie dezminţite de către cel în drept, şi ca Howard să ia şi el notă. Trimise aşadar după Tom, care veni de îndată. Era plin de vînătăi şi arăta ca vai de lume. După ce un- chiu-său îl pofti să ia loc, îi spuse :

— Am auzit de păţania ta, Tom, de la unul care a ţinut s-o şi înfrumuseţeze cu-o minciună gogonată. Fii bun şi spulberă minciuna aceea ! Ce măsuri ai luat ? Cum stau lucrurile acum ?

— Nu stau deloc, răspunse Tom cu un aer nevinovat. Totul s-a terminat. L-am dat în judecată şi am câştigat procesul. Wilson Zevzecul l-a apărat — a fost primul lui proces, dar l-a pierdut. Judecătorul l-a condamnat pe nenorocitul ăla la o amendă de cinci dolari, pentru agresiune.

Howard şi judele Driscoll, care se ridicaseră în picioare la auzul primelor cuvinte ale lui Tom, se uitau per- plecşi unul la celălalt. Howard se aşeză la loc, fără să spună un cuvînt, dar judele Driscoll izbucni, cuprins de furie :

— Ticălosule ! Laşule ! Canalie ! Vrei să spui că sîn- gele neamului meu e-n stare să îndure un asemenea afront şi să se tîrască în faţa unui tribunal pentru a cerşi dreptate ? Răspunde-mi !

Tom îşi plecă privirea şi tăcu. Unchiul lui îl privi cu o expresie de uimire amestecată cu ruşine, înainte de a-1 întreba :

— Care din gemeni era ?

— Contele Luigi.

— L-ai provocat la duel ?

— N-nu ! bîigui Tom, pălind.

— O să-l provoci chiar în seara asta ! Howard îi va duce provocarea.

Tom începu să se foiască, mototolindu-şi pălăria în mînă, sub privirile din ce în ce mai întunecate ale unchiului său. în cele din urmă, spuse cu un glas jalnic :

— Nu-mi cere una ca asta, unchiule ! Te rog ! Omul ăla e un diavol ucigaş, n-aş putea să... mi-e frică de el !

Judele Driscoll deschise de trei ori gura şi o închise de tot atâtea ori, înainte de a putea rosti, cu patimă în glas :

— Un fricos în familia mea ! Un Driscoll fricos ! Ah, cu ce-am păcătuit ca să merit o asemenea umilinţă ?

Şi, repezindu-se spre scrinul din colţul încăperii, scoase dintr-un sertar o hîrtie, pe care o rupse în bucăţele, încetişor, în vreme ce repeta aceleaşi cuvinte ; după ce risipi distrat bucăţelele de hîrtie prin încăpere, spuse, fără să-şi întrerupă plimbarea de colo pînă colo :

— Uite testamentul meu, rupt din nou în bucăţele ! Iar m-ai silit să te dezmoştenesc, fiu bicisnic al unui tată nobil ! Piei din ochii mei ! Pleacă, pînă nu te scuip !

Tînărul nu mai zăbovi nici o clipă. Judele Driscoll se întoarse spre Howard :

— Vrei să-mi fi martor, prietene ?

— Fireşte că da.

— Uite hîrtie şi condei. Redactează provocarea la duel, numaidecît !

— Contele o va primi peste cincisprezece minute, îl asigură Howard.

Tom îşi simţea sufletul greu. li pierise pofta de mîn- care, o dată cu pierderea averii şi a respectului de sine. Ieşind prin uşa din dos, porni pe aleea întunecoasă, cu mintea plină de gînduri negre şi întrebări chinuitoare în legătură cu viitorul. Exista oare vreo posibilitate de a re-dobîndi, printr-o purtare corectă, simpatia unchiului şi de a-1 face să-şi scrie din nou testamentul, pe care-1 vă zuse rupt în bucăţele mai adineaori ? Tom ajunse la concluzia că exista o asemenea posibilitate. Ceea ce fusese posibil o dată, era posibil şi a doua oară. Da, se va pune pe treabă, cu întreaga energie de care era capabil, şi o va duce la bun sfîrşit, oricît de greu i-ar veni să renunţe la modul lui de viaţă frivol şi la libertatea de pînă atunci.

„Pentru început, îşi spunea, o să mă mulţumesc cu roadele expediţiei mele şi o să mă las de jocul de cărţi. E viciul cel mai periculos, fiindcă unchiul îl poate descoperi lesne, din pricina creditorilor mei. Odată, cînd a trebuit să achite două sute de dolari pentru mine, mi-a spus că-i o sumă prea mare. Prea mare ? ! Ha ! Păi, pe mine m-a costat o avere — averea *LUI* ! Fireşte însă că el nu s-a gîndit niciodată la asta. Aşa-s unii oameni, nu se pot gîndi decît la interesul lor. Dacă ar fi ştiut în

ce situaţie mă aflu, şi-ar fi rupt testamentul, fără să mai aştepte şi ocazia duelului ! Trei sute de dolari ! E o sumă ! Dar dumnealui

n-o să afle niciodată de ea, slavă Domnului ! în clipa cînd o să achit şi datoria asta, o să fiu liber, şi n-o să mă mai ating niciodată de-o carte de joc. în tot cazul, atîta timp cit trăieşte unchiul, n-o să mă mai ating, o jur ! Şi o să mă ţin de cuvînt, căci e ultima ocazie pe care o am să mă-ndrept. Altminteri, s-a zis cu mine, o ştiu !“

CAPITOLUL 13

„Cînd **mă** gîndesc că atîtia oameni antipatici s-au dus pe „lumea cealaltă, îmi vine să duc o altă viaţă.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„Octombrie. Aceasta e una din lunile cele mai periculoase pentru jocul de bursă. Celelalte sînt iulie, ianuarie, septembrie, aprilie, noiembrie, mai, martie, iunie, decembrie, august şi februarie.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Stăpînit de aceste gînduri negre, Tom trecu de casa lui Wilson Zevzecul şi continuă să meargă, printre gardurile dintre terenurile virane, pînă ce ajunse la casa cu stafii, apoi făcu cale întoarsă. Barem de-ar fi avut cu cine schimba o vorbă ! îşi spunea el, oftînd. Amintindu-şi brusc de Rowena, tresări, dar imaginea celor doi gemeni îl făcu să uite numaidecît de fată.

Cînd ajunse în dreptul părţii locuite a casei lui Wilson, observă că iatacul era luminat. Tom se hotărî să-l viziteze pe Wilson : spre deosebire de ceilalţi, în prezenţa cărora se simţea uneori stîngherit, Wilson se arăta întotdeauna politicos

faţă de el, iar politeţea te face să te simţi bine, chiar cînd nu-i un senin cie bunăvoinţă. Wilson auzi paşi apropiindu-se de prag, apoi tuşea unuia care-şi dregea glasul.

— E gîscanul ăla dezmăţat şi capricios — nenorocitul nu prea mai are prieteni, după ce s-a făcut de ruşine che- mîndu-1 la judecată pe conte, sub acuzaţia de agresiune !

— Intră ! spuse el, după ce auzi o bătaie timidă în uşă.

Tom intră în încăpere şi ’se prăbuşi pe un scaun, fără
să spună un cuvînt. Wilson îi vorbi cu blîndeţe :

— Vai, băiete, dar plouat mai arăţi ! N-o lua aşa în tragic. încearcă să uiţi c-ai fost bătut !

— A, nu, nu despre asta e vorba, protestă Tom. E vorba de ceva de-o mie de ori mai grav, da, de ceva mult mai grav.

— Ce vrei să spui, Tom ? Nu cumva Rowena...

— Dacă ea m-a respins ? Nu, nu ea, ci bătrînul.

Amintindu-şi de misterioasa femeie întrezărită deunăzi
în dormitorul băiatului, Wilson îşi spuse în sinea lui :

— Aha ! Driscollii or fi descoperit taina !

Apoi, cu glas tare, pe un ton solemn :

— Tom, să ştii că unele forme de dezmăţ...

— Lasă prostiile astea ! Nu e vorba de nici un dezmăţ. Bătrînul ar fi vrut ca eu să-l provoc la -duel pe afurisitul ăla' de italian, iar eu n-am acceptat.

— Nu mă mir c-ar fi vrut aşa ceva, zise Wilson pe un ton meditativ. Ceea ce mă miră e că nu i-a venit încă de la-nceput ideea asta şi că te-a lăsat să apelezi la tribunal într-o asemenea chestiune, fie înainte fie după duel. Aşa ceva nu-i stă în caracter. Nu pot să pricep. Cum se face că te-a lăsat ?

— Păi, habar n-avea de toată povestea. Cînd m-am întors eu acasă, aseară, dumnealui dormea buştean.

— Şi nu l-ai trezit, Tom ? E oare cu putinţă ?

Tom nu se simţea în apele lui. După ce se foi eîteva clipe, răspunse :

— N-am vrut să-i mărturisesc, asta e lut. Plecase ia pescuit, in zori, cu Pembroke Howard, şi mă gîndearn că dacă aş reuşi să-i bag la răcoare pe cei doi gemeni (eram aproape sigur că voi reuşi, în orice caz, eram convins că nu vor scăpa cu o mică amendă pentru o asemenea infracţiune), ei bine, mă gîndearn că unchiul nu va dori să se bată în duel cu 'nişte indivizi de teapa lor, şi nici nu va îngădui altora să-i provoace la duel.

— Tom, mi-e ruşine de tine ! Cum de-ai fost în stare să te porţi în felul acesta cu un unchi atît de cumsecade ? Eu îi sînt un prieten mai bun decît îi eşti tu, căci dac-a.ş fi ştiut ce se-ntîmplă, aş fi amînat procesul pînă cînd i-aş.ti dat de ştire şi i-aş fi oferit astfel posibilitatea de a găsi o ieşire demnă de un gentleman.

— Ai fi făcut una ca asta ? exclamă Tom, uimit. Deşi era primul dumitale proces ? Doar ştii prea bine că nu l-ai fi căpătat dacă unchiul ar fi găsit o asemenea ieşire. Şi atunci, ţi-ai ii sfîrşit zilele în mizerie, în loc să fii, ca azi, un avocat celebru. Şi mai spui că ai fi făcut una ca asta ?

— Desigur.

Tom îl mai privi cîteva clipe, apoi spuse, clătinînd din cap cu o mutră mîhnită :

— Te cred, îţi jur că te cred. Nu ştiu nici eu de ce, dar te cred. Wilson Zevzecule, cred că eşti un prost fără pereche !

— Iţi mulţumesc.

— N-ai de ce.

— Va să zică, unchiul ţi-a cerut să te baţi în duel cu italianul, iar tu ai refuzat. Vlăstar degenerat al unui neam nobil ! Mi-e ruşine de tine, Tom !

— Nu-mi pasă. Acum, cînd testamentul a fost din nou rupt, nu-mi mai pasă de nimic !

— Spune-mi cinstit, Tom, unchiu-tău nu ţi-a găsit nici o altă vină în afară de faptul că ai

intentat acel proces şi că ai refuzat să te baţi în duel?

Wilson scrută faţa tânărului, dar aceasta era foarte calmă, ca şi vocea cu care răspunse la întrebarea, avocatului :

— Ru, nu mi-a găsit nici o altă vină. Dacă ar fi avut ce găsi, ar fi tunat şi fulgerat încă de ieri, fiindcă era cu capsa pusă. După ce s-a întors acasă din plimbarea făcută cu ăi doi ca să le-arate orăşelul, a constatat că-i lipseşte ceasul acela bătrînesc, de argint, la care ţine atîta, deşi e a biată ceapă, Nu-şi mai putea aminti unde-1 pusese, de vreo trei-patru zile nu-1 mai văzuse : cînd am sosit eu, unchiul ii căuta cu disperare, iar cînd i-am spus că ceasul fusese probabil furat, nu pierdut, s-a făcut foc de supărare şi mi-a zis că-s un prost, ceea ce m-a convins că avusesem dreptate, şi că tocmai de asta se temea el, numai că nu voia să creadă, fiindcă un lucru pierdut are mai multe şanse de a fi găsit, decît unul furat.

— încă unul de adăugat pe listă ! exclamă Wilson.

— Ce anume ?

— încă un furt !

-— Furt ?

— Da, furt. Ceasul acela nu s-a pierdut, ci a fost furat. In tîrguşor a avut loc o nouă expediţie de jaf şi, după cum
ţi mai aminteşti, s-a întâmplat exact acelaşi lucru miste- dos ca şi data trecută.

— Nu, zău ? !

— Chiar aşa cum îţi spun ! Ţie nu ţi-a lipsit nimic ?

— Nu. Adică, de fapt mi-a lipsit ceva, şi anume penarul de argint pe care mi-1 făcuse cadou de ziua mea, acum un an, mătuşa Mary Pratt...

— O să vezi că lipsa lui se datoreşte unui furt.

— Imposibil ! Fiindcă, după ce i-am sugerat

unchiului [redacted]ă ceasul i-a fost poate furat, iar el m-a repezit cum m-a epezit, ra-am dus în camera mea şi, văzînd că-mi lipseşte senarul aceia, l-am căutat şi l-am găsit.

— Eşti sigur că altceva nu-ţi lipsea ?

— Nimic de preţ. Am constatat că-mi lipseşte de pildă un ineluş de aur, în valoare de numai cîţiva dolari, dar sînt sigur c-o să apară şi el — o să mai caut.

— Eu cred că n-o să-l mai găseşti. A fost un jaf, îţi repet... Intră !

Judecătorul Robinson intră, urmat de Buckstone şi de Jim Blake, vardiştul tîrguşorului. După ce luară loc şi discutară cîteva clipe despre vreme, Wilson le spuse :

— Să ştiţi că lista furturilor s-a mai lungit cu încă două obiecte : judele Driscoll a constatat dispariţia ceasului său de argint, iar Tom spune că i-a dispărut un inel de aur.

— Urîtă poveste, zise judecătorul. Din ce în ce mai urîtă. Familiile Hanks, Dobson, Pilligrew, Orton, Granger, Hale, Fuller, Holcomb, de fapt toate familiile care locuiesc în vecinătatea casei lui Patsy Cooper, au constatat dispariţia unor obiecte mărunte, ca de pildă linguri şi alte asemenea lucruri, uşor de transportat. E absolut clar că hoţul a profitat de recepţia dată de Patsy Cooper, la care au venit toţi vecinii, în timp ce toţi servitorii lor negri stăteau la garduri ca să vadă şi ei spectacolul — a profitat, pentru a jefui nestingherit casele oamenilor. Patsy se simte prost din pricina vecinilor şi mai ales din pricina celor doi străini — se simte atît de prost pe chestia asta, incit nici nu se mai gîhdeşte la pierderile pe care le-a suferit es însăşi.

— E acelaşi hoţ, îşi dădu cu părerea Wilson. Cred *CI* în privinţa asta nu poate încăpea nici o îndoială.

— Domnul Blake nu e de aceeaşi părere.

— Da, cred că greşeşti, adeveri Blake. Data trecută fusese un bărbat noi, cei de meserie, ştim precis asta fiindcă au existat destule semne, deşi n-am putut pum mina pe hoţ. Dar în cazul de faţă, e vorba de o femeie.

Wilson îşi aminti de fata aceea misterioasă, la care w încetase de fapt să se gîndească în tot acest timp.

— E o bătrînă gîrbovită, continuă Blake. Am zărit- ieri, cind se urca la bordul feribotului, îmbrăcată în dolii
cu un văl negru pe faţă şi cu un coşuleţ în mină. Cred că locuieşte undeva în Illinois, dar nu-mi pasă unde anume locuieşte, o să pun eu mina pe ea, de asta poate fi sigură !

— Ce te face să crezi că-i o hoaţă ?

— Păi, alta nu există. Şi apoi, unii dintre căruţaşii negri care se aflau pe-acolo au zărit-o în timp ce intra sau ieşea din casele oamenilor, chiar ei mi-au spus-o, şi, ca un făcut, e vorba chiar de casele jefuite.

Ceilalţi căzură de acord că aceasta era o dovadă destul de grăitoare. Rămaseră pe gînduri cîteva clipe, dar Wilson rupse tăcerea :

— Totuşi, un lucru e sigur : n-o să poată vinde sau măcar da cu amanet pumnalul indian al contelui Luigi.

— Văleu ! exclamă Tom. A dispărut şi *ĂLA* ?

— Da.

— Asta pradă, zic şi eu ! Dar de ce să nu-l poată vinde sau da cu amanet ?

— Pentru că aseară, cînd gemenii s-au întors acasă de la întrunirea „Fiilor Libertăţii“, vestea despre jaf s-a răspîndiţ pretutindeni, iar mătuşa Patsy i-a întrebat dacă nu cumva le lipsea şi lor ceva ? Căutînd pumnalul, au constatat că dispăruse, şi atunci au dat de ştire poliţiei şi

caselor de amanet din împrejurimi. Da, a fost o pradă straşnică, dar bătrîna hoaţă n-o să scoată nimic din ea, fiindcă ar risca să fie prinsă.

— S-a oferit vreo recompensă ? întrebă Buckstone.

— Da, cinci sute de dolari pentru pumnal, şi alte cinci sute pentru hoţ.

— Ce idee idioată ! exclamă Blake. Hoţul n-o să se arate, şi nici n-o să trimită pe careva, fiindcă-ar fi prins numaidecît. Şi nu cred că vreun cămătar ar putea să scape ocazia de a...

Dacă vreunul din cei prezenţi s-ar fi uitat la Tom în clipa aceea, ar fi remarcat că se făcuse verde la faţă şi ar fi rămas perplex, dar nimeni nu se uita la el. „S-a zis

cu mine ! îşi spunea Tom. N-o 'să-mi pot achita niciodată datoriile. N-am cum să vînd sau să dau cu amanet prada. O, s-a zis cu mine. ştiu ! De data asta. mi s-a înfundat ! E groaznic., şi nu ştiu ce să fac, nici încotro să-mi îndrept paşii."

— Uşurel, uşurel! îi spuse Wilson lui Blake. Ieri la miezul nopţii m-am apucat să pun la cale un plan împreună cu cei doi gemeni, un plan care-a fost gata pe la orele două. Cînd ei îşi vor recăpăta pumnalul, vă voi dezvălui şi dumneavoastră planul.

Toţi cei de faţă părură foarte interesaţi, iar Bucfestone vorbi în numele lor :

— Ne-ai aţîţat curiozitatea. Wilson. şi n-ar strica, zău, să ne comunici, confidenţial...

— A, nu, Buckstone, eu unul v-aş spune, dar de vreme ce m-am înţeles cu gemenii să nu pomenim deocamdată nimic, e mai bine aşa. Mă puteţi însă crede pe cuvînt că n-o să aşteptaţi nici trei zile. Cineva o să ceară foarte cu- rînd recompensa aceea, iar eu o să vă arăt atunci şi hoţul şi pumnalul.

— Tot ce se poate, zise vardistul, cu un aer năuc şi plouat. Sper să fie aşa, dar zău dacă mai pricep ceyg. E prea complicat pentru subsemnatul.

Subiectul părea epuizat, nimeni nu părea să mai aibe ceva de spus. După cîteva clipe de tăcere, judecătorul de pace îl informă pe Wilson că el, Buckstone şi vardistul veniseră la dînsul, împuterniciţi de partidul Democrat să-l roage să candideze pentru postul de primar — deoarece tîrguşorul urma să devină un oraş, iar primele alegeri se apropiau. Acesta era cel dinţii semn de atenţie primit de Wilson din partea vreunui partid — un semn destul de modest, dar care constituia totuşi o recunoaştere a *DEBUTULUI* său în viaţa obştească ; era un pas înainte, şi foarte îmbucurător. Wilson acceptă aşadar propunerea,

iar cei trei membri ai delegaţiei plecară, urmaţi de Tom.

> ..Zumosul din Sud e un clar al naturii, şi nu unul de rînd. El este cea mai delicioasă dintre delicatesele acestei lumi, regele uns de Dumnezeu să domnească asupra tuturor roadelor pămîntului. Cine a gustat din el. ştie cu ce se hrănesc îngerii. Eva nu a furat un zămos din Sud ; ştim asta. **fiindcă** ea s-a căit.“
>
> *Calendarul lui Wilson Zevzecul*

în clipa cînd Wilson ii conducea la uşă pe membrii delegaţiei, Pembroke Howard intra în casa vecină pentru a-şi da raportul. îl găsi pe judele Driscoll instalai :n fotoliu, cu o mutră posacă.

— Ce veşti aduci, Howard ? îl întrebă el, nerăbdător.

— Cele mai bune cu putinţă.

— Acceptă, nu-i aşa ? îl iscodi judecătorul. un licăr belicos i se aprinse în ochi. -

— Dacă acceptă ? Păi, a sărit în sus de bucurie !

— Da ? Foarte bine ! îmi place s-aud asta. Cînd o să ne batem ?

—• Chiar acum, adică azi-noapte. E un tip admirabil, da, admirabil !

— Admirabil, zici ? E o dulceaţă de om. Şi-: o mare onoare, nu doar o mare plăcere să te măsori cu un asemenea om. Hai, du-te şi pregăteşte totul — nu uita să-i dai complimentele mele cele mai sincere. Da, e un om fără pereche, un om admirabil, cum bine ziceai !

Howard plecă, nu însă înainte de a-i mai spune :

— O să-l aduc pe terenul viran dintre locuinţa lui Wilson şi casa cu stafii, şi-o să vin cu propriile, mele pistoale. într-o oră putem începe.

Judele Driscoll începu să se plimbe de colo pînă colo, atîţat ; deodată se opri, amintindu-şi de Tom, şi dădu să se apropie de scrin, dar se răzgîndi, spunîndu-şi :

,,N-are rost să risc, poate că nu mai apuc ziua de mîine. Tom e un ticălos şi un nemernic, dar eu sînt de vină. Fra- te-meu mi l-a încredinţat înainte de-a muri, iar eu l-am răsfăţat, în loc să-l cresc cum se cuvine, ca să fac om din el. Mi-am călcat promisiunea către frate-meu şi nu vreau să-mi sporesc păcatele, abandonîndu-1 pe Tom. L-am iertat eu o dată, şi l-aş mai ierta şi a doua oară, dacă aş supravieţui acestui duel, dar l-aş supune mai întîi unui lung şi sever examen. Totuşi, n-are rost să risc. Ba nu, trebuie să refac testamentul ! Dar, dacă supravieţuiesc, o să-l ascund bine şi n-o să.-i spun nimic pînă nu se îndreaptă, şi-o să am grijă să se îndrepte definitiv !“

Judele Driscoll îşi redactă din nou testamentul, potrivit căruia nepotul său îi moştenea întreaga avere. In timp ce-şi termina testamentul, Tom intră tiptil în casă, ostenit de o nouă plimbare. Trecînd prin faţa uşii iatacului, se opri o clipă, dar se grăbi să se depărteze, căci în seara asta simpla vedere a unchiului îl umplea de frică. Totuşi, unchiul scria ceva — lucru neobişnuit la această oră tîrzie. ,,Ce-o fi scriind ? se întrebă Tom, cu un fior de nelinişte. Nu cumva, ceva în legătură cu mine ? Tare mi-e teamă că da ! Cînd încep să te pască ghinioanele, nu se mai isprăveşte cu ele !<;

Tocmai îşi spunea că n-ar strica să arunce o privire asupra hîrtiei aceleia, cînd auzi paşi apropiindu-se, şi se ascunse ca să nu fie văzut. Era Pembroke Howard. Ce-o fi punînd la cale ?

Howard îi spuse judelui Driscoll, cu satisfacţie în glas :

— Totul e-n ordine. S-a dus pe cîmpul de luptă împreună cu martorul lui şi cu medicul, ba chiar şi cu frate- său. Am aranjat totul cu Wilson — Wilson e marto.rul lui Veţi trage fiecare cîte trei focuri de armă.

— Straşnic ! Cum arată luna ?

— Luminează ca ziua. E perfect, pentru o distanţă de cincisprezece iarzi. Nu bate nici un pic de vînt. E cald şi linişte.

— Perfect ! Uite, Pembroke, citeşte ce-am scris, şi semnează ca martor.

Pembroke citi testamentul şi iscăli, apoi îi strînse cu putere mina bătrînului judecător, spunîndu-i :

— E-n regulă, York, ştiam eu c-aşa o să procedezi. Nu-1 puteai lăsa pe bietul băiat să se zbată în mizerie, fără nici o profesie, cu perspectiva sigură a înfrîngerii — ştiam că n-o s-o faci, măcar de dragul iui taică-său, dacă nu de dragul lui însuşi.

— Da, de dragul răposatului său tată, nu puteam face aşa ceva, doar ştii cît ţineam la bietul Percy. Numai că, ia seama, Tom nu trebuie să afle, decît dacă-o să mor în noaptea asta !

— Am înţeles. O să păstrez taina.

Judecătorul puse deoparte testamentul şi porni împreună cu Howard spre cîmpul de luptă. Nu trecu nici un minut, şi testamentul ajunse în mîinile lui Tom. în sufletul acestuia se petrecu atunci o schimbare formidabilă, ca- re-1 făcu să nu se mai simtă defel nenorocit. Punînd la loc testamentul în ascunzătoarea lui, îşi răsuci de trei ori pălăria pe cap, ca şi cum ar fi azvîrlit-o în aer, iar buzele i se lăţiră într-un zîmbet larg, fără să scoată un cuvînt. începu să monologheze în sinea lui, cuprins de o mare bucurie, ce-1 făcea să-şi

întrerupă gîndurile din cînd în cînd, cu cîte-o salvă de urale tăcute :

„Mi-am recăpătat averea, dar o să mă prefac că nu ştiu nimic. De data asta, o s-o păstrez intactă, n-o să mai risc, n-o să mai joc cărţi, şi n-o să mai beau, fiindcă... fiindcă nici n-o să mai calc prin locurile alea, unde poţi să joci cărţi sau să bei. E cel mai bun mijloc, cel mai sigur, aş fi putut să mă gîndesc la asta şi înainte, dac-aş fi vrut

cu adevărat. De data asta. însă, m-am speriat de-a bine- lea, aşa că n-o să mai risc, nici măcar o dată ! Dumnezeule ! în noaptea asta m-am convins că-1 pot duce lesne de nas pe unchiu-meu, deşi am unele îndoieli şi chiar unele mustrări de conştiinţă. Dacă-o să-mi vorbească despre chestia asta, e-n regulă, o să-i mărturisesc totul, dar dacă nu. o să mă prefac că nu ştiu nimic. Tare-aş vrea să stau de 'vorbă şi cu Wilson ; ba nu, n-are rost."

Se opri ca să mai chiuie o dată în gînd, apoi îşi spuse : „De data asta, o să mă-ndrept, pentru totdeauna !“

Şi dădu să-şi mai arunce o dată pălăria în aer, pe tăcute, dar, amintindu-şi că Wilson afirmase că pumnalul indian nu putea fi vîndut sau pus la amanet, şi că, din acest motiv, îl păştea din nou pericolul de a fi dat în vileag de către creditorii săi, porni abătut spre uşă, deplîngîndu-şi soarta vitregă. Se tîrî pe scări şi, ajuns în odaia lui, rămase multă vreme acolo, pradă gîndurilor amare ce se învârteau în jurul pumnalului indian al lui Luigi. în cele din urmă îşi spuse, oftînd :

„Cînd mi se părea că pietrele astea sînt de sticlă, iar fildeşul e os, pumnalul nu mă interesa cîtuşi de puţin, fiindcă n-avea nici o valoare şi nu mă putea ajuta să ies din încurcătură. Acum, însă, mă interesează, vai ! foarte mult ; da. şi într-un fel care mă tulbură adine ! E ca un sac cu aur, care s-ar fi prefăcut în pulbere şi cenuşă în mîinile mele. Deşi m-ar putea salva foarte lesne, mă văd nevoit să pier. E ca şi cum m-aş îneca, avînd la îndemână un colac de salvare. Toate nenoroacele cad pe capul meu, în timp ce noroacele ies în calea altora — a lui Wilson Zevzecul, de pildă. Pînă şi el începe să facă, în sfîrşit, carieră, dar cu ce-a meritat-o, aş vrea să ştiu ? Da, Wilson şi-a croit un drum, şi nu se mulţumeşte cu asta, ţine morţiş să mi-l blocheze pe-al meu î Ce lume egoistă, murdară ! Mai

bine-aş pieri !“ |oo.

Tom privi in lumina luminării juvaerurile de pe teaca pumnalului, dar strălucirea lor n-avea nici un farmec în ochii lui, ci-i sporea, dimpotrivă, chinul.

„Nu trebuie să-i spun nimic Roxanei, e prea îndrăzneaţă, îşi urmă el gândurile. Ar fi în stare să scoată pietrele şi .să le vîndă, riscînd astfel să fie arestată, şi atunci pietrele ar duce la mine...“

Gîndul acesta îl făcu să se înfioare. Ascunse bine pumnalul, tremurând tot şi aruncînd priviri speriate în jur, întocmai ca un criminal care se şi vede în faţa procurorului.

Să încerce să doarmă ? A, nu, somnul nu se lipea de el : prea era mare necazul, prea chinuitor. Simţea nevoia să i-1 împărtăşească cuiva. De pildă, Roxanei.

între timp auzise nişte împuşcături, dar ele nu-1 tulburaseră, fiindcă erau ceva oarecum obişnuit. Teşi pe uşa din dos şi porni spre apus. Trecînd pe lingă locuinţa lui Wilson, merse mai departe pe uliţă şi, deodată, zări mai mulţi oameni care se apropiau de casa avocatului, prin terenurile virane. Erau duelgiii care se întorceau de pe cîmpul de luptă ; i se păru că-i recunoaşte, dar cum n-avea chef de societatea albilor, se ghemui sub gard. pînă ce oamenii se depărtară.

O găsi pe Roxy foarte bine dispusă.

.— Unde-ai fost, copile ? îl întrebă ea. N-ai fost şi tu acolo ?

■— Unde, acolo ?

— La duel.

— ’Duel ? A fost vreun duel ?

— Sigur că da. Judele ăl bătrîn s-a bătut in duel cu unu' din gemeni.

— Dumnezeule ! exclamă Tom.

Apoi, în gînd : ..De asta şi-a refăcut testamentul

î îşi spunea că poate-o să moară, aşa că s-a mai muiat în privinţa

io L

li

mea. De-aia erau, el şi Howard, aşa de agitaţi... Dacă a fost cumva omorît, atunci necazurile mele...“

— Ce tot bodogăneşti, Chambers ? Unde-ai fost ? N-ai ştiut c-o să fie un duel ?

— N-am ştiut. Bătrînul a-ncercat să mă convingă să mă bat în duel cu contele Luigi, dar n-a reuşit, aşa că s-o fi dus să spele singur ruşinea familiei.

Gîndul acesta îl făcu să rîdă. Ii povesti în amănunt Roxa- nei ce anume discutase cu bătrînul. şi cît de surprins şi de ruşinat se arătase acesta văzînd că avea un laş în familie. Cînd sfîrşi de povestit, ridică privirea şi rămase el însuşi surprins : pieptul Roxanei tresălta de mînie, iar pe faţa ei se citea un dispreţ de nedescris.

— în loc să profiţi de ocazie şi să te baţi c-un tip care te-a lovit, tu refuzi ! Şi vii p’ormă la mine şi-mi spui asta, tocmai mie, care-am adus pe lume un iepure aşa fricos ! Piui ! Mi se face scîrbă ! Partea ta neagră e de vină ! Treizeci şi una de părţi din tine sînt albe, şi doar o parte-i neagră, dar partea aia e *SUFLETU’* tău ! Un suflet care nu-i vrednic să fie mîntuit — nu-i vrednic nici măcar să fie aruncat la gunoi, într-un şanţ ! Ţi-ai făcut de ruşine neamu’ ! Ce-ar crede taică-tu despre tine ? S-ar răsuci în mormîntu’ lui !

Cuvintele astea îl scoaseră din sărite pe Tom, care-şi spuse că dacă taică-su ar mai fi fost în viaţă şi în pericol de-a fi asasinat, maică-sa ar fi putut să-şi dea seama grabnic cît de mult se simţea el îndatorat faţă de dînsul şi cît de dornic ar fi fost să-şi plătească datoria chiar cu preţul vieţii ; nu-şi rosti însă gîndul — era mai prudent să tacă, în faţa

maică-si, care continua să-şi verse furia :

— Ce s-a ales din sîngele tău nobil ? Nu pot să pricep ! Şi nu mă gîndesc doar la sîngele ălora din neamu' Essex, ci la sîngele stră-stră-străbunicului meu şi-al tău,

căpitanu' John Smith [1] — ăl mai nobil sînge care-a curs vreodată în Virginia — da, şi la sîngele stră-străbunicii lui, regina indiancă Pocahontas, care-avea ca soţ un rege negru din Africa ! Iar tu, poftim, te fereşti de-un duel şi-ţi faci de rîs tot neamu' ca un cîine fricos ! Da, partea ta nea- gră-i de vină !

Roxy se aşeză pe lada ei de luminări, cufundîndu-se în gânduri. Tom n-o tulbură ; era el lipsit de prudenţă, uneori, dar nu în asemenea împrejurări. Roxy se potoli treptat, deşi mînia nu i se stingea aşa uşor — chiar cînd părea să se fi potolit, izbucnea din nou, ca bolboroseala unui tunet. Bunăoară, acum : „N-are-n el destul sînge negru ca să se vază-n unghiile deştelor, da' are destul ca să-i înnegrească sufletu."

— Da, destul ca să înnegrească zece suflete ! exclamă ea deodată.

în cele din urmă încetă să bombăne, iar faţa i se însenină — semn bun pentru Tom, care, cunoscîndu-i hachiţele, ştia că, acum, Roxy era pe punctul să-şi recapete buna dispoziţie. Băgă de seamă că, din cînd în cînd, ea îşi ducea în neştire degetul la nas.

— Ce-i cu tine, mamă ? o întrebă el, privind-o cu luare-aminte. Ţi s-a jupuit vîrful nasului. Cum de s-a întâmplat ?

Roxy izbucni într-unul din hohotele acelea de

---

1 *John Smith,* explorator englez, ales preşedinte al coloniei din Virginia, pe la începutul secolului al XVII-lea. Capturat de indieni în timpul uneia din expedițiile sale, a fost salvat de prințesa indiană Pocahontas, care avea să plece mai apoi în Anglia, convertin- du-se la creştinism şi măritîndu-se cu un cetățean englez, pe nume John Rolfe. Roxana amestecă desigur adevărul cu legenda, ca dealtfel însuşi John Smith în cartea sa *Istoria generală a Virginiei* (1624).

rîs, pe care Dumnezeu le-a hărăzit doar îngerilor din ceruri şi sclavilor negri, obidiţi şi năpăstuiţi pe pămînt, şi răspunse :

— Duelu' ăla afurisit e de vină. Am luat şi eu parte la el.

— Dumnezeule ! Un glonte ţi-a făcut figura ?

— Te ered şi eu !

— Ia te uită ! Dar cum de s-a intim plat ?

— S-a-ntîmplat aşa : şedeam colea şi moţăiam pe întuneric, eînd deodată, aud un *BANG.* un foc de armă. Mă duc eu in 'celălalt capăt al casei, să văz ce se petrece, şi ma opresc la fereastra dinspre casa lu' Wilson Zevzecu', fereastra aia fără eercevea — lasă, că nici una din ferestre n-are cercevele ! — mă opresc acolo şi mă uit pe-ntuneric, şi ce să vezi ? drept sub nasu' meu, în lumina lunii, stătea unu' din gemeni şi-njura, nu tare, da' înjura, fiin'că era rănit la umăr. Fratele ăla mai tuciuriu, el era. Iar dbctorn' Claypool îi spăla rana, ajutat de Wilson Zevzecu[5], în timp ce judele Driscoll şi Pem Howard aşteptau intr-o cămăruţă ca doctoru' să-l repare pe ăla. ca să reînceapă lupta. Nu trecu mult şi lupta începu din nou, şi *BANG !* pistoalele se porniră, iar geamănu' ăla scoase un geamăt, de data asta era rănit la mină ! iar glonţu' se izbi de butucii de sub fereastră. Mai traseră o dată, şi geamănu' mai scoase un geamăt, fiin'că glonţu' îl nimerise acu' drept în obraz, înainte de-a sări pe fereastră şi a mă nimeri pe mine, ju- lindu-mi nasu' — păi, dac-aş fi stat ceva mai încolo, mi-ar fi retezat tot nasu', poeindu-mă rău de tot ! Uite glonţu', l-am luat cu mine.

— Ai stat acolo tot timpul ?

— Ce întrebare ? ! Păi, ce altceva era să fac ? Nu-n fiecare zi ai ocazia să vezi un. duel !

—• Dar te aflai în bătaia gloanţelor ! Nu ţi-era frică ?

Roxy îşi ţuguie buzele a dispreţ.

— Frică ? O Smith-Pocahontas nu cunoaşte frica şi, oricum, nu se teme de gloanţe !

— Da, cred că ălora din neamul Smith-Pocahontas nu le lipseşte curajul, le lipseşte doar mintea. Eu. unul, n-aş fi rămas acolo.

— Nu te învinuieşte nimeni !

— *A* mai fost rănit careva ?

■— Da, toţi ne-am ales cu cîte o rană sau cu cîte o juîi- tură, afară de geamănu' ăla blond, de doftor şi de martori. Judele n-a fost rănit, da' l-am auzit pe Wilson zieînd că glonţu' i-ar fi smuls nişte fire de păr.

Tom îşi spuse în sinea lui : „Ia te uită ! Era cît pe-aci să scap de necazuri, n-a lipsit decît atîtica. Acum, însă, unchiul o să afle totul şi-o să mă vândă vreunui neguţător de sclavi — da, asta o să facă, numaidecât !"

Apoi, cu glas tare şi pe un ton grav :

— Mamă, am dat de belea !

Roxy înghiţi in sec, înainte de a-i răspunde :

— Copile, ce-ţi veni aşa, deodată ? Ce se-ntîmplă ?

— Uitasem să-ţi spun un lucru : cînd am refuzat să mă bat în duel, unchiu' a rupt din nou testamentul, şi...

— Acu' s-a zis cu tine ! exclamă Roxy, cu o faţă pă- mîntie. S-a isprăvit ! O să crăpăm de foame amîndoi !

— Lasă-mă să termin ! Cred că, atunci cînd s-a hotărît să se bată chiar el în duel, s-a gîndit că s-ar putea să fie omorît şi să nu mai aibă şansa de a mă ierta, aşa că şi-a refăcut testamentul, l-am văzut cu ochii mei. Numai că...

— A, slavă Domnului, am scăpat cu bine şi de

data asta ! Da’ ce-ţi veni să dai buzna aici şi să spui asemenea vorbe îngrozitoare ?

— Ai răbdare, lasă-mă să termin ! Prada n-o să fie de ajuns nici pentru o jumătate din datorii, aşa că creditorii ăia... ştii bine ce-o să se-ntîmple.

Roxy îşi propti bărbia în piept şi-i ceru lui Tom s-o lase singură — voia să chibzUiască temeinic. Apoi îi spuse, cu gravitate :

— Trebuie să fii cu multă băgare de seamă, să ştii ! Unchiu’ tău n-a fost omorît şi ar fi în stare să rupă iar tes- tamentu’ ăla, pentru *ULTIMA OARĂ,* dacă i-ai da un motiv, cît de mărunt ! Aşa că, ia seama la ce-ţi spun ! în zilele care vin, trebuie să faci tot ce poţi ca să-i dştigi încrederea, şi chiar pe bătrîna mătuşă Pratt trebuie s-o îmbunezi, fiin’că ţi-e prietenă şi are-un cuvînt greu de spus in casa judelui. P-ormă, o să te duci la St. Louis, asta o să-i facă plăcere judelui. După aia, o să cazi la învoială cu oamenii ăia, o să le spui că judele nu mai are mult de trăit, şi chiar aşa este — o să le spui c-o să le plăteşti dobîndă, o dobîndă mare, zece la... cum îi zice ?

— Zece la sută. Adică, pe lună ?

— întocmai. P-ormă o să-ţi vinzi marfa, cîte puţin, ca să poţi plăti dobîndă. Cam cit crezi c-o să dureze ?

— Cred că vreo cinci-şase luni.

— Atunci e-n regulă. Dacă n-o să moară-n răstimp de şase luni, tot aia e : Pronia o să aibă grijă. O să scapi cu bine, dac-o să te porţi cum trebuie.

Şi, aruncîndu-i o privire aspră, adăugă :

— Sînt sigură c-o să te porţi cum trebuie, nu-i aşa ?

Tom rîse, şi-i făgădui că va încerca, dar Roxy

nu păru
deloc mulţumită :

— Nu-i de ajuns să încerci. O să te porţi cum trebuie de-adevăratelea. N-o să mai şterpeleşti nici măcar un ac, ar fi primejdios. Şi n-o să t.e mai înhăitezi cu nici un golan, nici măcar o dată, pricepi ? N-o să mai pui în gură nici un strop de băutură, şi n-o să mai joci nici măcar o partidă de cărţi. Asta o să faci, nu doar să încerci ! Sînt sigură c-aşa o să faci, şi uite de ce : o să te urmez eu însămi la Saint-Louis, şi-o să vii zilnic la mine, ca să te controlez, iar dacă-o să te-abaţi măcar cu o iotă de la tot ce ţi-am zis, îţi jur c-o să mă duc glonţ la judele Driscoll şi-o să-i spun că eşti un sclav negru, ba o să i-o şi dovedesc ! Mă crezi, Chambers ?

Tom avea mintea destul de trează.

— Da, mamă, îi răspunse el, cît se poate de serios. Acum, cînd m-am îndreptat — pentru totdeauna, ştiu bine că aşa va fi, nici o ispită nu mă mai poate abate din drum.

— Atunci, du-te acasă, şi pune-te pe treabă !

CAPITOLUL 15

„Nimic nu poate fi mai urgent decît nevoia de a îndrepta moravurile altora.“
Calendarul lui Wilson Zevzecul

„«Nu-ţi pune toate ouăle în acelaşi paner“, zicea un nerod, vorba lui fiind oarecum şi un îndemn de a-ţi risipi banii şi atenţia ; dar înţeleptul spune aşa : «pune-ţi toate ouăle în acelaşi paner, şi PĂZEŞTE PANERUL !»“
Calendarul lui Wilson Zevzecul

Ce vremuri i-era dat să trăiască tîrguşorului Dawson’s Landing ! El, care dormise toată viaţa, nu mai avea acum pic de răgaz, într-atît de grabnic se succedau marile evenimente şi surprizele : vineri dimineaţa, prima apariţie a Adevăratei Nobilimi, urmată de marea recepţie dată' de mătuşa Patsy Cooper, precum şi de un mare jaf ; vineri seara, dramatica bătaie administrată moştenitorului celui dinţii cetăţean al tîrguşorului, în prezenţa a patru sute de oameni ; sîmbătă dimineaţa, debutul ca avocat pledant al lui Wilson Zevzecul, pierdut multă vreme în umbra anonimatului ; sîmbătă noaptea, duelul dintre primul cetăţean şi nobilul străin.

Oamenii erau poate mai mîndri de duel, decît de toate celelalte evenimente puse laolaltă. Pentru tîrguşorul lor era un titlu de glorie să fie sediul unui asemenea eveniment. După ei, combatanţii atinseseră culmea onoarei omeneşti. Fiecare le omagia numele ; laudele înfloreau pe buzele

tuturor. Pînă şi martorii duelgiilor se aleseseră cu o parte însemnată a aplauzelor publicului ; drept care, Wilson Zevzecul se pomeni dintr-odată un personaj de seamă. Sîmbătă seara, cînd i se oferise să candideze pentru postul

de primar, riscase o miringere, dar duminică dimineaţa era un om făcut, cu succesul asigurat.

Cei doi gemeni erau acum nişte oameni cu adevărat mari ; tîrguşorul îi adoptase cu entuziasm. Zi de zi. şi noapte "de noapte, erau invitaţi în casele oamenilor, la masă ori în vizită, toţi voiau să le fie prieteni, popularitatea lor creştea şi se întărea, mai ales că-i încîntau şi-i uimeau pe toţi cu performanţele lor muzicale, precum şi cu mostrele pe care le dădeau in privinţa posibilităţilor lor de a excela şi în alte domenii de activitate, pentru care erau înzestraţi intr-un chip atît de ciudat. Ei înşişi erau atît de încântaţi, incit luară hotărîrea de a-şi încheia zilele în acest loc minunat ; drept care, înaintară cererea reglementară, prin care solicitau cetăţenia în termen de treizeci de zile. Acesta a fost apogeul. Obştea încântată se ridică ca un singur om şi aprobă, cererea, iar cînd cei doi gemeni fură 'rugaţi să candideze pentru posturile de consilieri municipali, şi se declarară de acord, obştea îi aplaudă frenetic.

Tom Driscoll însă, nu era deloc mulţumit de aceste lucruri ; ele îl tulburau şi-l răneau adine. Ajunsese să-l urască pe un geamăn pentru că-1 bătuse, iar pe celălalt pentru că era fratele bătăuşului.

Din cînd în cînd, oamenii se întrebau de ce nu se auzea nimic despre hoţ, despre pumnalul furat şi despre celelalte obiecte dispărute, dar nimeni nu era în stare să aducă vreo lumină în legătură cu acest subiect.

Trecuse aproape o săptămînă, dar enigma rămînea ne-dezlegată.

Sîmbătă, vardistul Blake şi Wilson Zevzecul se întîlniră pe stradă, iar Tom Driscoll li se alătură la timp pentru a deschide discuţia.

— Nu arăţi prea bine, Blake, îi spuse el vardistului. Parcă te-ar frămînta ceva. S-au încurcat cumva iţele în munca dumitale de detectiv ? Am impresia că te bucuri, pe drept cuvînt, de o bună reputaţie în branşa asta, nu-i aşa ?

Vorbele astea il unseră la inimă pe Biake, dar Tom se grăbi să adauge :

— Ca detectiv de ţară...

Ceea ce îl făcu pe vardist să se simtă prost, şi s-o arate, atît

pe chipul lui, cît şi în glas :

— Da, dorn'le, am o bună reputaţie, la fel de bună ca a oricărui detectiv, fie el de la ţară sau de la oraş.

— A, te rog să mă ierţi, n-am vrut să te jignesc. Voiam doar să te întreb ce-i cu femeia care a jefuit tîrguşorul — bătrîna aia gîrbovâ. pe care ziceai c-o s-o prinzi. Eram convins c-o s-o prinzi, fiindcă treci drept un om care nu se laudă niciodată... Ei bine, ai prins-o pe babă ?

■— Dă-o naibii de babă !

— Nu cumva vrei să spui că n-ai prins-o ?

-— N-am prins-o. Dacă putea cineva s-o prinză, eu sint ila, dar nimeni n-a fost în stare.

— îmi pare rău, foarte rău — pentru dumneata, fiindcă iac-o să se afle că un detectiv care se arăta atît de sigur...

— Nu-ţi face griji pe chestia asta. Iar cît despre tîrgu- ?or, nici el să nu-şi facă griji. Baba aia n-o să-mi scape, fii oe pace — sînt pe urmele ei. Am nişte indicii care...

— Excelent ! Dacă-ai putea aduce de la Saint Louis un detectiv veteran ca să te-ajute să interpretezi indiciile ilea şi să vezi unde anume duc...

— Sînt destul de veteran eu însumi, şi n-am nevoie de ijutorul nimănui. O s-o prind eu într-o săp... într-o lună,) jur !

— Presupun că asta e bine,' da, foarte bine, zise Tom îepăsător. Dar am impresia că-i tare bătrînă, îar bătrînii iu prea supravieţuiesc urmăririi lente pe care-o între- irinde un detectiv profesionist, după ce şi-a pus cap la cap ndiciile.

Faţa inexpresivă a lui Blake se împurpură, dar pînă să)oată el născoci o replică, Tom se şi întorsese spre Wilson, ăruia îi spuse pe un ton placid :

— Cine-a căpătat recompensa, Zevzecule ?

Wilson avu o tresărire, dîndu-şi seama că-i venise şi lui rîndul să fie umilit.

— Ce recompensă ?

— Păi, recompensa pentru hoţ, şi recompensa pentru pumnal.

Wilson răspunse, vizibil stînjenit, cu un glas şovăitor :

— Păi... de fapt, încă n-a cerut-o nimeni.

— Zău ? se miră Tom.

— Da, chiar aşa. Şi ce dacă ? exclamă Wilson, enervat

— A, nimic. Mă gîndeam că ţi-o fi venit poate vreo idee nouă şi c-ai născocit vreun plan menit să revoluţio neze metodele învechite şi ineficace ale...

Se opri şi, întorcîndu-se spre Blake (fericit că altcinevr era pus acum pe jăratec), îl întrebă :

— Nu-i aşa, Blake, că a vrut să spună că nu mai tre buie s-o urmăreşti pe bătrână ?

— A zis că în răstimp de trei zile o să pună mîna şi pt hoţ şi pe pradă, aşa a zis, acu' vreo săptămînă. Iar eu an zis atunci că nici un hoţ şi nici un complice al hoţului n-(să încerce să vînză ori să amanateze vreun lucru din pradă ştiind că ăl de-ar cumpăra ar putea pune mîna pe amândouă recompensele dacă l-ar prinde pe hoţ, cu pradă ci tot. A fost cea mai grozavă idee care mi-a venit vreodată

■— Ai vedea altfel lucrurile dacă ai cunoaşte planul ît întregime, nu doar în parte, replică Wilson, cu iritan în glas.

— Oricum, zise vardistul, gînditor — mi s-a părut c, planul ăsta n-o să meargă, şi pîn-acum nici n-a mers.

— Foarte bine, să fie aşa cum zici, dar te-aş ruga să-ro mai acorzi un răgaz. Planul meu s-a dovedit a fi cel puţi] la fel de bun ca metodele dumitale.

Neavînd la îndemînă nici o replică, vardistul se mulţum să-şi exprime nemulţumirea printr-un smiorcăit.

După noaptea în care Wilson îşi dezvăluise parţial pla nul în propria-i locuinţă. Tom se străduise, multe zile î:

şir, să ghicească restul, dar fără să izbutească. Năzări n- du-i-se că Roxy ar putea ghici, cu mintea ei mai isteaţă. Tom îi pusese problema, prefăcîndu-se că vorbeşte de un caz imaginar. Roxy se gîndise temeinic, înainte de a-şi rosti verdictul.

„A nimerit-a, cu siguranţă !“ îşi spusese el.

Acum, venise momentul să încerce acest verdict, pentru a vedea cum reacţionează Wilson, aşa că spuse, cu un aer gînditor :

— După cum am constatat de curînd cu toţii, nu eşti deloc un zevzec, Wilson. Planul dumitale, oricare ar fi el, are o logică, indiferent ce ar spune domnul Blake. Nu-ţi cer să ni-1 dezvălui, dar aş vrea să ne imaginăm un caz — un caz care-ar putea servi drept punct de plecare pentru reconstituirea cazului real, asta e tot ce doresc. Va să zică, ai oferit cinci sute de dolari pentru pumnal, şi cinci sute de dolari pentru hoţ. Să presupunem, de dragul discuţiei, că prima recompensă e anunţată *PUBLIC* iar a doua e oferită cămătarilor printr-o *SCRISOARE CONFIDENŢIALĂ…*

— Pe legea mea, Wilson, te-a ghicit ! exclamă Blake, lovindu-şi coapsele. Cum de nu mi-a trecut prin minte nici mie, nici altui dobitoc ?

Wilson îşi spuse în gînd : „Oricărui om cu scaun la cap -ar fi trecut prin minte. Nu mă mir că Blake n-a fost în stare să ghicească, mă mir doar că Tom a fost în stare. E mai deştept decît îl crezusem.“

— Foarte bine, zise Tom. Hoţul n-ar bănui că i s-a în- :ins o cursă, şi ar aduce sau ar trimite pumnalul la mun- :ele de pietate, spunînd că l-a cumpărat pe-o nimica toată, ¡au că l-a găsit pe drum, ori ceva asemănător, şi ar încerca ;ă încaseze recompensa, riscînd astfel să fie arestat, îu-i aşa ?

— Aşa e, recunoscu Wilson.

— Da, nu încape nici o îndoială, spuse Tom. Ai văzut 'reodată pumnalul ?

— Nu.

in

— Dar vreunul din amicii dumitale, l-a văzut ?

— Pe cîte ştiu, nu.

— Hm, încep să cred că înţeleg de ce planul dumitale a dat greş.

— Ce vrei să spui. Tom ? Ce insinuezi ? întrebă Wil- son. cu o vagă nelinişte.

— Păi vreau să spun că un asemenea pumnal *NU EXISTĂ*

— Uite ce e, Wilson, interveni Blake, Tom Driscoll are dreptate, pun rămăşag pe-o mie de dolari, dacă i-aş avea,.

Wilson simţea că începe să-i fiarbă sîngele în vine şi se întreba dacă nu cumva străinii aceia i-au tras o păcăleală — s-ar fi zis că-şi bătuseră joc de el. Dar ce-ar fi putut cîştiga din asta ? se întrebă el cu glas tare.

— Să cîştige ? replică Tom. A, poate că nimic preţios pentru unul ca dumneata. Numai că dumnealor sînt nişte străini, care-şi croiesc drum într-o societate nouă. E oar< un fleac pentru ei să devină, fără nici o cheltuială, un so de favoriţi ai unui prinţ oriental ? E oare nimic pentru e să rupă gura locuitorilor acestui tîrguşor nenorocit, flutu rîndu-le pe dinaintea ochilor o recompensă de o mie d< dolari — tot fără nici o cheltuială ? Da, Wilson, nu exişti un asemenea pumnal, căci dacă ar fi existat, planul dumi tale l-ar fi scos la iveală. Sau, dacă există, înseamnă că i încă în posesia *LOR.* Personal, cred că ei au văzut un aseme nea pumnal, fiindcă Angelo l-a schiţat cu creionul, mul prea repede ca să-l fi putut născoci. Fireşte, n-aş putea s jur că nu l-au avut niciodată, dar pun mîna-n foc că, dacă- aveau în momentul sosirii în acest tîrguşor, îl mai au ş acuma. .

— Felul cum prezintă lucrurile Tom mi se pare foart rezonabil, zise Blake. Zău aşa !

— Dumneata, Blake, îi spuse Tom dînd să

plece, gă seşte-o pe bătrîna aceea, iar dacă ea nu poate furniza pum naiul, du-te şi percheziţionează-i pe cei doi gemeni !

Şi Tom plecă. Wilson se simţea descumpănit, nemai ştiind ce să creadă. Nu voia să-şi piardă încrederea în c< doi gemeni, şi era hotărit să n-o iacă: sub presiunea unor ..dovezi" neconcludente ; inainte de a lua o hotărî re definitivă, se va gîndi temeinic.

— Dumneata ce părere ai, Blake ?

— Păi, dom'le Wilson, eu văd lucrurile cam aşa cum le vede Tom. Aia doi n-aveau pumnalul, sau, dacă-1 aveau, il mai au şi-acuma.

Şi plecă, lăsîndu-1 singur pe Wilson.

„Eu cred că au avut pumnalul, îşi zise acesta. Iar dacă pumnalul le-a fost furat, planul meu ar fi dus la recuperarea lui. De aceea, sînt convins că pumnalul e încă în mîinile lor".

Tom n-avusese nici un gînd precis în momentul cînd îi întîlnise pe Wilson şi pe vardist. La început, vorbise doar cu intenţia de a le răscoli puţin fierea şi de a se distra pe socoteala lor. La urmă, însă, plecase bine dispus, căci îşi dădea seama că obţinuse, din întîmplare, şi fără nici o cazną, cîteva rezultate îmbucurătoare : îi atinsese pe fie-care dintre ei într-un punct sensibil, făcîndu-i să se zvîr- colească ; îl silise pe Wilson să-şi înlocuiască buna părere despre cei doi gemeni cu un gust amărui, de care nu va putea să se lepede prea curînd ; şi, mai presus de orice, izbutise să-i coboare în ochii târguşorului pe gemenii aceia afurisiţi, fiindcă Blake avea negreşit să trăncănească, aşa cum trăncănesc de obicei detectivii, astfel încît peste vreo săptămînă tot tîrguşorul avea să-şi rîdă de gemeni pentru că oferiseră o recompensă at-ît de mare pentru un flecuşteţ oe care fie că nu-1 avuseseră niciodată,

fie că nu-1 pierduseră. Tom era foarte mulţumit de el însuşi.

Toată săptămînă, purtarea lui Tom acasă fusese exemplară. Unchiul şi mătuşa lui erau de-a dreptul uimiţi : nu-i puteau găsi nici un cusur.

În seara zilei de sîmbătă, Tom îi spuse judecătorului :

— Unchiule, mă frămîntă un gînd şi nu mai pot răbda n nu ţi—1 dezvălui, fiindcă plec şi s-ar putea să nu te mai zăd niciodată. Te-am făcut să crezi că m-aş teme să mă bat

cu aventurierul acela italian. A trebuit să evit duelul invo- ,'înd un pretext oarecare, poate că am ales un pretext prost, fiind luat pe neaşteptate, dar nici o persoană onorabilă nu ar fi consimţit să se bată în duel cu dînsul, ştiind
ceea ce ştiam eu.

— Zău ? Ce anume ştiai ?

— Contele Luigi e un ucigaş, a recunoscut-o chiar el.

— De necrezut !

— E purul adevăr. Wilson i-a ghicit în palmă şi l-a acuzat de omor, încolţindu-1 atît de zdravăn încît contele a fost nevoit să mărturisească ; dar amîndoi gemenii ne-au rugat în genunchi să păstrăm taina şi s-au jurat că vor ducp o existenţă cinstită în tîrguşorul nostru — încît ni s-a făcut milă de ei şi ne-am dat cuvântul de onoare că n-o să-i dăm în vileag dacă-au să-şi ţină făgăduiala. La fel ai fi făcut şi matale, unchiule !

— Ai dreptate, băiete. Taina unui om îi aparţine personal, chiar după ce a fost dată în vileag pe neaşteptate. Ai procedat foarte bine, şi sînt mîndru de tine. Dar, adăugă el cu mîhnire în glas — aş fi vrut să fiu cruţat de ruşinea de a mă bate în duel cu un ucigaş !

— N-am avut încotro, unchiule. Dacă aş fi ştiut că-3 vei provoca la duel, m-aş fi simţit obligat să-mi calc eu- vîntul de onoare pentru a opri duelul, dar Wilson n-ar f: putut face altceva decît să tacă.

— A. nu, Wilson a procedat bine, el n-are nici o vină săracul ! Tom. Tom, mi-ai luat o piatră de pe inimă ! Ne pot să-ţi spun ce jignit am fost în adîncul sufletului, cînc mi s-a părut că descopăr un laş în familia mea !

— Poţi să-ţi închipui cît m-a costat *PE MINE* să jo< un asemenea rol, unchiule !

— Ştiu, băiete, ştiu bine. Şi pot înţelege cît de grei ţi-a fost să rămîi pînă-adineaori sub povara unui asemene: stigmat. Dar acum totul e-n ordine, bine că s-au lămuri lucrurile. Mi-ai redat liniştea

sufletească, odată cu a ta Destul am suferit amîndoi !

1(4

Bătrînul rămase o clipă cufundat în gînduri, apoi rosti, cu un licăr de satisfacţie în ochi :

— Cînd mă gîndesc că ucigaşul ăla a avut neobrăzarea de a mă lăsa să cred că-i un gentleman demn să se întâlnească cu mine pe cîmpul de onoare, îmi vine să i-o plătesc, dar nu chiar acum, o să-l împuşc abia după alegeri. O să caut însă mai întîi un mijloc de a-i distruge pe amîn- doi. Nici unul din ei nu va fi ales, voi avea grijă de asta ! Eşti sigur că vestea că-i un ucigaş nu s-a răspîndit ?

— Absolut sigur, unchiule.

— E un atu preţios. Voi arunca o aluzie de la tribună, în ziua alegerilor. Asta le va tăia craca de sub picioare, la amîndoi !

— Nu încape nici o îndoială : o să-i dea gata !

— Da, chestia asta, ca şi munca de lămurire dusă printre alegători, o să-i dea gata, cu siguranţă. Vreau să te duci la oamenii aceia de rînd şi să-i lămureşti în taină, o să-ţi dau şi bani, ca să le-mparţi.

Tom era în culmea fericirii : gemenii aceia nesuferiţi erau pierduţi ! Era o zi mare pentru el. încurajat să az- vîrle o ultimă săgeată împotriva aceleiaşi ţinte, nu scăpă ocazia :

— Ai auzit de pumnalul acela indian despre care cei doi gemeni au făcut atâta caz ? Ei bine, încă nu s-a găsit nici o urmă de pumnal, aşa că tîrguşorul a-nceput să rida şi să vorbească. Jumătate din oameni cred că gemenii n-au avut niciodată un asemenea pumnal, iar cealaltă jumătate cred că l-au avut şi-l mai au şi acum. Chiar azi am auzit vreo douăzeci de oameni vorbind aşa.

Da, după o săptămînă de purtări exemplare, Tom rein- trase în graţiile unchiului şi mătuşii.

Chiar şi maică-sa era mulţumită de el. în sinea ei, îşi spunea că începe să-l îndrăgească, dar nu i-o mărturisea.

— Du-te la Saint Louis, îi spuse, iar eu o să te urmez.

Şi, spărgînd sticla se whisky, adăugă :

— Hai, Chambers, vreau să te fac să umbli pe drumu drept, aşa că n-o să-ţi ofer tocmai eu un ezemplu prost. Ţi-am mai z's să nu care cumva.să te-nsoţeşti cu nişte oameni răi. Ei bine, o să te-nsoţesc eu însămi. Hai, ia-o din loc. ia-o din loc !

Tom se îmbarcă în noaptea aceea pe unul din vapoarele care poposeau la Dawson’s Landing, luîndu-şi cu el şi prada, ascunsă într-un geamantan. El dormi somnul păcătoşilor, un somn mai adînc şi mai liniştit decît oricare altul, după cum ştim din istoria atîtor ticăloşi. Dar cînd se trezi a doua zi dimineaţa, constată că norocul se întorsese iarăşi împotriva lui : un alt tîlhar îl jefuise pe cînd dormea şi coborâse într-un port intermediar.

CAPITOLUL 16

„Dacă aduni de pe drumuri un cline hăme sit şi-l îndopi cu mîncare, n-o să te muşte Aceasta e principala deosebire între ui cîine şi un om.“

Calendarul lui Wilson Zevzecu

„Ştim totul despre obiceiurile furnicii, ştin totul despre cele ale albinei, dar nu ştir nimic despre obiceiurile stridiei. Pesemn că n-

am ales momentul cel mai potrivi pentru studierea stridiilor“.

Calendarul lui Wilson Zevzeci

Cînd sosi Roxy, îl găsi pe fiul ei în aşa hal de dispera şi nenorocit, încît inima de mamă i se muie. Acum, Tor era iremediabil pierdut, ameninţat de o distrugere siguri menită să facă din el un proscris, lipsit de speranţă şi d<

prieteni. Pentru o mamă, era un motiv suficient de puternic ca să-şi iubească odrasla ; Roxy îl îndrăgi aşadar, şi i-o şi spuse. La auzul vorbelor ei, Tom se înfioră : erau vorbele unei negrese ! Faptul că era el însuşi negru nu-1
împăca nicidecum cu acel neam dispreţuit.

Roxy îl tot ogoia cu vorbe dulci, la care el răspundea cam în silă, căznindu-se să-şi ascundă simţămintele. Nu se putea lăsa consolat de-o negresă ! Nu trecu nici un ceas, şi începu să-şi facă curaj ca să-i ceară să renunţe la aceste vorbe de alint sau măcar să le tempereze, fiindcă nu le mai putea suporta. Ii era totuşi frică de ea ; şi apoi, ea însăşi făcu o pauză — încerca să pună la cale un plan de salvare. In cele din urmă. Roxy se ridică în picioare, pentru a-i spune că a găsit o ieşire, ceea-ce-1 umplu de bucurie pe Tom.

— Uite ce plan am scornit, un plan grozav ! Eu mi-s neagră, nimeni n-o să zică că nu-s, auzindu-mă cum vorbesc... Ia-mă şi vinde-mă, pe şase sute de dolari, şi plă- teşte-ţi datoriile la cartoforii ăia.

Tom era uluit, nu-i venea să-şi creadă urechilor. Rămase mut cîteva clipe, apoi o întrebă :

— Vrei să zici că ai fi dispusă să te laşi vîndută ca sclavă, pentru a mă salva pe mine ?

— Păi, nu eşti tu copilu' meu ? Şi care mamă n-ar face orice pentru copilu' ei ? O mamă albă ar face orice pentru odrasla ei. Cine-a rînduit astfel ? Dumnezeu. Şi cine i-a făcut pe negri ? Tot Dumnezeu. Pe dinăuntru, toate ma- mele-s la fel. Dumnezeu le-a făcut aşa. Da, o să mă las vîndută ca sclavă, iar peste vreun an tu o s-o răscumperi din nou pe mămica ta. O să-ţi zic eu cum. Asta-i planu' meu.

Tom simţea că-şi recapătă speranţa şi, odată cu ea, curajul.

— E frumos din partea ta, mamă, e de-a dreptul...

— Mai spune-o o dată ! Spune-o mereu ! Altă

răsplată nu-mi doresc pe lumea asta ! E de-ajuns ! Fii binecuvîntat, [1]

1 — Wilson Zevzecul

fiule — vorbele astea ale tale au să-mi aline suferinţa cînd o să mă chinui ca sclavă, undeva acolo, în miazăzi, da, o să pot îndura toate chinurile !

— O să-ţi spun de cîte ori vrei, mamă, dar cum o să te vînd ? Doar ştii bine că eşti liberă !

— Parcă e vreo deosebire ? Albii nu ţin seama de nimic. Legea poa' să mă vînză, dacă albii îmi dau poruncă să părăsesc Statu'n timp de şase luni, iar eu nu plec. Tu, pregăteşte-o hîrtie, un anunţ de vînzare, pune-o la vedere acolo, undeva, în Kentuclcy şi iscăleşte-o c-un nume, două, zicînd că mă vinzi ieftin fiin' că eşti strîmtorat — o să vezi că n-o să fie deloc greu. Mă duci la o fermă şi mă vinzi — fermierii ăia n-au să pună nici o întrebare, dacă-i un chilipir.

Tom pregăti aşadar un anunţ şi o vîndu pe maică-sa pe vreo şase sute de dolari, unui plantator de bumbac din Arkansas. N-ar fi vrut să săvîrşească această infamie, dar întîmplarea i-1 scosese în cale pe fermierul acela, aşa că făcu tîrgul, un tîrg care-1 scutea de obligaţia de a cutreiera ţara în căutarea unui cumpărător şi de riscul de a răspunde la o mulţime de întrebări. Plantatorul se arătă atît de în- cîntat de Roxy, încît aproape că nu puse nici o întrebare. In afară de asta, el stărui ca Roxy să nici nu ştie unde anume şe află, ca să se deprindă cu locul şi să fie mulţumită, în momentul cînd ar fi aflat. In sinea lui, Tom îşi spunea că era un avantaj enorm pentru Roxy să aibă un stăpîn atît de încîntat de dînsa. Tot căutînd argumente, ajunse chiar să creadă că-i face maică-si un mare hatîr, vînzînd-o „în josul fluviului", fără ca ea să bănuiască.

„E doar pentru un an, îşi spunea. Peste un an, o s-o răscumpăr, iar ea o să mă ierte pe chestia asta."

Da, micul vicleşug era inofensiv, totul avea să fie în ordine şi să se sfîrşească, oricum, cu bine. De faţă cu Roxy, Tom şi fermierul nu vorbiră decît

despre ferma din „ţara de sus“, ca despre un loc minunat, unde sclavii duceau un trai fericit — aşa că biata Roxy se lăsă lesne amăgită, căci

nici nu şi-ar fi putut închipui că propriu-i fecior ar fi în stare s-o trădeze, pe ea, o mamă dornică să-şi vîre capul în jugul sclaviei, al oricărui soi de sclavie, fie ea cît de grea şi cît de îndelungată — făcînd astfel un sacrificu, în comparaţie cu care moartea însăşi ar fi fost ceva banal şi neînsemnat. Roxy vărsă lacrimi din belşug şi-l copleşi cu mîngîieri, apoi plecă împreună cu stăpînul ei — plecă cu inima zdrobită, dar totuşi mîndră de fapta ei. şi bucuroasă c-o putea săvîrşi de dragul băiatului.

Tom îşi plăti datoriile, hotărî să se îndrepte şi să nu mai pună niciodată în pericol testamentul acela. îi mai rămî- neau vreo trei sute de dolari. Potrivit planului maică-si, urma să-i pună deoparte, la loc sigur, şi să adauge lunar jumătate-din pensia lui. în dec-urs de un an. va strînge destui bani ca s-o poată răscumpăra.

Timp de o săptămînă, nu putu să doarmă ca lumea, în- tr-atîta îi chinuia zdreanţă de conştiinţă ticăloşia pe care-o săvîrşise împotriva maică-si ; după aceea, însă, începu să se simtă din nou bine şi să doarmă adînc, aidoma oricărui alt păgîn.

La orele patru după-amiază, Roxy se urcă la bordul vaporului care urma s-o ducă departe de Saint Louis. Aşe- zîndu-se la pupa, lîngă casa roţii cu zbaturi, îl privi printre lacrimi pe Tom, pînă cînd acesta dispăru în mulţimea de pe cheu. Rămase acolo ghemuită pe un colac de cablu, plîngînd pînă noaptea târziu. Cînd se duse în sfîrşit la locul ei. din colţul murdar rezervat pasagerilor de la clasa a patra. printre maşinile zăngănitoare, nu se duse ca să doarmă, ci ca să aştepte ivirea zorilor, cu sufletul împovărat de durere.

îşi închipuiseră că ea „n-o să ştie" şi c-o să creadă că merge în susul fluviului. Or, ea călătorise

deşatîtea ori cu vaporul, ani şi ani de-a rîndul !

în zori, se trezi şi ieşi tiptil pe punte, ca să se aşezfe din nou pe colacul de sîrmă. Vaporul trecea pe lîngă nu~

mor oase stînei, unde valurile se spărgeau intr-un fel care i-ar fi putut frânge inima dacă s-ar fi uitat într-acolo, fiindcă ar fi văzut atunci că apa curge în aceeaşi direcţie ca şi vaporul — dar gîndurile ei erau în altă parte, aşa ca nu băgă de seamă nimic. In cele din urmă, vuietul unor valuri mai mari şi mai apropiate o trezi din visare şi, privind cu ochiul ei expert, nu mai avu nici o îndoială asupra înţelesului acelui vuiet. O clipă, privirea ed rămase împietrită, apoi îşi lăsă capul pe piept şi izbucni :

— Doamne, Dumnezeule, fie-ţi milă de păcătoasa de mine ! *M-A VÎNDUT LA VALE, PE RÎU !*

CAPITOLUL 17

..Chiar şi popularitatea poate întrece măsura. La Roma, oel puţin la început, îţi pare rău că Michelangelo a murit ; dar, cu timpul, ajungi să regreţi că n-ai fost de faţă la moartea lui“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

..Ziua de 4 iulie. Statisticile arată că în această zi se prăpădesc mai mulţi neghiobi decît în toate celelalte zile ale anului, la un loc. Ceea ce. avînd în vedere numărul celor rămaşi în viaţă, dovedeşte că o singură zi de 4 iulie nu mai e de ajuns, «ici ţara s-a dezvoltat intens.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Săptămînile de vară trecură foarte încet, apoi se deschise campania electorală — se deschise la o

temperatură destul de înaltă, pentru a se încinge şi mai mult, de la o

zi la alta. Cei doi gemeni se aruncară în această campanie cu tot sufletul, fiind în joc însăşi iubirea lor de sine. Popularitatea lor, atît de mare la început, scăzuse după aceeea — mai als din pricină că fuseseră *PREA* populari, ceea ce făcea inevitabilă o reacţie. Şi apoi, oamenii îşi repetau în şoaptă remarca lansată de un intrigant abil, că pumnalul acela minunat nu ieşise la iveală — lucru curios, ba chiar foarte curios : o fi fost oare pumnalul chiar atît de preţios, sau o fi existat măcar ? O dată cu'şoaptele, se înteţiră şi chicotelile şi ochiadele, iar cînd oamenii chicotesc, îşi dau cu coatele şi-şi aruncă ochiade, asemenea gesturi nu ră- mîn fără efect. Gemenii socoteau că un succes în alegeri îi va repune în drepturi, pe cînd o înfrângere le-ar putea aduce daune ireparabile. De aceea, se străduiau din răsputeri, nu însă mai mult decît se străduiau judele Driscoll şi Tom să-i discrediteze, mai cu seamă în ultimele zile ale campaniei. De două luni încoace, Tom avea o conduită atît de exemplară, încît unchiu-său nu numai că-i încredinţa banii meniţi să-i convingă pe alegători, dar îl lăsa să şi-i ia singur din seif.

Discursul de încheiere a campaniei fu rostit de judele Driscoll, care profită de ocazie pentru a-i ataca pe cei doi străini, intr-un mod nimicitor. Vorbele batjocoritoare cu care-i copleşi — un adevărat potop de vorbe — stârniră rîsetele şi aplauzele mulţimii. Taxîndu-i drept aventurieri, şarlatani, saltimbanci de bilei, „numere de circ“ şi alte asemenea, îşi bătu joc de titlurile lor nobiliare — nu erau, cică, decît nişte frizeri deghizaţi în conţi, nişte precupeţi îmbrăcaţi în straie boiereşti,

nişte flaşnetari lipsiţi de maimuţa ce-i însoţeşte de obicei pe flaşnetari. Deodată, se opri, aşteptînd ca oamenii să se potolească şi, în tăcerea ce se lăsă, îşi azvîrli săgeata cea mai mortală — o azvîrii cu sînge rece şi gravitate, apăsînd pe cuvintele de la sfîrşit :

— Cred că recompensa oferită pentru pumnal a fost o vorbă aruncată-n vînt, ca să-i înşele pe oameni, şi că posesorul pumnalului ar şti unde să-l găsească, dacă ar avea prilejul de a *UCIDE PE CINEVA.*

Şi spunînd acestea, coborî de la tribună, într-o linişte de mormînt, care contrasta cu obişnuitele aplauze şi zbierete electorale.

Strania lui remarcă făcu înconjurul tîrguşorului, stîr- nind o adevărată senzaţie. Toată lumea se întreba : „Ce-o fi vrut să spună ?“ Dar în zadar se descoseau unii pe alţii, fiindcă judecătorul afirmase doar că ştie ce spune, nimic mai mult. Tom însuşi răspundea că n-are habar ce voise să spună unchiu-său. Iar cît despre Wilson, ori de cîte ori i se cerea să-şi spună părerea, riposta la întrebare, între- bînd el însuşi :

— Dar dumneata ce crezi c-o fi vrut să spună judecătorul ? »

Wilson fu ales, gemenii fură învinşi — mai bine zis zdrobiţi, şi rămaseră fără prieteni, iar Tom se întoarse felicit la Saint Louis.

Tîrguşorul Dawson’s Landing se putu bucura de o săp- tămînă de odihnă, dar o odihnă relativă, căci în aer pluteau zvonuri despre un nou duel. Eforturile depuse în campania electorală îl

epuizaseră pe judele Driscoll, dar se spunea că, de îndată ce se va restabili îndeajuns pentru a putea face faţă unui duel, va obţine o provocare din partea contelui Luigi.

Cei doi fraţi se retraseră ou totul din viaţa obştească, pentru a-şi vindeca rănile în singurătate. Se fereau de oameni şi nu ieşeau din casă decît noaptea târziu, cînd puteau să se plimbe în tihnă, pe străzile pustii.

„Gratitudinea şi trădarea nu sini decit cele două extremităţi ale aceluiaşi alai. După ce fanfara şi oficialităţile împopo- lonate părăsesc tribuna, nu mai merită să rămîi. fiindcă nu mai e nimic de văzut“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„*Ziua Recunoştinţei.* Fiecare să-şi aducă prinosul de mulţumiri smerite şi sincere, fiecare şi toţi, în afară de curcani. Pe insula Fiii, nu sînt folosiţi curcanii, ci instalatorii. Ar fi o necuviinţă să rîdem de Fiji“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

In prima vineri de după alegeri, la Saint Louis plouă toată ziua. O ploaie deasă, care se străduia parcă din răsputeri să spele oraşul acela negru de funingine, bineînţeles fără să izbutească. Către miezul nopţii, Tom Driscoll se întoarse de la teatru pe ploaie şi. închizîndu-şi umbrela, intră pe uşa locuinţei lui ; dar cînd să închidă uşa. constată că mai era cineva acolo, de bună seamă un alt locatar. Acesta închise uşa şi porni pe scări, în spatele lui Tom. Tom îşi găsi pe bîjbîite uşa camerei sale şi. păşind înăuntru, se grăbi să aprindă gazul în sobă. Cînd se întoarse cu faţa, fluierînd încetişor, zări spinarea unui om. care tocmai încuia uşa cu zăvorul. încetă numaidecît să mai fluiere, cuprins de o vie nelinişte. Omu] îşi arătă faţa — o faţă neagră, sub o pălărie ponosită, ca şi straiele ude şi flenduroase în care era îmbrăcat. Tom era speriat de-a binelea. încercă să-l dea afară pe individ, dar nu găsi cuvintele, iar celălalt i-o luă înainte cu vorba :

— Stai liniştit, sînt maică-ta ! îi şopti.

Tom se prăbuşi pe un scaun şi abia izbuti să îngaime : — Ştiu, m-am purtat ca un ticălos, dar îţi jur c-am avut intenţiile cele mai bune !

m

Roxana îl privi, o clipă în tăcere, lăsîndu-1 să se zvîr- colească de ruşine şi să bîiguie nişte vorbe fără şir, în care autoacuzarea se amesteca cu încercări jalnice de a da explicaţii şi de a-şi micşora vina ; apoi se aşeză şi-şi scoase pălăria, de sub care i se revărsară spre umeri pletele în- cîkite şi negre.

— Nu-i vina ta că păru' ăsta e încă negru şi n-a albit, îi spuse, cu mîhnire în glas.

— Ştiu, ştiu, sînt un ticălos ! Dar îţi jur c-am avut cele mai bune intenţii. A fost o greşeală, desigur, dar crezusem c-o să fie bine, zău aşa !

Roxy începu să plingă încetişor, apoi lăsă să-i scape, printre suspine, aceste vorbe, mai degrabă jalnice decît mînioase :

— Să vinzi un om la vale pe rîu — *LA VALE PE RÎU !* — cică pentru binele lui ! Păi, eu nu i-aş face nici unui cîine una ca asta ! Acu' sînt fără pic de vlagă-n mine, nu mai am puterea să mă zbat şi să mă bat, ca atunci cînd eram căl- cată-n picioare şi umilită. Nu ştiu ce să cred, da' aşa mă simt. Am îndurat atîtea, că-mi vine mai uşor să bocesc decît să mă bat ! »

Cuvintele astea ar fi trebuit să-l înduioşeze pe Tom Driscoli, dar chiar dacă l-ar fi înduioşat, efectul lor ar fi fost şters de un gînd mai puternic — un gînd care-i alungă teama din suflet şi care-i umplu acest suflet meschin cu un simţămînt de uşurare, redîndu-i chiar curajul. Fu însă destul de prudent ca să tacă. Preţ de cîteva minute, nu se auzi nimic altceva decît ploaia, care bătea în geamuri, zbuciumul vîntului şi, din cînd în dnd, suspinele înăbuşite ale Roxanei. Aceste suspine se auzeau din ce în ce mai rar şi, pînă la urmă, conţenină.

— Fă lampa mai mică îi porunci ea. Mai mică. Mai ! Un om hărţuit nu suferă lumina. Aşa. Acu-i bine. Te văd, şi mi-e de-ajuns. O să-ţi povestesc totu’ — cît o să pot mai scurt, şi după aia o să-ţi spun ce să faci. Omu' ăla care m-a cumpărat nu-i un om rău, ba-i chiar destul de bun. pen-

r-un plantator ; iar dac-ar fi fost după dînsul, aş fi putut ;ă mă simt bine ca slugă-n casa lui ; numai că nevastă-sa, 3 yankee cam slută, s-a luat de la-nceput de mine, aşa că m-au trimis să stau cu negrii de rînd, care lucrează pe cîmp. Da‘ nici asta n-o mulţumea pe cucoana aia, musai să-l întărite pe supraveghetor contra mea, aşa era de afurisită şi de pizmaşă ! Drept care, supraveghetoru’ ăla mă punea să mă scol cu noaptea-n cap şi să muncesc toată ziulica, pînă să se-ntunericească. Şi mă bătea cu biciu* fiin'că nu puteam munci la fel ca ăi mai puternici. Era ,i el yankeu, un yankeu din Noua Anglie — orice om !• ■ miazăzi îţi poate spune ce-nseamnă asta. Păi, ăia se pricep să scoată îufletu’ dintr-un negru şi să-l eiomăgească, pică i se al- oeşte spinarea, ca o seîndură de spălat rufe. La-nceput, stăpînu’ punea cîte o vorbă bună pentru mine, dar asta o ntărîta şi mai abitir pe nevastă-sa, aşa că. supraveghetoru’ nă caftea fără milă, de cîte ori i se ivea prileju’.

Tom era furios — furios pe nevasta acelui plantator —■ şi-şi spunea :

— Dacă n-ar fi fost dobitoaca aia, totul ar fi mers strună !

Şi o înjură în gînd.

Faţa lui schimonosită de furie i se dezvălui Pe canei în clipa cînd un fulger spulberă întunericul din odaie. îi plăcu această expresie, îi plăcu şi fu chiar recunoscătoare, sorocind că era o dovadă că fiul ei era în stare să sufere pentru chinurile îndurate de maică-sa şi să se înfurie pe prigo-îitorii ei. Nutrise unele îndoieli în această privinţă. Dar fericirea ei nu ţinu decît o clipă şi se stinse întocmai ca fulgerul, lăsîndu-i în întuneric sufletul.

,,M-a vândut la vale pe rîu, îşi spunea acum. Nu-i în stare să simtă ceva pentru maică-sa, o să-i

treacă şi furia.

Apoi îşi reluă firul povestirii.

— Acu’’vreo zece zile îmi ziceam că n-o mai duc mult, işa de prost mă simţeam din cauză de muncă şi de bătăi. *DA* nu-mi mai păsa, mai bine să mor decît să trăiesc mereu

aşa. Cind te frămîntă asemenea gînduri, nu-ţi pasă c se-ntîmplă eu tine. Era acolo o fetiţă neagră şi cam bolnă vicioasă, în etate de zece ani, care se purta frumos c; mine, era orfană de mamă sărăcuţa de ea, şi mă iubea, ia eu o iubeam la rîndu-mi ; într-o zi a venit la mine pe cîm e-un cartof copt şi a-ncercat să rni-1 paseze — ştia că su praveghetoru' ăla nu-mi dădea destulă mîncare şi-şi luas cartofu’ de la gura ei, sărăcuţa, da’ supraveghetoru’ a prins- şi i-a tras una-n spate cu ciomagu’ lui gros ca o coadă d tîrn, de-a căzut sărăcuţa, ţipînd şi tăvălindu-se-n ţărînă c un păianjen strivit. Am simţit că nu mai pot să rabd. Tc focu’ drăcesc din mine mi s-a aprins în suflet, şi-am apr cat ciomagu’ din mina ăluia şi l-am pocnit, de l-am trînf la pămînt. Nemernicii’ zăcea acolo gemînd şi înjurînd, c ieşit din minţi, iar negrii stăteau cu moartea-n suflet şi s uitau la el. S-au strîns în juru’ lui ca să-l ajute, iar e am sărit atunci pe calu’ lui şi-am pornit-o spre rîu. cit ax putut mai repede. Ştiam ce mi-ar face ăla dacă m-ar prindi De îndată ce s-ar pune pe picioare m-ar omorî în bâtă dacă l-ar lăsa stăpînu-su, şi chiar dacă nu m-ar omorî, m-s vinde şi mai la vale pe rîu, ceea ce-i totuna. Aşa că m gîndeam să mă-nec, ca să scap de necazuri. Era către sear. Am ajuns la rîu după vreo două minute. Văz eu o bar. şi-mi zic că n-are rost să mă-nec, pîn-ajung la barca aia leg calu' undeva la marginea pădurii şi mă sui frumuş« în barcă, şi pe-aci ţi-e drumu’, pe sub malu' înalt, rugîr du-mă să se lase cit mai grabnic întunericu' ca să mă ocrc tească. Aveam un avans bunicel, fin'că între rîu şi caş aia mare erau vreo trei mile, iar acolo n-aveau decît niş[1] catîri de samar, pe care-i puteau călări doar negrii, cai n-aveau să se grăbească — din contra, m-ar fi lăsat E

scap. Pin’ să poată merge careva la casă şi înapoi, s-ar întunericit de-a binelea şi pin-a doua zi dimineaţa n-ar putut nimeni găsi calu’ şi vedea jncotro am luat-o — i< între timp negrii i-ar fi îmbrobodit cu tot felu' de minciur

Ei, şi s-a lăsat seara, iar eu coboram pe rîu la vale. Am îslit mai bine de două ceasuri şi m-am liniştit, aşa că m-am isat dusă de curent, fără să mai vîslesc, gîndindu-mă ce-aş utea să fac dacă nu mă mai înec. Am făurit niscaiva plauri, în vreme ce pluteam aşa. Trecuse, cred, de miezu’ iopţii şi coborîsem la vale vreo cin’şpe sau douăzeci de iile, cînd am zărit deodată luminile unui vapor încremenit ngă ţărm, într-un loc unde nu erau nici case, nici che- estigerii. în curînd am desluşit coşurile vaporului pe ceru' lin de stele şi era să-mi sară inima din piept de bucurie : ra ditamai *MARELE MOGUL,* pe care fusesem cameristă timp e opt sezoane, între Cincinnati şi New Orleans ! Am tre- ut cu barca pe lîngă vapor — nu se vedea nici ţipenie de m, da’ auzeam cum ciocănesc meşterii în sala maşinilor — ra limpede că se stricaseră nişte, maşini. Am coborît pe îal undeva mai jos de vapor şi am dat drumu’ bărcii, apoi m venit la vapor şi, văzînd o pasarelă, m-am suit la bord. Ira cald al naibii, aşa că marinarii dormeau claie peste rămadă la teugă. Al doilea secund, un anume Jim zis şi 'ămbălău, dormea şi el pe-o bintă, cu capu-n jos — aşa ac secunzii ăştia cînd sînt de cart ! Dormea şi Billy Boca- ort, paznicu’ăl bătrîn, trîntit pe scara dintre punţi. Ii cu- oşteam pe toţi, arătau grozav ! Tare-aş vrea să-l văz pe tăpînu’ ăla venind aici, ca să-ncerce să mă ia înapoi — îmi puneam. Acu’ sînt între prieteni, slavă Domnului ! M-am trecurat aşadar printre ei şi m-am dus la pupa, în cabina entru femei, unde m-am simţit ca acasă, la fel de feri- ită cum mă simţisem de-atîtea ori

acolo ! După vreun eas am auzit clopotu’ — tii, ce gălăgie făcea ! A sunat şi ongu’. ,,Daţi-i drumu’, îmi spuneam, cunosc eu muzica sta !“ încă o bătaie de gong. „Prova, ’nainte !“ îmi zi- ;am. „Acu’ ne-ndreptăm spre Saint Louis, iar eu am scăat şi n-o să mă mai înec !“ Ştiam prea bine că *MARELE LOGUL* lucra acu’ pe linia Saint Louis. Se luminase de ziuă ind am trecut pe lîngă plantaţia aia, c-am putut vedea o îată de negri şi de albi cutreierînd malu’ încolo şi-ncoace, mă căutau pesemne, da’ eu nici nu mă sinchiseam de ei. Deodată, Sally Jackson, care fusese ajutoarea mea dar ajunsese-ntre timp cameristă-şefă, ieşi la vedere pe punte. Tii, ce s-a mai bucurat să mă vază, şi ofiţerii la fel ! Le-am zis că fusesem răpită şi vîndută ca sclavă la vale pe rîu. Dumnealor au strîns atunci vreo douăzeci de dolari şi mi i-au dat, iar Sally m-a-mbrăcat în straie faine. Cînd am ajuns aici m-am dus glonţ la casa unde stăteai tu de obicei, apoi m-am dus la locuinţa asta, unde mi-au zis că eşti plecat, da’ că te-aşteaptă să te-ntorci din zi în zi, aşa că n-am mai plecat la vale pîn’ la Dawson’s Landing, fiin’că nu voiam să-mi scapi. Ei bine, lunea trecută mă plimb eu prin Strada a Patra, în locu’ unde se lipesc afişele alea cu negri fugari, şi mă pomenesc drept în faţa stăpînului de mă cumpărase ! Să leşin de spaimă, nu altceva ! Stătea cu spatele la mine şi voi’bea c-un tip şi-i dădea nişte afişe d-alea, cu negri fugari — eu eram fugara neagră ! Făgăduia o răsplată ăluia de m-ar prinde, nu crezi ?

Stăpînit de groaza ce-1 cuprinsese treptat, la auzul vorbelor ei, Tom îşi spunea :

„Sînt pierdut, orice s-ar mai întîmpla ! Omul ăla mi-a zis din capul locului că vînzarea i se părea suspectă. A primit, cică, o scrisoare de la un pasager de pe *MARELE MAGUL,* care-1 anunţa că

Roxy se urcase la bord şi că toată lumea de pe vas ştia de povestea ei. Faptul că Roxy a venit aici în loc să fugă în vreun stat liber nu-mi făgăduieşte nimic bun ; de aceea, mi-a zis el, ar fi bine să i-o găsesc pe Roxy, cît mai grabnic, altminteri o să facă tărăboi. N-am crezut în povestea asta, n-am crezut c-ar fi în stare să vină-ncoace, călcîndu-şi pe inima de mamă, fără să-i pese că m-ar putea vîrî intr-un asemenea bucluc. Şi totuşi iat-o aici ! Iar eu am făcut prostia să-i jur omului ăluia c-o să-l ajut s-o găsească, închipuindu-mi că nu mă costă nimic ! Dacă m-aş încumeta să i-o dau pe Roxy, ea... ea.. Dar ce-aş putea face ? Trebuie s-o predau, sau, de nu, *SI* plătesc banii, şi de unde să-i iau ? Totuşi, dacă ăla ar fă-

gădui c-o să se poarte bine cu ea pe viitor — chiar ea recunoaşte că-i un om bun — şi ar jura că n-o să mai îngăduie să fie pusă la munci grele sau subalimentată, sau...“

Lumina unui fulger dezvălui fata lividă şi muncită de gînduri- a lui Tom. Roxy se răsti Ja el, cu un glas plin de teamă :

— Aprinde lumina ! Vreau să te văz mai bine la fată ! Aşa, ia să te vedem. Ce-i cu tine, Chambers. eşti alb ca şi cămaşa asta a ta ! Nu cumva l-ai văzut pe omu' ăla ? A venit la tine ?

— Mda.

— Cînd ?

— Luni la prînz.

— Luni la prînz ? ! îmi găsise urma ?

— Păi, credea că da. Adică, nădăjduia că ţi-a găsit-o. Uite afişul pe care l-ai văzut.

Şi scoase din buzunar afişul.

— Citeşte-mi-1 !

Gifîia de aliţetă ce era, iar în ochi avea o lucire sumbră, pe care Tom n-o putea interpreta în termeni clari, dar care părea, oricum, ameninţătoare. Pe afiş se putea vedea obişnuita xilogravură, înfâţişînd o negresă cu turban pe cap, cu picioarele la spinare şi cu o bocceluţă înfiptă pe-un bâf atîrnat pe umăr, iar deasupra stătea scris, cu litere de-o şchioapă : 100 DOLARI RECOMPENSA. Tom citi cu glas tare textul — in orice caz, partea în care erau descrise semnalmentele Roxanei şi era indicat numele stăpînului ei, precum şi adresa lui din Saint Louis şi adresa agenţiei de pe Strada a Patra — omise însă pasajul in care se menţiona că solicitanţii recompensei se puteau adresa şi domnului Thomas Driscoll.

— Dă-ncoace afişu’ !

Tom îl împăturise, ca să-l vîre la loc în buzunar.

— Afişul ? îngînă el cu nepăsare în glas, deşi simţea fiori de gheaţă pe şira spinării. Păi, la ce ţi-ar folosi ? tot nu ştii să citeşti ! Ce vrei să faci cu el ?

— Dă-mi afişu' !

Tom i-1 dădu. în silă. cu o silă pe care nu şi-o putu ascunde pe de-a-ntregul.

— Mi l-ai citit tot ? îl iscodi ea.

— Sigur că da.

—- Ridică mina şi jură !

Tom jură. iar Roxy îşi vîrî în buzunar afişul, fără să-l slăbească din ochi pe Tom. apoi spuse :

— Minţi !

— Ce rost ar avea să te mint ?

—- Nu ştiu. dar minţi ! Eu una aşa cred. Dar să lăsăm asta. Cind l-am zărit pe omu' ăla eram aşa de speriată că abia m-am putut tîrî pîn' acasă. I-am dat un dolar unui negru pentru ţoalele astea şi, de atunci încoace n-am mai călcat într-o casă de om. Mi-am smolit faţa şi am stat ascunsă în pivniţa unei case părăsite după ce luase foc. Asta. ziua, iar noaptea mă duceam pe cheu, ca să şterpelesc vreo căpăţînâ de zahăr sau vreun ştiulete de porumb din sacii de-acolo. nu-ndrăzneam să cumpăr ceva de mîncare şi mi-era o foame grozavă, îmi mai e şi-acum. N-am avut curaju" să m-apropii de locu' ăsta pînă azi-noapte, cînd am văzut că străzile-s pustii din pricina ploii. Am aşteptat pe-ntuneric, încă de la căderea serii, doar doar o să te-arăţi. Şi iată-mă-s !

Rămase o clipă pe gînduri, apoi îl întrebă :

— Zici că l-ai văzut pe omu' ăla. luni la prînz ?

— Da.

— Iar eu l-am văzut tot luni, tîrziu după-amiază. Te-a căutat, nu-i aşa ?

— Da.

— Tot atunci ţi-a dat şi afişu' ?

— Nu, încă nu era tipărit.

Roxy îi aruncă o privire bănuitoare.'

— L-ai ajutat să-l scrie ?

Tom îşi blestemă zilele că-1 luase gura pe dinainte, dar încercă s-o dreagă pretinzînd că, acum, îşi amintea că totuşi omul îi dăduse afişul luni la prînz.

— Iarăşi minţi ! exclamă Roxy şi adăugă, ridicînd un deget ameninţător : O să-ţi pun o întrebare şi tare-aş. vrea să ştiu cum o să răspunzi. Va' zică ştiai că ăla era pe urmele mele ; dac-ai şterge-o, în loc să rămîi aici ca să-l ajuţi, ăla ar mirosi că ceva nu-i în regulă şi s-ar apuca să întrebe de tine şi s-ar duce la unchiu-tău, care-ar citi atunci afişu' şi-ar vedea c-ai vîndut un negru liber, la vale pe rîu, şi doar îl cunoşti bine pe unchiu-tău ! Ar fi în stare să rupă-n bucăţi testamentu' şi te-ar da afară din casă ! Şi-acu' să-mi răspunzi la întrebarea asta : nu cumva i-ai spus omului ăluia că o să vin aici şi c-o să-l ajuţi să-mi întindă o capcană ?

Tom îşi dădu seama că nici un argument şi nici o minciună nu-1 mai puteau ajuta să iasă din încurcătură — era prins ca-ntr-o menghine, al cărei şurub se strînsese peste el, nemailăsîndu-i loc să se mişte. Se întunecă la faţă şi spuse, mai bine zis mîrîi, cu o căutătură rea :

— Păi, ce puteam să fac ? Vezi bine şi tu că mă avea la rnînă şi că nu puteam scăpa din strînsoarea lui !

Roxy îi răspunse, fulgerîndu-1 cu o privire dispreţuitoare :

— Ce puteai să faci ? Puteai să te porţi ca o iudă cu propria-ţi mamă, ca să-ţi scapi pielea, şi ai făcut-o ! E de necrezut, dar aşa e. Nici măcar un cîine n-ar fi făcut una ca asta ! Eşti o jigodie cum nu s-a mai pomenit, iar eu sînt vinovată că te-am adus pe lume !

Şi Roxy îl scuipă în faţă.

Tom nu schiţă nici un efort pentru a riposta.

Roxy rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse :

— Şi acu', uite ce-o să faci. O să-i dai omului ăluia banii puşi deoparte şi-o să-i spui s-aştepte pînă te duci la unchiu-tău ca să iei de la el restu' de bani pentru răscumpărarea mea.

— Ei drăcie î Ce-ţi trece prin cap ? Să mă duc să-i cer trei sute de dolari, dacă nu şi mai mult ? Şi mă rog, pentru ce anume, ce să-i spun ?

— O să-i spui că m-ai vîndut ca să-ti plăteşti datoriile de la jocu' de cărţi, ii răspunse Roxy cu o voce egală, potolită. Şi-o să-i mai spui că m-ai minţit ca un nemernic şi că eu ţi-am cerut să faci rost de banii ăia ca să mă răs-' cumperi.

— Ai înnebunit de-a binelea ! Păi, ar rupe numaidecît testamentul, nu-ţi dai seama ?

— Ba da.

— Atunci, crezi că-s destul de tîmpit ca să mă' duc la el ?

— Nu cred nimic, *ŞTIU* însă. Ştiu, fiin' că ştii şi tu că, dacă n-o să faci rost de bani o să mă duc chiar eu la un- chiu-tău, iar dumnealui o să te vînză la vale pe rîu, ca să vezi şi tu ce-nseamnă !■

Tom se ridică tremurînd de enervare, cu o lucire rea în ochi şi porni spre uşă, sub cuvînt că simte nevoia să iasă o clipă din atmosfera aceea înăbuşitoare, ca să-şi limpezească gîndurile, afară, la aer, înainte de a lua o ho- tărîre. Dar uşa nu se deschidea. Roxy îi spuse, cu un zîmbet maliţios :

— Cheia-i la mine, puişorule, stai jos ! Nu-i nevoie să-ţi limpezeşti gîndurile ca să afli ce trebuie să faci — ştiu *EU CE* trebuie să faci !

Tom se aşeză şi începu să-şi treacă degetele prin păr, cu un aer neajutorat şi deznădăjduit.

— Omu' ăla e-n casă, aici ? îl întrebă Roxy.

— Cine ţi-a mai dat şi ideea asta ? exclamă Tom, cu o expresie de uimire.

— Chiar tu ! Hm ! Cică să-ţi limpezeşti

gîndurile ! Întîi şi-ntîi, n-ai ce să-ţi limpezeşti, şi-n al doilea rînd chiar mutra ta te-a trădat ! Eşti o jigodie cum nu s-a mai pomenit — dar ţi-am mai spus asta. Va să zică azi e vineri. O să-i spui omului ăluia că te duci să faci rost de restu' de bani şi c-o să te-ntorci cu ei marţea viitoare, sau poate miercuri. Ai priceput ?

— Da, răspunse Tom, posomorit.

— Cînd o să ai afişu' ăl nou prin care mă vinzi mie însămi, să mi-1 trimiţi cu poşta la domnu' Wilson, scriind pe plic ca să mi-1 păstreze pînă sosesc la dînsul. Ai priceput ?

— Da.

— Asta-i tot. Ia-ţi umbrela şi pune-ţi pălăria !

— De ce ?

— Fiin'că o să mă conduci pin' la cheu. Vezi cuţitu' ăsta ? îl port cu mine din ziua cînd l-am văzut pe omu' ăla şi-am cumpărat ţoalele astea. Dacă m-ar prinde, m~aş omorî eu cuţitu' ăsta. Şi-acu', ia-o din loc, mergi încet, iar eu te urmez. Da' să nu care cumva să faci vreun semn cuiva aici în casă, ori pe stradă, fiin'că bag cuţitu-n tine. Mă crezi, Chambers ?

— N-are nici un rost să mă mai întrebi. Ştiu prea bine că te ţii de cuvin t.

— Da, nu ca tine ! Stinge lampa şi ieşi — uite cheia !

Nu-i urmări nimeni. Tom tremura ori de cîte ori vreun
trecător întîrziat le ieşea în cale — aproape că se aştepta să simtă oţelul rece înfigîndu-i-se în spate. Roxy îl urma ca o umbră, la un pas de el. După ce străbătură vreo milă, ajunseră la un teren viran de pe cheul pustiu, unde se despărţiră în noaptea ploioasă.

Tîrîndu-se înapoi spre locuinţa lui, Tom avea

capul doldora de gînduri negre şi planuri năstruşnice. în cele din urmă, însă, îşi spuse ostenit :

„Nu poate fi decît o ieşire. Trebuie să mă supun planului ei. Dar cu o mică modificare : n-o să cer banii, ci o să-l jefuiesc pe zgîrcitul ăla — altfel m-aş ruina ?"

CAPITOLUL 19

„Cu puţine lucruri te poţi împăca mai greu decît cu lehamitea pe care ţi-o provoacă un exemplu bun.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„N-ar fi deloc bine dac-am gîndi cu toţii la fel : tocmai deosebirile de vederi asigură buna desfăşurare a curselor de cai.“ *Calendarul lui Wilson Zevzecul*

Dawson’s Landing îşi încheia în tihnă sezonul de somnolenţă, aşteptînd cu răbdare duelul. Contele Luigi aştepta şi el, dar, ziceau oamenii, fără răbdare. Veni şi duminica, iar Luigi stărui să-şi trimită provocarea la duel. Wilson fu cel care o aduse judecătorului Driscoll. Acesta, însă, refuză să se bată cu un ucigaş.

— Adică, pe cîmpul de onoare, adăugă el, cu tîlc.

Oriunde altundeva, ar fi fost, fireşte, dispus să se bată.

Wilson încercă să-l convingă că, dacă ar fi fost de faţă în ziua cînd Angelo povestise despre omuciderea comisă de Luigi, n-ar fi văzut în fapta acestuia nimic condamnabil ; dar bătrînul judecător nu se lăsă înduplecat.

Wilson se întoarse la Luigi şi-i raportă despre eşecul misiunii sale. Întărîtat, Luigi îl întrebă cum se face că bătrînul acela, de fel greoi la minte, socotea că vorbele şi insinuările fluşturaticului său nepot sînt mai de preţ decît mărturia lui Wilson.

— E cît se poate de simplu, rîse Wilson.

Explicaţia stă
în faptul că eu nu sînt păpuşa lui răsfăţată, pe cînd nepotul său este ! -judecătorul şi răposata lui soţie n-au avut niciodată copii : trecuseră amîndoi de jumătatea vieţii
cînd le-a picat în poală comoara aceea de băiat. Se cuvine să recunoaştem forţa unui instinct patern lăsat să flămîn-

zească timp de douăzeci şi cinci sau treizeci de ani. După atîta amar de vreme, instinctul cu pricina e hămesit, şi-i în stare să se sature cu orice îi vine ’la îndemînă ; i s-a tocit gustul, aşa că nu mai poate deosebi un guvid de-o scrumbie. Un diavol de copil e recunoscut ca diavol de către părinţii săi naturali, după un timp oarecare, dar un diavol adoptat de nişte oameni în vîrstă le apare ca un înger, şi aşa ră- mîne orice s-ar întîmpla. Tom e un astfel de înger pentru bătrînul judecător, care-i nebun după el. Tom e-n stare să-l convingă de nişte lucruri, de care alţii nu l-ar putea convinge — nu vreau să spun orice fel de lucruri, dar destule, mai cu seamă acel gen de lucruri care pot stîrni sau, dimpotrivă, anula în mintea bătrânului prejudecăţile sau preferinţele personale. Bătrînul vă simpatiza pe amîndoi. Tom a ajuns să te urască pe dumneata. Asta a fost destul, pentru a-1 face pe bătrîn să-ţi întoarcă numaidecît spatele. Pînă şi prietenia cea mai veche şi mai puternică trebuie să cedeze, cînd un asemenea copilaş adoptat tîrziu aruncă în ea cu o piatră.

— Ciudată filozofie, spuse Luigi.

— Nu-i nici o filozofie, e un fapt. Un fapt întrucîtva patetic, şi nu lipsit de oarecare frumuseţe. Cred că nimic nu poate fi mai patetic decît priveliştea pe care-o oferă un asemenea cuplu îmbătrânit şi lipsit de copii, ataşîndu-se de o menajerie întreagă de căţei lătrători ; la care mai adaugă apoi nişte papagali care înjură şi cirîie, cîte un *AM* cu glas de măgar, pe urmă vreo sută-două de sticleţi şi canari, niscaiva iepuri şi cobai puturoşi, şi un harem de pisici. E o încercare zadarnică, făcută orbeşte şi în deplină ignoranţă, de a construi dintr-un metal de rînd — din fiare vechi, ca să zic aşa, ceva care să poată înlocui acea comoară de aur ce le-a fost refuzată de Natură, adică un copil. Dar m-am abătut de la subiect. Legea nescrisă a acestui ţinut îţi cere să-l

ucizi pe judecătorul Driscoll la prima ocazie — el însuşi, şi întreaga obşte se aşteaptă la un asemenea gest din partea dumitale. deşi. fireşte, le-ar

*Vi**

conveni să-ţi pierzi chiar dumneata viata. Ia seama, aşadar ! Eşti pregătit ?

— Da, îi voi acorda prilejul rîvnit. Dacă mă atacă, voi riposta.

înainte de a pleca. Wilson îi spuse lui Luigi :

— Judecătorul e încă niţeluş cam obosit de campania lui electorală, aşa că n-o să iasă din casă o zi-două, dar dumneata fii gata !

Pe la orele unsprezece noaptea cei doi gemeni ieşiră să facă puţină mişcare, plimbîndu-se în lumina voalată a lunii.

Tom Driscoll debarcase, cu vreo jumătate de ceas mai înainte, intr-un loc pustiu, numit ,.Hackett’s Store", situat cu vreo două mile mai jos de Dawson's Landing. Era singurul pasager care cobarise acolo ; mergînd pe mal, intră în casa judecătorului fără să fi întîlnit pe nimeni, nici pe drum nici în casă.

Trăgînd obloanele din camera lui, aprinse o luminare, îşi lepădă haina şi pălăria si începu să se pregătească. După ce-şi descuie cufărul, scoase din el straiele femeieşti de sub costumul bărbătesc şi le puse pe pat. îşi înnegri apoi faţa cu o bucată de dop ars, pe care-o vîri după aceea în buzunar. Ideea lui era sa se strecoare în odaia unchiului, de la parter, să treacă în dormitor, să fure cheia seifului din hainele bătrînului şi să descuie seiful, pentru a-1 jefui. Apucă deci luminarea, ca să pornească la atac. Curajul şi încrederea — destul de mari pînă acum — începură să se cam clatine. Dacă-o să facă zgomot, din greşeală, de pildă în clipa cînd o să descuie seiful ? N-ar strica poate să ia o armă cu el. Scoase aşadar din ascunzătoare pumnalul indian, ceea ce-i dădu senzaţia plăcută că-.şi recapătă întru- eîtva curajul. Coborî pe furiş scările înguste, simţind că i se ridică părul în cap şi că i se opreşte inima în piept, la cel mai slab scîrţîit. Ajuns la jumătatea scărilor, observă cu nelinişte o cliră de lumină pe palierul de jos. Ce putea să fie ? Nu cumva unchiul mai era încă treaz ? Nu, aşa ceva nu era cu putinţă ; îşi lăsase probabil luminarea aprinsă, cînd se dusese la culcare. Tom se tîrî mai departe, oprindu-se la fiecare pas, ca să tragă cu urechea. Găsind uşa deschisă, aruncă o privire înăuntru. Ceea ce văzu îi făcu o deosebită plăcere : unchiul dormea pe canapea ; pe o măsuţă de la capătul acesteia ardea o lampă cu flacără joasă, iar lingă

măsuţă se afla micul sipet de bani al bătrî- nului, un sipet de tablă, închis. Alături de sipetul acesta, un teanc de bancnote şi o foaie de hîrtie acoperită cu cifre în creion. Uşa seifului nu era deschisă. Bătrînul obosise pesemne calculîndu-şi finanţele, şi se odihnea.

Tom îşi puse luminarea pe scară şi începu să se tîrască spre teancul de bancnote, cu spinarea încovoiată. Cînd trecu pe lingă bătrîn, acesta se foi în somn, iar Tom se opri locului, scoţîndu-şi din teacă pumnalul. Inima îi bătea să se spargă în timp ce-şi aţintea ochii asupra binefăcătorului său. După cîteva clipe se încumetă să pornească din nou — făcu un pas şi, întinzînd mina spre pradă, o apucă, lăsînd să-i cadă teaca pumnalului. în aceeaşi clipă simţi mina bătrînului încleştîndu-se pe a lui şi auzi strigătul : „Ajutor ! Ajutor“ — gata să-i spargă timpanul. Fără să şovăie, înfipse pumnalul în trupul bătrînului. Acum era liber ! Cîteva bancnote îi căzură din mîna stingă, în băltoaca de sînge de pe podea. Lepădă pumnalul, ca să le adune de pe jos, şi o luă la fugă, trecîndu-şi bancnotele în mîna stîngâ şi apucînd din nou pumnalul, cu dreapta : dar, venindu-şi în fire puţin, azvîrli cît colo pumnalul — era un martor prea periculos ca să-l ia cu el !

Se repezi spre piciorul scării şi închise uşa în urma lui : cînd -îşi luă luminarea şi o zbughi în sus, liniştea nopţii fu sfîşiată de zgomotul unor paşi grăbiţi ce se apropiau de casă. Peste cîteva clipe ajunse în odaia lui, tocmai cînd ce; doi gemeni se aplecau îngroziţi deasupra cadavrului !

Tom îşi puse haina, îşi prinse pălăria sub ea, apoi îmbrăcă la repezeală rochia, îşi lăsă voalul peste faţă, stinse lumina, încuie uşa prin care intrase, îşi vîrî cheia în buzu

nar, ieşi pe cealaltă uşă în vestibulul din dos, încuie şi uşa aceasta, cu o cheie pe care de asemenea o vîrî în buzunar, apoi mergînd pe întuneric, coborî pe scara de serviciu. Era convins că nu va întîlni pe nimeni, deoarece atenţia tuturor era aţintită asupra celeilalte părţi a casei. Socoteala lui se dovedi corectă. În clipa cînd el trecea prin curtea din dos, doamna Pratt, slugile ei şi vreo duzină de vecini îmbrăcaţi numai pe jumătate, se alăturaseră celor doi gemeni şi ca-davrului, iar alţi curioşi continuau să sosească la intrarea principală.

În timp ce Tom, tremurînd ca un paralitic, ieşea pe poartă, trei femei o zbugheau pe uşa casei de peste drum. Trecînd pe lîngă el, îl întrebară ce se întîmplă, dar nu aşteptară răspunsul lui. Tom îşi spuse în gînd : „Fetele astea bătrîne au stat să se îmbrace. La fel au făcut şi în noaptea cînd a ars casa lui Stevens, lipită de-a lor.“

După cîteva minute, ajunse în casa cu stafii. Aprin- zînd o luminare, îşi scoase rochia de pe el ; toată partea stîngă era mînjită cu sînge, de sus pînă jos, iar mîna dreaptă era înroşită de petele lăsate de bancnotele însîn- gerate culese de pe podea. În rest, nu existau alte dovezi ale crimei. Îşi curăţă mîna frecînd-o de nişte paie, apoi îşi spălă faţa de funingine. După ce puse pe foc straiele băr-băteşti şi femeieşti, şi le împrăştie cenuşa, se deghiză în zdrenţele unui vagabond, stinse luminarea, coborî la parter şi porni pe drumul de lîngă fluviu, cu intenţia de a folosi unul din trucurile Roxanei. Găsi o barcă şi vîsli la vale, lăsîndu-şi barca să plutească în timp ce zorii se apropiau ; coborî pe mal şi merse pînă la satul următor, unde rămase ascuns pînă ce un vas în trecere poposi acolo ; se îmbarcă pe acest vas, cu destinaţia Saint Louis. Abia după ce tîrguşorul Dawson’s Landing rămase în urma lui, se linişti, spunîndu-şi : „Acum, nici un detectiv din lume n-ar

mai putea să-mi dea de urmă ; nu există nici un fel de indiciu ; omorul acela îşi va ocupa locul printre enigmele veşnice, iar oamenii nu vor înceta să încerce a-i ghid taina, vreme de cincizeci de ani.“

A doua zi dimineaţă, la Saint Louis, citi în ziare această scurtă depeşă, din Dawson's Landing :

„Judecătorul Driscoll, un cetăţean vîrstnic şi respectat, a fost asasinat aici, pe la miezul nopţii, de către un italian nelegiuit, de originăjriobilă sau de profesie frizer, în urma unei certe izbucnite în cursul recentelor alegeri. Asasinul va fi probabil linşat."

„Unul din gemeni ! îşi spuse Tom. Ce noroc pe mim ! Pumnalul ăla i-a făcut figura ! Nimeni nu poate şti cind anume o să-i iasă norocul în cale. Şi eu. care-1 blestemasem în g'înd pe Wilson Zevzecul pentru că-mi zisese că n-o sa pot vinde pumnalul ! îmi iau înapoi blestemul."

Acum, Tom era bogat şi independent. După ce se în ţelese cu plantatorul. îi trimise prin poştă lui Wilson noul afiş. care anunţa vînzarea Roxanei către sine însăşi. Apoi îi telegrafie mătuşii Pratt :

..Citit. în ziare groaznica veste, zdrobit de durere. Pornesc azi cu vaporul. încercaţi să răbdaţi pînă sosesc.”

Cind ajunse în casa îndoliată şi află de la doamna Pratt şi de la cei adunaţi acolo amănuntele de care putuseră lua cunoştinţă, Wilson preluă comanda în calitate de primar şi dădu ordin să nu se atingă nimeni de nimic, pentru ca totul să rămînă aşa cum era, pînă la sosirea judecătorului Ro- binson, care avea să ia măsurile de rigoare, ordonînd o anchetă, Wilson îi pofti afară pe toţi, cu excepţia lui însuşi şi a celor doi gemeni. în curînd îşi făcu apariţia şeriful, care-i duse pe gemeni la închisoare ; Wilson îi îndemnă însă să nu-şi piardă curajul, şi le făgădui că va face tot ce-i va sta în putinţă în apărarea lor, cînd va începe procesul. Judecătorul Robinson sosi, în sfîrşit, împreună cu

var- distul Blake, şi amîndoi cercetară temeinic încăperea. Găsiră pumnalul şi teaca, iar Wilson observă nişte amprente digitale pe minerul pumnalului, ceea ce-1 bucură, deoarece gemenii ceruseră primilor veniţi să le examineze mîinile

şi hainele, şi nici oamenii aceia, nici Wilson însuşi nu descoperiseră vi'eo pată de sînge. Nu cumva gemenii spuseseră adevărul, cînd afirmaseră că-1 găsiseră mort pe judele Driscoll, intrînd în casă la auzul strigătelor lui de ajutor ? îi veni numaidecît în minte fata aceea misterioasă. Dar nu era o treabă în care să poată fi amestecată o fată. Totuşi, odaia lui Tom Driscoll trebuia cercetată cu luare-aminte.

După ce juraţii-anchetatori examinară cadavrul şi locul din jurul lui, Wilson le propuse să cerceteze şi odăile de la etaj, şi-i însoţi acolo. Anchetatorii forţară uşa odăii lui Tom, dar nu găsiră, fireşte, nimic.

Anchetatorii constatară aşadar că omuciderea fusese săvîrşită de Luigi, cu complicitatea lui Angelo.

Orăşelul spumega de furie împotriva acestor nefericiţi care, mai ales în primele zile de după omor, riscau tot timpul să fie linşaţi. Marele juriu sfîrşi prin a-i pune sub acuzaţie pe Luigi pentru crimă de gradul întîi şi pe Angelo pentru complicitate la crimă. Cei doi gemeni fură transferaţi de la puşcăria tîrguşorului la închisoarea districtuală, în aşteptarea procesului.

Examinând amprentele digitale de pe minerul pumnalului, Wilson îşi spunea : „Nici unul din gemeni n-a lăsat aceste amprente. Asta înseamnă că la mijloc se află o altă persoană, care acţionase fie în propriu-i interes, fie ca ucigaş plătit. Dar cine putea să fie ?“ Iată ce trebuia să încerce Wilson să afle. Seiful nu fusese deschis, iar sipetul era închis şi conţinea suma de trei mii de dolari. însemna că mobilul crimei nu fusese jaful, şi răzbunarea. Ce alt duşman în afară de Luigi, avusese omul asasinat ? Luigi era singurul om din lume care-i purta pică judelui Driscoll.

Dar fata aceea misterioasă ? Ea îi dădea multă

bătaie de cap lui Wilson. Dacă mobilul ar fi fost jaful, fata aceea ar fi putut să fie făptaşa, dar nici o fată n-ar fi putut dori sâ-i ia viaţa bătrînului, ca să se răzbune. Judecătorul Dris- coll era un gentleman, care n-avea treabă cu fetele.

Wilson luase amprentele digitale de pe minerul pumnalului. Colecţia lui de lamele cuprindea o sumedenie de amprente de fete şi de femei, amprente adunate în ultimii 'cincisprezece sau optsprezece ani, dar în zadar le cercetă : ele rezistau la orice examen, refuzînd să-i furnizeze un duplicat al amprentelor de pe pumnal.

Prezenţa pumnalului la locul crimei era pentru Wilson un element neliniştitor. Cu numai o săptămînă în urmă, acceptase ideea că Luigi avusese o asemenea armă, şi că încă o mai avea, în ciuda pretenţiei lui că i-ar fi fost furată. Şi iată că pumnalul fusese găsit acolo, ca dealtfel şi ge- menii ! Jumătate din tîrguşor spunea că gemenii minţi- seră afirmând că-şi pierduseră pumnalul. „Păi, nu-ţi ziceam eu ? !“ jubilau aceşti oameni.

Dacă amprentele gemenilor ar fi fost găsite pe minerul pumnalului... Dar acum nu mai avea rost să-şi pună , asemenea întrebări, fiindcă amprentele *NU ERAU* ale lor, asta era limpede.

Wilson refuza să-l suspecteze pe Tom : în primul rînd, Tom n-ar fi fost în stare să omoare pe cineva — nu avea destul caracter pentru aşa ceva ; în al doilea rînd, dacă ar fi fost totuşi capabil de o crimă, n-ar fi ales ca victimă tocmai persoana binefăcătorului său, care-i era şi ruda cea mai apropiată ; în al treilea rînd, nu era în propriul lui interes să-şi omoare unchiul : cît timp acesta era în viaţă, Tom putea fi sigur de sprijinul său financiar şi se putea aştepta ca el să refacă testamentul distrus — o posibilitate pe care n-ar mai fi avut-o dacă unchiul murea. E adevărat că testamentul fusese refăcut, după cum se constatase ulterior, dar Tom n-ar fi putut să ştie acest lucru — dacă ar

fi ştiut, ar fi vorbit despre asta, fiind guraliv de felul lui. în sfîrşit, Tom se afla la Saint Louis în momentul crimei şi citise în ziare despre ea, aşa cum reieşea din telegrama pe care-o trimisese mătuşii.

Aceste speculaţii erau mai degrabă nişte senzaţii vag: deeit nişte gînduri articulate, şi Wilson ar fi rîs de ideec că între Tom şi crimă ar putea exista vreo legătură.

Wilson socotea că gemenii erau într-o situaţie disperată. fără ieşire şi-şi spunea că. dacă nu se va găsi un juriu federal, juriul ales în Missouri îi va spînzura, cu siguranţă ; şi chiar dacă se va găsi un juriu federal, situaţia lor nu va fi mai bună. căci un asemenea juriu nu va face altceva decît să-i ofere şerifului ocazia de a mai spînzura un om. Cei doi gemeni nu puteau fi salvaţi decît prin descoperirea unui făptaş în stare a fi săvîrşit crima din motive strict personale — ceea ce părea imposibil. Şi totuşi, persoana care lăsase amprentele pe pumnal, trebuia găsită. Gemenii puteau foarte bine să nu fi avut de-a face cu acea persoană, dar cu siguranţă că existenţa ei îi privea direct.

Wilson medita aşadar, zi şi noapte, făcînd fel de fel de presupuneri şi ipoteze, dar nu ajungea nicăieri. Ori de cîte ori intîlnea vreo fată sau vreo femeie pe care n-o cunoscuse pînă atunci, îi lua amprentele digitale, sub vreun pretext sau altul ; iar cînd se-ntorcea acasă, ofta dezamăgit că nici aceste amprente nu corespundeau cu cele de pe minerul pumnalului.

Cit despre fala aceea misterioasă. Tom se jura că nu avea habar de existenţa unei asemenea persoane şi nu-şi amintea să fi văzut vreodată o fată îmbrăcată în straiele descrise de Wilson. Recunoştea că nu-şi încuia totdeauna camera şi că uneori slugile uitau să încuie uşa de la intrare : dai', după părerea lui. fata aceea n-ar fi putut veni de prea multe ori, căci ar fi fost descoperită. Cînd

Wilson încercă să stabilească o legătură între fată şi expediţia de jaf, adăugind că fata ar fi putut să fie complicea bătrînei, dacă nu chiar hoţul însuşi, deghizat într-o femeie bătrînă, Tom 'păru atît de uimit, şi de interesat. îneît îi făgădui că va sta la pîndă ca s-o găsească pe acea persoană sau acele persoane, deşi se temea că ea sau ele erau prea şirete ca să mai calce vreodată într-un tîrguşor unde toată lumea avea să stea cu ochii la pîndă multă vreme de aci înainte.

Toţi îl compătimeau acum pe Tom, fiindcă părea atit de tăcut şi de îndurerat, ca şi cum ar fi resimţit adînc marea pierdere suferită. El juca un rol, deşi nu era în întregime un rol. Imaginea aşa-zisului său unchi, aşa cum îl văzuse ultima oară, îi revenea deseori în minte pe întuneric, cînd era treaz, ba .chiar în vise, cînd dormea. N-ar fi călcat nici să-l pici cu ceară în odaia în care avusese loc tragedia. Iar faptul acesta o încînta pe bătrîna doamnă Pratt, care-şi ,,dădea seama în sfîrşit" ce suflet simţitor şi delicat avea scumpul ei Tom, şi cît de mult îl iubise pe sărmanul său unchi.

CAPITOLUL 20

> „Pînă şi dovezile cele mai clare şi mai concrete pot fi, la urma urmelor, neconcludente şi trebuie privite, de aceea, cu multă circumspecţie. Luaţi cazul unui creion, al oricărui creion, ascuţit de o femeie : dacă aveţi martori, veţi afla că ea l-a ascuţit cu un cuţit; dar dacă veţi lua în considerare doar aspectul creionului, veţi spune că l-a acuţit cu dinţii."
>
> *Calendarul lui Wilson, Zevzecul*

Săptămînile se scurgeau încet ; nimeni nu-i vizita la închisoare pe cei doi gemeni, în afară de avocatul lor şi de mătuşa Patsy Cooper. Sosi în sfîrşit şi ziua procesului — cea mai grea zi din viaţa lui Wilson, căci, în ciuda strădaniilor sale neobosite, nu descoperise nici o urmă lăsată de complicea dispărută. „Complice“ era termenul pe care-1 folosea de mult, în gînd, în legătură cu acea persoană — nu pentru că ar fi fost termenul cel mai potrivit, ci pentru că putea să fie cel mai just, deşi personal nu era în stare să înţeleagă de ce gemenii nu fugiseră, aşa cum făcuse complicea, în loc să rămînă lingă omul asasinat şi să se lase prinşi acolo.

Sala tribunalului era, fireşte, ticsită şi avea să rămînă astfel pînă la sfîrşitul procesului,- deoarece nu numai oamenii din tîrguşor, ci şi cei din împrejurimi nu discutau despre altceva decît despre proces. Doamna Pratt, îmbrăcată în doliu, şi Tom, cu o bentiţă neagră la pălărie, se aşezaseră alături de Pembroke Howard, procurorul public, iar în spatele lor stăteau o mulţime de prieteni ai familiei. Cei doi gemeni nu aveau decît un singur prieten capabil să ridice moralul avocatului lor, şi anume, sărmana lor pro- prietăreasă. Ea şedea, abătută, lingă Wilson. Chambers luase loc în „colţul negrilor“ ; Roxy, la fel, îmbrăcată în straie curate şi avînd în buzunar afişul privitor la vînzarea ei ; era bunul ei cel mai de preţ, de care nu se despărţea nici o clipă. Tom îi acordase o pensie lunară de treizeci şi cinci de dolari, din momentul cînd intrase în posesia averii familiei — îi spusese chiar că amîndoi trebuiau să le fie recunoscători gemenilor pentru că-i ajutaseră să devină bogaţi ; Roxy, însă, îi făcuse o asemenea scenă la auzul acestor vorbe, încît Tom nu mai cutezase să le repete. Roxy era de părere că bătrînul judecător se purtase cu fiul ei de o mie de ori mai bine decît merita, şi că nu-i făcuse

niciodată vreun rău ei însăşi ; de aceea îi ura pe aceşti diavoli străini care-1 omorîseră, şi n-o să închidă un ochi pînă n-o să-i vadă spînzui'ati pentru fărădelegea lor. Acum, venise să asiste la proces, dornică să scoată măcar un chiot de bucurie la auzul verdictului, chiar cu riscul ca judecătorul districtual s-o condamne la un an de puşcărie.

— Cînd o s-aud verdictu' ăla, o să chiui de-o să smulg acoperişu' ! exclamă ea. sreturîndu-şi capul încununat de un turban.

Pembroke Howard rosti un rechizitoriu destul de concis. El începu pi'in a spune că va demonstra, printr-un şir de probe concludente, lipsite de orice viciu de formă, că principalul împricinat săvârşise crima, parte din dorinţa de a se răzbuna, parte din dorinţa de a-şi. salva propria-i piele, şi că fratele său fusese, prin însăşi prezenţa lui, complice la crimă — cea mai abominabilă crimă cunoscută în analele fărădelegilor omeneşti, adică un asasinat. Acest asasinat, conceput de o minte întunecată şi săvârşit de o mînă laşă, a zdrobit inima unei surori iubitoare, a distrus fericirea unui tânăr nepot pe care răposatul îl îndrăgise ca pe un fiu, şi a sădit jale în sufletele multor prieteni neconsolaţi, stîrnind totodată consternarea întregii obşti. Pe-deapsa supremă cerută de legea ultragiată, va fi desigur aplicată împotriva împricinatului. Procurorul îşi rezerva dreptul de a mai interveni în dezbateri, înainte de a-şi spune ultimul cuvînt.

Era foarte emoţionat, ca întreaga asistenţă dealtfel ; doamna Pratt şi multe ale femei plîngeau cînd procurorul se aşeză la loc, şi numeroşi ochi plini de ură se aţintiră asupra nefericiţilor deţinuţi.

Fură chemaţi, rînd pe rând, martorii, şi supuşi unui interogatoriu încrucişat, care însă nu dură prea mult. Wilson ştia că aceşti martori nu-i puteau aduce clientului său nimic preţios. Oamenilor le părea rău de bietul Wilson : cariera

lui abia începută, avea să fie grav compromisă de acest proces.

Mai mulţi martori jurară că-1 auziseră pe judele Dris- coll spunînd în discursul lui electoral că gemenii au să-şi regăsească pumnalul pierdut, cînd au să aibe nevoie de el pentru a ucide pe careva. Nu era ceva nou, dar acum vorbele astea aveau un sunet profetic şi lugubru, încât la auzul lor asistenţa fu străbătută de un fior de groază.

Procurorul public se ridică şi spuse că, dintr-o convorbire avută cu judele Driscoll în ultima zi a vieţii acestuia, aflase că avocatul apărării îi adusese o provocare la duel

din partea persoanei acuzate acum de omor, şi că judele refuzase să se bată cu un asasin declarat — „adică, pe cîmpul de onoare“, precizase judele, adăugind însă, în chip semnificativ, că-i va sta la dispoziţie în orice alt loc. Probabil că persoana acuzată acum de omor a fost avertizată că va trebui să ucidă sau să fie ucisă, la prima ocazie cînd îl va întîlni pe judele Driscoll. Dacă avocatul apărării acceptă ca adevărate aceste afirmaţii, el, procurorul, nu-l va mai chema în boxa martorilor. Domnul Wilson răspunse că nu contestă aceste afirmaţii. (Murmure în sală : ,,E din ce în ce mai rău pentru Wilson ! ')

Doamna Pratt declară în mărturia ei că nu auzise nici un ţipăt şi că nu ştia ce anume o făcuse să se trezească, poate doar paşii repezi ce se apropiau de uşa de la intrare. Sărise din pai şi se repezise în vestibul, cu capotul pe ea, şi auzise atunci paşii celor care urcau treptele de la intrare şi care o zbughiseră apoi pe urmele ei, în timp ce alerga spre iatac. în iatac, îl găsise pe împricinat stînd deasupra fratelui ei ucis. (Aici, izbucni în plîns. Senzaţie în rîndu- rile asistenţei.) Persoanele care intraseră pe urmele ei, continuă doamna Pratt, erau domnul Rogers şi domnul Buck- stone.

interogată de Wilson, ea declară că gemenii i-au spus că erau nevinovaţi şi că tocmai se plimbau, cînd un strigăt de ajutor, atît de puternic încît îl auziseră de la mare distanţă, îi făcuse să se repeadă spre casă, unde o rugaseră pe ea şi pe cei doi domni pomeniţi adineauri, să le examineze mîinile şi hainele — ceea ce şi făcură, fără a desco- peri vreo pată de sînge.

Rogers şi Buckstone depuseră mărturie, confirmînd spusele doamnei Pratt..

Pumnalul fu adus in instanţă pentru verificare, odată cu anunţul care-1 descria cu precizie şi oferea o recompensă celui care-1 va găsi ; pumnalul corespundea întocmai acestei descrieri.

Procurorul public puse la punct cîteva detalii mărunte, după care dădu cuvîntul apărării.

Wilson începu prin a spune că avea trei martori, şi anume, domnişoarele Clarkson, care — cu cîteva minute înainte de a se auzi strigătele de ajutor — văzuseră o tînără femeie cu faţa voalată ieşind pe uşa din dos a casei judecătorului Driscoll ; mărturiile acestor domnişoare, laolaltă cu anumite probe concludente asupra cărora îşi va permite să atragă atenţia curţii, o vor convinge că există încă o persoană implicată în omor, dar nedescoperită pînă-n prezent ; după părerea lui, se cuvenea ca tribunalul să-şi suspende lucrările pînă la găsirea acelei persoane, căci altfel ar fi fost nedrept pentru clienţii săi. Şi, fiind tîrziu, Wilson ceru permisiunea de a amina pînă a doua zi dimineaţa interogatoriul celor trei martore.

Mulţimea ieşi din sala tribunalului, depărtîndu-se în grupuri şi perechi aţîţate, care discutau cu vioiciune şi interes despre cele întîmplate în cursul procesului ; fiecare părea să fie bucuros de ziua petrecută în tribunal — numai avocatul, împricinaţii şi bătrîna lor prietenă nu împărtăşeau această satisfacţie. Le lipsea nu doar bucuria, ci şi speranţa.

Despărţindu-se de cei doi gemeni, mătuşa Patsy încercă să le ureze „noapte bună“ pe un ton vesel, dar vocea i se frînse.

Cu toate că se socotea absolut la adăpost, Tom urmărise cu o vagă nelinişte fazele iniţiale ale procesului, fiind sensibil din fire pînă. şi la cele mai neînsemnate motive de alarmă ; dar din clipa cînd slăbiciunea şi şubrezenia poziţiei lui Wilson fură scoase la iveală în faţa tribunalului, re-devenise calm, ba chiar triumfător. Ieşi aşadar din sală, compătimindu-1 pe Wilson. „Domnişoarele Clarkson, îşi spunea el, sarcastic, au văzut cică o femeie necunoscută pe uliţa din dos ! Pe *ASTA* se bizuie dumnealui ! I-aş acorda un secol, ba chiar şi două, ca s-o găsească. O femeie care nu mai există, şi ale cărei straie femeieşti au fost arse, cenuşa lor

fiind azvîrlită în cele patru vînturi — da, da, sigur c-o s-o găsească !“

Gîndul acesta îl făcu să admire, pentru a suta oară, ingenioasele stratageme prin care se asigurase că nu va fi dat în vileag, sau măcar bănuit.

„Aproape întotdeauna în asemenea cazuri, există cîte un detaliu sau două la care nu te-ai gîndit, vreo mică urmă lăsată din neatenţie, şi care duce la demascare ; în cazul de faţă, însă, n-a rămas nici un fel de urmă. La fel cum o pasăre care zboară noaptea-n văzduh, nu lasă în urma ei nimic, nici o dîră. Doar un om care-ar fi în stare să dibuie pasărea aceea pe întuneric, urmărind-o în zbor, ar putea să-mi găsească urma şi să-l prindă astfel pe asasinul judecătorului. Şi cînd mă gîndesc că misiunea asta i-a revenit taman lui Wilson Zevzecul, nu altcuiva, mi se face milă de el ! O să mă amuz grozav văzîndii-1 cum bîjbîie în căutarea acelei femei inexistente, cînd făptaşul real se află tot timpul sub nasul lui !“

Cu cît se gîndea mai mult, cu atît mai hazlie îi apărea întreaga situaţie. în cele din urmă îşi spuse : „O să-i pomenesc mereu de femeia aceea. De cîte ori o să mă nimeresc lingă el, o să-l întreb, cu candoarea afectuoasă care-1 irita atîta cînd îl întrebam cum îi mai merge cu avocatura : *I-ai dat de urmă, Zevzecule ?»“

îi venea să rîdă, dar nu se făcea, fiindcă erau destui oameni în preajmă, iar el purta, chipurile, doliu după un- chiu-său. Se hotărî, totuşi, să-şi îngăduie chiar în noaptea aceea distracţia de a-1 privi pe Wilson frămîntîndu-se din pricina procesului, şi de a-1 scoate din sărite cu cîte un cuvînt de simpatie şi compătimire.

Wilson renunţă să cineze, căci îi trecuse pofta de mîn- care. Scoţînd din colecţie toate amprentele digitale ale fetelor şi femeilor, le cercetă cu un aer posac, vreme de o oră sau chiaf mai mult : încerca

să se convingă că amprentele acelei fete misterioase existau undeva, şi că trecuseră neobservate pînă atunci. Dar în zadar. îşi trase înapoi jilţul şi, încleştîndu-şi mîinile deasupra capului, se lăsă pradă gîndurilor.

La vreo oră după căderea întunericului, îşi făcu apariţia Tom Driscoll, care-i spuse, rîzînd, în timp ce se aşeza pe un scaun :

— Va să zică ne-am întors la distracţiile din vremea cînd nu ne băga nimeni în seamă şi n-aveam ce face ?

Şi apucînd o lamelă, o ridică în lumină, ca s-o privească.

— Hai, bătrîne, vino-ţi în fire, n-are nici un rost să-ţi pierzi cumpătul şi să te-ntorci la joaca asta de copii, numai din pricină că pata asta îţi întunecă soarele nou-nouţ şi strălucitor. O să treacă, şi-o să-ţi fie iar bine !

Lăsă jos lamela şi adăugă :

— Credeai că poţi cîştiga mereu ?

— A, nu, oftă Wilson, nu mă aşteptam la aşa ceva, dar nu pot crede că Luigi ţi-a omorît unchiul, şi mi se rupe inima de mila lui. Ai simţi la fel, Tom, dacă n-ai fi atît de pornit împotriva celor doi gemeni.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti, replică Tom, întunecîn- du-se la faţă, căci îşi amintise de bătaia primită. Avînd în vedere felul cum m-a tratat în noaptea aceea geamănul cel negricios, nu le datorez nici un pic de bunăvoinţă. Pornit sau nu contra lor, nu-mi sînt deloc pe plac, Zevzecule, şi n-o să mă găseşti printre cei care vor plînge la moartea lor, atît de meritată.

Deodată, exclamă, apucînd o altă lamelă :

— Ia te uită ! Asta poartă numele lui Roxy ! Ai cumva de gînd să împodobeşti palatele regale chiar şi cu amprentele unor labe de negri ? Potrivit datei scrise aici, eu aveam şapte luni în momentul cînd ai luat amprentele astea, iar Roxy mă creştea, pe mine şi pe copilaşul ei negru. Văd o linie de-a curmezişul amprentei degetului ei mare. Ce mai e şi asta ?

Şi Tom îi întinse lui Wilson lamela.

13 — Wilson Zevzecul

■— E ceva destul de obişnuit, îi răspunse Wilson, obosit, îndeobşte cicatricea unei tăieturi sau a unei zgîrîieturi.

Şi. ridicînd spre lampă lamela, o privi cu nepăsare. Deodată, tot sîngele păru să i se scurgă din obraji, mina începu să-i tremure, iar ochii i se aţintiră asupra lamelei, sticloşi ca ai unui cadavru.

— Dumnezeule ! exclamă Tom. Ce-i cu dumneata, Wilson ? Nu cumva leşini ?

Şi se repezi să-i aducă un pahar cu apă. dar Wilson se trase înapoi, scuturat de-un fior.

— Nu, nu ! Ia-1 de aici ! murmură el, tremurînd tot.

Pieptul îi sălta, iar capul i se bălăbănea mereu, ca al
ţinui om năucit de o lovitură.

— O să mă simt mai bine cînd o să mă bag în pat, spuse în cele din urmă. A fost o zi grea pentru mine, m-am obosit peste măsură, da, de fapt nu doar azi, ci multe zile în şir.

— Atunci, te las să te odihneşti. Noapte bună, bătrîne !

Dar, înainte de a pleca, Tom nu se putu opri să-i mai
arunce o vorbă usturătoare : •

— N-o lua aşa în tragic. Nu poţi cîştiga de fiecare dată. Lasă, c-o să vină vremea să spînzuri pe careva !

Wilson îşi spuse în gînd :

„Zău că-mi pare rău că trebuie să încep cu tine, măcar că eşti o jigodie nenorocită !“

După ce bău un pahar cu whisky rece, se puse din nou pe treabă. Nu compară noile amprente lăsate fără voia lui de Tom pe lamela Roxanei, cu acelea lăsate pe minerul pumnalului — nu era

nevoie s-o facă (ajungea că le privise, cu ochiul lui experimentat) ; se ocupă de cu totul altceva, şoptindu-şi din cînd în cînd : „Mare neghiob am fost ! Musai să mă gîndesc la o *FATĂ,* dar un bărbat în straie de fată nu mi-a trecut niciodată prin minte !“

După ce scoase lamela cu amprentele degetelor lui Tom la vîrsta de doisprezece ani, scoase şi lamela cu amprentele lăsate pe cînd era un prunc în vîrstă de şapte luni ; puse aceste două lamele alături de lamela cu urmele proaspete, lăsate în neştire de Tom.

— Acum, seria e completă, îşi spuse Wilson cu satisfacţie şi se aşeză să cerceteze amprentele.

Dai’ bucuria lui nu ţinu mult. Privind îndelung cele trei lamele, rămase perplex.

— Nu pricep nimic ! bombăni el, punîndu-le jos. La naiba ! amprentele pruncului nu se potrivesc cu celelalte !

Se plimbă vreun ceas prin încăpere, meditînd la această enigmă, apoi scoase la vedere alte două lamele.

Se aşeză şi le cercetă cu luare-aminte un timp, spunîn- du-şi mereu :

— Degeaba, nu pot pricepe. Nu se potrivesc, şi totuşi pot să jur că numele şi datele sînt corecte, aşa că *AR TREBUI* să se potrivească. în viaţa mea n-am pus o etichetă greşită pe vreo lamelă. Aici se ascunde o taină nemaipomenită !

Era frînt de oboseală, mintea începuse să i se înceţoşeze. Trebuia să doarmă ca să-şi împrospăteze puterile şi să vadă ce-i de făcut cu această enigmă. Dormi cam o oră, un somn agitat şi chinuit, din care se trezi buimac.

„Ce-a fost visul ăsta ? se întrebă, încercând să şi-l amintească. Ce-a fost visul ăsta, care parcă mi-ar fi dezlegat taina...“

Sări în mijlocul încăperii, lăsîndu-şi neterminată fraza şi se repezi să aprindă lampa. După ce aruncă o privire grăbită lamelelor, exclamă :

„Asta e ! Dumnezeule, ce revelaţie ! Şi nimeni n-a bănuit nimic, timp de douăzeci şi trei de ani !“

CAPITOLUL 21

„Pe pămînt nu-i de nici un folos. S-ar cuveni să stea sub pămînt, ca să inspire ver- zele.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„1 aprilie : Ziua cînd ni se aminteşte ce sîn- tem în celelalte trei sute şi şaizeci şi patru“.

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Wilson se îmbrăcă la repezeală şi se phse pe treabă, sub mare presiune. Se trezise de-a binelea. Orice urmă de oboseală fusese alungată de marea şi înviorătoarea lui descoperire. După ce făcu nişte copii exacte şi amănunţite ale unui număr de amprente, le mări de zece ori, cu ajutorul pantagrafului. Pe aceste reproduceri mărite, făcute pe coli de carton alb, se apucă să întărească şi să sublinieze cu cerneală fiecare din liniile labirintului de spirale, curbe sau bucle care alcătuiau „desenul“ unei amprente. Pentru un ochi neavizat, toate amprentele lăsate de degetele omeneşti pe lamelele astea de sticlă arătau cam la fel ; reproduse însă la o scară de zece la unu, ele semănau cu fibrele unui copac tăiat de-a curmezişul cu ferăstrăul, încît chiar şi ochiul cel mai tocit putea vedea dintr-o privire, şi de la o distanţă de cîţiva paşi, că nici un „desen“ nu semăna cu altul. Cînd Wilson îşi sfîrşi treaba anevoioasă şi fastidioasă, îşi rîndui rezultatele într-o ordine ascendentă, apoi adăugă mai multe reproduceri mărite la pantagraf, pe care le făcuse sporadic, de-a lungul anilor.

Noaptea trecuse, iar soarele răsărise demult. Pe la orele nouă. după ce înfulecă la repezeală ceva, Wilson porni spre tribunal. Cu douăsprezece

minute mai tîrziu, se afla la locul lui, cu colecţia lui de amprente.

Tom Driscoll le zări şi, înghiontindu-şi vecinul, îi şopti :

— Zevzecul e un adevărat geniu al afacerilor : de vreme ce nu-i în stare să cîştige procesul, crede că trebuie să profite măcar de ocazia de a-şi face reclamă, pe gratis, pentru podoabele iui aristocratice.

Wilson fu informat că martorii lui vor sosi în curînd, dar se ridică pentru a spune că nu le va folosi, probabil, mărturia. (In sală se auziră rîsete : „E clar că dă bir cu fugiţii ! S-a lăsat păgubaş !“)

— Am o altă mărturie, una mult mai bună ! adăugă
Wilson.

(Vorbele acestea treziră interes şi stîrniră murmure de uimire, dar şi de dezamăgire).

— Dacă am aerul că mă năpustesc în ultimul moment asupra tribunalului cu această mărturie, o fac cu scuza că am descoperit existenţa ei abia noaptea trecută, foarte tîr- ziu. şi că de atunci încoace, pînă acum vreo jumătate de ceas, am fost ocupat cu examinarea şi clasarea documentelor. Vi le voi oferi de îndată, dar aş dori mai întîi să spun cîteva cuvinte. Onorată instanţă, afirmaţia principală, formulată în'chipul cel mai stăruitor, cel mai viguros şi, aş putea spune, cel mai agresiv şi mai sfidător de către acuzare, este aceasta : că persoana a cărei mînă a lăsat amprentele acelea însîngerate pe minerul pumnalului indian, ar fi însăşi persoana care a săvîrşit crima.

Wilson făcu o pauză de cîteva clipe, pentru a sublinia şi mai mult importanţa cuvintelor pe care avea să le rostească, pe un ton foarte calm :

— *Acceptăm această afirmaţie.*

Sala păru electrizată. Nimeni nu se aşteptase la o asemenea recunoaştere. Un murmur de uimire se stîrni în sală, şi unii îşi dădură cu părerea că avocatul, prea surmenat, îşi pierduse minţile. Pînă şi experimentatul judecător, deprins cu capcanele juridice şi cu tunurile camuflate ale procedurii penale, avu impresia că nu auzise bine, aşa că-1 întrebă pe avocat ce anume spusese. Pe faţa impasibilă a
Sui Howard nu se citea nimic, dar părea să-şi fi pierdut şi el cumpătul şi placiditatea.

Wilson îşi continuă pledoaria :

— Nu numai că acceptăm afirmaţia aceea, dar o salutăm şi subscriem pe deplin la ea. Lăsînd deocamdată această chestiune, ne vom ocupa acum de alte aspecte ale calului, pe care ne propunem să le stabilim cu ajutorul unor probe sigure, urmînd a plasa şi chestiunea cu pricina la locul ce-i revine în întregul lanţ.

Wilson se hotărîse să încerce să umple cu cîteva presupuneri îndrăzneţe golurile din imaginea pe care şi-o făcuse în legătură cu origina şi mobilul crimei — presupuneri ce ar fi putut contribui la o clarificare, dacă s-ar fi dovedit a fi adevărate, şi care n-ar fi adus nici un prejudiciu, în caz contrar.

— După opinia mea, anumite circumstanţe ale cazului judecat de onorata instanţă par să sugereze că omorul a avut un alt mobil decît cel invocat cu atîta stăruinţă de către domnul procuror. Sînt încredinţat că mobilul nu a fost răzbunarea, ci jaful. S-a pretins că prezenţa celor doi fraţi gemeni în fatidica încăpere, curînd după ce li s-a adus la cunoştinţă că unul dintre ei va trebui să aleagă între a lua viaţa judecătorului Driscoll şi a şi-o pierde pe a sa în duel, ar fi un

indiciu clar că instinctul de auto-conservare i-ar fi îndemnat pe clienţii mei să se ducă într- ascuns acolo şi să-l ucidă pe adversarul contelui Luigi, pentru a-1 salva pe acesta. Dacă aşa stau lucrurile, de ce au rămas acolo după săvîrşirea crimei ? Deşi doamna Pratt, trezindu-se abia cu cîteva clipe mai tîrziu, n-a auzit strigătul de ajutor, ea a alergat spre încăperea aceea, unde i-a găsit pe cei doi gemeni, care nu făceau nici un efort ca să scape. Dacă ar fi fost vinovaţi, ar fi trebuit să fugă din casă chiar în clipa cînd dumneaei dădea buzna în încăpere. Dacă ar fi fost minaţi de instinctul lor de auto-conservare să-l ucidă pe acel om neînarmat, n-ar fi trebuit ca acelaşi instinct să se manifeste cu şi mai multă forţă acum ? Ar fi rămas oare vreunul dintre noi acolo ? Să nu ne denigrăm inteligenţa într-o asemenea măsură. S-a pus aici accentul pe faptul că acuzatul a oferit o foarte substanţială recompensă pentru cuţitul cu care a fost săvîrşit omorul ; că nici un hoţ nu s-a prezentat pentru a revendica acea extraordinară recompensă — ceea ce ar constitui o dovadă concludentă că afirmaţia privitoare la furtul cuţitului ar fi mincinoasă ; s-a mai spus că toate aceste detalii, puse în legătură cu memorabilele şi, aparent, profeticele cuvinte rostite de răposat cu privire la pumnalul acela, precum şi descoperirea aceluiaşi pumnal în încăperea fatală, în care, în momentul crimei, nu se afla nimeni altcineva decît proprietarul armei şi fratele său — ar constitui un indestructibil lanţ de probe, stabilind vinovăţia acestor nefericiţi străini. Dar voi declara, sub prestare de jurămînt, că s-a oferit şi pentru *HOŢ* o mare recompensă ; că ea a fost oferită în ascuns, fără nici o publicitate ; şi că acest fapt a fost menţionat în treacăt — sau măcar recunoscut în chip tacit — în împrejurări presupuse a fi sigui'e,

deşi s-ar putea să nu fi fost sigure. S-ar putea ca hoţul să fi fost de faţă el însuşi.

Tom Driscoll, care pînă atunci nu-1 slăbise din ochi pe vorbitor, îşi plecă privirea la auzul acestor cuvinte.

— In acest caz, urmă Wilson, hoţul ar fi trebuit să păstreze pumnalul, neîndrăznind să-l ofere spre vînzare sau să-l amaneteze. (In rîndurile publicului din sală, unii scuturară din cap, în semn de admiraţie pentru această „lovitură“ dată de avocat.) Voi dovedi, spre deplina satisfacţie a juriului, că în încăperea judecătorului Driscoll s-a aflat şi o altă persoană, cu cîteva minute înainte de apariţia împricinatului. (Vorbele acestea stîrniră o adevărată senzaţie ; acum, pînă şi cei care încă mai moţăiau îşi ciuliră urechile.) Dacă se va socoti necesar, voi dovedi cu ajutorul domnişoarelor Clarkson că au întîlnit o persoană — aparent o femeie cu voal, care tocmai ieşise pe uşa din dos, cu cîteva minute după strigătele de ajutor. Persoana aceea nu era o femeie, ci un bărbat deghizat în straie femeieşti. (Din nou senzaţie, tn clipa cînd lansă această presupunere, Wilson îl privi ţintă pe Tom. pentru a vedea ce efect are asupra lui. ..L-am nimerit în plin", îşi spuse el, satisfăcut.) Scopul urmărit de acea persoană nu era omorul, ci jaful. E adevărat că seiful nu era deschis, dar pe masă se afla o casetă de tablă, conţinînd trei mii de dolari. E uşor de presupus că hoţul era ascuns în casă, că ştia de existenţa acelei casete şi de obiceiul proprietarului ei de a-şi număra banii şi de a-şi încheia socotelile în fiece noapte — dacă avea cumva acest obicei, ceea ce, fireşte, nu afirm cu certitudine. Hoţul a încercat să ia caseta in timp ce posesorul ei dormea, dar a făcut zgomot şi a fost prins, aşa că a trebuit să_ facă uz de pumnal

pentru a scăpa ; el a fugit fără a-şi lua prada, deoarece a auzit nişte paşi apropiindu-se. Am terminat cu ipoteza mea şi voi trece la probele pe care îmi propun să vi le înfăţişez pentru a-i dovedi temeinicia.

Şi Wilson scoase la iveală o parte din lamelele lui de sticlă. Cînd oamenii recunoscură aceste obiecte familiare, care le aminteau de vechea şi copilăroasa lui manie, feţele lor îşi pierdură expresia de încordare şi de aţîţare morbidă ; întreaga sală izbucni în hohote de rîs, şi însuşi Tom păru să ia parte la veselia generală. Wilson, însă, nu se arătă deloc descumpănit. După ce-şi rîndui „arhiva“ pe masa din faţa lui, spuse :

— Rog onorata instanţă să-mi îngăduie a da cîteva explicaţii în legătură cu unele probe pe care le voi aduce, şi pe care vă voi cere să-mi permiteţi a le verifica, sub jură- mînt, în boxa martorilor. Fiece om poartă cu sine, din leagăn pînă-n mormînt, anumite semne fizice care nu-şi schimbă structura, şi prin care poate fi oricînd identificat — fără umbră de îndoială. Aceste semne sînt iscălitura lui, autograful lui fiziologic ca să zic aşa, un autograf cu neputinţă de contrafăcut; omul nu poate deghiza sau *ASCUNDE* acest autograf, care nu devine ilizibil cu trecerea timpului. Iscălitura aceasta nu e faţa lui — care poate deveni de nerecunoscut, cînd îmbătrâneşte ; nu e nici părul lui, care poate să-i cadă ; nu e nici statura lui, care se poate regăsi şi la alţii ; nu e nici silueta lui, de asemenea uşor de regăsit şi la alţii, pe cînd iscălitura despre care vorbesc îi aparţine exclusiv fiecărui om în parte, nu există nici un duplicat al ei în întreaga populaţie a globului pămîntesc ! (Din nou senzaţie în sală !) Acest autograf constă din liniile şi încreţiturile delicate pe care Natura le înscrie în palmele mîinilor şi-n tălpile picioarelor.

Acei dintre voi care aveţi privirea ageră, dacă vă veţi uita atent la buricele degetelor voastre veţi observa că aceste linii fine se împletesc strîns, aidoma acelora care indică pe hărţi marginile oceanelor, şi că ele formează diverse desene clar conturate, ca de pildă, arcuri, cercuri, curbe lungi, spirale etc. — desene ce diferă de la un deget la altul. (Toţi cei prezenţi îşi ridicară mîinile în lumină şi, lăsîndu-şi capetele pe umeri, începură să-şi examineze atent buricele degetelor. „Aşa e ! exclamară unii. N-am mai băgat de seamă pînă-acum !“) Desenele de pe mîna dreaptă nu sînt la fel cu acelea de pe mîna stingă. („Da, aşa e !“) Desenele de pe degetele fiecăruia dintre voi diferă de cele de pe degetele vecinului. (Oamenii începură să-şi compare degetele — pînă şi judecătorul şi juraţii păreau absorbiţi de această ciudată îndeletnicire.) Desenele de pe degetele mîinii drepte ale unui geamăn nu sînt la fel cu desenele de pe degetele mîinii lui stingi. Desenele de pe degetele unui geamăn nu sînt identice cu acelea ale fratelui său geamăn — domnii juraţi vor constata că desenele de pe buricele degetelor împricinatului nu se abat de la această regulă. (Mîinile celor doi gemeni fură numaidecît examinate.) Aţi auzit adeseori vorbindu-se de cazurile unor gemeni într-atît de asemănători, încît, atunci cînd erau îmbrăcaţi la fel, nici măcar părinţii lor nu-i puteau deosebi. Şi totuşi, nu a existat niciodată pe pămînt vreun geamăn care să fie lipsit, din leagăn pînă-n mormînt, de acest misterios şi minunat autograf din născare, prin care poate fi identificat fără greş. Din clipa cînd luaţi cunoştinţă de acest autograf al unui frate geamăn, celălalt frate nu vă poate înşela, dîndu-se drept primul.

Wilson rămase tăcut cîteva clipe. Neatenţia

moare repede cînd un orator recurge la o asemenea pauză : ea reprezintă un fel de avertisment dat sălii, că urmează ceva important. Toate palmele şi degetele fură lăsate în jos, toate spinările se îndreptară, toate capetele se înălţară, toţi ochii se aţintiră asupra lui Wilson. Acesta mai aşteptă cîteva clipe, ca să îngăduie pauzei să-şi desăvîrşească efectul miraculos asupra sălii ; apoi, cînd putu să audă, prin liniştea adîncă, ticăitul ornicului din perete, întinse mina şi, apucînd de tăiş pumnalul indian, îl ridică în aer, pentru ca toţi să poată vedea petele de sînge de pe mîneru-i de fildeş.

— Pe acest miner, rosti el cu o voce egală, stă scris autograful ucigaşului — scris cu sîngele bătrînului neajutorat şi nevinovat, care vă iubea şi pe care-1 îndrăgeaţi cu toţii ! Pe întreg pămîntul există un singur om a cărui mînă poate lăsa această amprentă sîngerie (âici, Wilson făcu o mică pauză, ridicîndu-şi privirea spre ornicul care-şi mişca pendulul încolo şi-ncoace), iar eu vă asigur că vi-1 voi arăta pe acel om, în această sală, înainte ca ornicul să bată de amiază, aşa să-mi ajute Dumnezeu !

Uluită, buimăcită, nemaiştiind ce face, sala se ridică în picioare, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-l vadă pe asasin apărînd în prag, şi începu să murmure, de parcă s-ar fi stîrnit un vînt, din senin.

— Linişte ! Aşezaţi-vă ! exclamă şeriful.

Oamenii se supuseră şi se făcu din nou tăcere. Wilson aruncă o privire spre Tom, spunîndu-şi : „Acum dă semne de nelinişte. Pînă şi oamenii care-1 dispreţuiesc îi plîng de milă ; îşi închipuie că unui tînăr care şi-a pierdut binefăcătorul într-o împrejurare atît de cumplită, trebuie*să-i fie tare greu să audă asemenea lucruri — şi nu âe înşeală.“

— Timp de peste douăzeci de ani, continuă el, m-am amuzat colecţionînd aceste iscălituri ciudate în tîrguşorul dumneavoastră, în care eram osîndit la inactivitate. Posed sute şi sute de asemenea iscălituri în locuinţa mea. Fiecare poartă o etichetă cu numele şi data respectivă — etichetă pusă nu a doua zi, sau măcar cu o oră mai tîrziu, ci chiar în momentul cînd era luată amprenta. Cînd voi intra în boxa martorilor, voi repeta sub jurămînt lucrurile pe care le afirm acum. Posed amprentele judecătorilor, ale şerifului, ale fiecărui jurat. Nu cred că există în această sală vreo persoană, albă sau neagră, a cărei semnătură natală să nu o pot scoate la vedere, şi nimeni nu-i în stare să se deghizeze în aşa fel incit să nu-l pot depista dintr-o mulţime de semeni şi identifica fără greş prin mîinile sale. Aş putea s-o fac chiar dacă persoana respectivă şi eu însumi am ajunge să trăim o sută de ani ! (Publicul era din ce în ce mai aţîţat). Am cercetat atît de mult unele din aceste semnături, incit am ajuns să le cunosc la fel de bine cum cunoaşte un casier de bancă iscălitura celui mai vechi client al său. Mă voi întoarce cu spatele şi vă voi ruga pe cîţiva, dintre dumneavoastră să fiţi atît de buni şi să vă treceţi degetele prin păr, apoi să le apăsaţi pe unul din geamurile ferestrei de lingă juriu. O dată cu dumneavoastră, să-şi lase amprentele şi cei doi împricinaţi. Şi vă mai rog ca tot dumneavoastră să vă lăsaţi amprentele pe un alt geam, laolaltă cu amprentele acuzaţilor, dar nu în acelaşi raport sau în aceeaşi ordine ca pe primul geam, deoarece există o şansă ca o persoană Ia un milion să ghicească din întîmplare, o *DATĂ,* amprentele cuiva, iar eu aş dori să fiu pus de două ori la încercare.

Şi, întorcîndu-se cu spatele, aşteptă pînă cînd

cele două geamuri fură acoperite cu desenele ovale ale unor amprente fine, vizibile doar celor care le-ar fi privit pe un fundal întunecos, bunăoară frunzişul unui copac. Apoi, la cererea •oamenilor, Wilson merse la fereastră, cercetă amprentele şi spuse :

— Aceasta e mina dreaptă a contelui Luigi ; cu trei semnături mai jos, e mina lui stingă. Aici e mina dreaptă a contelui Angelo ; ceva mai jos, mina lui stingă. Şi acum. să trecem la celălalt geam : aici sînt amprentele contelui Luigi, iar acolo cele ale fratelui său. Corect ?

Răspunsul fu o rafală de aplauze.

— E un adevărat miracol ! exclamă preşedintele tribunalului.

Wilson se întoarse la fereastră şi spuse, arătînd cu degetul :

— Aceasta e semnătura domnului judecător Robinson. (Aplauze.) Aceasta e semnătura sergentului Blake. (Aplauze.) Aici, aveţi semnătura lui John Mason, membru al juriului. (Aplauze.) Aici, semnătura şerifului. (Aplauze.) Nu-i pot numi pe ceilalţi, dar posed amprentele lor la mine acasă, cu numele şi datele respective şi i-aş putea identifica pe toţi cu ajutorul colecţiei mele de amprente.

Şi spunînd acestea, Wilson se întoarse la locul lui, într-o furtună de aplauze, căreia îi puse capăt şeriful. Tot el îi sili pe oameni să se aşeze, fiindcă se ridicaseră în picioare, dornici, fireşte, să vadă minunea. Preşedintele, juraţii, şeriful şi toţi ceilalţi fuseseră prea absorbiţi de spectacolul oferit de Wilson, pentru a mai fi atenţi la altceva.

•— Şi acum, urmă Wilson, am aici autografele natale a doi copii, mărite de zece ori faţă de original cu ajutorul pantagrafului, astfel îneît

oricine poate vedea dintr-o singură ochire deosebirile. îi vom numi pe aceşti copii „A“ şi ,,B". Iată amprentele digitale ale lui „A“, luate cînd avea cinci luni. Iată-le din nou, luate la vîrsta de şapte luni. (Tom tresări !) După cum vedeţi, sînt la fel. Iată acum amprentele lui ,.B'!, cînd avea cinci luni, şi apoi şapte luni. Şi ele sînt identice, dar au un desen destul de diferit faţă de desenul din amprentele lui „A“, după cum puteţi observa. Mă voi mai referi în curînd la ele, dar deocamdată să ie întoarcem pe cealaltă faţă. Aveţi aici, mărite de zece ori, autografele celor două persoane acuzate de uciderea judecătorului Driscoll. Am făcut aceste copii la pantagraf ieri noapte şi voi jura că spun adevărul. Rog pe domnii juraţi
să compare aceste amprente cu amprentele digirare lăsate de împricinaţi pe geamurile ferestrei, pentru a comunica instanţei dacă ele sînt sau nu aceleaşi.

Şi Wilson îi întinse primului jurat o lupă puternică.

Juraţii apucară pe rind lupa şi cartonul şi făcură comparaţia cerută.

Apoi primul jurat îi comunică preşedintelui tribunalului :

— Excelenţă, sîntem cu toţii de acord că amprentele sînt identice.

Wilson i se adresă din nou primului jurat :

— Vă rog să întoarceţi cu faţa în jos cartonul acesta, şi să-l luaţi pe cel pe care vi-1 dau acum, pentru a compara, la lupă, semnătura de pe el cu semnătura fatală de pe minerul pumnalului, şi a comunica apoi instanţei constatările dumneavoastră.

Membrii juriului cercetară cu luare-aminte şi raportară :

— Excelenţă, ele sînt perfect identice.

Wilson se întoarse cu faţa spre procuror şi spuse, pe un **ton** grav, **în** care se desluşea limpede un avertisment :

— Onorată instanţă, acuzarea a afirmat, cu tărie şi în chip stăruitor, că amprentele pătate de sînge de pe minerul pumnalului ar fi fost lăsate de asasinul judecătorului Dris- coll. M-aţi auzit acceptînd această afirmaţie, ba chiar sa- lutînd-o. Comparaţi amprentele digitale ale acuzatului cu amprentele lăsate de asasin şi raportaţi, adăugă el adresîn- du-se juraţilor.

Aceştia trecură la examinarea amprentelor. In sala tribunalului se aşternu o tăcere mormîntală, în aşteptarea rezultatului ; iar cînd, în cele din urmă juraţii rostiră : *„NICI MĂCAR NU SEAMĂNĂ“*, se auzi un ropot de aplauze şi întreaga sală se ridică în picioare. Cu chiu cu vai izbuti şeriful să restabilească ordinea, cu ajutorul oamenilor săi. Tom îşi schimba mereu poziţia, dar nu reuşea să-şi găsească locul. Cînd Wilson văzu că sala a redevenit atentă,

rosti cu gravitate, arătînd cu degetul spre cei doi gemeni :

— Oamenii aceştia sînt nevinovaţi. Nu mai am nici **o** treabă cu ei. (Sala începu din nou să aplaude, dar forţele de ordine o readuseră la tăcere.) Acum vom încerca să-l găsim pe vinovat. (Ochii lui Tom ieşiseră din orbite. -«Da, îşi spuneau oamenii, sărmanul de el a avut o zi foarte grea !») Să ne întoarcem la autografele din pruncie ale lui *.,A*[IL] şi ,.B[:t]. îi rog pe domnii juraţi să examineze aceste copii mărite după amprentele lui „A" de la vîrsta de cinci şi, respectiv, şapte luni. Corespund ele ?

— Perfect ! răspunse primul jurat.

— Examinaţi acum această copie pantagrafiată după amprentele luate la vîrsta de opt luni şi

marcată de asemenea cu litera „A“. Corespunde ea cu celelalte două ?

Răspunsul fu rostit cu uimire :

— Nu, există o mare deosebire între ele !

— Aveţi dreptate. Luaţi acum aceste două copii mărite după autografele lui „B“ la vîrsta de cinci şi, respectiv, şapte luni. Corespund ?

— Perfect.

— Luaţi şi această a treia copie mărită, după autograful lui „B“ la vîrsta de opt luni. Seamănă ea cu celelalte două ?

— Nicidecum !

— Ştiţi cum se explică aceste deosebiri stranii ? O să vă spun eu cum. Dintr-un motiv necunoscut nouă, dar probabil egoist, cineva i-a schimbat în leagăn pe aceşti copii.

Vorbele lui Wilson stîrniră, bineînţeles, senzaţie. Ro- xana rămase cu gura căscată, dar nu păru tulburată : a ghici schimbarea copiilor în leagăn era una, dar a ghici cine anume făcuse această schimbare, era cu totul altceva. Wilson Zevzecul era, fireşte, în stare de multe lucruri, dar nu şi să facă minuni. Roxy se simţea la adăpost, aşa că zîmbi în sinea ei.

— Intre vîrsta de şapte luni şi vîrsta de opt luni, urmă Wilson, copiii aceştia au fost schimbaţi unul cu celălalt în leagăn.

Şi adăugă' după una din pauzele pe care le făcea de obicei, pentru a-şi pregăti efectul :

— Iar persoana care i-a schimbat se află in această sală !

Roxy simţi că inima încetează să-i bată. Oamenii, parcă electrizaţi, se ridicară în picioare, ca şi cum ar fi vrut să vadă persoana. Tom rămăsese fără vlagă, ca un om din care viaţa se scurge încet.

— „A‘‘ a fost pus în locul lui „B‘‘, urmă Wilson.

„B" a fost transferat la bucătărie şi a devenit un sclav negru. (Senzaţie, strigăte mînioase.) Dar el vi se va înfăţişa peste un sfert de oră ca un om alb şi liber ! (Ropote de aplauze, curmate de oamenii şerifului.) De la vîrsta de şapte luni şi pînă astăzi, „A“ a fost un uzurpator ; în colecţia mea de amprente, el apare sub numele de „B“. Iată o copie mărită după amprentele lui la vîrsta de doisprezece ani. Compa- raţi-le cu iscălitura asasinului de pe minerul pumnalului. Se potrivesc ?

Primul jurat răspunse :

— *întocmai !*

Wilson spuse, pe un ton solemn :

— Ucigaşul prietenului meu şi al dumneavoastră — generosul şi inimosul York Driscoll — se află în mijlocul nostru. Valet de Chambre, sclav negru, purtînd falsul nume de Thomas â Becket Driscoll, lasă-ţi pe geam amprentele digitale care te vor duce în ştreang !

Tom îşi întoarse spre Wilson faţa pămîntie, care cerşea îndurare şi, mişcîndu-şi neputincios buzele livide,'se prăbuşi fără vlagă pe podea.

Wilson rupse tăcerea sălii îngrozite, cu cuvintele :

— A mărturisit. Nu mai e nevoie de altceva.

Roxy se lăsă în genunchi, îşi acoperi faţa cu palmele şi bîigui, printre suspine :

— Dumnezeu milostivească-se de păcătoasa de mine !

Orologiul bătu ora douăsprezece.

Preşedintele tribunalului suspendă şedinţa. Noul deţinut, cu cătuşe la mîini, fu evacuat.

ÎNCHEIERE

„Adesea un om care nu-i în stare să mintă, îşi închipuie că-i cel mai în măsură să aprecieze valoarea unei minciuni.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

„12 octombrie. Descoperirea. E minunat că a fost descoperită America, dar şi mai minunat ar fi fost să nu fie.“

Calendarul lui Wilson Zevzecul

Cetăţenii tîrguşorului rămaseră treji toată noaptea, pentru a discuta despre uimitoarele întîmplări din ajun şi a emite presupuneri în legătură cu data procesului lui Tom. Rînd pe rînd, ei se perindau la locuinţa lui Wilson pentru a-i cînta o serenadă şi a-i cere să vorbească — iar cînd el consimţea, răguşeau de atîta entuziasm, fiindcă toate vorbele lui deveniseră de aur, toate erau admirabile. Lunga lui luptă cu ghinionul şi prejudecăţile luase sfîrşit ; era un om făcut, pentru totdeauna.

Şi în timp ce cîte o ceată de entuziaşti gălăgioşi se depărta de locuinţa lui, se găsea vreun cetăţean să-şi ridice glasul pentru a spune :

— Tocmai acesta e omul pe care noi toţi l-am poreclit „Zevzecul“ vreme de peste douăzeci de ani ! A demisionat din acest post, prieteni!

— Da, dar postul n-a rămas vacant : îl ocupăm noi înşine !

Cei doi gemeni, pe deplin reabilitaţi, deveniseră nişte eroi de roman. Dar, sătui de aventurile lor în vest, ei plecară numaidecît în Europa.

Roxy era distrusă. Tînărul pe care-1 osîndise la douăzeci şi trei de ani de sclavie continuă să-i plătească pensia lunară de treizeci şi cinci de dolari, pe care-o căpătase de la falsul moştenitor, dar inima ei era prea zdrobită pentru a se putea lecui cu ajutorul banilor ; ochii îi erau stinşi, ţinuta marţială îi părăsise trupul, iar rîsul încetă să i se mai audă. Nu-şi mai găsea mîngîiere decît în biserică.

Adevăratul moştenitor se pomeni dintr-odată bogat şi liber, dar într-o situaţie cît se poate de penibilă. Nu ştia carte, şi vorbea în cel mai vulgar dialect negru. Ţinuta, gesturile, atitudinile, felul cum rîdea — toate erau vulgare şi necioplite ; manierele lui erau cele ale unui sclav. Banii şi îmbrăcămintea elegantă nu puteau remedia sau acoperi aceste cusururi, ci dimpotrivă le scoteau şi mai mult în relief, un relief patetic. Bietul băiat nu putea îndura spaimele ce-1 năpădeau în saloanele albilor, şi nu se simţea liniştit şi la largul lui decît în bucătărie. Strana familiei era un chin pentru el, şi totuşi nu putea intra în „galeria negrilor“ — acest liman de linişte îi era interzis pentru totdeauna. Dar nu putem să-i urmărim soarta ciudată — ar fi o poveste prea lungă.

. Falsul moştenitor făcu mărturisiri complete şi fu condamnat la închisoare pe viaţă. Se ivi însă o complicaţie. Proprietăţile lăsate de Percy Driscoll se aflau într-o stare atît de jalnică la moartea lui, încît creditorii nu-şi putură scoate decît şaizeci la sută din datorii prin punerea lor în vînzare. Creditorii se plîngeau însă că, întrucît printr-o eroare de care *EI* nu erau vinovaţi, falsul moştenitor nu fusese trecut în inventar laolaltă cu restul bunurilor, suferiseră o mare pagubă. Drept

care, afirmau cu îndreptăţire că „Tom“ era proprietatea lor, de opt ani încoace şi că pierduseră şi aşa destul, fiind lipsiţi de serviciile lui în acest

lung răstimp, ca să li se mai ceară să piardă ceva în plus ; dacă el le-ar fi fost predat la timp, l-ar fi vîndut. aşa că „Tom“ n-ar mai fi putut să-l omoare pe judecătorul Dris- coll — de aceea, nu el săvârşise de fapt crima : vinovat era inventarul greşit întocmit. Toată lumea socoti logic acest raţionament ; căci dacă ..Tom“ ar fi fost alb şi liber, ar fi fost fără îndoială drept să fie pedepsit — nu ar fi însemnat pentru nimeni o pierdere ; dar a-1 închide pe un sclav de preţ pentru toată viaţa, asta era altă căciulă.

De îndată ce guvernatorul înţelese situaţia, el îl graţie pe Tom, iar creditorii îl vîndură în josul fluviului.

ACEI GEMENI NEMAIPOMENIŢI

MB

Cine nu se naşte cu talentul de romancier trece prin momente grele cînd încearcă să construiască un roman. O ştiu din proprie experienţă. Respectivul nu are o idee clară despre povestea pe care vrea s-o spună — de fapt, n-are nici o poveste de spus. Nu are în minte decît nişte personaje, vreo cîteva întîmplări, precum şi o localitate. Cunoaşte acele personaje, cunoaşte şi localitatea cu pricina, şi e convins că poate vîrî personajele în întîmplările acelea, pentru a obţine rezultate interesante. Se pune aşadar pe treabă. Ca să scrie un roman ? Nu ! Gîndul acesta îi vine mult mai tîrziu ; la început, omul îşi propune doar să scrie o istorioară, una foarte scurtă, o istorioară de şase pagini. Fiind însă vorba de o istorioară pe care n-o ştie, şi de care nu poate lua cunoştinţă decît ascultînd-o, pe măsură ce ea se desfăşoară, istorioara asta are darul de a se lăţi, mereu şi mereu, pînă ce umple o carte întreagă. O ştiu prea bine, pentru că mi s-a întîmplat şi mie, de atîtea ori !

Şi am mai băgat de seamă ceva, şi anume, că, pe măsură ce istorioara se lungeşte, intenţia

originară (sau tema) tinde să fie desfiinţată, înlocuită fiind de o cu totul altă intenţie. Aşa s-a întîmplat de pildă cu o schiţă pe care începusem s-o scriu pentru o revistă — o schiţă hazlie şi fantastică, despre un prinţ şi un cerşetor : ea a căpătat, din

proprie iniţiativă, un caracter grav şi, în această nouă formă, a crescut pînă la proporţiile unei cărţi. Cam acelaşi lucru s-a întîmplat şi cu Wilson Zevzecul. Am avut destul de mult de furcă cu povestirea aceea, deoarece în cursul scrierii ei s-a transformat cu de la sine putere dintr-o farsă într-o tragedie — o împrejurare cit se poate de penibilă. Dar partea cea mai rea, e că nu era o singură povestire, ci un amestec de două povestiri, care se împiedicau şi se întrerupea« la tot pasul, provocînd la nesfîrşit confuzie şi necazuri. Nu puteam oferi cartea spre publicare, fiindcă mă temeam să nu-i scoată din minţi pe cititori. Nu ştiam ce se-ntîmplă cu ea, fiindcă încă nu observasem că ascundea două povestiri în urzeala ei unică. Mi-au trebuit multe luni de zile pentru a descoperi acest lucru. Am cărat cu mine de cîteva ori manuscrisul de-a lungul Atlanticului, citindu-l şi studiindu-l la bordul vaporului, pînă ce, în cele din urmă, am descoperit unde era buba. Atunci, necazurile au luat sfîrşit : am smuls din rădăcină una din povestiri şi am lăsat-o pe cealaltă — un fel de operaţie cezariană de ordin literar.

Ar dori oare cititonil să afle cîte ceva despre povestirea pe care am dat-o afară ? I s-a vorbit de multe ori despre felul cum lucrează un romancier înnăscut şi experimentat. N-ar fi oare dispus să-mi îngăduie a-i completa cunoştinţele, printr-o imagine asupra felului cum lucrează un cîrpaci ?

Iniţial, povestirea se intitula Acei gemeni nemaipomeniţi. Intenţionam să scriu o povestire foarte scurtă. Văzusem poza unui „monstru“ italian — mai bine zis a doi „monştri“, exhibaţi prin oraşele noastre — o combinaţie de două capete şi patru braţe altoite pe un singur trup şi o singură pereche de picioare, şi mă gîndisem să scriu o povestioară fantastică şi năstruşnică, avînd ca protagonist — sau protagonişti — acest monstru, iar ca protagonistă o domnişoară idioată ; două

cucoane bătrîne şi doi băieţi urîţi

mau să joace roluri mai puţin importante. Am dezvoltat, fireşte, pe larg aceste personaje şi isprăvile tor. Dar povestirea a început să se lăţească, şi s-a tot lăţit aşa, noi şi noi personaje strecurîndu-se in ea şi ocupînd din ce în ce mai mult spaţiu cu conversaţia şi cu problemele lor. Printre ele s-a ivit şi un străin, poreclit Wilson Zevzecul, şi o femeie pe nume Roxana ; la un moment dat, isprăvile acestor doi l-au adus pe primul plan pe un tînăr cu numele de Tom Driscoll, care-şi avea locul undeva în fundalul întunecos al povestirii. Cartea nu era nici pe jumătate terminată, cină aceste trei personaje au preluat aproape în întregime comanda, conducînd povestirea ca pe o întreprindere proprie, deşi n-aveau nici un drept să procedeze astfel, într-o povestire cu care n-aveau nimic de-a face.

Cînd cartea a fost gata şi m-am apucat să o recitesc pentru a vedea ce devenise echipa cu care pornisem la drum — mătuşa Patsy Cooper, mătuşa Betsy Hale, cei doi băieţi şi Rovoena, eroina de categorie uşoară — ia-i de unde nu-s ! Dispăruseră din povestire, intr-un moment sau altul. Le-am căutat urma şi i-am găsit — i-am găsit rătăciţi, uitaţi, nefăcînd nimic şi deveniţi pentru totdeauna nefolositori. O situaţie cit se poate de penibilă. Penibilă în general, şi îndeosebi în cazul Rowenei, deoarece concepusem pentru ea o căsătorie din dragoste, cu unul dintre cei doi gemeni — adusesem povestea asta de dragoste la o temperatură de incendiu, introducînd şi o ceartă destul de dramatică, în care Rowena îşi denunţa în termeni patetici logodnicul pentru că se îmbătase criţă, şi respingea ironic „explicaţiile“ lui, pe care nici nu voia să le audă, preferind să-l

alunge de lîngă dînsa „pentru totdeauna“, cum se în- tîmplă de obicei în romane ; sărăcuţa, stătea şi plîngea, cu inima zdrobită, deoarece descoperise că iubitul ei spusese adevărul şi că nu el, ci celălalt geamăn, cealaltă jumătate a monstrului băuse băutura ce-l ameţise ; jumătatea ei era un adept al prohibiţiei şi nu pusese niciodată în gură vreun strop de băutură ; şi cu toate că fusese beat criţă vreme de trei zile în şir, era cu totul nevinovat; ba chiar, se străduia din răsputeri, cînd era treaz, să-l aducă pe frate-său pe calea cea bună, mai ales că acest frate beţiv nu se îmbăta niciodată, aşa că băutura nu-i pricinuia nici o plăcere. Da, sărăcuţa de dînsa, ajunsese în acest punct, cu biata-i inimă zdrobită, chinuită de marea nedreptate pe care-o săvîrşise contra logodnicului ei !

Nu ştiam ce să fac cu ea. îmi părea rău de ea, se înţelege, dar campania luase sfîrşit, cartea era gata, iar dumneaei rămăsese pe linie moartă şi nu mai puteam s-o împing la loc, nicăieri. Nu puteam, desigur, nici s-o las acolo — n-ar fi avut nici o noimă. După ce-i dădusem atîta importanţă, şi făcusem atîta caz de problemele ei, ar fi fost absolut necesar să dau socoteală cititorului în legătură cu dînsa. M-am tot gîndit cum să fac ca s-o dreg, dar degeaba, în cele din urmă, mi-am dat seama limpede că nu exista decît o ieşire : trebuia pur şi simplu să-i dau brînci afară. Mă durea inima s-o fac, fiindcă după atîta convieţuire ajunsesem s-o îndrăgesc oarecum, măcar că era atît de cretină şi debita atîtea prostii enervante, de un sentimentalism ce-ţi întorcea maţele pe dos. Trebuia totuşi s-o fac. De aceea, după ce am pus deasupra capitolului 17 o remarcă din „Calendarul“ lui Wilson, privind ziua de Patru

Iulie, mi-am început capitolul cu această constatare de ordin statistic :

„Rowena s-a dus după cină în curtea din fund, ca să privească focurile de artificii, şi, căzînd în fîntînă, s-a înecat“.

Suna cam abrupt, dar mă gîndeam că s-ar putea ca cititorul să nu observe, deoarece schimbasem cu totul subiectul. în orice caz, fraza cu pricina o scotea pe Rowena din locul ocupat pînă atunci şi o împiedica să mai stea în drum, ceea ce era esenţialul. Părea un mijloc prompt şi eficace de a plivi nişte personaje blocate complet, şi totodată un mijloc destul de bun pentru eradicarea altora ;

drept care, i-am descoperit şi pe cei doi băieţi, şi am scris că „într-o noapte au ieşit ca să dea cu pietre în motan şi, căzînd în fîntînă, s-au înecat“. După aceea, le-am căutat şi le-am găsit pe mătuşa Patsy Cooper şi mătuşa Betsy Hale, acolo unde se împotmoliseră, şi am scris că „au ieşit intr-o noapte cu gîndul să-i viziteze pe bolnavii din tîrguşor, dar au căzut în fîntînă şi s-au înecat“. Intenţionam să mai înec şi alte cîteva personaje, dar am renunţat, în parte pentru că-mi făceam socoteala că, prea des repetat, pro- cedeul ar putea trezi atenţie, şi poate chiar simpatie pentru respectivele personaje, şi în parte pentru că fîntîna nu era cine ştie ce mare, ca să încapă în ea atîta lume.

Totuşi povestirea nu mă mulţumea. Aveam acum o serie de personaje noi, care deveniseră peste măsură de proeminente, încăpăţînîndu-se să rămînă aşa pînă la sfîrşit; pe de altă parte, în vechea versiune, une\e personaje făceau tărăboi şi se agitau cîtva timp, ca să dispară apoi brusc, căzînd într-un puţ. Exista pe undeva un defect fundamental, pe care trebuia să-l depistez şi să-l înlătur.

Defectul se dovedi a fi cel despre care am pomenit — existenţa a două povestiri într-una singură : o farsă şi o t ragedie. De aceea, am scos farsa şi am lăsat tragedia. Echipa iniţială a rămas, dar numai cu numele, nu ca personaje reale. Proeminenţa lor dispăruse cu desăvîrşire ; nu mai erau vrednice nici măcar să se înece, aşa că am înlăturat acel detaliu. De asemenea, i-am despărţit fizic pe cei doi gemeni, transformîndu-i în două personaje distincte. Acum, nu mai era cazul să poarte nişte nume străine, dar fiindcă ar fi fost prea complicat să înlătur aceste nume, i-am lăsat

botezaţi aşa cum fuseseră, fără să mai dau vreo explicaţie.

CAPITOLUL 1

Cei doi gemeni sînt aduşi în scenă chiar în primul capitol al versiunii originale, al celei fanteziste. Mătuşa Patsy Cooper a primit scrisoarea lor, prin care cei doi solicită să fie acceptaţi ca chiriaşi. Rowena, beată de fericire, o roagă pe maică-sa să dea citire scrisorii.

— Bine, şezi jos şi taci o clipă, nu te mai fîţîi atîta — mă obosești ! Scrisoarea începe aşa : *„STIMATĂ DOAMNĂ...“*

— îmi place cum începe, mămico, ţie nu ? Dovedeşte că-s bine crescuţi.

— Da, am băgat de seamă încă la prima lectură. „Fratele meu şi cu mine, citind din întîmplare anunţul dumneavoastră în ziarul local...“

— Ce frumos sună, nu-i aşa, mămico ?

— Da, aşa mi se pare şi mie... „vă rugăm să ne încredinţaţi camera pe care o oferiţi. Sîntem gemeni, în vîrstă de douăzeci şi patru de ani...“

— Gemeni ! Ce grozav ! Sper că-s chipeşi, sînt sigură că-s chipeşi ! Tu nu speri, mămico ?

— Eu, una, nu-s pretenţioasă. „Italieni de origină...“

— Ce romantic ! Gîndeşte-te, mămico, în

tîrguşorul ăsta n-a călcat pîn-acum picior de italian ! Toată lumea o să dorească să-i vadă, iar ei vor fi *AI NOŞTRI !* Gîndeşte-te !

— „...am trăit multă vreme în diferite ţări europene şi un număr de ani în Statele Unite.“

— O, gîndeşte-te cîte minunăţii or fi văzut, mămico ! , N-ar fi bine să-i ascultăm ce povestesc ?

— Cred că da, da, n-ar fi rău. „Ne numim Luigi şi Angelo Capello“...

— Superb, absolut superb ! Nu ca Jones, Robinson şi alte asemenea nume oribile.

— „Dvs. doriţi un singur chiriaş , dar îngăduiţi-ne, scumpă doamnă, să plătim pentru doi chiriaşi, şi vă asigurăm că nu vă vom incomoda. Vom dormi amîndoi în acelaşi pat. Sîntem obişnuiţi dintotdeauna, şi chiar preferăm să dormim astfel.“ După aia zice c-au să ajungă aici joi.

— Păi, azi e abia marţi ! Nu ştiu zău, mămico, cum o s-aştept pînă-atunci ! Vremea trece atît de încet, iar eu mor de nerăbdare să-i văd ! Care din ei o fi mai înalt, mămico ?

— De unde-aş putea să ştiu, copila mea ? Păi, geme- nii-s de obicei cam de-aceeaşi statură.

— Atunci, spune-mi măcar care din ei crezi că-i mai chipeş ?

— Dumnezeu ştie, eu n-am habar.

— Eu una cred că Angelo — oricum, are numele ăl mai frumos. Nu-i aşa că-i un nume grozav ?

— Da, e destul de frumos. Mi-ar fi amîndoi şi mai simpatici dacă aş şti cum să le pronunţ numele, adică pe italieneşte. Cred că noi, în Missouri, pronunţăm altfel decît ăi din Italia.

— Poate că da. Luigi e ăl care-a scris scrisoarea. De ce crezi că n-a scris-o Angelo ?

— Păi, de unde să ştiu ? Ce importanţă are cine-a scris-o, de vreme ce-a scris-o cineva ?

— Sper că ălălalt nu-i bolnav ! Crezi cumva că-i bolnav, mămico ?

— Pe dracu’, bolnav ! De ce să fie bolnav ?

— A, nu se ştie niciodată. Străinii ăştia, cu asemenea nume, sînt aşa de delicaţi ! Şi fireşte, numele astea nu prea se potrivesc cu clima noastră — nu te poţi aştepta să se potrivească.

(Şi aşa mai departe, la nesfîrşit. Vremea se scurge încet. Vine şi ziua de joi : către miezul nopţii, vaporul soseşte, în toiul unei

furtuni.)

In cele din urmă se auzi o bătaie in uşă, iar nerăbdătoarea familie se repezi s-o deschidă. Doi negri îşi făcură apariţia, fiecare cărînd cîte un cufăr, şi porniră pe scări în sus, spre camera de oaspeţi. Se arătă apoi şi uluitoarea creatură — un om cu două capete şi patru braţe, pe un singur trup, proptit pe două picioare ! *EL* — sau *EI,* după cum doriţi — se înclină ceremonios, dar familia Cooper nu fu în stare să răspundă numaidecît : era paralizată ! în clipa aceea, din spatele grupului se auzi o exclamaţie — „Dumnezeule !“ — urmată de un zgomot de văsărie spartă, iar negresa Nancy rămase cu ochii holbaţi lingă tava cu ceşti de ceai căzută la picioarele ei. Incidentul acesta rupse vraja şi trezi familia. Frumoasele capete ale noului venit se înclinară din nou, iar unul dintre ei rosti cu graţie şi demnitate :

— Doamnă şi domnişoară, vă rog să-mi acordaţi onoarea de a vi-1 prezenta pe fratele meu, contele Luigi Ca- pello (celălalt cap se înclină), precum şi pe mine însumi, contele Angelo. Totodată, vă cerem sincere scuze pentru intîrzierea cu care-am sosit, o întîrziere cu neputinţă de evitat.

Ambele capete se înclinară încă o dată.

Sărmana gazdă izbuti să bîiguie, în culmea zăpăcelii :

— Sînt bucuroasă să vă cunosc, domnule sau domnilor. Cît despre întîrziere, nu face nimic. V-o prezint pe fiică-mea Rowena, domnule, domnilor. Vă rog să poftiţi în salonaş şi să luaţi loc la masă, la o gustare. Sînteţi uzi leoarcă şi trebuie că vă simţiţi prost — amîndoi, adică.

Dar, spre a din ca uşurarea a bătrânei, cei doi refuzară politicos, sub cuvînt că nu vor să mai reţină gazdele, dornice să se ducă la culcare ; apoi se înclinară pe rînd şi, spunind „noapte bună", ciudata apariţie se depărtă, pe urmele frăţiorilor Rowenei, care-i conduseră sus pe scări, cu cîte o luminare în mină.

Văduva Cooper se tîrî pînă-n salonaş şi se prăbuşi, gemînd, într-un jilţ, urmată de Rowena, care-şi pierduse graiul, de uimită ce era. Rămaseră amândouă tăcute în atmosfera zăpuşitoare din salonaş, fără să ia seama la bîzîitul milioanelor de ţînţari, la vuietul furtunii, la răpăitul ploii pe geamuri şi pe acoperiş, la flacăra albă a fulgerelor sau la bubuitul năprasnic al tunetelor ; nu se mai gîndeau la nimic altceva decît la acea minunăţie, la

acea apariţie bizară care dispăruse la fel de brusc precum se ivise ! Nu-şi puteau scoate din minte imaginea acelei făpturi stranii, care, în ciuda vorbelor şi a manierelor ei alese, le zguduise ca un cutremur, cu înfăţişarea-i îngrozitoare. în cele din urmă, văduva spuse, cu voce stinsă, în timp ce trupu-i firav era scuturat de-un fior de gheaţă :

— Uf, ce m-am speriat uitîndu-mă la iadeşul ăla !

Rowena nu-i răspunse. Era încă buimăcită şi nu-şi recăpătase graiul.

Văduva urmă să vorbească, oarecum înciudată acum :

— Cică-s *OBIŞNUIŢI* să doarmă împreună, ba chiar *PREFERĂ !* Şi eu, care-mi ziceam c-o fac ca să nu mă deranjeze ! Şi că-i frumos din partea lor ! Cînd, de fapt, o persoană în situaţia în care e tînărul...

— Mămico, nu începe să te porneşti contra lui. Sînt sigură că-i un suflet bun şi că-i bine intenţionat. Ambele lui feţe o arată.

— Nu-s chiar aşa sigură. Ăl din stingă, vreau să zic ăla care-i pe partea stingă, n-are după părerea mea o faţă la fel de frumoasă ca a lui frate-său.

— Adică a lui Luigi.

— Da, Luigi. în orice caz, ăla oacheş la faţă, ăl de stătea la apus de frate-său, cînd s-au ivit în prag. Pot să jur că se ţinea de şotii şi de tot felul de rele, cînd era copil. Şi că maică-sa izbutea cu greu să pună gheara pe el cînd voia să-l prindă. Dar ăl din dreapta e bun ca pîinea lui Dumnezeu, se vede cît de colo.

— Vorbeşti de Angelo.

— Da. cred că-i Angelo, deşi încă nu-s în stare să-i deosebesc după nume. Oricum, e ăl din dreapta, blondul. Are nişte ochi albaştri, senini, un păr arămiu şi cîrlion- ţat, şi un obraz proaspăt...

— Da, zău, mămico, are o faţă nobilă, o faţă de rege, s-ar putea spune ! şi frumoasă foc ! De fapt, amîndoi sînt frumoşi — ăl oacheş are o faţă ca o cadră ! în tîrgu- şorul ăsta nu găseşti asemenea feţe şi asemenea capete frumoase, nici pomeneală. Şi asemenea mîini — mai ales ale lui Angelo — aşa de fine, aşa de...

— Lasă prostiile, cum ai putea să ştii ale cui mîini sînt ? Doar purtau mănuşi...

— Păi, nu i-am văzut cînd îşi scoteau pălăriile ?

— Asta nu-nseamnă nimic. Ar fi putut foarte bine să scoată fiecare pălăria celuilalt. Nu se putea şti precis. S-a văzut doar o viermuială de braţe ridicate în aer — ai fi zis că-s vreo două duzini, mişcîndu-se toate deodată, de te apuca ameţeala cînd le priveai.

— Pe mine nu m-a apucat nici o ameţeală : pe fiecare umăr sînt cîte două braţe...

— Ia stai niţel. Cîte un braţ de pe fiece umăr e al unuia din cei doi, nu-i aşa ? La ce i-ar folosi unui om să aibă cîte două braţe pe-un umăr ? Fiecare din ei are cîte un braţ pe fiece umăr. Ia să-mi spui tu mie, dacă eşti în stare, cui anume îi aparţine cutare braţ ? Nici măcar *EI NU ŞTIU* — se folosesc pur şi simplu de braţul care le vine la-ndemînă. Sigur că da ! Mai ales cînd sînt grăbiţi şi n-au timp să se gîndească al cui e braţul cu pricina.

Doamna Patsy Cooper părea să fi găsit argumentul cel mai bun, aşa că fiica ei abandonă lupta. Peste cîteva clipe, văduva se ridică din jilţ şi spuse, căscînd :

— Sărmana creatură ! Sper că n-o să răcească ! Era udă leoarcă, zău aşa. Sper că şi-a lăsat ghetele afară la uşă, ca să se usuce.

Deodată tresări, uimită.

— Acu' îmi amintesc că l-am auzit pe unul din **ei** rugîndu-1 pe Joe să vină la şapte jum'ate — cred că era ăl din stingă. Ba nu, era ăl de la răsărit de celălalt, dar nu l-am auzit pe celălalt spunînd ceva. Mă întreb dacă vrea *ŞI EL* să fie trezit. Crezi că-i prea tîrziu ca să-l întrebăm ?

— Păi, nu e nevoie, mămico. Dacă-1 trezeşti pe unul, **îl** trezeşti şi pe celălalt. Dacă se scoală unul, se scoală **şi** celălalt, n-are încotro.

— Da, fireşte. Nu mă gîndisem la asta. Hai la culcare, poate-o să tragem un pui de somn, deşi eu una nu cred c-aş fi în stare, sînt atît de tulburată de ce-am văzut !

Străinul îi impresionase şi pe băieţi. In timp ce se duceau la culcare, avură o discuţie. Henry, băiatul mai bun, mai omenos, zise :

— **Mi-e tare milă de el — ţie nu, Joe ?**

Joe, însă, era un băiat de lume, activ, întreprinzător şi, pe deasupra, cam cabotin.

— Milă ? Ce tot vorbeşti ! Păi, **e** un adevărat fenomen, **ceva**

grandios...

— In loc să-l compătimeşti, Joe, vorbeşti ca şi cum..;

— Ca şi cum, ce ? De un lucru sînt sigur : dacă aş avea eu bafta să mănînc cît doi şi să-mi tocesc doar o singură pereche de tălpi, nu mi-aş plînge de milă !

Cei doi gemeni, uzi leoarcă şi frînţi de oboseală, se apucară să se dezbrace, fără să schimbe o vorbă. Abundenţa mînecilor făcea anevoioasă scoaterea mantalei comune — la fel de anevoioasă ca jupuitul unui păianjen : în cele din urmă, după multă smuceală şi transpiraţie, mantaua fu scoasă. Le fel, şi haina comună. După aceea,' cei doi fraţi se aşezară în faţa oglinzii şi fiecare îşi scoase cravata şi gulerul proprietate personală. Gulerele erau dintr-acelea tari şi le ajungeau pînă la urechi, întocmai ca mînerele unei roabe, căci aşa cerea moda zilei. Cravatele erau late ca nişte bancnote, şi aveau la dreapta şi la stînga canafuri, ca aripile unei libelule, iarăşi după moda acelei vremi. In ce priveşte culoarea, fiecare cravată era de un gust desăvîrşit, potrivindu-se cu tenul posesorului ei — un roz discret, în cazul fratelui blond, şi un roşu violent în cazul celui brunet : dar, în combinaţie, ele încălcau toate regulile de gust cunoscute de civilizaţia umană. Nimic nu putea fi mai diabolic şi mai strident decît combinaţia acestor culori de neîmpăcat.

Ghetele ude le dădură multă bătaie de cap celor doi, mai ales lui Luigi. Cînd ele fură în sfîrşit scoase, Angelo zise, cu ţîfnă :

— Aş vrea să nu mai porţi asemenea ghete strimte, îmi rănesc picioarele !

Luigi îi răspunse, cu nepăsare în glas :

— Cînd mă aflu la cîrma trupului nostru, amice, îmi aleg îmbrăcămintea după cum cred de cuviinţă — ţi-am mai spus-o de atîtea ori ! Cînd eşti tu la cîrmă, n-ai decît să faci la fel.

Angelo se simţi jignit şi-i dădură lacrimile. în glasul lui răsună o undă de reproş, dar nu şi de mînie, cînd răspunse :

— Eu, Luigi, îţi ascult adeseori dorinţele, dar tu nu ţii niciodată seamă de dorinţele mele. Cînd sînt eu la cîrmă, te tratez ca pe-un musafir, încerc să te fac să te simţi ca la tine-acasă ; dar tu, cînd eşti la cîrmă, mă tratezi ca pe un intrus, mă faci să mă simt ca un musafir nepoftit, ceea ce mă doare cumplit cînd sîntem în societate, fiindcă-mi dau seama că oamenii observă şi

comentează.

15 — Wilson Zevzecul

18
2

— Dă-i naibii de oameni, răspunse Luigi, cu o voce leneşă şi cu aerul unuia care s-a plictisit să tot discute despre acelaşi subiect.

Angelo fu scuturat de un fior, dar nu mai spuse nimic, aşa că discuţia luă sfîrşit. Fiecare îşi încheie în tăcere partea de cămaşă de noapte, apoi Luigi, ţinînd în mînă *EPOCA RAŢIUNII* a lui Paine [1] se aşeză într-un jilţ, îşi aprinse pipa şi-şi întinse picioarele pe un alt jilţ, în timp ce Angelo îşi scoase *ÎNDATORIRILE OMULUI*[2]. Se apucară amîndoi să citească : deodată, însă, Angelo începu să tuşească, din ce în ce mai tare — o tuse amestecată cu gîfîieli, încît fu silit în cele din urmă să apeleze la omenia fratelui său :

— Luigi, dac-ai fuma un tutun ceva mai slab, sînt sigur c-aş ajunge să mă deprind cu timpul, dar tutunul ăsta e atît de tare, iar pipa e atît de ordinară...

— Nu fi copil, Angelo ! Am învăţat să fumez pipă într-o săptămînă, şi nu mi se mai face rău. Dacă-ai încerca, ai putea şi tu să înveţi şi ai înceta atunci să-mi strici cheful cu veşnicele tale văicăreli !

— Ah, frate, „veşnice“-i un cuvînt prea tare, şi nedrept. Eu mă plîng doar cînd mă sufoc — ştii bine că nu zic nimic cînd sîntem la aer.

— Oricum, ai putea să înveţi şi tu să fumezi.

— Bine, Luigi, dar uiţi *PRINCIPIILE* mele ! N-o să-mi ceri să fac un lucru pe care-1 socotesc un păcat !

— Prostii !

Conversaţia încetă din nou, căci Angelo se simţea prost, descurajat şi gata să se înăbuşe. După cîtva timp, îşi închise cartea şi-l rugă pe Luigi să cînte cu el *DIN MUNŢII DE GHEAŢĂ AI GROENLANDEI* ; Luigi. însă, nu voi să-l

[1] E vorba de pamfletul *The Age of Reason,* publicat

în 179.1 de Thomas Paine (1737—1809), pamflet violent anticlerical.

[2] E vorba de o lucrare relfgioasă, intitulată *The Whole* D*uty of Man* şi publicată anonim în 1858. în Anglia. Autorul ei a fost probabil Richard Allestree (1619—1681). pastor şi teolog englez.

acompanieze, aşa că Angelo încercă să cînte de unul singur, numai că Luigi îi acoperi glasul tremurător, de tenor plîngăreţ, cu un cîntec zgomotos şi vesel, cîntat cu o voce temătoare, de bas.

După aceea se făcu linişte, dar nici unul din fraţi nu se simţea fericit. înainte de a stinge lumina, Luigi dădu pe gît o jumătate de stacană de whisky, iar Angelo, al cărui organism nu putea suporta nici un fel de băuturi alcoolice, luă o pilulă pentru a împiedica whisky-ul să-i provoace migrenă.

CAPITOLUL 2

Familia stătea in sufragerie, aşteptînd ca gemenii să coboare la micul dejun. Văduva era calmă, dar fiica ei părea aţâţată şi în culmea fericirii.

— Ce noroc pe noi, mămico, nu-i aşa ? exclamă ea.

— Sper, încă nu sînt sigură.

— Ba da, mămico, poţi fi sigură. Sînt aşa de frumoşi, aşa de bine-crescuţi şi politicoşi, nu ca mocofanii din tîr- guşorul nostru ! Păi, au să schimbe cu totul viaţa noastră — doar ştii ce viaţă plicticoasă duceam ! Poţi fi sigură că sînt plini de calităţi şi cunosc lumea şi toate cele, incit au să fie de mare folos pentru societatea noastră. Nu crezi, mămico ?

— De unde vrei să ştiu, draga mea ? Abia i-am zărit.

Şi adăugă, după o pauză :

— Au făcut un tărăboi grozav după ce s-au dus la culcare.

— Tărăboi ? Păi, au cîntat, mămico ! Aşa frumos au cîntat !

— Mda, era destul de frumos, dar cam prea strident, cel puţin aşa mi s-a părut mie.

— Spune, mămico, ai auzit tu vreodată *MUNŢII DE GHEAŢĂ AI GROENLANDEI* cîntat c-un glas mai dulce ?

— Dacă ar fi fost numai cîntecul ăsta, ar fi fost nespus de dulce, nu zic nu, dar ce le-a venit să-l amestece cu *BOB RIDLEY BĂTRÎNUL ?* Păi, cîntecele astea nu se potrivesc deloc unul cu altul, nu-s de acelaşi soi. *BOB RIDLEY BITRÎ- NUL* e un cîntec de petrecere, zgomotos, unul din cele mai zgomotoase din cîte se cunosc pe lume. Nu mă pricep la muzică, nici nu pretind că m-aş pricepe, dar după părerea mea nimeni n-ar putea să îmbine aceste două cînteee,

— Păi, mămico, eu credeam că...

— Nu-mi pasă ce credeai tu — aşa ceva e cu neputinţă ! Au încercat ei, ce-i drept, dar după părerea mea au dat chix. în viaţa mea n-am mai auzit o asemenea gălăgie, aveam impresia c-o să cadă tavanul ! Cit despre pisici, ce să-ţi mai spun ? ! Am trăit mult, şi am văzut destule pisici apucate, dar în viaţa mea n-am văzut pisici să se-agite în halul în care s-au agitat ale noastre, noaptea trecută !

— N-aş crede că asta înseamnă ceva. mămico, fiindcă-i în firea pisicilor să se-agite cînd aud un zgomot neobişnuit...

— Neobişnuit ? ! Da, bine zici ! Dacă au de gînd să cînte asemenea duete în fiece noapte, sper c-au să cînte măcar aceeaşi melodie, fiindcă un duet cu două melodii diferite e, după părerea mea, o greşeală ; mai cu seamă cînd melodiile se bat cap în cap !

— Bine, mămico, dar poate c-o fi un obicei străin, un fel special de a cînta, şi cred că-i un fel foarte reuşit, fiindcă dumnealor au avut prilejul să cunoască temeinic cum se cuvine să cînte. Cu educaţia lor, nici n-ar putea să cînte altfel decît au stabilit cele mai înalte autorităţi muzicale — trebuie să recunoşti asta, mămico !

Argumentul era formidabil, aşa că bătrîna văduvă, gîndindu-se cîteva clipe, şi neputînd găsi o ieşire, recunoscu, nu fără un suspin de nemulţumire, că fiica ei avea probabil dreptate. Fiind învinsă, n-avea rost să continue discuţia pe această temă, şi tocmai se pregătea să schimbe vorba, cînd schimbarea veni de la sine.

— Soseşte ! exclamă ea, auzind paşi pe scări.

— Sosesc ! E mai corect să spui aşa, mămico !

Noul locatar, îmbrăcat cam pestriţ, dar arătînd straşnic, păşi regeşte în mica şi curata sufragerie şi, întinzîn- du-şi toate braţele deodată, într-un gest prietenos, care amintea de multiplele lame ale unui briceag, scutură simultan mîinile întregii familii. Purtarea lui era atît de firească şi de plăcută, încît orice jenă dispăru, fiind înlocuită cu o senzaţie de intimitate jovială şi cordială. El — sau mai bine zis ei — fură poftiţi să se aşeze în locul de onoare, din fruntea mesei. Cei doi acceptară cu mulţumiri şi se apucară să taie biftecul, cu o pereche de mîini, în timp ce cu cealaltă pereche de mîini împărţeau feliile tăiate.

— Doriţi cafea sau ceai, domnilor ?

— Cafea pentru Luigi şi ceai pentru mine, doamnă, dacă se poate.

— Frişcă şi zahăr ?

— Pentru mine, da, doamnă. Luigi preferă cafeaua simplă. Ne deosebim mult între noi ca fire şi ca gusturi.

Cînd negresa Nancy apăru în prag şi văzu

pentru prima oară capetele celor doi fraţi, întoarse în direcţii opuse şi vorbind deodată, în vreme ce braţele învălmăşite vîrau simultan cartofi într-o gură şi cafea în cealaltă — se opri locului şi izbuti cu greu să alunge senzaţia de leşin ce-o cuprinsese ; după care, însă, îşi veni în fire şi fu în stare să servească la masă, cu destul curaj.

Conversaţia intră pe făgaşul ei firesc. La început, cam sacadată, fiindcă nici unul din membrii familiei nu putea isprăvi o frază fără să simtă un nod în gît şi să se poticnească, din pricina vreunei noi surprize pricinuite de atitudinea sau de gesturile gemenilor. Subiectul vremii avu cel mai mult de suferit. Acest subiect fu epuizat, înainte ca bieţii Missourieni să se fi deprins îndeajuns cu priveliştea acelui unic trup ce-şi hrănea cele două guri, ca să se împace cu gîndul existenţei unei asemenea minunăţii. Dar chiar şi după ce minţile tuturor se liniştiră, încă mai rămase un temei de nelinişte : mîna care lua de pildă un biscuit, îl ducea adesea la gura care nu trebuia, şi care îl înfuleca de îndată. Lucru de mirare, care cam stingherea conversaţia. Văduva era atît de tulburată, încît ajunse să nu mai participe la conversaţie şi, fără să-şi dea seama, începu să stea cu ochii la pîndă şi să monologheze :

— Mîna aia o să ia cafeaua şi o s-o ducă la... Ba nu, s-a dus la gura cealaltă ! Nu pot pricepe ! Şi acum, mîna aia tuciurie, care ţine un cartof în vîrful furculiţei — ia te uită ! cartoful a picat în gura capului bălai !

In cele din urmă, Rowena îi spuse :

— Ce-i cu tine, mămico ? Visezi ?

Bătrîna îşi veni în fire şi roşi, apoi dădu prima explicaţie ce-i trecu prin minte :

— L-am văzut pe domnul Angelo luînd cafeaua

domnului Luigi şi m-am gîndit că poate... Domnule Angelo, să-ţi dau şi dumitale o ceaşcă ?

— A, nu, doamnă, vă mulţumesc, dar nu beau niciodată cafea, deşi tare mult aş dori ! E drept, m-aţi văzut că iau ceaşca lui Luigi, dar n-am dus-o la gura mea, ci la gura lui.

— Mda, parcă am văzut. Ai făcut-o special ?

— Cum adică ?

Văduva păru din nou cam descumpănită.

— Mare proastă mai sînt ! exclamă ea. Nu te supăra ! Deh, dumnealui a luat cafeaua pe care mă aşteptam s-o văz c-o bei matale, iar matale ai luat un cartof pe care mă aşteptam să-l mănînce dumnealui, aşa că mi-am zis c-o fi vreo greşeală la mijloc şi că fiecare din voi se alege cu cîte ceva care i-era hărăzit celuilalt.

Cei doi gemeni rîseră.

— Scumpă doamnă, zise Luigi, n-a fost nici o greşeală la mijloc. Totdeauna ne ajutăm aşa unul pe celălalt. E o mare economie pentru amîndoi — o economie de timp şi de muncă. Avem un sistem de semne pe care nimeni altcineva decît noi nu-1 poate observa sau înţelege. Dacă eu îmi folosesc ambele mîini şi doresc de pildă cafea, fac semnul respectiv, iar Angelo îmi dă cafeaua — şi aţi văzut că eu i-am oferit un cartof, cînd mi l-a cerut.

— Ce sistem comod !

— Da, şi foarte folositor, adesea. Gîndiţi-vă, de pildă, la vapoarele din Missouri : ele sînt totdeauna supraaglomerate. Nu există loc la mese decît pentru jumătate din pasageri, cealaltă jumătate trebuie să aştepte tura a doua. Chelnerul trebuie să-i zorească pe unii şi pe ceilalţi, ne- dîndu-le răgazul să mănînce ca lumea, în tihnă, aşa că ambele ture pleacă de la masă flămînde. Cu noi, însă lucrurile stau cu totul altfel. Angelo se înscrie într-o tură, iar- eu în cealaltă. Nici unul din noi nu

mănîncă la masa celuilalt, ci se mulţumeşte să dea din fălci şi din' mîini. Aşa că, după cum vedeţi, patru braţe îl hrănesc pe Angelo, şi aceleaşi patru braţe mă hrănesc pe mine. Fiecare din noi mănîncă de două ori.

Bătrîna rămăsese cu gura căscată de admiraţie şi nu contenea să exclame :

— E grozav, cu adevărat grozav !

Iar Joe îşi lingea buzele, cu invidie, fără să spună nimic, decît cel mult în gînd.

— Da, continuă Luigi, organismul nostru o fi avînd unele dezavantaje, o ştim şi noi, dar îşi are şi avantajele lui, care le compensează din plin. Gîndiţi-vă bunăoară la călătorii. Călătoriile sînt extrem de costisitoare, în toate ţările ; noi am fost nevoiţi să călătorim mult — hai Angelo, nu mai pune atîta zahăr în ceai, abia mi-am revenit dintr-o indigestie şi nu vreau încă una, tocmai acum ! — da, am fost nevoiţi să călătorim mult. Ei bine, noi călătorim totdeauna ca o singură persoană, fiindcă ocupăm doar un singur loc, aşa că economisim jumătate din costul transportului.

— Ce romantic ! oftă Rowena.

— Da. scumpă domnişoară. Şi foarte practic, şi economic ! în Europa, nu se plăteşte pentru camera de hotel, ci pentru numărul paturilor — aşa că noi am putut face şi pe calea asta economii, plătind pentru un singur pat. Proprietarii spuneau adesea că, de vreme ce ocupăm amîn- doi acelaşi pat, ar trebui...

— Ba nu, îl întrerupse Angelo. N-au făcut-o decît de două ori, şi în ambele cazuri au avut oarecare temei, prin /aptul că ne dăduseră cîte un pat dublu— lucru destul de rar în Europa. Nu fi nedrept cu proprietarii : de două ori, nu înseamnă „adesea".

— Depinde, depinde. Am cunoscut eu un tip care căzuse de două ori într-o fîntînă. Zicea că prima oară nu s-a sinchisit, dar că a doua oară i s-a părut „cam prea des". Am folosit oare greşit această vorbă, doamnă Cooper ?

— Ca să spun drept, mă tem că da, însă acum, cînd stau să mă gîndesc, cred că nu.

Se opri, luptîndu-se în chip vizibil cu problema asta dificilă, apoi adăugă, pe tonul unuia care s-a lăsat convins, dar nu pe deplin :

— Cred că nu, dar n-aş şti să spun din ce cauză.

Rowena era încîntată de replica promptă şi scăpărătoare a lui Luigi şi-şi spunea, cu satisfacţie, că nici un june localnic n-ar fi fost în stare să se ridice la o asemenea înălţime. Luigi desluşi pe faţa ei un ropot de aplauze şi-şi exprimă din priviri gratitudinea, într-un chip atît de elocvent, încît fata se simţi mîndră şi roşi de plăcere.

Luigi urmă să vorbească, plin de însufleţire :

— Plătind pentru o singură persoană facem amîndoi baie, căpătăm un loc la teatru şi în biserică — doar la kinetoscop plătim preţ dublu.

— Da, avem de ce să fim mulţumiţi, zise şi

Angelo, cu o undă de nostalgie în glas şi cu o lucire cucernică în ochi — pentru noi a fost o adevărată bineeuvîntare. Prin

bunăvoinţa Proniei, ceea ce-i lipseşte unuia dintre noi, are celălalt. Fratele meu e curajos, pe cînd eu nu prea sînt ; el e foarte bărbătos, autoritar, ba chiar agresiv, pe cînd eu sînt mult mai blajin. Sînt bolnăvicios din fire, pe cînd el nu se îmbolnăveşte niciodată. Eu nu suport nici o doctorie, pe cînd el n-are nimic împotriva doctoriilor şi...

— Dumnezeule ! exclamă văduva. Cînd eşti dumneata bolnav, dumnealui e cel care înghite hapurile ?

— întotdeauna, doamnă.

— în viaţa mea n-am mai auzit aşa ceva ! E frumos din partea dumitale.

— A, doamnă, e o nimica toată, vă asigur !

— Totuşi, eu cred că-i ceva frumos ! repetă văduva, cu ochii umeziţi de emoţie. Un frate sănătos să înghită hapurile pentru sărmanul său frate bolnav — tare aş vrea să fi avut un asemenea fiu (şi doamna Cooper le aruncă o privire plină de reproş băieţilor ei). Dă-mi voie să-ţi strîng mîna !

Şi, cuprinsă de un elan generos, se smulse din jilţ şi pomi spre cei doi gemeni. Orbită de lacrimi, începu să le scuture mîinile, dar Joe îi atrase atenţia :

— Mămico, ai apucat mîna celuilalt !

Ea se zăpăci, dar, schimbînd grabnic mîna, continuă să scuture.

— Iar ai greşit, mămico, zise Joe.

— Tacă-ţi gura ! îl repezi văduva, stingherită şi enervată. Daţi-mi *TOATE* mîinile voastre — vreau să le strîng pe toate, căci ştiu că amîndoi sînteţi la fel de buni la suflet !

Era o idee salvatoare, o capodoperă de diplomaţie, deşi văduva nu se sinchisea de diplomaţie şi nici nu-şi dădea seama de genialitatea

acestei idei. După ce scutură pe rînd, cu căldură, cele patru mîini, se întoarse la locul ei, într-o stare de exaltare care-o făcea să pară tînără şi frumoasă.

— îi datorez totul lui Luigi, spuse Angelo, cu duioşie în glas. Fără el, n-aş fi putut supravieţui copilăriei noastre, o copilărie de băieţi săraţi şi lipsiţi de prieteni. O, ce săraci eram ! trăiam de pe-o zi pe alta, trăiam ca vai de lume, din mila altora. Mi se întîmpla să nu pun nimic în gură, săptămîni de-a rîndul, într-atît de greţoasă era mîncarea ce ni se dădea ! Dacă n-ar fi fost Luigi, aş fi murit : el mînea pentru amîndoi...

— Cîtă nobleţă ! suspină Rowena.

— Aţi auzit ? exclamă văduva, adresîndu-se feciorilor ei. Să vă slujească drept pildă, mai ales ţie, Joe !

Joe scutură imperceptibil din cap şi răspunse, dispreţuitor :

— Să haleşti pentru doi ! Păi, ce mare scofală ? Aş fi făcut-o şi eu !

— Taci ! Prost-crescutule ! N-ai priceput nimic. Nu era o mîncare bună !

— Nu contează, tot mîncare era, şi aş fi halit-o chiar de-ar fi fost stricată.

— Ruşine ! Ce vorbe-s astea ? Nu poţi pricepe ? Dumnealor mureau de foame, iar dînsul mînea pentru amîndoi şi...

— Mare brînză ! Dâ-mi şi mie ocazia, şi...

-— Tacă-ţi gura şi să n-o mai deschizi pînă nu-ţi spun eu !

(Angelo continuă să vorbească, povestind cum părinţii lor, Contele şi Contesa, au trebuit să fugă din Florenţa, din motive politice, şi cum au murit la Berlin, săraci, lipsiţi de marea lor avere, ce le fusese confiscată ; şi cum el şi Luigi au fost nevoiţi

să pribegească timp de doi ani cu o trupă de circ, pe jumătate flămînzi.)

— Piinea aia neagră ! Avea un gust oribil. Dar în tot acest timp, eu aproape că n-am mîncat nimic, mînea numai bietul Luigi...

— De aci înainte o să-i spun Luigi, fără să-l mai domnesc, exclamă văduva, mişcată pînă la lacrimi.

— Vă mulţumesc de o mie de ori, doamnă, deşi nu merit, zău !

— Ah, Luigi are totdeauna noroc cînd plouă cu onoruri, zise Angelo, pe un ton plîngăreţ. Dar cu ce-am greşit, doamnă Cooper, de m-aţi lăsat pe dinafară ? Hai, faceţi-mi şi mie favoarea !

— Să-ţi zic Angelo ? Păi, fireşte c-o să-ţi zic aşa, ce credeai ? Cînd e vorba de gemeni...

— Dar, mămico, i-ai întrerupt povestea, lasă-1 să continue !

— Tu să taci, Rowena Cooper, iar dumnealui o să con
tinue dacă taci. O singură întrerupere nu contează, doar două strică. *J*

— Cu întreruperea asta nouă, fac trei întreruperi.

— Rowena ! Nu-ţi permit să-mi răspunzi neînt;ebată, mai ales cînd spui prostii !

CAPITOLUL 3

(După micul dejun, întreaga suflare a tîrguşorului a dat buzna în casa văduvei, unde a avut loc o mare sindrofie în cinstea gemenilor ; la sfîrşitul ei, „arătarea“ a stîmit admiraţia tuturor, aşezîndu-se la pian şi cîntînd cu brio o bucată clasică, la patru mîini. După aceea, judecătorul l-a luat, adică i-a luat în primire, ducîndu-i cu şareta lui ca să le arate tîrguşorul.)

Oamenii se îmbulzeau la ferestre, pentru a-i vedea pe miraculoşii gemeni. Cîrduri de ştrengari alergau, zbie- rînd aţîţaţi, după şaretă. La început, cîinii nu arătară nici un interes : li se păruse că

zăresc trei inşi într-o şaretă —

un spectacol banal ; dar cînd descoperiră adevărul, îşi schimbară radical atitudinea şi se alăturară ştrengarilor, ex- primîndu-şi limpede părerea. Alţi cîini le împărtăşiră interesul — la drept vorbind, toţi cîinii din tîrguşor. Era o privelişte grozavă să-i vezi sărind gardurile, repezindu-se pe după colţuri, ţîşnind de prin toate fundăturile şi uliţele. Şi ce tărăboi făceau ! Nu păreau minaţi de răutate, ci doar de o prejudecată, prejudecata omenească obişnuită împotriva neobişnuitului. Cînd gemenii îşi întorceau feţele spre ei, cîinii o rupeau la fugă în toate direcţiile, dar se opreau la oarecare distanţă, ca să privească în tihnă ; se adunau apoi la loc şi se apropiau din nou, cînd cei doi străini le arătau spatele. Negrii şi nevestele fermierilor fugiră în pădure cînd văzură şareta. Una peste alta, plimbarea în şaretă a fost plăcută şi distractivă, pentru toată lumea.

(A fost o plimbare lungă şi plină de însufleţire. Angelo era metodist, Luigi liber-cugetător, iar judecătorul era foarte mîndru de Asociaţia liber-cugetătorilor, care pro- păşea mereu, avînd deja doi membri — el însuşi şi obscu- rul Wilson Zevzecul. Asociaţia urma să ţină şedinţă chiar în seara aceea, aşa că judecătorul îl invită şi pe Luigi; ceea ce Luigi acceptă bucuros, parte pentru că-i făcea plăcere, parte pentru că-l contraria pe Angelo.)

Ajunseseră la poarta văduvei ; excursia luase sfîrşit. Cei aoi gemeni îşi exprimară în termeni politicoşi recu' noştinţa pentru plăcuta plimbare, iar judecătorul se înclină respectuos şi le spuse că va veni spre seară ca să-l ia pe contele Luigi ; între timp, se va duce să pregătească şedinţa

Asociaţiei liber-cugetătorilor.

— Eşti bine-venit şi dumneata, scumpul meu domn, se grăbi el să adauge, adresîndu-i-se lui Angelo, cu o plecăciune. Adresîndu-mă îndeosebi fratelui dumitale, n-aveam intenţia de a te lăsa pe dinafară. A fost, din parte-mi, o.
impoliteţă involuntară, te asigur, o impoliteţă datorată în întregime hazardului şi neatenţiei. Te rog să- mă ierţi !

Ochii lui ageri văzuseră cum sîngele i se urcă la cap lui Angelo, făcîndu-1 să-şi trădeze simţămîntul de profundă jignire. Rana era adîncă, dar scuzele oferite de judecător erau atît de prompte, şi atît de sincere, încît rana se vindecă aproape numaidecît, şi un zîmbet iertător îi vădi bunului judecător că totul era din nou în perfectă ordine.

Sub înfăţişarea modestă şi reţinută a lui Angelo se ascundea, nebănuită de nimeni în afară de prietenii săi intimi, o mîndrie uriaşă, o mîndrie aproape anormală, care-1 făcea să se simtă jignit ; şi deşi jignirile erau mai totdeauna imaginare, ele îl răneau adînc. Din nefericire, judele Driscoll îl călcase pe punctul cel mai sensibil, şi anume, convingerea că prezenţa lui Luigi era pretutindeni mai binevenită decît propria-i prezenţă ; că el însuşi era adesea invitat, din politeţă, acolo unde numai fratele său era dorit ; şi că, în majoritatea cazurilor, el nici nu ar fi fost invitat dacă ar fi putut să fie ocolit fără riscul de a-1 ofensa. O fire atît de simţitoare e, desigur, supusă capriciilor — aceste capricii străbătînd întreaga gamă a sentimentelor şi cunoscînd toate climaturile sufleteşti — de la culmile însorite ale bucuriei pînă la abisurile negre ale deznădejdii. Uneori, în momentele lui de adîncă depresiune, Angelo aproape că-şi dorea să se despartă fizic de fratele său şi să trăiască separat,

ca oricare alt om. Fireşte însă că, de îndată ce mintea i se limpezea, iar aceste idei bolnăvicioase încetau să-l mai frămînte, el se înfiora la gîn- dul că le putuse concepe şi se ruga sincer să nu le mai nu- treasca niciodată. Să trăiască separat, ca oricare alt om ? ! Ce penibil, ce insuportabil ar fi ! Ce-ar face oare cu mâinile şi cu braţele sale ? Cum s-ar simţi atunci picioarele lui ? Cît de bizară, cît de grotescă ar părea fiece mişcare, fiece gest, fiece atitudine ! Să dormi singur, să mănînci singur, să umbli singur — o, cît de singur ! Nu, nu, orice altă soartă, numai asta nu ! Oricum ar fi privit-o, din orice unghi de vedere, ideea era revoltătoare !

Nimic mai normal : ar fi fost împotriva firii să simtă altfel. Nu cunoscuse altă viaţă, decît viaţa în comun : era familiarizat cu ea încă din născare ; nu putea concepe posibilitatea unei alte vieţi, măcar suportabilă, dacă nu plăcută. Pentru el, în intimitatea gîndurilor sale, toţi ceilalţi oameni erau nişte monştri : timp de trei sferturi din existenţa lui, înfăţişarea acestor oameni stîrnise într-însul o aversiune ce promitea să devină ireductibilă. Dar, la vîrsta de optsprezece ani, ochii lui începuseră să ia act de frumuseţea femeiască şi, încetul cu încetul, dorinţe tulburi prinseseră a i se înfiripa în suflet ; sub înrîurirea lor, vechea şi îndărătnica aversiune scăzuse treptat, pentru a dispare cu desăvîrşire în cele din urmă. Oamenii continuau să-i apară ca nişte monştri, iar în momentele lui de luciditate nu nu- trea cîtuşi de puţin dorinţa de a fi la fel ca ei, dar alcătuirea lor stranie şi nefirească nu-i mai inspira ură.

Fusese o zi grea pentru el, grea atît fiziceşte cît şi sufleteşte. Fusese chemat dis-de-dimineaţă, înainte de a fi putut dormi suficient pentru a

alunga efectele băuturii înghiţite de Luigi ; de aceea, în prima jumătate de oră avusese senzaţia aceea de oboseală, de lîncezeală melancolică, şi gustul acela amar în gură, care vin din mahmureala beţiei şi sînt atît de puţin prielnice unor activităţi fizice sau intelectuale. Urmase lungul şi teribilul efort făcut la sindrofia din casa doamnei Cooper, apoi îngrozitoarea pliiîibare, cu plicticoasele explicaţii şi exclamaţii laudative ale judecătorului în faţa diferitelor privelişti, precum şi cu asurzitoarele lătrături ale cîinilor ! Şi, colac peste pupăză, fusese jignit pînă-n străfundul sufletului său ! Ar fi renunţat bucuros la masă şi s-ar fi dus la culcare, dar îşi păstră calmul şi nu scoase o vorbă, fiindcă ştia că fratele său, Luigi, era plin de viaţă şi de energie şi ar fi rîs de ideea de a-şi irosi în pat sau pe o canapea timpul preţios — ar fi refuzat categoric aşa ceva.

CAPITOLUL 4

Rowena nu mînca acasă, iar Joe şi Harry întîrziau la joacă, astfel incit în sufragerie nu se aflau, la prînz, decît patru persoane pe trei scaune : cei doi gemeni, văduva şi prietena* ei, mătuşa Betsy Hale. Văduva observă în cu- rînd că Angelo avea o expresie de oboseală şi părea prost dispus, spre deosebire de Luigi, care era plin de vervă. Grija ei maternă o făcu să încerce să-l atragă în conversaţie şi să-i inspire o stare de spirit mai fericită, dar norul tristeţii rămase pe chipul lui. Luigi încercă şi el, cu ajutorul unui gest şi al unei fraze pe care obişnuia să le folosească în asemenea împrejurări. El îl bătu prieteneşte pe umăr şi-i spuse, pe un ton încurajator :

— Capul sus, partea cea mai rea abia vine !

Dar formula asta nu dădu nici un rezultat — nu dăduse niciodată : de obicei, nu făcea decît să agraveze situaţia, pentru că-1 scotea din sărite pe Angelo. Tocmai de aceea, îi şi plăcea lui Luigi.

Văduva îi spuse lui Angelo :

— Eşti obosit, te-ai surmenat, ar fi bine să te duci la culcare îndată după masă, ca să tragi un pui de somn — o să-ţi treacă oboseala, ai să vezi !

— Aş da orice ca să mă pot odihni, doamnă.

— Şi ce te-mpiedică, mă rog ? Păi, odaia îţi aparţine, poţi tace orice pofteşti ! I-auzi colo, ce idee, să nu poţi face tot ce pofteşti în odaia ta !

— Numai că, vezi matale, există ceva important, ceva esenţial, şi care nu-mi aparţine.

— Ce anume ?

— Trupul meu.

Cele două bătrîne rămaseră perplexe.

— Păi, cum se poate una ca asta, omule ? exclamă tuşa Betsy Hale.

— Trupul meu e al fratelui meu.

— AI fratelui ? ! Nu prea înţeleg. Credeam că-i al amîndurora.

— Este, dar nu în acelaşi timp.

— Curios lucru. Nu pricep cum se poate una ca asta. N-aş

crede c-ar putea să funcţioneze în felul acesta.

— A, e un sistem destul de convenabil şi funcţionează binişor — de fapt nici n-ar putea funcţiona altfel. Constat că abstinenţii şi anti-abstinenţii închiriază aceeaşi sală pentru întrunirile lor. Ei nu folosesc sala în acelaşi timp cu ceilalţi, nu-i aşa ?

— Fireşte că nu ! exclamară cele două bătrîne în- tr-un glas.

— Mai mult încă, zise Betsy Hale, liber-cugetătorii şi elevii şcolii Baptiste pentru studiul *BIBLIEI* folosesc aceeaşi încăpere, de deasupra Halelor, dar te asigur că nu o folosesc în acelaşi timp şi nu se amestecă unii cu alţii.

— Foarte bine, spuse Angelo. Acum înţelegeţi. E limpede că sistemul acesta nu poate fi ameliorat. O să v-o dovedesc. Dacă picioarele noastre ar încerca să asculte de două voinţe, cum am putea ajunge undeva ? Eu aş por- ni-o într-o direcţie, iar Luigi ar porni-o în altă direcţie, în acelaşi moment — rezultatul ar fi c-am rămîne pe loc, nu-i aşa ?

— Bineînţeles ! Mare minunăţie ! Cine s-ar fi gîndit la una ca asta ?

— Ne-am dondăni şi am discuta la nesfîrşit, pentru cele mai mici fleacuri. Am irosi nenumărate ore, n-am putea nici coborî nici urca scările, n-am fi în stare nici să ne culcăm, nici să ne trezim, n-am putea să ne îmbrăcăm, să ne ridicăm în picioare, să ne aşezăm sau măcar să ne încrucişăm picioarele, fără a ţine mai întîi o şedinţă pentru a expune situaţia şi a adopta o hotărîre în unanimitate. N-ar fi cu putinţă, nu-i aşa ?

— Păi, ar da gata pe oricine într-o săptămînă ! Ai mai auzit una ca asta, Patsy Cooper ?

— A, o s-auzi multe lucruri neobişnuite în legătură cu dumnealor ! spuse văduva, cu aerul superior al unuia care posedă drept de proprietate asupra unei noutăţi ce stîrneşte admiraţie.

— Bine, dar cum faceţi ca să vă descurcaţi ? Mărturisesc că ard de nerăbdare să aflu.

— Creatorul nostru, care a creat şi această dificultate, a prevăzut şi o cale de ieşire din ea, răspunse Angelo, cu fervoare. Printr-o misterioasă lege a fiinţei noastre, fiecare din noi deţine, pe rînd, timp de-o săptămînă, o autoritate deplină şi indiscutabilă asupra trupului nostru.

— Nemaipomenit ! Ce frumos !

— Da, e frumos, intr-adevăr.

— Nu numai frumos, dar şi drept şi înţelept. Săptă- mîna se încheie exact la miezul nopţii de sîmbătă, nici o secundă mai tîrziu, se încheie matematic, fără greş, iar în secunda aceea puterea unuia din noi asupra trupului încetează, fiind preluată de celălalt, fie că-i treaz sau că doarme.

— Cît de minunate sînt căile Domnului, şi cît de misterioase !

— Schimbarea se produce atît de matematic, încît s-a întîmplat ca în cursul şederii noastre în multe oraşe mari ale lumii orologiile să fie reglate după ritmul nostru, zise Luigi. Putem spune că noi furnizam ora exactă oraşelor, căci sute şi sute de orologii şi ceasuri particulare erau puse de acord cu orologiile clădirilor publice.

— Să nu-mi mai zică nimeni că Domnul nu mai face minuni ! După părerea mea, prăbuşirea zidurilor Iericho- nului izbite de coarnele unui berbec nici n-a fost cine ştie ce !

— Staţi, că încă nu-i totul, spuse Angelo. Poate şi mai miraculos e faptul că schimbarea ţine seamă de gradul de longitudine şi se conformează meridianului pe care ne aflăm. Uite, Luigi e la putere în săptămînă aceasta. Dacă sîmbătă noaptea, cu o secundă înainte de miezul nopţii, am zbur a într-un loc situat cu cincisprezece grade la vest de Dawson’s Landing, el ar mai deţine puterea timp de încă o oră, deoarece schimbarea se face în funcţie de ora *LOCALĂ*.

Impresionată la culme, Betsy Hale rosti, pe un ton solemn :

— Patsy Cooper, să ştii că-i mai tare deeît Trecerea Mării

Roşii, în ce priveşte detaliile !

— Eu n-aş spune aşa ceva, replică văduva, dar dac-ai spune Sodoma şi Gomora, aş fi de acord cu matale, Betsy !

— Bine, fie, deşi cred că nu greşesc nici cu Trecerea Mării Roşii — pastorul Maltby mi-ar da dreptate, sînt sigură. Mai e ceva, însă. Să zicem că unul din voi vrea să împrumute pentru o clipă de la celălalt picioarele, s-ar putea oare ?

-— Da. dar nu prea obişnuim. De mai multe ori, cînd am făcut-o. chestia asta a avut urmări neplăcute, aşa că de la o vreme nu mai revendicăm şi nu mai acordăm deeît foarte rar acest privilegiu — nici nu ne g'îndim la aşa ceva, deeît în cazuri de maximă urgenţă. Şi apoi, săptămîna în care fiecare din noi e la putere ni se pare atît de scurtă, incit nu ne putem permite să pierdem nici o clipă. Oamenii care-şi folosesc tot timpul picioarele nici nu se gindesc, firește, cît de binecuvântat e acest dar. Pentru ei, e o stare obişnuită, normală, aşa că nici nu se mai miră. Dar cînd eu mă trezesc, duminică dimineaţa, la începutul săptămânii *MELE,* simt cum puterea pătrunde-n mine şi-s năpădit de fiori de bucurie şi recunoştinţă, îneît îmi vine să strig : „Pot să umblu 1 Pot să umblu !“ Doamnă, dumitale îţi vine să strigi vreodată, cînd te trezeşti : „Pot să umblu, pot să umblu T“ ?

— Nu, sărmană făptură, nu-mi vine, dar să ştii că de-aci înainte n-o să mă mai scol din pat fără s-o fac ! Dumne- i^eule, cînd mă gindesc c-am avut toată viaţa parte de darul ăsta binecuvîntat şi că n-am mulţumit niciodată Ce- lui-de-sus pentru că mi l-a hărăzit ! y.

în ochii celor două femei străluceau lacrimi. Văduva îi spuse celeilalte, cu dulceaţă în glas :

— Betsy Hale, învăţarăm ceva, noi amîndouă !

Conversaţia alunecă spre alte subiecte, dar la un moment dat reveni la minunatul detaliu al modului strict şi imparţial cum fusese împărţită puterea între cei doi gemeni. Mătuşa Betsy vedea în acest sistem întruchiparea unei justiţii mult superioare celei pe care-o manifestă legile omeneşti în situaţii asemănătoare.

— După părerea mea, zise ea, nu e drept, n-a fost nici
odată drept ca un frate geamăn, născut c-un sfert de minut înaintea altuia, să capete toate pămînturile şi toate titlurile de nobleţe în ţările alea vechi, în vreme ce frate-său rămîne un nimeni şi umblă despuiat. Care din voi s-a născut mai întîi ?

Angelo îşi re/era ase capul de capul lui Luigi : îl răzbise oboseala, şi dormea de vreo. cinci minute încoace. Cele două bătrîne vorbeau acum încetişor, ca să-i îngăduie să se bucure de odihna pe care fratele său i-o refuzase, ne- ducîndu-1 sus la etaj. Luigi ascultă o clipă respiraţia ritmică a lui Angelo, apoi răspunse în şoaptă :

— Ne-am născut amîndoi în acelaşi moment, dar eu
sînt cu şase luni mai în vîrstă decît el.

— Dumnezeule !

Sst ! Nu-1 treziţi ! Nu i-ar face plăcere să m-audă spunînd asta. E o taină, pe care n-am dat-o pîn-acum în vileag.

— Bine, dar cum e cu putinţă aşa ceva ? Dacă v-aţi născut în acelaşi moment, cum se poate ca unul din voi să fie mai în vîrstă decît celălalt ?

— E foarte simplu şi vă asigur că-i perfect adevărat. Eu m-am născut cu mult păr pe cap, pe cînd el a rămas chilug ca un ou, vreme de şase luni. Eu am ajuns să umblu cu şase luni înainte ca el să poată face un pas. Dinţii mi-au ieşit cu şase

luni înainte de-ai lui. Am început să mănînc, eu şase luni înainte ca el să fie înţărcat. De vorbit, tot aşa,

)

am vorbit cu şase luni înainte ca el să poată rosti un cu- vînt. în fine, dovada cea mai clară şi de netăgăduit, e că *SUTURILE DE PE CRANIUL MEU S-AU ÎNCHIS CU ŞASE LUNI ÎNAINTE DE-A SE ÎNCHIDE SUTURILE LUI !* Mereu acelaşi interval de şase luni, exact şase luni. A fost oare o întîmplare ? Nimeni nu va putea pretinde aşa ceva, sînt convins. A fost ceva predestinat, ceva plin de tîlc, iar noi cunoaştem acest tîlc. Ce anume dovedeşte această serie de probe covârşitoare ? Ea dovedeşte un singur lucru, îl dovedeşte fără nici o putinţă de îndoială. Doamnelor, pentru nimic în lume nu vrem să se afle, de aceea vă rog să păstraţi numai pentru dumneavoastră această taină, şi anume, că *NOI NU SÎN- TEM MAI GEMENI DECÎT SÎNTEŢI DUMNEAVOASTRĂ !*

Cele două bătrîne rămaseră cu gura căscată, parcă pa- ralizate, împietrite de uimire. După ce se uitară năuce una la cealaltă, mătuşa Betsy Hale rosti pe un ton solemn :

— Nu se poate trece peste o dovadă ca asta. Cred că-i ăl mai uimitor lucru pe care mi-a fost dat să-l aud vreodată.

Rămase tăcută cîteva clipe, răsuflînd anevoie, gîtuită de emoţie, apoi ridică privirea spre cei doi gemeni şi adăugă :

— Zău dacă nu v-aş fi luat drept gemeni, în tot cazul !

— Şi eu la fel, şi eu la fel ! exclamă mătuşa Patsy, cu o convingere neumbrită de nici o îndoială.

— *ORICINE* ar fi făcut la fel, zise mătuşa Betsy, cu ho- tărîre în glas.

— Să nu spuneţi nimănui ! le imploră Luigi.

— Nu, scumpule, răspunseră într-un glas cele două femei, te poţi bizui pe noi, nu te teme !

— Frumos din partea voastră. Să nu vă trădaţi, însă, niciodată : purtaţi-vă mai departe cu noi ca şi cum am fi gemeni.

— Vă puteţi bizui pe noi, repetă mătuşa Betsy. Dar n-o să fie prea uşor, fiindcă, deh, acum, cînd ştiu că nu sînteţi gemeni, nici nu-mi mai *PĂREŢI* c-aţi fi !

Luigi îşi spuse cu satisfacţie : „Am reuşit să le păcălesc !“

Nu prea era frumos din parte-i să le încarce pe bietele femei cu o asemenea taină, care avea să le stea mereu pe buze ori de cîte ori cineva avea să aducă vorba despre cei doi

străini ca despre nişte gemeni — o taină din ce în ce mai greu de păstrat, ispita de a o dezvălui crescînd mereu, odată cu chinul pricinuit de efortul de a o păstra. Luigi, însă, nu se gîndise la asta şi probabil că nici nu i-ar fi păsat, chiar dacă s-ar fi gîndit.

Deodată fu anunţat un vizitator, cineva venise să-i vadă pe gemeni. Aceştia se retraseră în salonaş, iar cele două bătrîne începură să discute cu aprindere despre ciudatele lucruri pe care le auziseră. După ce puseră la punct lucrurile, în chip satisfăcător, mătuşa Betsy se ridică să plece, dar se opri ca să mai pună o întrebare :

— Cum mai merge treaba cu Rowena şi Tom Driscoll ?

— Cam la fel. El îi scrie destul de des, iar ea îi răspunde destul de rar.

— Unde-i el ?

Cred că la Saint Louis, măcar că-i un vagabond, de nu poate nimeni să ştie pe unde se vîntură.

— Nici Rowena nu ştie ?

— Ba da, cred că ştie. Dar n-am mai întrebat-o în ultima vreme.

— Ştii cumva care-s relaţiile dintre Tom şi iudele Driscoll ?

— Cred că foarte bune. Aşa zice doamna Pratt şi, fiind sora judelui şi mătuşa lui Tom, şi locuind în aceeaşi casă cu ei, fireşte c-ar trebui să ştie. Ea zice că judele ţine mult la Tom cînd e plecat de-acasă, dar se enervează cînd îl vede pe-aproape; îl scoate din sărite felul lui de a se purta, aşa că nu-i pare deloc rău cînd Tom plegcă din nou. Tom lipseşte de vreo trei săptămîni — cred că-i o plăcere pentru amîndoi!

— Tom e-un zăpăcit, dar sînt convinsă că nu-i un băiat rău.

— A, nu, e doar tînăr, deşi, într-un fel, la vîrsta de douăzeci şi trei de ani nu mai eşti tînăr. La vîrsta asta un tînăr s-ar cuveni să-şi cîştige existenţa. Dacă Tom şi-ar cîştiga existenţa, sau dac-ar încerca măcar, judele ar fi mult mai mulţumit de el. Tom promite mereu c-o să-n- ceapă, dar nu ştiu cum se face, că nu găseşte niciodată drumul.

— Păi, eu cred că în parte e şi judele de vină. Nu trebuia să-i făgăduiască băiatului c-o să-i lase averea, dacă voia să-l îndemne să-şi cîştige pîinea. Dar ia spune, crezi că Rowena o fi-nceput să-l placă ?

Mătuşa Patsy ascundea în inima ei o taină, pe care ar fi vrut s-o păstreze, dar era peste puterile ei : luînd-o deoparte pe mătuşa Betsy, îi şopti cu un glas misterios şi confidenţial :

— Să nu pomeneşti nimănui nimic, o să-ţi dezvălui un secret. După părerea mea, şansele lui Tom Driscoll erau ieri mult mai mari decît azi.

— Ce vrei să spui, Patsy Cooper ?

— Aşa cum auzi ! N-am nici o îndoială. Aş vrea să fi fost şi matale de faţă la micul dejun, ca să te convingi.

— Nu mai spune !

— Păi, pe cîte pot eu să judec, îi place de altcineva, sînt sigură că-i place de unul din fraţii ăştia.

— Dumnezeule ! Care din ei ?

— Nu pot băga mîna-n foc, dar cred că-i vorba de ăl mai tînăr, de Angi !

După ce-şi strînseră mîinile şi se felicitară călduros, cele două bătrîne se despărţiră, fericite la culme, una din ele pentru că aflase ceva ce nu era cunoscut de restul tîrguşorului, iar cealaltă fiindcă era singura persoană în stare a-i furniza ştirea.

Vizitatorul cârti venise să-i vadă pe cei doi gemeni era domnul Hotchkiss, pastorul bisericii Baptiste. La sindrofie, Angelo îi spusese că în ultimul timp îşi schimbase convingerile religioase şi că dorea să treacă la baptism, pentru a se alătura numaideeît bisericii domnului Hotchkiss. Convorbirea lor se sfîrşise repede, din pricină că nu avuseseră răgazul să discute mai mult. Pastorul, îneîntat, venea acum să-i invite pe cei doi să asiste în seara aceea, la orele opt, la clasa lui de studenţi ai *Bibliei*. Angelo acceptă şi se aştepta ca Luigi să refuze, dar acesta nu refuză, căci ştia prea bine că studenţii *Bibliei* şi liber-cugetătorii se adunau în aceeaşi sală, iar el voia să-l pună pe fratele său în încurcătură, si- lindu-1 să stea în compania liber-cugetătorilor.

CAPITOLUL 5

(Urmează o ceartă aprigă între cei doi gemeni. Au şi de ce

să se certe, fiindcă Angelo, căutînd mereu adevărul, e nevoit să-şi schimbe des convingerile religioase, pentru a le ameliora, ceea ce îl oboseşte şi-l plictiseşte pe Luigi ; silit să fie de faţă la fiece nouă convertire a fratelui său, el se vede pus în situaţia falsă de a părea de acord cu opiniile nestatornicului Angelo, ba chiar că le şi sprijină. Mai mult încă, e silit să ia parte la întrunirile an- tialcoolice la care se duce Angelo, deşi le detestă. Pe de altă parte, în săptămînile cînd Luigi e cel ce comandă picioarelor, el îi oferă lui Angelo destule motive de nemulţumire, fiindcă-l cară la tot felul de circuri, curse de cai şi baluri, expunîndu-l astfel la tot felul de critici şi insulte. Pe deasupra, mai şi bea, iar băuturile i se urcă la cap lui Angelo, făcîndu-l să se poarte într-un mod ruşinos. în seara aceea, cei doi luară parte la întrunirea liber-cugetătorilor, la care Angelo rămase tăcut şi mofluz ; urmă clasa studenţilor Bibliei, care îl priviră cu răceală, din pricină că se afla intr-o asemenea companie. Merseră apoi la locuinţa lui Wilson. In capitolul 11 al romanului Wilson Zevzecul e descrisă scena in care Wilson zăreşte o fată în odaia lui Tom Driscoll; capitolul se încheie cu mitingul „Fiilor Libertăţii" împotriva temperanţei şi cu bătaia administrată de Luigi lui Tom ; se dau de asemeni unele amănunte în legătură cu aventurile Roxanei ca slujnică pe un vapor de pe Mississippi. Intr-un capitol anterior fusese descris intr-un stil de farsă modul cum îşi schimbase în leagăn copiii.)

A doua zi dimineaţă întreg orăşelul comenta zgomoţos marea veste : Wilson Zevzecul avea în sfîrşit un proces [1] Uimirea oamenilor era atît de mare, iar curiozitatea lor atît de vie, îneît la deschiderea şedinţei sala tribunalului era ticsită — pînă şi ferestrele erau ocupate ! Toţi transpirau, înfierbîntaţi de emoţie şi de arşiţa insuportabilă a verii.

Tom Driscoll îi dăduse în judecată pe gemeni, învinu- indu-i de agresiune. Robert Allen fusese angajat de Driscoll ca avocat al acuzării, iar David Wilson ca avocat al apărării. Păstrîndu-şi intactă jovialitatea după zborul din ajun deasupra capetelor „Fiilor Libertăţii", zbor ce-i frîn- sese spinarea şi-i rupsese cîteva oase, Tom nu se putu opri să-i spună lui Wilson, cu un rînjet pe buze :

— Mi-am ţinut făgăduiala, după cum vezi. Ţi-am făcut rost de

un proces. Mai curînd chiar decît mă aşteptasem.

— Foarte frumos din parte-ţi, mai ales dacă ai de gînd să te judeci pînă la capăt.

— Deocamdată nu-ţi pot spune nimic precis în această privinţă. Dar vom vedea. Dacă o să constat că meriţi, o să te iau sub aripa mea şi-o să-ţi asigur gloria şi bogăţia.

— Voi încerca să o merit, Tom !

După ce juraţii depusei'ă jurămîntul, domnul Allen vorbi astfel :

— Domnule preşedinte, nu vă vom reţine atenţia decît cîteva momente. Nu poate încăpea nici un fel de îndoială asupra faptului că a avut loc un act de agresiune. împricinaţii, aci de faţă, l-au lovit pe clientul meu aseară, în Hale ; l-au lovit în mod violent, cu o violenţă neobişnuită, ba chiar fără precedent, în aşa măsură încît clientul meu a fost luat pe sus şi aruncat în mijlocul auditoriului. Putem dovedi acest lucru cu patru sute de martori, dar îi vom cita doar pe trei dintre ei. Să poftească domnul Harkness.

Domnul Harkness declară, sub prestare de jurămînt, că prezidase întrunirea menţionată de avocat, că se afla într-o poziţie de unde-i putuse vedea bine pe împricinaţi lovindu-1 pe reclamant şi azvîrlindu-1 în aer, înainte ca acesta să aterizeze în mijlocul auditoriului.

— Avocatul apărării îl poate interoga pe martor, încheie Allen.

— Domnule Harkness, începu Wilson, spuneţi că i-aţi văzut pe aceşti domni — clienţii mei — lovindu-1 pe reclamant. Sînteţi sigur — şi vă rog să nu uitaţi c-aţi depus jurămîntul — sînteţi absolut sigur că i-aţi văzut pe *AMÎNDOI* lovindu-1 pe reclamant, sau numai pe unul dintre ei ? Luaţi seama cum răspundeţi.

Pe faţa martorului se zugrăvi o expresie de năuceală. Omul şovăi şi încercă să bîiguie ceva, dar nu reuşi să scoată nici un cuvînt. Ochii lui se îndreptară spre cei doi gemeni, cu o privire absentă.

— Vă rugăm să răspundeţi, domnule Harkness, nu lăsaţi tribunalul să aştepte ! E o întrebare foarte simplă.

Avocatul acuzării exclamă, iritat :

— Onorată curte, e o întrebare trivială şi irelevantă. Fireşte că amîndoi l-au lovit, deoarece n-au decît o singură pereche de picioare, de care răspund amîndoi !

Wilson remarcă, sarcastic :

— Domnule preşedinte, îngăduiţi acestui nou martor să depună jurămîntul ? Dumnealui pare să deţină unele informaţii care-ar putea fi de cea mai mare importanţă în momentul de faţă — informaţii de natură să lămurească pe deplin o chestiune foarte dificilă legată de procesul în curs. Colega Allen, vreţi să veniţi în boxa martorilor ?

— Vedeţi-vă de propriul dvs. client ! replică Allen, cu arţag.

Oamenii izbucniră în rîs, atrăgîndu-şi mustrarea preşedintelui.

— Domnule Harkness, urmă Wilson, cu un glas insinuant, mă văd nevoit să insist a primi un răspuns la întrebarea de adineauri.

— Păi, eu, fireşte, nu ştiu precis, dar am impresia că...

—- Lăsaţi impresiile, domnule, răspundeţi la întrebare !

— Păi, eu... rut *POT* răspunde !

— în ordine, domnule Harkness. Luaţi loc.

Publicul începu să chicotească, iar domnul Harkness se retrase, cu un aer foarte încurcat.

Domnul Wakeman veni în boxa martorilor şi jură că-i văzuse pe cei doi gemeni lovindu-1 pe reclamant şi azvîr- lindu-1 de la tribună. Avocatul apărării îl luă în primire : . — Domnule Wakeman, aţi declarat sub prestare de ju- rămînt că i-aţi văzut pe aceşti domni lovindu-1 pe reclamant. Să înţeleg cumva că juraţi că i-aţi văzut pe *AMÎNDOI ?*

— Da. domnule, răspunse martorul, cu hotărîre în glas.

— De unde ştiţi că amîndoi l-au lovit ?

— Pentru că i-am *VĂZUT !*

Oamenii rîseră, ceea ce le atrase un nou avertisment din partea preşedintelui tribunalului.

— Dar cum de ştiţi că amîndoi, nu doar unul dintre ei, au făcut-o ?

— Păi, în primul rînd, insulta a fost adresată amîndu- rora, reclamantul zicîndu-le că-s o pereche de foarfeci. Fireşte că amîndoi s-au simţit jigniţi, aşa că...

— Staţi puţin ! Acum nu faceţi altceva decît să emi- teţi o ipoteză. Rămîneţi în domeniul faptelor, lăsaţi argumentele în seama avocaţilor. Continuaţi !

— Oricum, au fost amîndoi acolo, *ASTA* am văzut cu ochii mei.

— Foarte bine. Continuaţi !

— Şi amîndoi l-au lovit, jur !

— Domnule Wakeman, contele Luigi, aci de faţă, s-a dus de

bună voie aseară, la întrunirea „Fiilor Libertăţii“ ?

— Da, domnule. A fost acolo, şi chiar a băut un pahar, două de whisky, ca omul...

— Dar fratele lui, s-a dus de bună voie ?

— Nu, domnule. Fiindcă-i abstinent, n-a vrut să se ducă şi a fost ales din greşeală.

— I s-a dat şi lui un pahar de whisky ?

— Da, domnule, dar şi asta a fost o greşeală, chiar dacă fără intenţie. N-a vrut să bea, şi a pus jos paharul. Reclamantul a întins mîna şi a înşfăcat paharul, adăugă martorul, după o scurtă pauză .

Oamenii izbucniră în rîs, dar preşedintele nu-i mustră prea tare, fiind el însuşi pe punctul de a se molipsi de ilaritatea generală.

Domnul Allen sări în picioare, exclamînd :

— Protestez împotriva acestor întrebări absurde, care n-au nici o legătură cu procesul în curs.

— Calmaţi-vă, colega, îi spuse Wilson. A fost doar un experiment. Şi acum, domnule Wakeman, dacă unul din aceşti domni se decide să se alăture unei asociaţii, iar celălalt e contra ; şi dacă unul dintre ei e amator de whisky, iar celălalt nu e, aşa că pune jos paharul şi-l lasă fără protecţie (chicoteli în rîndurile asistenţei) toate acestea înseamnă, nu-i aşa, că dumnealor au gînduri, gusturi şi preferinţe independente, şi că unul dintre ei e în stare să aprobe un lucru, chiar în momentul cînd celălalt îl dez-aprobă categoric — nu vi se pare ?

— Sigur că da. E cît se poate de clar.

— Ei bine, s-ar putea — spun doar că s-ar putea —■ ca unul dintre aceşti doi fraţi să fi vrut să-l lovească aseară pe reclamant, şi ca celălalt să nu fi vrut ca reclamantului să i se administreze o asemenea pedeapsă umilitoare în faţa unui public atît de numeros. Nu ar fi oare posibil ?

— Sigur c-ar fi. Mai mult decît posibil. Nu cred că blondul ar fi în stare să lovească pe cineva. Celălalt e de vină...

— Tăcere ! exclamă avocatul reclamantului şi urmă să spună ceva, care se pierdu în hohotele de rîs ale asistenţei.

— E în ordine, domnule Wakeman, puteţi lua loc, îi spuse Wilson.

Fu chemat cel de-al treilea martor, care-i văzuse şi el pe cei

doi fraţi lovindu-1 pe reclamant. Wilson trecu la interogarea martorului.

— Domnule Rogers, afirmaţi că i-aţi văzut pe aceşti domni lovindu-1 pe reclamant ?

— Da, domnule.

— Amîndoi ?

— Da, domnule.

— Care din ei a lovit mai întîi ?

— Păi, amîndoi l-au lovit în acelaşi timp.

— Sînteţi absolut sigur ?

— Da, domnule.

— Ce vă face să fiţi atît de sigur ?

— Păi, stăteam drept în spatele lor şi i-am *VĂZUT...*

— Cîte lovituri au fost ?

— Una singură.

— Cînd lovesc doi gemeni, se produc două lovituri, nu-i aşa ?

— Mda... Aşa e, de obicei.

— Atunci, ce anume credeţi că s-a întîmplat cu cealaltă lovitură ?

— Păi, adevărul e că, în cazul de faţă, nu mă gîndeam c-ar fi nevoie de două lovituri.

— Dar acum, ce credeţi ?

— Păi, nu prea ştiu ce să cred, am însă impresia că unul dintre ei a dat o jumătate de lovitură, iar celălalt restul.

O voce din mulţime strigă :

— E prima declaraţie rezonabilă făcută de un martor !

Publicul aplaudă zgomotos.

— Linişte ! exclamă preşedintele. Altfel, evacuez sala !

Domnul Allen părea satisfăcut, dar Wilson n-avea aerul că-i descumpănit, căci spuse :

— Domnule Rogers, ne-aţi făcut favoarea de a ne împărtăşi părerile şi presupunerile dumneavoastră, dar în- trucît părerile şi presupunerile nu constituie dovezi, vă voi oferi o şansă de a aduce o contribuţie pozitivă, pe care o să vi-o solicit de îndată. Deocamdată, îi rog pe împricinaţi să vină la bară şi să repete formidabila lovitură de ieri.

Cei doi gemeni se ridicară.

— Şi acum, domnule Rogers, urmă Wilson, vă rog să luaţi poziţie în spatele dumnealor.

O voce din sală :

— Ba nu, în faţa lor ! (Rîsete. Preşedintele restabileşte ordinea.)

Altă voce :

— Ba nu, trage-i încă una-n fund lui Tommy !

(Rîsete în sală, aprig admonestată de preşedintele tribunalului.)

— Şi acum, domnule Rogers, vor fi administrate două lovituri, una după alta, şi vă asigur că cel puţin una dintre ele va fi dată exclusiv de către unul din gemeni, fără nici un ajutor din partea celuilalt. Priviţi cu atenţie, căci va trebui să vă pronunţaţi răspicat, fără nici un „dacă“.

Rogers se ghemui în spatele gemenilor, cu palmele deasupra genunchilor, în poziţia portarului la jocul de baseball, şi cu privirile aţintite asupra picioarelor din faţa lui.

— Sînteţi gata, domnule Rogers ?

— Gata, domnule.

— Loviţi ! le porunci Wilson gemenilor.

Lovitura fu administrată.

— Aţi înregistrat lovitura, domnule Rogers ?

— **Lăsaţi-mă să mă gîndesc o clipă, domnule avocat !**

— Gîndiţi-vă cît doriţi şi comunicaţi-mi cînd aţi terminat. *

Preţ de un minut, Rogers rămase pe gînduri, sub privirile âţîţate ale tuturor, apoi rosti :

— Gata, domnule avocat.

— Loviţi !

Lovitura care urmă era o copie exactă a celei dinţii.

— Şi acum, domnule Rogers, aflaţi că una din lovituri era o lovitură individuală, nu una colectivă. Vă rog să ne spuneţi clar care era lovitdra colectivă.

Martorul răspunse, cu o mutră plouată :

— Mă las păgubaş. Nimeni n-ar fi în stare să le deosebească, domnule !

— Atunci, vă rog să ne spuneţi dacă vă menţineţi afirmaţia că lovitura de aseară a fost o lovitură colectivă ?

— Nu, domnule, n-o menţin, zău.

— în ordine, domnule Rogers. Dacă stimatul meu coleg Allen, doreşte să ia cuvîntul, foarte bine, domnule preşedinte, dar în ce

mă privește sînt dispus să renunț la orice comentarii, pentru a da posibilitate acestui juriu de oameni inteligenţi să judece cît mai grabnic cazul.

Judecătorul Robinson își exercita funcţia doar de două luni încoace, în care răstimp nu avusese bineînţeles prea multe .procese. Cunoştinţele lui în materie de legi şi jurisprudenţă se limitau la ceea ce putuse agonisi în acest scurt interval. Le dădea multă bătaie de cap avocaţilor, deoarece deciziile lui erau uneori cam năstruşnice şi se încăpăţîna să le menţină cu dîrzenia şi simplicitatea unui magistrat roman ; oamenii erau însă mulţumiţi de dînsul, văzînd că intenţiile lui era întotdeauna bune, că era cu totul imparţial şi că de obicei își compensa prin bun simţ deficienţele aşa-zis tehnice. Simţind că în cazul de faţă era rost de o eroare judiciară, se ridică la înălţimea situaţiei.

— O clipă, domnilor, spuse el, e limpede că s-a comis o agresiune, oricine își poate da seama de asta ; dar judecind după modul cum decurg lucrurile, vinovatul va scăpa
de condamnare. Nu pot îngădui una ca asta, de aceea...

— Dar, excelenţă, îl întrerupse Wilson, destul de respectuos, dealtfel, am impresia că luaţi o decizie dumneavoastră înşivă, în timp ce juraţii...

— Lăsaţi-i pe juraţi, domnule Wilson, juraţii vor avea ocazia să se pronunţe, atunci cînd vor constata existenţa unui punct îndoielnic, ceea ce încă nu e cazul. Nu există nici un fel de îndoială asupra faptului că s-a comis o agresiune. Încercarea de a dovedi că ambii acuzaţi ar fi să- vîrşit-o, a dat greş. Rezultă oare că amîndoi s-ar cuveni să scape de rigorile legii ? Nu, cîtă vreme prezidez această instanţă, mă voi opune unei asemenea situaţii. Se pare că punerea colectivă sub acuzaţie a ambilor împricinaţi a fost o greşală ; fiecare dintre ei trebuia să fie pus sub acuzaţie în mod individual...

— Dar, excelenţă ! izbucni Wilson. Pentru a face dreptate clienţilor mei, mă văd nevoit să insist ca, întrucât acuzarea nu a putut despărţi...

— Domnule, clienţilor dumneavoastră nu li se va face nici o nedreptate, ei vor fi apăraţi, la fel ca şi legea. Domnule Allen, vă rog să vă modificaţi pledoaria şi să-i acuzaţi în mod individual pe cei doi.

— Dar, excelenţă ! exclamă Wilson. E o procedură fără precedent ! A pune în primejdie un împricinat prin modificarea şi agravarea arbitrară a acuzaţiilor formulate împotriva lui, cu scopul de a-i atrage condamnarea, acuzaţiile formulate iniţial vădindu-se a nu fi suficiente pentru o condamnare, iată o procedură nemaiauzită !

— Nemaiauzită, unde anume ?

— în instanţele din acest stat sau din oricare alt stat.

— Nu cunosc obiceiurile altor instanţe şi nu mă interesează să le cunosc, replică judecătorul Robinson, cu un aer demn. Eu răspund de *ACEASTĂ* instanţă şi nu pot îngădui ca judecata mea să fie denaturată, iar libertatea de decizie să-mi fie stingherită de îndemnul de a mă potrivi cu capriciile altor instanţe, fie ele oricît de...

— Dar bine, excelenţă, cele mai vechi şi mai înalte instanţe din Europa...

— Instanţa aceasta nu se conduce după un model european, domnule Wilson ! Nu se conduce după nici un alt model, decît cel propriu, care constă în a face dreptate atît Statului cît şi acuzatului, indiferent de practicile sau obiceiurile din Europa sau de oriunde altundeva ! (Aplauze frenetice.) Linişte ! Acest tribunal n-are şi n-a avut obiceiul de a imita alte instanţe, n-are şi n-a avut obiceiul de a se ascunde în spatele deciziilor altor instanţe, şi nu avem intenţia de a începe acum. Vom proceda aşa cum vom putea mai bine, în lumina ce ne-a fost hărăzită de Domnul, şi atît timp cît acest tribunal va continua să se bucure de aprobarea Lui, va rămîne indiferent faţă de opiniile pe care s-ar putea să le aibă despre el alte instituţii. (Aplauze.) Domnilor, vă cer imperios să faceţi ordine ! Liniştiţi-vă ! Domnule Allen, vă rog să-i trataţi în mod individual pe împricinaţi. Continuaţi-vă interogatoriul.

Allen nu se simţea la largul lui. Totuşi, după ce se consultă în şoaptă cu clientul lui şi cu alţi cîţiva oameni, se ridică şi spuse :

— Excelenţă, constat că e răspîndită părerea că acuzaţii sînt capabili să acţioneze în chip independent pe multiple planuri, dar că această independenţă nu se extinde asupra picioarelor lor, autoritatea asupra acestor picioare revenindu-i exclusiv cîte unuia dintre fraţi, pentru un număr fix de zile, după care trece la celălalt frate, pentru un termen asemănător, într-o alternanţă

ritmică. Aş putea chema martori în stare a dovedi că acuzaţii le-au dezvăluit existenţa acestui fapt neobişnuit, făcîndu-le cunoscut şi cine dintre ei era stăpîn peste picioare în ziua de ieri, ceea ce ar constitui, fireşte, o dovadă asupra identităţii agresorului şi a vinovăţiei sale, dar întrucît e vorba doar de mărturisiri orale, ce n-au fost făcute sub prestare de jurămînt...

— Lăsaţi asta, domnule Allen. S-ar putea ca nu *TOATE* aceste mărturisiri să fi fost orale. Vom vedea. S-ar putea, oricum, să ne ajute să dăm de urmele vinovatului. Chema- ţi-vă martorii !

— în cazul acesta, îl voi chema pe domnul John Buckstone, care se află în sală. Aş ruga de asemenea să sa trimită după doamna Patsy Cooper. Domnule Buckstone, poftim la bară !

După ce depuse jurământul, Buckstone declară că, în ajun, contele Angelo Cappello se împotrivise ideii de a lua parte la întrunire şi-i rugase pe toţi cei de faţă să fie martori că el personal nu doreşte să meargă, şi că deci va rrterge silit. Contele Luigi îi răspunsese, tăios, că el, unul, se va duce în orice caz. Iar cînd contele Angelo i se plânsese că trebuie să stea atîta timp în picioare, contele Luigi ii replicase, aparent uimit : „Dar ce, sînt picioarele *TALE ?* Ce neobrăzare !“

Judecătorul rosti, cu o satisfacţie solemnă :

— Iată-ne ajunşi în miezul lucrurilor ! Pe cît se pare, contele Luigi se afla în posesia bateriei în momentul agresiunii.

întrucît Allen nu-i mai ceru lui Buckstone să răspundă la întrebări, Wilson îl luă în primire pentru a-1 interoga.

— Domnule Buckstone, cam cînd a avut loc conversaţia aceea ?

— Pe la orele nouă ieri seară, domnule.

— Şi după aceea aţi pornit drept spre sală ?

— Da, domnule.

— Cît timp v-a trebuit ca s-ajungeţi acolo ?

— Păi, am mers pe jos şi, cum nu ne grăbeam, ne-au trebuit, cred, vreo douăzeci de minute, .poate ceva mai mult, fiindcă veneam tocmai de la marginea tîrguşorului.

— Cam la ce oră a fost administrată lovitura ?

— Pe la zece fără vreo treisprezece minute şi jumătate.

— Admirabil ! Sînteţi un martor exemplar, domnule Buckstone. Cum se face că v-aţi uitat la ceas chiar în acel
moment ?

— Totdeauna mă uit cînd asist la o încăierare : ştiu bine că voi fi chemat ca martor, şi nu strică să cunosc ora
exactă.

— Ar fi bine ca şi alţii să fie la fel de grijulii. între discuţia din locuinţa mea şi momentul agresiunii, de care ne ocupăm acum în amănunt, a mai fost făcută vreo declaraţie ?

— Nu, domnule.

— Dacă autoritatea asupra picioarelor îi revenea la orele nouă unuia dintre fraţi, dar ă trecut în posesia celuilalt in următoarele treizeci sau patruzeci de minute, credeţi că aţi fi putut observa schimbarea ?

— Cu nici un chip !

— Asta e tot, domnule Buckstone^

Patsy Cooper fu chemată în boxa martorilor. Oamenii îi făcură loc să treacă, iar ea îşi croi drum, zîmbind, cu multe plecăciuni, prin coridorul îngust, însoţită ca de-o escortă sau ca de un scutier de către Betsy Hale, care zîmbea şi făcea la rîndu-i temenele, în uralele publicului. Judecătorul nu socoti necesar să pună capăt acestei manifestaţii de simpatie, în cinstea bătrînelor favorite, ci o lăsă să se potolească de la sine.

Cele două bătrîne se opriră şi strînseră cu căldură mâinile celor doi gemeni, apoi îl salutară prieteneşte din cap pe judecător şi se aşezară pe scaunele pregătite pentru ele. îndată după aceea, începură să-i asalteze cu o ploaie de întrebări pe prietenii din jurul lor :

— Ce-i acolo ? La ce foloseşte chestia aia ? Cine-i tînă- rul care scrie la pupitru ? Zău că-i Jack

Bunce ! Păi, credeam că-i bolnav ! Cine-s juraţii ? Ia te uită ! ăi de colo ?

Biily Price şi Job Turner şi Jack Lounsbury, şi.,. N-aş fi crezut ! Cine s-ar fi gîndit...

Fiind rugate, cu blîndeţe, să tacă, limbile li se opriră din trăncănit, dar feţele lor rămaseră radioase, iar în ochi flacăra recunoştinţei pentru fericirea acestei noi şi senzaţionale experienţe nu scăzu cîtuşi de puţin. Mătuşa Patsy se ridică şi depuse jurămîntul, iar domnul Allen îi explică despre ce era vorba şi o rugă să spună tot ce ştie, pentru a aduce cit mai multă lumină în chestiunea cu pricina. Bătrina se juca o clipă cu gentilica ei, ca şi cum s-ar fi gîndit de unde anume să înceapă, apoi spuse :

— Păi, uite ce cred eu. Picioarele-s ale domnului Luigi Ump de-o săptămînă, după care-s ale lui domnu-Angelo, care poate să facă tot ce pofteşte cu ele.

— Faci o greşală, mătuşă Patsy Cooper, o admonesta judecătorul. Nu trebuie să prezinţi asta ca pe un *FAPT,* deoarece nu eşti sigură că-i un fapt.

— De ce să nu ? se miră tuşa Patsy, uşor supărată.

— Dar ce te face să crezi că ştii ?

— Păi, fiindcă mi-au spus-o chiar dînşii !

— **Asta nu-i un motiv.**

— Doamne fereşte ! Bety Hale, ai auzit ?

— Dac-am auzit ? ! Cred şi eu c-am auzit ! exclamă Betsy, ridicîndu-se în picioare şi înfruntînd instanţa. Păi, dom'le judecător, mă aflam acolo şi i-am auzit cu urechile mele : Luigi i-a zis lui Angelo, ba nu. Angelo i-a zis lui...

— Haide, hai, doamnă Hale, te rog să te-aşezi şi să...

— Bine, bine, o să m-aşed, da' nu înainte de-a... •

— **Iţi** ordon să şezi !

— îmi ordoni ? Zău că povestea asta începe să...

Sala izbucni în rîs, dar fu grabnic readusă la ordine : între timp, domnul Allen o convinse pe bătrînă să se aşeze, aşa că tuşa Patsy putu să

continue :

— Da, mi-au spus-o, şi ştiu că-i adevărat. în săptămîna asta picioarele-s ale lui Luigi, dar...

2i5
ı7

— Aha, va să zică *EI* ţi-au spus asta ? o întrerupse judecătorul, aţîţat.

— Adică nu chiar ei, dar n-are a face. Ştiu, în tot cazul, că ieri, la prînz, Angelo era obosit ca un cîine, dar Luigi n-a vrut să-i împrumute picioarele ca să se ducă sus şi să tragă un pui de somn.'

— Angelo i le-a cerut ?

— Stai să mă gîndesc niţel... mi se pare că... ascultă, Betsy, mai ţii minte dacă el...

— Las-o pe mătuşa Betsy, ea nu-i martoră în proces, îi tăie vorba judecătorul. Noi vrem să aflăm doar ceea ce îţi aminteşti dumneata.

— Zău aşa, Sim Robinson, am impresia că te legi de fleacuri, te-ai făcut tare cusurgiu ! Păi eu, cînd nu-mi aduc aminte de ceva, întreb întotdeauna...

— Bine, continuă, *TE ROG !*

— Cum ai vrea să continue, dacă o tot întrerupi ? se amestecă în vorbă mătuşa Betsy. Păi eu, dacă m-ar cicăli cineva în felul ăsta, m-aş zăpăci şi m-aş fîstîci aşa de tare, că...

Se ridicase iar în picioare, dar Allen o convinse din nou să se aşeze, în timp ce preşedintele tribunalului înăbuşea rîsetele publicului.

— Doamnă, zise atunci judecătorul, dumneata ştii, ştii precis adică, independent de orice îţi vor fi spus aceşti domni, că puterea asupra picioarelor lor trece cu regularitate de la unul la celălalt, după o săptămînă ?

— Cu regularitate ? Păi, nu te supăra, dar cuvîntul „regularitate“ nu exprimă precizia acestei schimbări ! Toate marile oraşe din Europa îşi potriveau orologiile după dînşii.

(Rîsete, curmate de preşedintele tribunalului.)

— De unde *ŞTII ?* Asta-i întrebarea. Te rog să răspunzi clar şi cinstit.

— Nu-mi mai vprbi aşa, Sim Robinson, nu accept ! De unde ştiu ? Ha ! Dar *MATALE* de unde ştii ce ştii ? Fiindcă
Vi-a zis cineva, de aia ! N-ai, scornit-o din capul matale. Ei bine, gemenii ăştia sînt oamenii cei mai vrednici de crezare din lume şi nu se cade, zău, să arunci cu noroi in ei, din jilţul matale, fără nici un motiv ! Şi pe urmă, nu uita că-s şi orfani, amîndoi. Tot...

Mătuşa Betsy se ridicase din nou, şi amîndouă începură să vorbească deodată, cu glas tare, deşi nu le putea nimeni auzi, din pricina hohotelor de rîs, pe rare preşedintele încerca in zadar să le curme cu ajutorul unui prespapier pe eare-1 tot izbea de pupitru. în cele din urmă. cînd liniştea fu restabilită, judecătorul rosti :

— Doamnele se pot retrage.

— Dar, excelenţă, am dreptul să le interoghez, in interesul clienţilor mei...

- Nu va trebui să ţi-1 exerciţi, domnule Wilson : mărturia e respinsă.

Respinsă ? ! exclamă tuşa Patsy, şifonată. Şi mă rog, de ce-i respinsă ? Aş vrea sâ ştiu !

Şi eu la fel, Patsy Cooper. Am impresia că, dacă e să-i salvăm pe aceşti sărmani străini persecutaţi, avem datoria sfîntă să stăm aici şi să vorbim în apărarea lor, piuă ce...

— Haide, hai, aşezaţi-vă !

După multe proteste, cele două bătrîne se lăsară înduplecate să se aşeze. Procesul, însă, avea să se încheie în curînd. Chemaţi să depună ca martori în propria lor apărare, cei doi gemeni declarară sub prestare de jurămînt că puterea asupra picioarelor trecea de la unul la celălalt în fiece sîmbătă la miezul nopţii precis. Dar avocatul lor nu le permise să divulge care anume dintre ei

deţinea puterea în săptămîna respectivă. Judecătorul stărui ca ei să răspundă totuşi, ameninţînd chiar că-i va sili, dar pînă şi procurorul se sperie şi, datorită intervenţiei lui, mîna re- voluţionară a aprigului magistrat fu oprită. De aceea, ea- zul trecu în competenţa juriului, cu acel punct important suspendat în aer. Juraţii se întoarseră după o oră, cu următorul verdict :

— Juriul constată : 1) că s-a comis o agresiune, aşa cum s-a afirmat de către acuzare ; 2) că ea a fost comisă de către unul din împricinaţi, aşa cum au atestat diverşi martori oculari demni de încredere ; 3) identitatea acestuia se confundă însă în aşa măsură cu aceea a fratelui său, încît n- am fost în stare să precizăm care anume din ei a comis agresiunea. Nu-i putem condamna pe amîndoi, deoarece numai unul e vinovat. Nu-i putem nici achita pe amîndoi, deoarece numai unul e nevinovat. Verdictul nostru este că justiţia a fost zădărnicită prin voinţa Domnului, aşa că cerem să fim scutiţi de exercitarea mai departe a îndatoririlor noastre.

Această declaraţie, citită cu glas tare, stîrni o furtună de aplauze. Cele două bătrîne se repeziră spre gemeni pentru a le strînge mîinile şi a-i felicita, dar domnul Wilson le opri cu blîndeţe, iar mulţimea le împinse înapoi spre locurile lor.

Judecătorul se ridică la tribună, îşi scoase ochelarii cu ramă de argint, îşi trecu degetele prin părul cărunt şi rosti, demn şi grav, ba chiar cu un anumit patos :

— **In întreaga mea experienţă de magistrat, n-am văzut niciodată pînă azi ca justiţia să-şi plece ruşinată capul aşa cum a făcut-o aici adineaori. Nici nu vă puteţi da seama ce consecinţe pe termen lung va avea**

răul făcut aici sub înfăţişările capricioase ale legii. Imitaţia este pacostea tribunalelor — mulţumesc Domnului că tribunalul nostru nu suferă de acest viciu — dar veţi vedea în curînd cum funestul rod al acestor clipe va fi înhăţat de sceleraţii ce-şi zic apărători ai justiţiei, pe întreg cuprinsul planetei noastre, pentru a-1 perpetua în deciziile lor pernicioase. Eu mă spăl pe mîini de această fărădelege. I-aş fi putut sili pe împricinaţi să-şi recunoască vina, dar mi s-a refuzat sprijinul şi încurajarea, tocmai de către cei cărora

aveam dreptul să le-o cer. Şi m-am văzut confruntat eu o lege făcută în interesul crimei, o lege care-1 apără pe eliminai, scutindu-1 de obligaţia de a depune mărturie împotriva lui însuşi. Eu am avut totuşi precedente, în care am reuşit, în două cazuri, să ocolesc acea lege şi să condamn nişte criminali, la ale căror crime nu fuseseră alţi martori decît ei înşişi. Ce-aţi realizat dumneavoastră astăzi ? Vă daţi seama ? Aţi slobozit în sînul acestei comunităţi doi indivizi înzestraţi cu un dar îngrozitor şi misterios, cu o sinistră şi ascunsă putere malefică — o putere cu ajutorul căreia fiecare din ei, pe rînd, poate săvîrşi nenumărate crime odioase, fără ca cineva sa île. în stare a spune vreodată cine-i vinovat şi cine nu-i vinovat de aceste crima Păziţi-vă casele, păziţi-vă avutul, păziţi-vă pielea, căci va trebui să o faceţi ! Şi acum, domnilor împricinaţi, ridica*- ţi-vă. Prin suprimarea unor dovezi, un juriu alcătuit din compatrioţi de-ai voştri — de-ai noştri — a fost nevoit să pronunţe în cazul vostru, un verdict de o nedreptate strigătoare la cer. Potrivit acestui verdict, voi. vinovaţii, sîn- teţi liberi să ieşiţi în lumea celor nevinovaţi. Plecaţi în pace şi să nu vă mai întoarceţi ! Cheltuielile de judecată cad în sarcina reclamantului ultragiat — încă o nedreptate ! Şedinţa se suspendă.

Mai toţi cei prezenţi se bulucirăspre cei doi gemeni şi avocatul lor pentru a-i copleşi cu felicitări ; dar cele două bătrâne reuşiră să-i scoată afară pe gemeni şi să-i ducă în triumf prin mulţimea entuziastă, în vreme ce numeroşi noi prieteni ai lui Wilson Zevzecul îl purtau pe acesta spre cîrciumile unde ţineau să-l sărbătorească şi să „ude“ marele eveniment al intrării lui

victorioase în arena legilor. Pentru Wilson, care trăise atîtâ amar de vreme uitat şi dispreţuit, această ciudată tămîie a popularităţii şi admiraţiei obşteşti era ca o boare înmiresmată care adia dinspre câmpiile paradisului. Era un om fericit.

CAPITOLUL 6

(Către seară o delegaţie veni să-i confere lui Wilson binevenita onoare a numirii sale în calitate de primar, căci satul tocmai căpătase statut de oraş. Tom se ţinea ascuns, ca să evite provocarea la duel a gemenilor. Judele Driscoll îl provocă personal pe Angelo, acuzat de Tom că l-ar fi bătut ; Angelo refuză, dar Luigi primi provocarea, în locul lui Angelo şi în ciuda protestelor timide ale acestuia >

Era sîmbătă noaptea, aproape de orele unsprezece.

Judecătorul şi martorul lui îi găsiră pe ceilalţi războinici la capătul terenului viran, lingă casa cu stafii. Wilson Zevzecul le ieşi în întîmpinare şi le vorbi, cu nelinişte în glas :

— Trebuie să spun un cuvînt în numele contelui Luigi, reprezentantul clientului meu, căruia i-aţi acordat privilegiul de a se bate în duel în locul dumnealui. S-a făcut tîrziu, iar contele Luigi se teme ca nu cumva miezul nopţii să bată înainte de terminarea luptei.

— Iată încă o dovadă, zise Howard, cu satisfacţie. Tînărul acesta e un om dintr-o bucată : vrea să-şi cruţe fratele de chinul de a se lupta într-o zi de sîmbătă, şi are dreptate, curajul său bărbătesc îi face cinste. Vom proceda cu cea mai mare grabă.

— Mai e un motiv, spuse Wilson. De fapt, un motiv care-1 priveşte personal pe contele Luigi. Aceşti gemeni deţin pe rînd puterea asupra picioarelor lor. Acum. puterea îi aparţine contelui Luigi, dar la miezul nopţii puterea va trece în mîinile clientului meu, Angelo, aşa că puteţi prevedea ce-o să se întîmple : el va părăsi cîmpul de luptă numaidecît, luîndu-1 şi pe Luigi cu dînsul.

CAPITOLUL 6

— Păi, sigur că da ! exclamă judele Driscoll. Am mai auzit noi ceva în legătură cu această extraordinară lege a fiinţei lor — ceva nu prea clar, e adevărat, ceva în legă-

m

tură cu durata puterii lor, dar cred că-i destul de dar pentru astă-ncxapte. Se-nţelege că trebuie să-i oferim lui Luigi toate şansele. Domnilor, scurtaţi cit mai mult ceremonialul şi puneţi-ne în poziţie de luptă !

Martorii aruncară numaidecît cu banul, iar Howard cişţigă dreptul de a alege ; el îl plasă pe judele Driscoll la o distanţă de şaizeci de picioare de casa cu stafii, şi cu faţa spre ea. Wilson îi plasă pe gemeni la o distanţă de cincisprezece picioare de judecător, şi cu faţa spre el, fireşte. Cutia cu pistoale fu deschisă şi lungile lor tuburi subţiri fură scoase ; Angelo se simţi scuturat de fiori cînd lumina lunii le făcu să sclipească. Doctorul era un nebun, dar unul bine intenţionat, inimos şi foarte îndatoritor, însă cu o lipsă de tact care-i zădărnicea adesea bunele intenţii, îşi adusese cu el o cutie cu vată şi bandaje, aşa că-1 pofti pe Angelo să le pipăie ca să vadă cît de moi sînt ; Angelo leşină, lăsîndu-şi capul pe umărul lui Luigi, astfel încît un timp preţios se pierdu pentru a-1 readuce în simţiri, ceea ce-1 făcu pe Luigi să-i spună doctorului nişte vorbe tari şi sincere. După ce Angelo îşi reveni din leşin, continuă să se simtă atît de vlăguit, încît Luigi trebui să ingurgiteze o stacană cu rachiu ca să-şi dea curaj.

Martorii îşi ocupară posturile, la jumătatea drumului dintre combatanţi — cîte unul de fiecare parte a liniei de foc. Wilson urma să numere, foarte apăsat, „un, doi, trei — foc !“, iar în timpul acestei recitări combatanţii puteau trage în orice moment, nu însă şi după ce va fi rostit el „gata !“ Cînd văzu mîna lui Wilson ridicîndu-se încet în aer, pentru a le face semn să se pregătească, Angelo deveni foarte nervos şi-i spuse lui Luigi, rezemîndu-şi capul pe umărul lui :

— Du-mă, te rog, de aici, sînt sigur că n-o să pot suporta !

— Pentru Dumnezeu, ce faci ? Stai drept ! Ce-i cu tine ? *TU* nu eşti în pericol, nimeni n-o să tragă în tine ! Stai drept, îţi spun !

Angelo se supuse, la timp pentru a auzi :

— **Unu...**[1]

— **Bang !**

O singură împuşcătură, şi un smoc de păr alh căzu lin la picioarele judelui Driscolî, în bătaia lunii. Judele nu se dinţi ; rămase drept şi nemişcat, ca o statuie, cu braţul ce ţinea

pistolul atîrnîndu-i pe coapsă. Se pregătea să tragă.

— Doi!.., Trei !... Foc !

împuşcătura îl făcu pe Angelo să se datine. Şi, gemînd, leşină iarăşi.

Doctorul examină rana şi o bandajă. Era, cică, o rană uşoară — glonţul pătrunsese în partea cărnoasă a braţului, nu fusese rupt nici un os, combatantul putea deci să mai lupte, aşa că duelul trebuia să continue.

De data asta, Angelo sări chiar în clipa cînd Luigi trăgea, ceea ce-1 împiedică să-şi nimerească ţinta, încît glonţul reteză o bucăţică din urechea lui Howard. Judecătorul ţinti din nou îndelung, iar cînd trase, Angelo sări cît colo, alegîndu-se cu un deget julit. Doctorul cercetă rănile şi le obloji. Angelo se grăbi sa spună că era mulţumit de satisfacţia primită, dar Luigi îl întrerupse cu asprime, cerîndu-i să nu se facă de rîs.

— Şi te rog să nu te mai zbuciumi atîta, adăugă el. Participi mult prea activ la duelul acesta, cu care n-ai nimic de-a face. Nu uita că te afli aici doar graţie politeţii altora şi că n-ai nici o calitate oficială ; oficial, nici nu te afli aici, oficial nici măcar nu eşti ! Din toate punctele de vedere eşti absent şi s-ar cuveni să reflectezi serios la faptul că e ruşinos şi indecent pentru o persoană absentă să-şi aroge o asemenea importanţă, într-o chestiune care n-o priveşte cîtuşi de puţin. Hai, nu te mai foi ! Gloanţele nu-s pentru tine, ci doar pentru mine ! Dacă vreau să le abat din drum, o pot face şi singur. în viaţa mea n-am mai văzut om să se poarte astfel !

Dîndu-şi seama că fratele lui avea dreptate, Angelo se strădui să se îndrepte, dar degeaba : în clipa cînd ambele pistoale se descărcară, el sări din nou în sus şi se alese cu o zgîrietură adîncă de-a curmezişul obrazului, provocată de glonţul judecătorului ; săritura lui abătu din drum glonţul lui Luigi, făcîndu-1 să jupoaie o fîşie de piele din bărbia lui Wilson. Doctorul îi îngriji pe răniţi.

Potrivit înţelegerii, duelul se terminase. Dar Luigi îşi pierduse în aşa hal cumpătul, încît ceru încă un schimb de focuri, sub cuvînt că, din pricina purtării scandaloase a fratelui său, fusese lipsit de şanse egale. Howard se declară împotriva acordării unui asemenea privilegiu ieşit din comun, dar judele

Driscoll îi ţinu partea lui Luigi, adăugind că el însuşi ar putea revendica dreptul la un nou schimb de focuri, deoarece nu reprezentantul părţii adverse era vinovat de umilitor de slaba lui (a judecătorului) performanţă, ci însuşi domnul pe care-1 provocase la duel, fiindcă, dacă şi-ar fi ţinut locului capul şi n-ar fi căutat să obţină unele avantaje strategice, reprezentantul său ar fi fost încă de la început doborît. Şi judele Driscoll încheie :

— Cererea contelui Luigi constituie încă o dovadă a faptului că dumnealui este un om curajos, un adevărat cavaler, drept care rog să-i fie satisfăcută cererea.

— Vă mulţumesc sincer pentru generozitatea dumneavoastră, domnule judecător Driscoll, îi răspunse Luigi cu o plecăciune, şi porni spre locul lui, adresîndu-i-se astfel lui Angeîo : Şi acum, ţine-ţi firea şi o să vezi că-1 dau gata !

Cei doi combatanţi luară poziţie de drepţi, cu braţele J lipite de coapse, martorii lor se plasară la posturile lor oficiale, iar doctorul veni la cinci paşi în urma lui Wilson, cu instrumentele şi bandajele la îndemînă. Liniştea adîncă, lumina blîndă a lunii, siluetele nemişcate ale oamenilor, alcătuiau o priveliişte impresionantă, iar iminenţa unor posibile consecinţe fatale dădea solemnitate acestui tablou impresionant. Wilson începu să-şi ridice mina, încetişor, din ce în ce mai sus, dar în clipa aceea se auzi prima bătaie

;i orologiului care vestea miezul nopţii, şi Angelo ţîşni ca un cerb !

— Trădătorule ! gemu fratele său, în timp ce zburau peste gard.

Ceilalţi rămăseseră cu gura căscată, privind năuci straniul spectacol, pînă ce se mistui în depărtare. Apoi se frecară la ochi, aidoma unor oameni care se trezesc dintr-un vis.

— în viaţa mea n-am mai văzut una ca asta ! exclamă judele Driscoll. Acum pot să-ţi mărturisesc, Wilson, că n-am prea crezut în povestea aia cu picioarele, bănuiam că-i o şmecherie aranjată de cei doi gemeni — iar cînd contele Angelo a leşinat, le-am cam ghicit planul : leşinul mi s-a părut a fi pretextul numărul unu, menit să fie urmat de altele, pînă-n clipa cînd orologiul va bate de douăsprezece noaptea ; atunci Luigi putea s-o zbugheasca, aureolat de hotărîrea lui vizibilă de a continua

lupta, cînd de fapt nu o putea continua. M-am înşelat, însă : dovadă,

aiul lui. Luigi ăsta e un tip curajos şi voia cu adevărat să se bată.

— Nu încape nici o îndoială, zise Howard şi adăugă, cu mîhnire în glas : Dar ce fel de creştin nevrednic e Angelo ăla, sper că nu-s mulţi ca dînsul ! Nu e drept să te baţi în duel sîmbăta, nici eu n-aş fi de acord cu aşa ceva ; dar a duce la bun sfîrşit un duel gata început, e o datorie, oricare ar fi deznodămîntul.

Mergeau aşa, sporovăind, încă stăpîniţi de mirare.

Doctorul îl opri o clipă pe Wilson pentru a-i mai lipi un plasture pe bărbia, care începuse din nou să-î sînge- reze, apoi spuse :

— Ē curios că în duelul ăsta nici unul din combatanţi n-a pierdut sînge, pe cînd aproape toate persoanele prezente în calitate de invitaţi au fost lovite de gloanţe. N-am mai pomenit aşa ceva pînă-acum. Nu crezi că-i ceva ieşit din comun ?

— Ba da, răspunse judecătorul, mi s-a părut şi mie ceva anormal. Anormal şi regretabil. Nu mi-a plăcut deloc, în cazul lui Angelo, nu-mi păsa, fiindcă era întrucîtva implicat, deşi nu oficial ; dar mă durea inima să-i văd pe martori compromişi în felul ăsta, şi totuşi nu ştiam cum aş putea să îndrept lucrurile.[1]

— N-aveai cum să le îndrepţi, zise Howard. căruia doctorul tocmai îi repara urechea. Codul onoarei ne stabileşte precis locul pe care trebuie să-l ocupăm, şi ar fi fost contrar uzanţelor să-l schimbăm. Dacă am fi putut să stăm lîngă dumneata, sau în spatele dumitale, ori în faţa dumitale, ar fi fost altceva, dar nefiind ceva legal, celelalte părţi ar fi avut dreptul să se plîngă că încercăm să ne punem la adăpost de pericol. Infracţiunile împotriva codului nu sînt admisibile în nici o împrejurare.

Wilson tăcea chitic. Avea impresia că nu era locul cel mai potrivit pentru o conversaţie atît de solemnă, dar socotea că n-are rost să sublinieze ridicolul unei situaţii în care nu combatanţii înşişi, ci doar martorii lor şi invitaţii erau puşi în pericol sau chiar ologiţi : domnii aceştia tot n-ar fi băgat de seamă.

îi poftiţi aşadar la un păhărel, iar Howard şi judecătorul

acceptară invitaţia ; doctorul, însă, refuză, spunînd că trebuie să se ducă la Angelo ca se vadă cum i se vindecă rana.

(Era duminică, iar în după-amiaza acelei zile, Angelo urma să fie primit în sinul Bisericii Baptiste, prin imer- siune — ceea ce în ochii doctorului nu promitea nimic bun.)

CAPITOLUL 7

Cînd ajunse la locuinţa mătuşii Patsy Cooper, doctorul găsi luminile aprinse ; toţi erau treji şi îmbrăcaţi, şi dădeau semne de nelinişte şi aţîţare. Cei doi gemeni erau

întinşi pe un divan în iatac, tuşa Patsy tot moşmondea la braţul lui Angelo, Nancy zbura de colo pînă colo încercînd să-i execute ordinele, iar cei doi băieţi se străduiau să nu stea în drum dar reuşeau exact contrariul, fiindcă voiau şi ei să vadă şi să se minuneze. Cît despre Rowena, se ţinea deoparte, copleşită de teamă şi emoţie, iar Luigi nu contenea să bombăne, furios pe Angelo, că fugise în chip atît de ruşinos.

După cum am mai arătat, doctorul era nebun — un nebun inimos şi bine intenţionat, dar lipsit de tact; fiind, de departe, cel mai învăţat medic din tîrguşor, şi dîndu-şi seama de asta, îi plăcea, şi se pricepea, să-şi arate cunoştinţele, ori de cîte ori avea un public dispus să-i asculte oratoria fluentă şi savantă. Numai că, uneori, se simţea ispitit să dezvăluie mai multe lucruri în legătură cu starea unui pacient, decît era bine pentru acesta.

Examină aşadar rana lui Angelo, hotărît ca de data asta să nu spună nimic, dar mătuşa Patsy era atît de alarmată şi atît de stăruitoare, încît doctorul abandonă orice prudenţă, pentru a-şi deşerta sacul de cunoştinţe ştiinţifice :

— Fără a intra în prea multe detalii, doamnă — fiindcă tot n-aţi putea înţelege mare lucru — admit că în cazul de faţă e nevoie de o grijă deosebită, căci altminteri se va produce aproape sigur o exudaţie a esofagului, urmată de osificarea şi extrădarea maxilarului superior, ceea ce va duce la descompunerea suprafeţelor granuloase ale marelui sistem infuzorial-ganglionic şi, astfel, la obstruarea funcţiei arterelor posterioare varioloide, precum şi la precipitarea sorosisului compact al ţesuturilor valvulare, cul- minînd în mod inevitabil prin dispersiunea şi combustiunea fluxurilor marsupiale şi, pe cale de consecinţă, embroca- ţia aşa-numitului *BICUSPID POPULO REDAX REFERENDUM RO- TULORUM.*

Se aşternu o tăcere penibilă. Mătuşa Patsy simţi

că i se pune un nod în gît, obrajii îi fură năpădiţi de paloarea.

deznădejdii, şi nu mai putu scoate o vorbă. Biata Rowena îşi frângea mîinile în tăcere, cu sufletu-i tânăr copleşit de amărăciune, spunîndu-şi în sinea ei: „Nu mai e nici o speranţă, e limpede !“ Inimoasa negresă Nancy, care pălise, căpătând rînd pe rînd culoarea şocolatei, a portocalei, apoi a chihlimbarului, îşi spunea cu jale şi compătimire : „Bietu’ de el, n-o să reziste nici la jum’ate din cîte-a zis doctoru’ !“ Micul Henry simţi că se-năbuşă, şi-şi întoarse faţa pentru a-şi ascunde ochii înlăcrimaţi, iar fratele său Joe îşi zise în sinea lui, cu regret: „Botezul n-o să mai aibe loc, asta e sigur !“ Luigi era singurul care mai avea tăria să vorbească.:

— N-avem nimic de cîştigat irosindu-ne timpul atît de preţios, îi spuse el doctorului, pe un ton cam tăios. Administraţi-i nişte pilule — o să le înghit eu !

— Dumneata ? îl întrebă doctorul.

— Da. Credeaţi c-o să le înghită chiar el ?

— Păi, fireşte că da.

— Ei bine, vă înşelaţi. în viaţa lui n-a luat vreo doctorie. N-are cum.

— Pe legea mea, e cel- mai extraordinar lucru pe care l-am auzit vreodată !

— A ! oftă mătuşa Patsy, încîntată ca o mamă al cărei copil stîmeşte uimirea şi admiraţia lumii. O să vedeţi că mai sînt şi alte lucruri de admirat la dînşii, pe lîngă faptul că-s făcuţi după chipul şi asemănarea Domnului, întocmai ca toate creaturile Lui !

Şi bătrîna clătină din cap, ca una care se simte în stare să dezvăluie minuni.

Joe se arătă nedumerit :

— Păi, mămico, dînşii nu-s făcuţi după chipul şi...

— Tu să taci, Joe, nu vorbi ne-ntrebat! O să-ţi spun eu cînd am nevoie de ajutorul tău. Căutaţi ceva, doctore ?

Doctorul ceru cîteva foi de hîrtie şi un toc, zicând că vrea să scrie o reţetă. Şi o scrise. Era o reţetă de-a lui

.•Galen [1], ba chiar reţeta preferată a bătrînului Galen : ea omorîse oameni timp de milenii ! Galen o folosise la orice boală, îi dăduse toate întrebuinţările posibile, afiEmînd eă e-n stare să înlăture toate piedicile — de la negi pînă la plămâni, ceea ce şi făcea. Galen continua să fie unica autoritate medicală recunoscută în Missouri ; practica lui era singura practică medicală cunoscută de doctorii din Missouri, iar prescripţiile lui erau singurele muniţii cu care plecau la vînătoare.

în cele din urmă doctorul Claypool puse jos tocul şi dădu citire rodului strădaniilor sale, cu un glas apăsat, ca să evite orice greşeală ce ar fi putut să fie comisă : reţeta asta urma să fie preparată de către familie, în casă, iar doctorul o scrisese cum scriu de obicei doctorii, cu o mină care, de la facerea lumii încoace, s-a dovedit a fi atît de păgubitoare farmacistului, dar atît de profitabilă groparului !

— A se 'lua ci te opt grame de afarabocca, măselariţă şi corpobalsamum : câte şapte grame de cu ¡soare, opiu, răşină, piper ; cîte trei 'grame şi jumătate de opobalsamum. iută de India, scorţişoară, zedoarium, ghimber, coftus, coral, siminichie, laptele cîinelui, unghia găii, tămîie, styrax calamita, celţiu, nard, spignel, limba cerbului, muştar, saxifraga, mărar, anason ; cîte cinci grame de xylaloes, revent, alipta, moschata, unt de riţină, levănţică, abligeană, opoponax, anacardium, sacîz, pucioasă, ruşioară, scaiul dracului, pastă de curmale, hermodactili albi şi roşii, trandafiri. cimbru, ghindă, rotunjoară, genţi ană, coajă de rădăcină de mătrăgună, dumbeţ, valeriană, barba popii, boabă de dafin, brebenel, xylobalsamum, carnabadium, macedo- niană, seminţe de pătrunjel, leuştean, virnanţ şi sinon ; aur şi argint curat, perle neperforate, blatta byzantina, o; de inimă de cerb.

1 Claudius Galenus sau Galen (129—199), medic celebru, prieten cu împăratul Marcus Aurelius şi autor a numeroase tratate, scrise în limba greacă.

din fiecare, o cantitate echivalentă cu

paisprezece boabe de grîu ; cîte im dram de safir, smarald şi opal ; şapte grame de alune ; griul potîrnichii, răzătură de fildeş, sînge de nouă fraţi — din fiecare o cantitate echivalentă cu douăzeci şi nouă de boabe de grîu ; a se adăuga o cantitate suficientă de miere sau zahăr. A se pune la fiert şi a se lua caimacul.

— Asta e tot, încheie doctorul. Pacientul se va face bine. Daţi-i fratelui său cîte o lingură plină, din trei sferturi în trei sferturi de ceas...

— Cît o să mai supravieţuiască ! murmură Luigi.

— Şi aveţi grijă ca în cameră să fie cald bine, iar uşile şi ferestrele să fie ermetic închise. Contele Angelo să fie acoperit cu şase-şapte pături, iar cînd o să-i fie sete (şi o să-i fie destul de des !) umeziţi o cîrpă în aburul ceainicului şi daţi-i-o s-o sugă. Cînd o să i se facă foame — şi o să i se facă, la fel de des — să nu-i daţi de mîncare decît o dată la şapte sau opt ore. iar atunci doar cîte-o bucăţică de pesmet bine prăjit.

— E perfect în ce-1 priveşte pe Angelo. dar eu ce-o să mănînc ? îl întrebă Luigi.

— Nu văd ca dumneata să suferi de ceva, îi răspunse doctorul. Eşti liber să mănînci tot ce pofteşti.

— Şi să beau, tot aşa, presupun.

— A. desigur, cel puţin deocamdată. Cînd transpiraţia abundentă şi continuă îţi va slăbi puterile, va trebui fireşte
• să-ţi micşorez raţiile, şi să-ţi iau şi sînge. dar deocamdată încă nu e cazul.

Apoi, întorcîndu-se cu faţa spre tuşa Patsy, îi spuse :

— Bolnavul trebuie pus în pat şi vegheat cu cea mai mare grijă, timp de mai multe zile şi nopţi n-are voie să se mişte deloc.

— Eu, unul, zise Luigi, sînt cît se poate de recunoscător pentru asta : îmi amină înmormîntarea. In tot cazul, astăzi o să scap de înec !

Angelo îi spuse doctorului, pe un ton cît se poate de calm :

— Mă voi conforma cu dragă inimă prescripţiilor du- mitale, domnule, pînă la orele două ale acestei după-amiezi, şi o voi face din nou după orele trei, dar între două şi trei nu pot fi ţinut în casă.

— Pentru ce, mă rog ?

— Pentru că am intrat în rînd urile comunităţii baptiste şi urmează să primesc botezul în rîu, la ora aceea.

— Dar e curată nebunie ! Nu putem îngădui aşa ceva !

Angelo răspunse cu o hotărîre placidă :

— Nimic nu mă poate împiedica, atîta timp cît trăiesc !

— Bine, dragul meu domn, dar în starea în care eşti, ar putea să-ţi fie fatal !

în ochii lui Angelo se apriHse lumina unui zîmbet duios şi extatic, cînd rosti, cu un glas plin de bucurie :

— Ah, ce binefacere ar fi să mor pentru o asemenea cauză ! Ar fi o moarte de martir !

— Dar fratele dumitale ? Gîndeşte-te la fratele dumi- tale, căci i-ai primejdui şi lui viaţa !

— El mi-a primejduit-o pe-a mea, acum o oră, răspunse Angelo, posomorîndu-se. S-a gîndit el oare la mine ?

Şi adăugă, înfiorat de un gînd sinistru :

-r- Dacă n-aş fi luat-o la fugă, aş fi putut să fiu ucis intr-un duel în zi de sîmbătă, iar sufletul meu ar fi fost pierdut, da, pierdut!

■— A, fii pe pace, nu era în nici un pericol, replică Luigi, enervat. Nu ţi l-ar fi osîndit pentru un asemenea fleac. în muzeul ceresc e pregătit un sicriaş de cristal, cu capac, pentru sufleţelul tău !

Mătuşa Patsy exclamă, şocată :

— Luigi, Luigi, nu mai vorbi aşa !

Inima duioasă a Rowenei fu sfîşiată de vorbele crude ale lui Luigi — îşi spunea în sinea ei:

— Ah, dacă aş avea putinţa de a-1 apăra şi a-1 proteja cu vocea mea slabă ! Dar vai ! acest dulce

privilegiu îmi

■ este tăgăduit de convenţiile nemiloase ale convieţuirii so-i ciale !

— Pregăteşte-le patul, îi porunci tuşa Palsy negresei Nancy. închide uşile şi ferestrele, aprinde-le luminările şi ai grijă să scoţi toţi ţînţarii din cameră. Fă un foc bun în sobă, du-le nişte saci cu cenuşă fierbinte ca să şi-i pună la picioare, şi...

— Şi o lopată cu jeratic ca să şi-l pună la cap, o întrerupse Luigi. De asemenea, un prişniţ cu muştar, să şi-l pună la gît, şi nişte vată de pus în urechi.

Iar în sinea lui, îşi spuse :

— Dumnezeule ! o să ard de viu, pot să jur *I*

— Linişteşte-te, Luigi dragă ! Ce-i cu tine ? S-ar zice că nu-ţi pasă de frăţiorul dumitale !

— Nu-mi pasă chiar atîta, mătuşă Patsy ! Toate au o limită. Adineaori eram bucuros că înecul a fost amînat, dar acum nu mai sînt. Acum, vreau să mă înec !

— Dacă-o să continui să vorbeşti aşa, o să te judece
Al-de-Sus. în viaţa mea n-am mai auzit asemenea vorbe. Gata, destul ai vorbit, nu mai vreau s-aud nimic ! -

— Dar bine, tuşă Patsy...

— Luigi ! N-ai auzit ce ţi-am spus ?

— Bine, tuşă Patsy, dar să ştii că n-am de gând să-mi las inima şi plămînii să plutească în găleata cu lături pe care-a preseris-o acest crimi...

— Ba, da, ai să le laşi. O să fii cuminte şi-o să faci tot ce-o să-ţi spun eu, dragule ! îi tăie vorba tuşa Patsy, ciocă- nindu-i obrazul cu un deget tandru. Rowena, ia reţeta şi du-te în bucătărie să cauţi ierburile prescrise de doctor şi să mi le pregăteşti. Eu o să stau lîngă bolnav toată noaptea, doctore, în Nancy nu pot avea încredere, ea n-ar fi în stare 9ă-l convingă pe Luigi să ia doctoria. O să mai treci pe-aici şi mîine, nu-i aşa, doctore ? Mai ai şi alte indicaţii de dat ?

— Nu, cred că nu, mătuşă Patsy. Dacă n-o să pot

trece şi mai devreme, o să trec oricum înainte de căderea serii, între timp, să nu-i permiţi bolnavului să se dea jos din pat.

Angelo zise cu o hotărîre calmă :

— Voi primi botezul la orele două. Numai moartea m-ar putea împiedica.

Doctorul îşi spuse în gînd. nemaiîndrăznind să vor- BcQ jCu *

„La urma urmei, tipul are curaj ! Fiziceşte e un laş, dar moralmente e un leu. O să le spun şi celorlalţi, iar el o să crească mult în ochii lor, ceea ce-i va face pe toţi să-i urmeze exemplul.“

Mătuşa Patsy era şi ea mîndră de curajul moral al lui Angelo, după cum era mîndră de atitudinea curajoasă a lui Luigi pe cîmpul de onoare, dar se abţinu să-şi exprime simţămintele.

Henry era tulburat; iar cît despre Joe, murmură cu satisfacţie :

— Pînă la urmă, am avut baftă, cu toţii. Botezul o să aibă loc. n-o să se amîne din cauza vremii.

CAPITOLUL 8

Pe la orele nouă tîrguşorul vuia de vestea duelului de la miezul nopţii. Nu existau decît două păreri în legătură cu el : prima, că Luigi dovedise un curaj vrednic de laudă, în timp ce Angelo se făcuse de ruşine fugind de pe cîmpul de luptă ; a doua părere era că Angelo dovedise, fugind din motive de conştiinţă, un curaj la fel de mare ca ace’a manifestat de Luigi rămînînd în bătaia gloanţelor pe cîmpul de luptă. Jumătate din tîrguşor susţinea prima părere, iar cealaltă jumătate a doua părere. împărţirea era riguros exactă, şi avea să ducă la constituirea a două partide distincte : partidul lui Angelo şi partidul lui Luigi. Cei doi gemeni

deveniseră peste noapte nişte idoli, la fel de populari ca şi Wilson Zevzecul, fiind aureolaţi de o glorie la fel de mare ea a lui. Copiii vorbeau despre duel în drum spre şcoala de duminică, părinţii lor făceau acelaşi lucru în drum spre biserică, membrii corului discutau în spatele cortinei lor roşii despre acelaşi subiect, care înlocuise pînă şi în „galeria negrilor" gîndurile pioase.

Pe la amiază doctorul adăugase vestea că, în ciuda rănii sale şi a tuturor avertismentelor şi rugăminţilor, contele Angelo era ferm hotărît să primească botezul la ora sorocită. Vestea asta se răspîndi fulgerător în tot tîrg'uşorul, întărind considerabil entuziasmul partidului pro-Angelo. ai cărui adepţi spuneau acum : „Dacă se mai îndoia careva că tocmai curajul moral l-a împins pe Angelo să părăsească arena, ce mai are de zis acum ?“

Oamenii erau din ce în ce mai aţîţaţi. în cursul dimineţii aţîţarea se extinde şi în direcţia satelor din împrejurimi, spre toate punctele cardinale, astfel încît, de unde înainte doar fermierii şi nevestele lor avuseseră de gînd să asiste la extraordinarul botez, acum fu proclamată o adevărată sărbătoare naţională, la care puteau lua parte şi copiii şî negrii. Toate fermele, pe o rază de zece mile în jur, se goliră de oameni, pe drumurile ce duceau spre tîrguşor revărsîndu-se necontenit convoaie lungi de căruţe şi ţărani călări. îmbulzeala întrecea cu mult orice aglomeraţie văzută vreodată în acea regiune somnoroasă. Singurul eveniment oarecum asemănător avusese loc mai de mult, deşi încă nu fusese dat uitării, şi anume în ziua cînd două trupe de circ se nimeriseră acolo într-un Patru Iulie ; era un eveniment la care însă se mai refereau cu uimire şi chiar cu mîndrie. Dar acum gloria acelui eveniment apunea pentru totdeauna. Fusese doar o aversă. în comparaţie cu acest potop.

Năvălitorii luară poziţie pe malul rîului, aşteptînd

cu nerăbdare marele eveniment, Aşteptînd, şi întrebîndu-se dacă el va avea loc aievea, sau dacă geamănul necredincios îl va împiedica să aibă loc.

N-aveau să fié, însă, dezamăgiţi. Angelo se ţinu de cu'vînt şi veni, însoţit de o gardă de onoare, alcătuită din sute de cetăţeni dintre cei mai vrednici, membri ai partidului pro-Angelo ; iar după ce botezul avu loc, ei îl escortară înapoi acasă — ar fi fost în stare să-l poarte pe umerii lor, dacă nu s-ar fi temut că unii ar putea crede că-1 poartă pe Luigi.

Pînă noaptea tîrziu cetăţenii continuară să discute şi să se minuneze de cele două întîmplări, straniu îngemănate, care se petrecuseră în ultimele douăzeci şi patru de ore, plasînd acest răstimp cu mult deasupra oricăror altor douăzeci şi patru de ore din istoria tîrguşorului lor, în ce priveşte splendoarea şi pitorescul ; înainte ca luminile să se stingă şi ca oamenii să adoarmă, se declarară cu toţii de acord că Dawson’s Landing scosese lozul cel mare în loteria municipală, cîştigîndu-i pe cei doi gemeni.

La miezul nopţii Angelo dormea adînc. Botezul nu-1 vătămase, îl făcuse doar să se simtă foarte somnoros ; acum dormea buştean, de multe ore încoace. Şi lui Luigi i-era somn, dar nu apuca să doarmă decît cîte puţin, din pricină că trebuia să ia doctoriile acelea o dată la trei sferturi de oră — tuşa Betsy Hale era acolo şi avea grijă ca el să le ia ! Cînd Luigi se plîngea şi se împotrivea, ea îi spunea în şoaptă, dar cu hotărîre :

— Nu, nu, nu se cuvine să vorbeşti, şi nici să rîgîi şi să te scremi în felul ăsta, ai putea să-l trezeşti pe săr- manu-ţi frate !

— Şi ce dacă-1 trezesc, tuşă Betsy ? Păi, el...

— Sst ! Nu mai face gălăgie, scumpule ! Nu uita că sărmanu-ţi frate e bolnăvior şi...

*— El, bolnăvior ? Tare-aş vrea să.,.

— Sst ! Taci, Luigi ! Hai, ia şi restul de doctorie, nu mă ţine toată noaptea cu polonicul întins ! N-a

mai rămas decît un sfert pe fund, ţi-o jur ! Hai, fii băiat bun ! Aşa...

— Tuşă Betsy, nu mă sili ! Mă simt de parc-aş fi înghiţit un cimitir întreg, zău aşa. Lasă-mă să-mi trag un pic sufletul, acum nu-s în stare să mai bag in gură doctoria asta drăcească !

— Luigi, cum vorbeşti aşa, cînd *EL* abia s-a botezat ? 3 Vrei să-ţi cadă tavanul în cap ?

— Da, aş vrea !

— Uf, răule ! îmi vine să... lasă pătura aia în pace ! Vrei ca fratele să răcească şi să moară ?

— Tuşă Betsy, *TREBUIE* să scot pătura de pe mine, simt că ard de viu ! Nimeni n-ar putea îndura, nici măcar matale...

— Iar începi să strănuţi, eram sigură !

— Pentru că am răcit la cap. Totdeauna răcesc, cînd intru în apă cu hainele pe mine. Şi trec săptămîni pînă să mă vindec. Să-mi facă tocmai el o asemenea figură ! Ruşine să-i fie !

— Luigi, n-ai dreptate, ştii prea bine că nu-1 puteau boteza pe uscat. Cred că de dragul fratelui merita să suporţi o mică neplăcere.

— Neplăcere ? ! Cum vorbeşti, tuşă Betsy ? Era cît pe ce să mă înec, ai fost şi dumneata de faţă — şi nunteşti asta „o mică neplăcere“ ? Pe urmă, odaia asta închisă ca o cutie, şi atît de încinsă încît pînă şi ţînţarii încearcă să fugă ; apoi răceala la cap, somnul care mă năpădeşte şi pe care nu mi-1 pot îngădui, din pricina infamei doctorii prescrise de criminalul ăla...

-— Iar începi să strănuţi. Mă duc în bucătărie .să-ţi mai prepar niţică doctorie, dragule !

CAPITOLUL 9

în zilele de luni, marţi şi miercuri starea

gemenilor se înrăutăţi şi mai mult, dar miercuri doctorul fu chemat undeva în miazăzi pentru a asista la înmormîntarea

✓

maică-si, aşa că gemenii se însănătoşiră în răstimp de patruzeci şi opt de ore. Vineri îşi făcură apariţia pe stradă, fiind întîmpinaţi cu entuziasm de adepţii celor două noi partide. Partidul pro-Luigi se alătură Partidului Democrat, pentru a-i întări rîndurile, iar adepţii lui Angelo intrară în combinaţie cu Partidul Whig. Democraţii propuseră candidatura lui Luigi în consiliul municipal al noii administraţii orăşeneşti, iar Whig-ii îl propuseră contracandidat pe Angelo. Democraţii îl propuseră pe Wilson Zevzecul să candideze pentru postul de primar, şi nimeni nu-i dispută acest post de onoare, deoarece Whig-ii nu dispuneau de nici un politician dornic să intre în arenă împotriva unui adversar atît de redutabil. Nici un politician nu se bucurase vreodată de un asemenea compliment în Valea Mississippi-ului.

Campania electorală se deschise la Dawson's Landing într-o atmosferă destul de febrilă, şi continuă să se încingă, săptămînă de săptămînă. Luigi participa cu tot sufletul şi pînă şi Angelo manifestă un interes uimitor, ceea ce era şi firesc, pentru că el nu reprezenta doar partidul Whig (care nici nu-1 interesa, de fapt), ci ceva mult mai important şi mai frumos, şi anume, Reforma. Asupra lui se concentrau speranţele tuturor elementelor reformiste din tîrguşor ; era idolul ales şi admirat al tuturor grupărilor care-şi puneau la inimă vreo reformă sau alta. Era de pildă preşedinte al marii Asociaţii pentru Temperanţă, — profetul şi purtătorul ei de cuvînt.

Odată cu adunările electorale, începură şi necazurile, necazuri pentru cei doi gemeni şi, prin ei, pentru toate partidele, fracţiunile şi

grupuleţele. Cînd era Luigi în posesia picioarelor, îl ducea pe Angelo la baluri, la cîrciumi, la parăzile „Fiilor Libertăţii“, la cursele de cai, la adunările electorale şi la alte asemenea ocazii ce-1 puteau pune rău cu partidul său şi cu biserica ; iar în săptămînă cînd

era Angelo de serviciu, îl căra pe Luigi la tot soiul de întruniri religioase şi moralizatoare, străduindu-se din răsputeri să-şi recîştige terenul pierdut. Ca urmare a acestor duble performanţe, furtuna bîntuia mereu, din ce în ce mai puternică — o furtună de critici aprige împotriva ambilor gemeni, care stîrniseră furia cetăţenilor prin purtarea lor năstruşnică şi de neînţeles.

Şansa finală îi reveni lui Luigi : picioarele îi aparţinură în ultima săptămînă a campaniei. Profită de prilej pentru a-şi tîrî fratele într-un dans drăcesc.

îşi păstră însă cel mai preţios atu pentru ziua din ajunul alegerilor. Urma să se ţină atunci o mare procesiune a Asociaţiei pentru Temperanţă, la care Angelo trebuia să meargă în frunte şi să rostească apoi un mare discurs. Luigi dădu pe gît vreo două stacane de whisky, care-i liniştiră nervii şi-i limpeziră gîndurile, dar îl îmbă- tară criţă pe Angelo. Toţi cei care asistară la marş, putură vedea că Idolul Abstinenţilor era beat mort : observară de asemenea că fratele său, care nu pretindea în chip făţarnic c-ar poseda cine ştie ce virtuţi în materie de temperanţă, se arăta demn şi treaz. Acest fapt grăitor nu putea rămîne fără efect, la capătul unei campanii politice atît de intense. La întrunire, Angelo încercă să-şi rostească marele discurs în favoarea temperanţei, dar trebui să renunţe, din pricina sughiţurilor şi din cauză că i se împleticea limba în gură ; cuprins de picoteală, îşi lăsă capul pe umărul lui Luigi şi adormi în curînd. Luigi se scuză în numele lui Angelo şi se pregătea să profite de prilej pentru a

lansa un apel la calmarea a ceea ce numea „dementa abstinen- tei‘‘, cînd nişte indivizi începură să zbiere şi să arunce în el cu fel de fel de obiecte, pînă ce toţi participanţii ,1a întrunire, orbiţi de furie, îl puseră pe fugă şi-l siliră să plece acasă.

Acest episod se dovedi a fi. catastrofal pentru Angela şi pe alt plan : îi spulberă orice şansă de a o cuceri pe Rowena. Şansele astea crescuseră mereu, vreme de două luni. Rowena aproape că mărturisise că-1 iubea, nu cerea decît un răgaz de gîndire. Acum, visul de iubire fusese curmat, i-o mărturisi ea însăşi, în clipa cînd Angelo fu îndeajuns de treaz pentru a pricepe, Ii spuse pe şleau că nu se va mărita niciodată cu un bărbat beţiv.

— Bine, dar eu nu beau, protestă eL

— N-are a face, zise Rowena, cu răceală. Te îmbeţi, şi asta e şi mai rău !

(în locul acesta exista o discuţie lungă şi idioată, care se încheia aşa cum' am arătat într-o notă anterioară.)

CAPITOLUL 10

Tîrguşorui oawson's Landing avu parte de o săptă- mînă de repaus, de care avea mare nevoie, după delirantul şi pestriţul coşmar din săptămîna precedentă, coşmar din care ieşise năucit şi sleit de puleri. Avu parte de această săptămînă de

repaus, deoarece Angelo, care deţinea acum controlul asupra picioarelor, era prea abătut ca să mai dorească să iasă şi să se amestece într-o obşte furioasă, ce ajunsese să-l suspecteze şi să-l deteste din cauza discrepanţei dintre principiile lui morale — excelente, dealtfel — şi metodele vădit reprobabile prin care le punea în practică.

Noii conducători ai municipalităţii depuseră jurămîn- tul în lunea următoare — toţi afară de Luigi. în cazul lui

se ivise o complicaţie. Alegerea îi fu validată, dar ce folos ? nu putea fi prezent in consiliul municipal fără fratele lui, iar fratele lui nu putea să asiste, deoarece nu fusese ales consilier. Se părea că nu există altă ieşire, decît aducerea dificilei chestiuni în discuţia unui tribunal. Consiliul luă aşadar această decizie. Tribunalul urma să discute cazul într-o luni, după două săptămâni. între timp, consiliul municipal nu se putu întruni, deoarece în lipsa lui Luigi exista o paritate în rîndurile sale, pe cînd prin prezenţa lui, partizanii alcoolismului (ale căror interese erau cele mai puternice în sfera politică) ar fi deţinut o majoritate de un vot. Tribunalul decise însă că Angelo nu putea să ia parte împreună cu Luigi nici la şedinţele publice nici la şedinţele de lucru ale consiliului municipal, dar interzise în acelaşi timp consiliului să-l demită pe Luigi, ales consilier în mod legal. Cazul fu transferat din instanţă în instanţă, dar aceeaşi decizie fu confirmată de fiecare dată. Drept urmare, consiliul municipal nu numai că rămase inactiv, cu mîinile legate, dar toate serviciile publice, pentru a căror protecţie şi bună gospodărire fusese creat, se duseră de rîpă, într-un ritm vertiginos. Nu mai era chip să se strîngă vreun impozit, aşa că funcţionarii mai mărunţi trebuiră să demisioneze, sau să se resemneze să moară de foame (ei preferară să demisioneze). Nemaiexistînd nici un fond municipal, uriaşele cheltuieli juridice ale ambelor tabere trebuiră să fie suportate de cetăţeni, prin

contribuţii individuale. în cele din urmă, însă, oamenilor le veni mintea la cap.

— Avea dreptate Wilson Zevzecul, îşi spuneau ei acum. Ar fi trebuit să-i plătim oricît jumătăţii oficiale a acelui iadeş uman, ca să demisioneze. Dar e prea tîrziu, fiindcă unii dintre noi nu mai avem cu ce să-i plătim.

— Ba da, avem, îşi dădu cu părerea unul. Avem *ASTA !*

Şi scoase la vedere un ştreang.

— Aşa e ! exclamară unii.

Dar alţii strigară :

— Nu ! Contele Angelo e nevinovat, nu-i putem spin- /.ura !

— Cine-a zis c-o să-l spînzurăm ? O să-l spînzurâm doar pe frate-său.

— Atunci e-n regulă, nu mai avem nimic de obiectat, îl spînzurară aşadar pe Luigi.

Aşa se încheia povestirea .4cci *GEMENI NEMAIPOMENIŢI.*

OBSERVAŢII FINALE

După cum vedeţi, era o povestire cam năstrușnică, şi n-avea alt scop decît de a-l pune pe „monstrul“ acela în Jot felul de lumini groteşti. Dar cinci Roxy s-a strecurat în povestire, trebuia să-i dau ceva de făcut, aşa că am pus-o să-i schimbe pe copilaşi în leagăn ; ceea ce a dus la necesitatea de a născoci un motiv pentru fapta ei şi, implicit, la transformarea copiilor în personaje proeminente —• transformare cu neputinţă de evitat. Cariera lor a început să capete un aspect tragic, şi cineva trebuia să fie introdus pentru a ajuta la punerea maşinii în funcţiune : a fost introdus aşadar Wilson Zevzecul, pentru a fi pus la încercare. între timp, întregul circ era condus de persoanele nou apărute, şi în interesul lor, spectacolul iniţial devenind lăturalnic şi fiind dat uitării; gemenii, eroina, cei doi băieţi şi bătrînele se atrofiaseră pînă la insignifianţă, şi nu făceau decît să stea în drum. Povestea lor era una, iar povestea noilor personaje era alta, şi între de nu exista

nici o legătură, nici o interdependenţă, nici o înrudire. Nu e practic şi nici raţional să încerci a istorisi două poveşti în acelaşi timp ; de aceea, am scos afară farsa şi am lăsat tragedia.

Cititorul ştia de mult cum lucrează un expert în materie : acum ştie şi în ce fel procedează nespecialistul.

%

».

CUPRIN
S

Prefaţă : î ■ 5 î î î | ; 5 ; J • V
Tobei cronologie .! I ! î I î î 5 î ! ! XXXIII

WILSON ZEVZECUL I I î j î *it :* i
ACEI GEMENI s:9 *ie*
NEMAIPOMENIŢI *rt*

Lector ; NICOLAE TEICA
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

Bun de tipar 29.06.19S2. Coli ed. 13,63. Goli tipar 9.

K Comanda nr. **20 219**
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii“
Piaţa Scînteii nr. **1**, Bucureşti
Republica Socialistă România

mark twain

«Scris în 1892—1893, acest roman *sui-generis* constituie un foarte bun punct de observaţie al întregii opere twainiene; fiind întrucîtva o încununare a creaţiei lui romanesti, Wi/son *Zevzecul* este în acelaşi timp un cap de serie inaugurînd suita scrierilor sale categoric pesimiste. Pe de

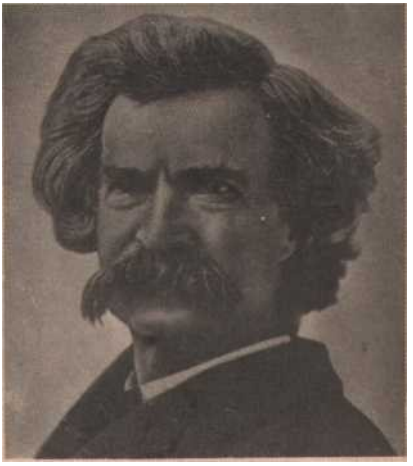

altă parte, Wi/son *Zevzecul* este ultima carte care încearcă o reconstituire a lumii copilăriei lui Twain, dar o face la un mod aproape realist şi detaşat, străin atît de *Aventurile lui Tom Sawyer* şi *Aventurile lui Huckleberry Fin,* dt şi **de** *Străinul misterios.»*

PETRE SOLOMON

mark twain

wilson zevzecul

[1] între Melville şi Twain există şi unele asemănări de structură, cum ar fi de pildă percepţia dualităţii, a complementarităţii binelui şi răului în univers, în societate şi în psihicul omenesc, sau obsesia identităţii. Melville ajunge, ca şi Twain, deşi mult mai devreme, la